



ATACAN TAGAN IN HİKÂYELERİ VE HİKÂYECİLİĞİ

Dilfuza OVEZOVA

Haziran 2021
DENİZLİ

ATACAN TAGAN IN HİKÂYELERİ VE HİKÂyecİLİğİ

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı

Dilfuza OVEZOVA

Danışman: Doç. Dr. Soner SAĞLAM

Haziran 2021

DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

İmza

Öğrenci Adı Soyadı

ÖN SÖZ

Modern Türkmen Edebiyatı 20. yüzyılın başlarında şekillenmeye başlamıştır. Bu zamana kadar klasik edebiyat ve halk edebiyatı geleneği olarak iki koldan gelişimini sürdüren Türkmen edebiyatında öykü, roman, tiyatro gibi türler 1920’li yılların akabinde kaleme alınır. Özellikle tercüme faaliyetleri ile başta Rus edebiyatı olmak üzere dünya edebiyatının önemli eserleri Türkmenceye aktarılır. Bu aktarma işlerini yürüten birçok Türkmen şair ve yazarı için yaptıkları tercüme birer mektep vazifesi görmüştür. Sovyet rejimi, güzel sanatların bir dalı olan edebiyatı kendisi için bir propaganda aracı olarak görmüştür. Bu bakımdan 1924-1985 yılları arasında yaklaşık altmış yıl sanatın tüm dallarında olduğu gibi edebiyatta Sovyet ideolojisi hâkim unsur olarak karşımıza çıkar. Bu durum maalesef sanatçıların serbestçe eser yazabilmelerine imkân vermediği için Türkmen edebiyatının da gelişimini olumsuz etkilemiştir. Ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen Türkmen şair ve yazarları gerek manzum gerek mensur türlerde başarılı eserler kaleme almıştır.

15 Mayıs 1940 tarihinde Türkmenistan’ın Marı vilayetinin Murgap ilçesinde dünyaya gelen Atacan Tagan, Modern Türkmen edebiyatının en başarılı hikâye ve roman yazarları arasında kabul edilmektedir. Çalışmada yazarın beş hikâyesi ve üç povesti incelenerek sanatçının hikâyeciliği üzerinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. Povest terimi Türkiye Türkçesine en uygun şekilde uzun hikâye olarak aktarılacağından, bundan sonra uzun hikâye terimi yerine uzun hikâye kullanılacaktır.

Çalışma “Giriş: 20. Yüzyıl Türkmen Edebiyatına Genel Bir Bakış”, “I. Bölüm: Atacan Tagan’ın Hayatı ve Eserleri”, “II. Bölüm: İnceleme”, “Sonuç”, “Kaynakça” ve “Metinler” bölümlerinden oluşmaktadır.

Girişte, 20. Yüzyıl Türkmen edebiyatı ve önde gelen temsilcileri hakkında genel bilgiler verilmiştir. I. Bölümde, sanatçının hayatı ve eserleri üzerinde durulmuş, A. Tagan ile yapılan mülakatın tam metni bu bölüme eklenmiştir.

II. Bölüm hikâyelerin incelenmesine ayrılmıştır. İncelemede Nurullah Çetin’in Roman Çözümleme Yöntemi ve İsmail Çetişli’nin Metin Tahlillerine Giriş adlı eserlerdeki metotlardan yararlanılmıştır. Buna göre hikâyeler, *olay örgüsü*, *şahıs kadrosu*, *zaman ve mekân unsurları*, *anlatım teknikleri* ile *dil ve üslup* başlıkları altında ele alınmıştır.

Olay örgüsü alt başlığında hikâyelerin vaka zinciri ortaya konularak eserin muhtevasının ana hatları oluşturulmuştur. Şahıs kadrosu bölümünde, eserde yer alan ana kahramanlar ve yardımcı kahramanlar fiziksel ve ruhsal yönden tanıtılmıştır. Zaman ve

mekân bölümünde vakaların meydana geldiği zaman dilimi, mekân unsurları tespit edilip bunların üslup ile olan ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bilhassa mekân unsurunun yazarın eserlerinde birçok defa sembolik çağrışımlar meydana getirdiği görülmüştür. Yazar, açık mekân olarak Türkmenistan coğrafyasının tabiat güzelliklerini oldukça başarılı bir şekilde betimlemiştir. Anlatım Teknikleri alt başlığı içerisinde yazarın hikâyelerinde kullandığı öyküleme, betimleme, mukayeseli anlatım, tezatlı anlatım, diyalog gibi anlatım teknikleri üzerinde durulmuştur. Dil ve üslup bölümünde de hikâyelerde deyimlerden, atasözlerinden, samimi hitap ifadelerinden ne şekilde yararlandığına bakılmış ve eserin genel üslup özelliği ortaya konulmuştur.

Sonuç kısmında tüm bölümlerin genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve çalışmanın sonuçları ortaya konulmuştur. Kaynakçada yararlanılan tüm eserler alfabetik olarak sıralanmıştır. Metinler kısmında çalışmamızda incelediğimiz beş hikâyeye ve üç uzun hikâyenin Türkiye Türkçesi aktarmaları verilmiştir.

Dilfuza OVEZOVA

ÖZET

ATACAN TAGAN'IN HİKÂYELERİ VE HİKÂyecİLİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

OVEZOVA, DİLFUZA

Yüksek Lisans Tezi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Güney-Batı (Oğuz) Türk Lehçeleri Bilim Dalı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Soner SAĞLAM

Haziran 2021, 299 sayfa

Bu çalışmada, Türkmen yazarı *Atacan Tagan'ın Hikâyeleri Ve Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme* yapılmıştır. Çalışmamız, Atacan Tagan'ın hayatı ve eserleri, İnceleme ve Metinler olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Hayatı, Eserleri, Atacan Tagan ile röportaj adlı alt başlıklardan oluşmaktadır. İkinci bölüm İnceleme bölümüdür. Bu bölümde hikâyeler olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman ve mekân, anlatım teknikleri, dil ve üslup başlıkları altında incelenmiştir. Üçüncü bölüm Metinler bölümüdür. Çalışmanın Dördüncü ve son bölümüdür. Değerlendirme ve Sonuç kısmında; genel bir değerlendirme ile dikkat çeken hususlar belirtilerek çalışma özetlenmiş, Kaynaklar bölümüyle de tamamlanmıştır. Çalışmamıza konu olan Atacan Tagan'ın hikâyeleri ve hikâyeciliği, Türkmenistan'ın köy ve şehrinde yaşayan insanlar hakkındadır. Bu hikâyeleri yazar; gördüğü, bildiği Marı'yı, Aşgabat'ı anlatmıştır. Sovyet insanının hayatını anlatmıştır. Türkmen topraklarındaki insanların günlük hayatını, aşklarını, gençlik arzularını, geçmiş pişmanlıklarını ve aile problemlerini konu edinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkmenistan, Atacan Tagan, hikâyeleri ve hikâyeciliği, İnceleme.

ABSTRACT

ATAJAN TAGAN'S STORIES AND STORYTELLING

OVEZOVA, Dilfuza

Master Thesis

Department of Contemporary Turkish Dialects and Literatures

South-West (Oghuz) Turkish Dialects Selences

Adviser of Thesis: Doç. Dr. Soner SAĞLAM

June 2021, 299 Pages

In this study, a research has been conducted on the Stories and Storytelling of a Turkmen author Atacan Tagan. The study consists of four parts: Atacan Tagan's life and works, analysis, and his text. The first part consists of sub-titles named Life, Works, Interview with Atacan Tagan. The second section is the Review section. In this section, the stories are examined under the titles of plot, characters, time and space, narrative techniques, language and style. The third section is the Texts section. This part constitutes the translation of the work into Turkey Turkish. The fourth and last part of our study is in the Evaluation and Conclusion section; the study was summarized by specifying the points that attract attention with an over all assessment and completed with the resources section. The stories and storytelling of Atacan Tagan, which is the subject of our study, are about the people living in the village and city of Turkmenistan. The author writes these stories; He told about Mari, Ashgabat, that he saw and knew. He described the life of Soviet people. It deals with the daily life, loves, youth desires, past regrets and family problems of the people in Turkmen lands.

Keywords: Turkmenistan, Atacan Tagan, his stories and storytelling, Analysis.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KULLANILAN KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ATACAN TAGAN'IN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı	9
1.2. Eserleri	11
1.3. Atacan Tagan ile Röportaj.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

2.1. Büyük Dünyadaki Küçücük Ev	24
2.1.1. Olay Örgüsü.....	24
2.1.2. Şahıs Kadrosu:	26
2.1.3. Zaman ve Mekân.	32
2.1.4. Anlatım Teknikleri.....	34
2.1.5. Dil ve Üslup	35
2.2. Cennet Kapısının Anahtarı	38
2.2.1. Olay Örgüsü.....	38
2.2.2. Şahıs Kadrosu	40
2.2.3. Zaman ve Mekân	44
2.2.4. Anlatım Teknikleri.....	45
2.7.5. Dil ve Üslup	46
2.3. Geçen Günlerin Fısıltısı.....	48
2.3.1. Olay Örgüsü.....	48
2.3.2. Şahıs Kadrosu	49
2.3.3. Zaman ve Mekân	50
2.3.4. Anlatım Teknikleri.....	51
2.3.5. Dil ve Üslup	52

2.4. Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp veya Her Ayın Son Haftası	53
2.5. Ak Pınarın Şarkısı.....	63
2.5.1. Olay Örgüsü.....	63
2.5.2. Şahıs Kadrosu	64
2.6. Patma Kız Doğurmuş	72
2.6.1. Olay Örgüsü.....	72
2.6.2. Şahıs Kadrosu	73
2.6.3. Zaman ve Mekân	75
2.6.4. Anlatım Teknikleri.....	76
2.6.5. Dil ve Üslup	77
2.7. Hacı ağa	79
2.7.1. Olay Örgüsü.....	79
2.7.2. Şahıs Kadrosu	80
2.7.3. Zaman ve Mekân	82
2.7.5. Anlatım Teknikleri.....	83
2.7.6. Dil ve Üslup	84
2.8. Ülker Çoktan Kaybolmuştu.....	85
2.8.1. Olay Örgüsü.....	85
2.8.2. Şahıs Kadrosu	87
2.8.3. Zaman ve Mekân	89
2.8.4. Anlatım Teknikleri.....	90
2.8.5. Dil ve Üslup	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİNLER

3.1. Uzun hikâyeler	94
3.1.1. Büyük Dünyadaki Küçük Ev.....	94
3.1.2. Cennet Kapısının Anahtarı	149
3.1.3. Geçen Günlerin Fısıltısı.....	207
3.2. Hikâyeler	239
3.2.1. Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp Veya Her Ayın Son Haftası.....	239
3.2.2. AK PINARIN ŞARKISI.....	247
3.2.3. Patma Kız Doğurmuş.....	251
3.2.4. Hacı Ağa	261
3.2.5. Ülker Çoktan Kaybolmuştu.....	266

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	271
KAYNAKLAR	281

KULLANILAN KISALTMALAR

akt.	aktaran
bk.	bakınız
C	cilt
çev.	çeviren
Haz.	hazırlayan
s.	Sayfa
S	sayı
TDAY	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı
TDTEA	Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi
TDK	Türk Dil Kurumu
TEKE	Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi
Tkm	Türkmen
TT	Türkiye Türkçesi
Ünv.	Üniversitesi
vb.	ve başkası, ve başkaları, ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi.
vs.	vesaire
Yay.	Yayınları

GİRİŞ

20. Yüzyıl Türkmen Edebiyatına Genel Bir Bakış

Türkmen edebiyatı 20. yüzyılın başından 1920'li yıllara kadarki süreçte klasik Türkmen edebiyatı anlayışının tesirinde ve klasik dönem edebi eserleri tarzında verilen eserlerle devam etmiştir. Özellikle 1924'ten sonraki süreçte Türkmen edebiyatı, 1917 devriminin ardından bu bölgede Sovyet rejiminin yerleştirilmesi amacıyla yapılan baskılara maruz kalmış, devrim lehine şiirlerin bol bol kaleme alındığı ideoloji propagandası yapan bir edebiyat haline gelmiştir. Propaganda daha çok gazetelerde yayımlanan yazılar ve genellikle de şiirler vasıtasıyla yapılmış, böylece şiir türü, diğer edebi türlere göre daha fazla ön planda olmuştur. Propaganda ve övgü konuları genellikle eski hayat tarzının yerilmesi ve eleştirilmesi, yeni hayat tarzının övülmesi tarzında karşımıza çıkmaktadır. Yani toplumun sosyal hayatı üzerindeki eski ve yeni çatışması. Bu açıdan en çok ele alınan ise kadınların toplum içindeki yeri ve hakları konusudur. Berdi Kerbabayev'in *Gızlar Dünyäsi* (Kızlar Dünyası) ve *Adatıñ Gurbanı* (Gelenek Kurbanı), *Köne durmuşımıza igenç* (Eski Hayatımıza Yergi) gibi şiirleri kadın hakları konusu ve eski toplum düzeninin yerilmesi ile ilgili olarak dönem şiirine örnek gösterilebilir. Böyle yeni konuların şiire girmesiyle birlikte klasik çizgisinden ayrılan Türkmen şiiri 20. yüzyıl başından itibaren kendisine yeni bir yol çizer (Kara, 1996: 881).

20. Yüzyıl Türkmen edebiyatı her ne kadar klasik geleneğe bağlı olarak gelişmesini sürdürse de yaşanan olaylar onun yeni bir yola girmesini zorunlu hale getirmiş, insanlar gibi edebiyat da hayatın bu gerçeklerinden uzak kalamamıştır. Rusların Türkmen topraklarını istila etmesi, bu toprakların zorla Rusya'ya bağlanması, hemen ardından yaşanan II. Dünya Savaşı Türkmenlerin sadece sosyal, iktisadî ve siyasî hayatlarını değil edebiyatlarını ve edebi eserlerde işledikleri konuları da etkilemiştir. Yaşananlarla bağlantılı olarak siyasetin edebiyata girmesi bu dönemde gerçekleşir. Kadın hakları, toprak reformu, zengin fakir ayrımı ve eleştirileri, toplumun gündelik hayatında karşılaşılan her tür olaylar gibi sosyal konular, artık edebi eserlerin konularındandır. Yani hayatın gerçek olayları ve gerçekçi anlatım eserlerde yerini almaya başlar. 20'li yılların sonlarına doğru Sovyet baskılarının daha fazla hissedilmeye başlamasıyla devlet yönetimi, yöneticiler ve rejim tarafında yer alan ve övgü dolu sözler içeren, sınıf kavramını dile getiren, sanat değeri düşük eserler yazılmaya başlar. Türkmen insanının gerçek sorunlarını ele alan A. Gulmuhammedov, H. Durdıyev, B. Kerbabayev gibi yazar

ve şairler takibata uğrar, sürgüne gönderilir, çeşitli iftiralarla da öldürülürler. (Sağlam, Biray)

1928 yılında Arap alfabesinin yerine Latin alfabesi kabul edilir, ama bu alfabe tam yerleşiyor denirken 1940'ta Kiril alfabesi kullanılmaya başlar. Bu durum yazı ve eser üretiminin yavaşlamasına ve azalmasına sebep olur. Eski yeni çatışması da geleneğin beslediği şiir türünün cılızlaşmasına yol açar. Kısacası bu yıllar Türkmen edebiyatı açısından oldukça durgun geçen yıllardır.

20. Yüzyıl başındaki Türkmen edebiyatı genel olarak Rus kültür ve edebiyatının etkisi ve baskısı altında gelişmesini sürdürmüş, gazete ve dergi yazıları, Türkmen Türkçesinin gramer ve sözlükleri gibi eserler etrafında şekillenmiştir. Bu yüzyılda, 18.-19. yüzyıllarda Türkmen edebiyatında yazılmış olan şiir ve destan tarzındaki bazı eserler yeniden yayımlanır.

20'li yıllarda edebiyatta görülen değişme uzun şiirler, fabllar, çocuklara yönelik şiirler, şiir şeklinde yazılan eleştirel fıkralar gibi yeni şekiller ve sosyal içerikli konuların zenginleşmesi şeklinde karşımıza çıkar. Türkmen edebiyatında çocuk şiirinin ilk örneklerine de bu dönemde rastlanmaktadır (Akpınar-Ağca, 2013: 118).

20. Yüzyıl Türkmen edebiyatını aşağıdaki şekilde dönemlere ayırmak ve incelemek mümkündür:

1. Ceditçi (Aydınlanmacı) Türkmen Edebiyatı (20. yüzyıl başı-1924).
2. Sovyet Dönemi Türkmen Edebiyatı (1924-1985).
 - a. Ekim Devrimi Sonrası Türkmen Edebiyatı (1924-1940).
 - b. II. Dünya Savaşı Devri Türkmen Edebiyatı (1940-1946).
 - c. II. Dünya Savaşı Sonrası Türkmen Edebiyatı (1945-1956).
 - d. 1956 Sonrası Türkmen Edebiyatı (1956-1985).
 - e. Sosyalist Gerçekçi Devir Türkmen Edebiyatı (1985-1991).
3. Bağımsızlık Devri Türkmen Edebiyatı (1991-2016).

Ceditçi (Aydınlanmacı) Türkmen Edebiyatı (20. yüzyıl başı-1924): Ceditçi Türkmen Edebiyatı dönemi, özellikle 1905 yılında Rusya'nın tanıdığı serbestlik üzerine Rusya'nın hakimiyeti altında olan diğer Türk halkları gibi Türkmenlerde de birçok önemli gelişmelerin yaşandığı bir devirdir. Yeni usulde eğitim veren okullardan mezun olan, yabancı dil bilen ve dünyayı tanıyan Türkmen aydınları bu devirde yetişmiştir. Türkmen aydınlanmacılık hareketi içinde Muhammet Geldiyev (1889-1931), Abdülhekim Gulmuhammedov (1885-1931), Orazmämmet Vepayev (1883-1937), Kümüşalı Börüyev

(1896-1942), Allagulı Garahanov (1892-1938), Şemseddin İmameddinoglu Kerimî (1893-1937), Hıdır Deryayev (1905-1988) gibi yazar ve şairlerin yer aldığını (Söyegov 2010: 327-338), eserlerinden hareketle Berdi Kerbabayev, Gaygısız Atabay ve Muhammedgulı Atabay'ın da bu fikirlerden etkilenerek bir süre bu çizgide eserler verdiklerini görürüz. Ceditçilik hareketinin özellikle 1914-1917 yılları arasında en çok ses getiren ve hareketin savunuculuğunu üstlenen sesi *Ruzname-i Maverayı Bahr-ı Hazar Gazetesi*'dir. 1914'te başladığı yayın hayatına Arap harfleriyle Türkmençe ve Farsça yanında kısmen Rusça'yı da katan gazete, sosyal ve siyasî konularla, eğitim, kültür, toplumda kadının yeri ve kadın özgürlüğü gibi yeni işlenen problemlerle ve Türkmen edebiyatı hakkındaki değerlendirme ve tartışmalarla ilgili yazılar yayımlar¹.

Bu dönemde Türkmen Türkçesinin var olduğunun da göstergesi olarak gramer ve sözlük çalışmaları yapılır. Kümüşali Börüyev sözlük, gramer ve alfabe çalışmalarında görev alan dilcilerdendir. M. Geldiyev, aydınları bünyesinde barındırması ve bu tarz çalışmaların bir merkezden yapılması amacıyla 1920'de Türkmen İlmî ve Edebî Cemiyeti'ni kurar. Bu dönemin özellikle Ekim devrimi öncesindeki Türkmen edebî mirasının araştırılması ve klasik dönem eserlerinin, sözlü edebiyat ürünlerinin derlenmesi ile neşredilmesi çalışmalarını yürüten ve yine İstanbul'da eğitim alan ceditçi ismi Abdilhekim Gulmuhammedov'dur. 1931'de kurşunlanarak öldürülür. Diğer Türkmen ceditçilerinden biri, Taşkent'te yayımlanan *Türkmen İli* dergisinde görev yapan Allagulı Garahanov'dur. Yazı ve dilde ceditçilik fikri ve yayınlarıyla ön plana çıkan Garahanov, 1938 *Kızıl Katliamı*'nda kurşuna dizilir. Kalka'da usûl-i cedid okulları açılınca burada eğitim alan yeni bir nesil de yetişir. Bunlardan Şemseddin İmameddin Kerimî alfabe ve imla çalışmalarıyla Türkmen dilinin gelişmesine katkılarda bulunur. O da 1937 kırgınından nasibini alır².

Ceditçiler dönemi ne yazık ki çok uzun sürmez. İdeolojik baskı siyaseti altındaki edebî dönemin ömrü kısa sürer ve devrin birçok yazar ve şairi Sovyet yönetimi tarafından "halk düşmanı" olarak ilan edilerek öldürülür. Bu kırgınlar yeni yeni canlanan modernleşme aşamasındaki Türkmen edebiyatına büyük bir engel teşkil eder. (Sağlam, Biray)

Sovyet Dönemi Türkmen Edebiyatı:

¹Begali Kasımov, *Milli Uyanış*, (çev. Fatma Açık), Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını. 2009, 3-13, 48-62.

²Miratgeldi Söyegov, "Türkmen Ceditçi Yazarlar", *Gazi Türkiyat*, Güz 2010, Sayı: 7, s. 327-338.

Ekim Devrimi Sonrası Türkmen Edebiyatı (1924- 1940): 1920’de Türkmen topraklarına Sovyet rejimi yavaş yavaş hâkim olmaya başlamıştır. 1924’te Türkmenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulur. Bu dönem Türkmen edebiyatı için bir dönüm noktası olacaktır. Toprak reformunun yapılması, çiftçilikle ilgili düzenlemelerin yapılması ve sosyal hayatın birçok alanında yapılan değişiklikler Türkmen halkının siyasi, iktisadi, medeni ve edebî hayatında da çeşitli değişimlere sebep olmuştur. Bu dönemde taraflı, ideolojik, propaganda amaçlı, Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda hizmet eden sosyalist eğitimi destekleyen, Komünist parti ilkelerine bağlı olan sosyalist gerçekçilik, 1934’ten itibaren Sovyetler Birliği’ndeki bütün toplulukların sanat ve edebiyat metodu olur. Sanat ve edebiyat bu dönemde partinin hizmetine girer. Dönemin eserlerinde olumlu ve olumsuz tiplerin çatışmaları, sosyalizm, kardeşlik, kadın hakları ve kadın serbestliği, parti, eğitim konuları ve sosyalizme karşı görüşlerle mücadele temaları işlenir. Kapitalizmi temsil eden zengin ve fakir mücadelesi, olumsuz tipler olarak gösterilen zengin, din adamı ve idarecilerle ilgili konular, sosyalizm açısından bu görüşlerin karşıtlığı en çok ele alınan konulardır. Bu dönemde en çok eser veren edebiyatçılar Berdi Kerbabayev, Ata Govşudov, Hıdır Deryayev, Hacı İsmayılov, Durdı Gılıç, Ata Köpek Mergen, Şalı Kekilov, Hocanepes Çarıyev gibi isimlerdir. (Sağlam, Biray)

Türkmen edebiyatındaki ilk roman Berdi Kerbabayev’in Aygıtlı Ädim (Kararlı Adım, 1940) adlı romanıdır. 1940’tan önce yazılan ve yayımlanan Hıdır Deryayev’in Ganlı Penjeden (Kanlı Pençeden, 1937) adlı eseri de ilk roman olarak kabul edilmektedir. Bu eserde sosyalistler kadar ceditçilerin de sıkça ele aldığı kadın problemi, başlık parası, istenmeyen evlilikler gibi konular kaleme alınmıştır. Ata Govşudov’un 1939’da Göktepe Savaşı’nı anlattığı Perman adlı romanı Sovyet Edebiyatı dergisinde yayımlanır. Yazarın daha sonra tekrar yayımlanması için sosyalist inceleme kuruluna teslim ettiği eserden bir daha haber alınmaz. 1948’de el yazmaları teslim edilen romanın altı yüz sayfalık kısmı yok edilmiştir (Hocageldiyev, 1990). 1989 yılına kadar yayımlanmayan bu roman, Nargılıç Hocageldiyev’in gayretleriyle basılır.

İkinci Dünya Savaşı Yılları Türkmen Edebiyatı (1940-41-1946): 1941–46 yılları arası, Türkmen halkının sosyal hayatta yaşadığı en önemli tarihi dönem yani II. Dünya Savaşı ve savaştan sonra Türkmen toplumunun hayatını ve işlerini düzene sokma çabasını içine alan dönemdir. Bu dönemde yazar ve şairlerin birçoğu eline silah alıp cepheye gider, akabinde cephede savaşan ve oralarda yaşananları eserlerinde anlatan bir kuşak yayın hayatına girer. Bu sanatçılar arasında Ş. Kekilov, N. Sarıhanov, A. Nıyazov, A. Alamyşov,

Ç. Aşirov, H. Durdiyev, P. Nurberdiyev, K. Işanov, R. Aliyev, A. Kovusov, G. Gılıcov, A. Gürgenli, A. Memmetgulyev gibi isimler bulunmaktadır. Bu isimlerden Ş. Kekilov, N. Sarihanov, A. Nıyazov, A. Gürgenli cephede mücadele ederken hayatlarını kaybeder. Vatanseverlik konusu işleyen yazarlar başta *Köroğlu* olmak üzere destanlardan, masallardan; Türkmen klasik edebiyatının önde gelen temsilcileri olan Azadı, Mahtumkulu, Seydi, Mollanepes, Zelili, Kemine gibi şahsiyetlerden yararlanır. Savaş yılları edebiyatında eserlerinde en fazla işlenen tema vatanseverliktir. Eserlerin tamamında vatanseverlik yüceltilir, övülür. Sovyet Rusya'nın Almanya ile olan savaşında cephede savaşan askerlerin kahramanlığı, cephe gerisindeki halkın cesareti ve mukavemeti, bu dönem edebî ürünlerinin başlıca konusudur. Sovyetler Birliği'nin bu yıllardaki "Her şey vatan için, her şey cephe için." sloganı edebiyatın da merkezinde yer alır. (Sağlam, Biray; (TET-5, I. Kitap: 40-48)

B. Kerbabayev'in *Gurbandurdı*, N. Sarihanov'un *Yagtlığa Çıkanlar* (Azatlığa Kavuşanlar), B. Soltannıyazov'un *Kerim Dos* (Kerim Dost), H. İsmayılov'un *Bäsdeşler* (Yarışanlar), A. Govşudov'un *Mehri-Vepa* gibi eserleri bu devrin başarılı örnekleri arasında yer alır. Bu eserlerde Türkmenlerin İkinci Dünya Savaşı'na katılımı, Türkmen askerlerin vatanseverlikleri ile cephede gösterdikleri yiğitlik ve kardeşlik ilişkileri ele alınır. Ata Govşudov'un *Mehri-Vepa* adlı romanı bu dönemde yazılan ilk realist roman olarak kabul edilir. (Sağlam, Biray; TET-5, I. Kitap: 40-48.)

İkinci Dünya Savaşı Sonrası Türkmen Edebiyatı (1945-1955):Savaştan sonraki Türkmen edebiyatı daha çok halkın ihtiyaçları doğrultusunda şekil alır, Sovyet hükümeti tarafından belirlenen çizgide gelişimini sürdürür. Sovyetler Birliği savaştan galip çıksa da savaş ülkenin ekonomisine büyük zarar verir. Bu nedenle devlet ülkede iktisadi faaliyetlerin artırılması için birtakım kararlar alır. Bu noktada Sovyetler Birliğine bağlı diğer halkların ediplerinde olduğu gibi Türkmen yazar ve şairlerine de görevler düşer. Savaş yaralarının sarılması, kolhozlar ve üretim, ekonominin ve sosyal yaşamın reformu gibi konular eserlerde öncelikli olarak işlenir. Bu dönemde halk şairleri Ata Salıh, Durdı Gılıç ile tecrübeli yazarlar B. Kerbabayev, G. Burunov başta olmak üzere, B. Seytakov, D. Haldurdı, A. Govşudov, A. Durdiyev, G. Seyitliyev, R. Seyidov, A. Kekilov, T. Esenova, B. Soltannıyazov, P. Nurberdiyev, R. Aliyev, Y. Nasırlı, K. Işanov gibi yazarlık niteliğini fazlasıyla kazanmış şahsiyetler ön plana çıkar. Bu sanatçılara Hasımgulı Gurbanov, Guseyin Muhtarov, Bekge Pürliyev, Ata Atacanov, Memmet Seyidov, Anna Kovusov gibi genç yazarlar da katılır. (Sağlam, Biray)

Bu dönem Türkmen şiirinde görülen yeniliklerin başında şairlerin propaganda (bildiri) üslubundan uzaklaşarak daha sanatlı bir söyleyişe yaklaşımlarıdır. Şiirin konusu genişler ve temanın işlenişinde epik hassasiyetlerin arttığı görülür. Ayrıca lirik kahramanlar şiirde daha başarılı işlenir. D. Haldurdı, G. Seyitliyev, R. Seyidov, P. Nurberdiyev, Ç. Aşirov, G. Gurbanshedov, T. Esenova, Y. Nasırlı, R. Alıyev, A. Atacanov gibi şairlerin eserleri ile şiir gelişme kaydeder. Gerek savaş yıllarında gerek sonrasında Türkmen kadının gösterdiği cesaret ve çalışkanlık yazarlar tarafından işlenir. Baymuhammet Garrıyev, Aman Kekilov, Oraz Abdalov, Nagım Aşirov, Ata Kerimov gibi isimler makale türünde eserler yazar. (TET-5, II. Kitap: 11-10).

Türkmen yazarları bu devirde kendilerinden istenildiği gibi sosyalist gerçekçi metoda uygun hikâye ve uzun hikâye örnekleri verir. B. Kerbabayev'in *Ay Soltan*, B. Seytakov'un *Dövürdeşler* (Devirdaşlar), *Moskovanın Yalkımı* (Moskova'nın Işığı) uzun hikâyeleri ile *Baş-başSavaş*, *Ogul Sovgadı* (Oğul Hediyesi) ve *Yenmek-Yenilmek* gibi hikâyeleri, G.Gurbanshedov'un *Gar* ve *Mirabın Düyşi* (Mirab'ın Rüyası) hikâyeleri, P. Nurberdiyev, B. Pürliyev, B. Gurbanov gibi yazarların birçok hikâye ve denemeleri buna örnek gösterilebilir. Bu eserlerin genelinde savaştan sonraki Türkmenistanda köylerdeki tarım, hayvancılık ve zirai faaliyetlerin gelişmesi, pamuk ve diğer tarım ürünlerinden daha fazla ürün elde etmek için gösterilen gayret ve bu konudaki teknik gelişmeler ele alınır (TET C.5, II. Kitap: 27).

1956 Sonrası Türkmen Edebiyatı (1956-1985): Savaştan sonraki yıllarda Sovyetlerin hızla kalkınması, ülkenin ekonomik yönden gelişmesi ve Stalin'in ölümü üzerine Kruşçev'in yönetime geçmesi ile oluşan kısmî serbestleşme ortamı Türkmen şair ve yazarlarına biraz olsun nefes aldırır. Eserlerin muhtevası genişler. Yazarlar sosyalist gerçekçi metodun kısıtlayıcı ve boğucu anlayışından biraz olsun kurtulma imkânı bulur. Böylece gerek manzum gerek mensur eserlerde sosyalist realizm anlayışında yazılan eserlerin yanında millî tarihe ve kültüre ait konuların –sembollerle de olsa– sıkça işlendiği görülür. Manzum eserlerde lirizm, mensur eserlerde ise tarihî konular ile Türkmenlerin tarihinde önemli yer edinmiş şahsiyetlerin hayatlarının ele alındığı eserler ön plana çıkar. Bu devrin önemli temsilcileri arasında Berdi Kerbabayev, Gurbannazar Ezizov, Kerim Gurbannesov, Gurbandurdı Gurbansâhedov, Hıdır Deryayev, Bâki Seytâkov, Berdinazar Hudaynazarov, Allaberdi Hayıdov, Gılıç Kuliyev, Ata Atacanov, Narıman Cumayev, Nargılıç Hocageldiyev ve Güseyin Muhtarov'ı gösterebiliriz. (Sağlam, Biray)

Hikâye ve uzun hikâye türünde verilen eserlerin sayısında artış görülür. Bâki Seytekov'un *Gız Salgıdı* (Kızın Başlık Parası), *İlkinçi Gün*, Gurbandurdı

Gurbanshedov'un *Çakılık* (Davet), B. Pürliyev'in *Söygi Mukamu* (Sevgi Sazı), Narıman Cumayev'in *Akmayanın Yolu* (Ak Devenin Yolu), *Yuvaş Gelin* (Sessiz Gelin), Berdinazar Hudaynazarov'un *Göreş Meydanı* (Savaş Meydanı) gibi eserleri bu yılların önde gelen uzun hikâyeleri arasında kabul edilir. N. Cumayev'in *Uruş Odi* (Savaş Ateşi), ve *Yeniş Yılıniñ Hekayati* (Zafer Yılı'nın Hikâyesi) adlı uzun hikâyelerinde savaş teması işlenir. (TET-6, I. Kitap: 5-9).

Bu yıllarda kaleme alınan Ç. Aşırov'un *Ekizler* (1974), *Garrı Serdar* (1978), Y. Durduyev'in *Nedirbay Aytakov* (1978), adlı romanları ile B. Seytakov'un Türkmen Klasik şairi Şabende'nin hayatını anlattığı *Tilla Seniñ Işkıñda* (Altın Senin Aşkında, 1974) adlı öyküsü tarihi konuları ele alan başlıca eserlerdendir. N. Hocageldiyev *Güllä Degen Sünbüller* (1972) romanında Türkmen halkının II. Dünya Savaşı sırasında cephe ve cephe gerisindeki cesareti, mukavemeti, kolhoz faaliyetlerindeki çalışkanlığı ve gayreti, toprak su reformu gibi konular anlatılır (TDET-9, 2002: 430-433).

Çocuk edebiyatı türünde yazılan eserlerin sayısında da artış görülür. K. Tanrıguliyev, M. Garrıyev, A. Baymıradov, B. Gurbanov, M. Seyidov ve A. Hayıdov gibi isimler çocuklar için şiirler yazar (TDET-9, 2002: 438-439).

Çocuk edebiyatı türünde de şiir, uzun şiir ve uzun hikâyeler yazılır. K. Tanrıguliyev, M. Garrıyev, A. Baymıradaov, N. Bayramov gibi yazarlar bu türde başarılı eserler yazar. K. Tanrıguliyev'in *Süyci Bolyar Ekip İysen* (Tatlı Olur Ekip Yersen), *Manday Derin Döküp İysen* adlı şiir kitabı, M. Garrıyev'in *Ussahanada*, A. Baymıradov'un *Oglanlıgdan On Gün* adlı poemaları, B. Gurbanov'un *Çarva Merhenin Gürrüni* (Çiftçi Merhen'in Sohbeti) adlı uzun hikâyesi ve diğer birçok eser bu devir çocuk edebiyatında kaleme alınır. Çocuklara yönelik yazılan şiir kitapları arasında A. Hayıdov'un *Yaz Goşguları* (Yaz Şiirleri), M. Seyidov'un *Arızgülün Hinnildigi* (Arızgül'ün Salıncağı) adlı eserler öne çıkar (TDET-9, 2002: 425-426).

Seksenli yıllar Sovyetler Birliği'nin baskıcı rejiminin kötü kalıntılarını, taraflarını ortadan kaldırmak için bazı siyasî gelişmeler yaşanır. Sovyet hükümeti açıklık, demokrasi, yeniden yapılanma gibi siyasî oluşumları bu dönemde ilan eder. Edebî eserlere de bu yeniliklerin yansıtıldığı görülür.

Sosyalist Gerçekçilik Etkisinde Türkmen Edebiyatı (1985-1991): Komünist Parti, Nisan 1985 yılı Nisan ayındaki genel toplantısında Sovyetler Birliği'nde toplumu yeniden yapılandırma siyasetinin başlatılmış olduğunu ilan eder. Siyaset gereği Sovyetlerin hâkimiyeti altında yaşayan halklara birçok özgürlük verilir. Bunların başında da her toplumun kendine özgü dini ve ahlak değerlerinin olması gelir. Yeniden yapılandırma

siyaseti Türkmen edebiyatının bütün türlerini etkilemiştir. En önemli etki ise edebî eserlerin muhtevasında görülür.

Yeniden yapılanma siyaseti edebiyatı derinden etkiler. Türkmen edebiyatında adeta fikri bir diriliş başlar. Yıllardır arzu ettikleri serbestliğe kavuşan sanatçılar, yıllardır söyleyemedikleri, içlerinde barındırdıkları fikirleri hapse atılmak ya da sürgüne gönderilmek korkusu olmadan açıkça yazmaya başlar. Seksenli yıllarda edebiyata adım atan gençler, işte bu yeni coşku ve tefekkür ortamında pişerek kendilerini yetiştirir. Türkmen edebiyatının tecrübeli ve üstat isimleri de bu noktada onlara önderlik eder. Bu devrin önemli isimleri arasında Tirkış Cumageldiyev, Oraz Yagmır, Yazmırat Mämmediyev, Gılıç Kuliyev, Öde Abdıllayev, Annaberdi Agabayev, Berdinazar Hudaynazarov, Gurbanyaz Daşginov, Recepmırat Durdıyev, Atacan Tagan, Kayum Tañriguliyev, Agageldi Allanazarov, Hocanepes Meläyev, Teşli Gurbanov, Annagulı Nurmämmet, Ş. Geldimämmedova gibi isimleri örnek verebiliriz. (Sağlam, Biray)

Bağımsızlık Dönemi Türkmen Edebiyatı (1991-2016):Türkmenistan, 27 Ekim 1991’de Sovyetler Birliği’nden ayrılarak Saparmırat Niyazov başkanlığında bağımsızlığını ilan eder. Edebiyat dünyasına yeni adım atan genç yazarlar ve tecrübeli şahsiyetler Türkmenistan’ın bağımsızlığını elde etmesiyle birlikte her yönden millî bir edebiyatın teşekkülüne katkı sağlar. Yazar Osman Öde, bağımsızlık devri edebiyatının birinci amacı konusunda şöyle der: “Bağımsızlık dönemi edebiyatının en önemli farkı üzerine söz edecek olursak, onun ilk etapta millî maksatlara hizmet eden edebiyat olduğunu söylemeliyiz.” (Öde 1998: 5). Bu bakımdan Türkmen yazar ve şairler yıllarca bağımsız bir devletin özlemine çeken, özgürce millî ve dinî bayramlarını kutlamak isteyen, Oğuz Kağan, Dede Korkut, Köroğlu, Keymir Kör gibi millî kahramanlarını ve Mahtumkulu, Azadı, Andalıp gibi klasik Türkmen şairlerini öğrenmek isteyen okuyucusunun bu talebine kayıtsız kalmamıştır. Dolayısıyla bu dönem edebî eserlerinin bütün türlerinde Türkmen millî kimliğine, Türkmen ruhuna, tarihine, diline ve âdetlerine ağırlık verme gerekliliği öne çıkmıştır. Bağımsızlık yılları Türkmen edebiyatında sanatçılar tarafından en fazla işlenen konular; bağımsızlık,Türkmenistan’ın ilk cumhurbaşkanı olan Saparmırat Niyazov ve onun ülkeyi kalkındırmak için yaptıkları, vatan sevgisi, anadil, Türkmen tarihi, Türkmenlerin çalışkanlığı ve dayanıklılığı, Mahtumkulu gibi Türkmen edebiyatının ünlü isimlerinin hayatları, Göktepe Savaşları, Türkmen han ve serdarları, eğitimli ve çalışkan olmak vb. gibi başlıklarda toplanabilir. (Sağlam 2020)

BİRİNCİ BÖLÜM

ATACAN TAGAN'IN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. Hayatı

Atacan Tagan, tercüman, roman ve hikâye yazarıdır. Onun pek çok eseri Aşgabat, Moskova, Sofya, Duşanbe, Bişkek'teki yayın evlerinde basılmış, en beğenilen eserleri farklı dergilerde yayımlanmıştır. Bunlara “Znamya, Oktyabr, Druzhba narodov, Ogonyok (Moskova), Öykü (Ankara), Jahonadabiyoti (Taşkent) gibi dergileri örnek gösterebiliriz. Ayrıca World Voice (New York) haftalık gazetesinde “Keseki” romanının kısa şekli okuyucuların istifadesine sunulmuştur.

Atacan Tagan 15 Mayıs 1940 tarihinde Türkmenistan'ın Marı vilayetinin Murgap ilçesinde çiftçi ailesinde dünyaya gelir. Babası Tagan Övez, 1943 yılında İkinci Dünya Savaşı'nda Oryol şehrinde vefat eder. Marı şehrindeki 10 numaralı okulu bitirdikten sonra sınavları başarıyla geçen Atacan Tagan ,1958 yılında Türkmen Devlet Üniversitesinin öğrencisi olur. Onunla birlikte Türkmen edebiyatının gelecekteki yazarları Gurbannazar Ezizov, Hocanepes Melayev, Hudayberdi Divanguliyev, Govşut Şarmıyev de burada okumaktaydılar.

İkinci sınıf itibari ile Moskova Edebiyat Enstitüsüne geçiş yapan yazar aynı anda askerliğini de yapmıştır. Moskova'daki ilk yıllarından başlayıp tarihi roman yazmaya karar verir. Bununla ilgili yazarın “Kırk yılda yazılan kitap” adlı eserinde şu satırlar bulunmaktadır.

“...Tagan ikinci sınıftan Moskova Edebiyat Enstitüsü'nün yurt odasında ilk romanı üzerine çalıştı. Türkmen Edebiyatının milliyetçisi Berdi Kerbabayev girdi. Odaya baktı ve Atacan'a Govşut Han hakkında kitap yazıp yazmadığını sordu. Şaşkın ve uyuşmuş genç başını salladı. O yılların ideolojisine göre tarihi kişiliklerle ilgili çalışmalar hoş karşılanmıyordu. Masanın üzerinde açık bir defter gören Kerbabayev ona baktı. Defter, korkmuş olan yazardan daha açık sözlüydü. Gülerek onay veren yazar öğrenciye bu işi bırakmamasını söyler. Çünkü halk kendi tarihini bilmeliydi.”

Yirmi yıl kadar yazarın el yazılı defteri çekmecesinde bekledikten sonra sonuç olarak bu roman yayımlanmıştır. 1986 yılında “Saragt Galası” kitabı ilk defa gün yüzü görmüştür.

Tarihi araştırma ve bunu halka sunma sevgisi Atacan Tagan'ın doğduğu toprak Marı ile yakından alakalıdır. Onun babaannesi akşamları küçük Atacan'a bu topraklarda

yaşayan kahramanlar ve onların özgürlük için verdikleri mücadeleler hakkında hikâyeler anlatmıştır. İşte bu anlatılanlar Atacan'da büyük bir tarih sevgisi ve bilinci meydana getirmiştir.

1967 yılında üniversiteyi bitirince genç yazar SSCB yazarlar kurumunda Türkmen Edebiyatı üzerine *geneşçi (danışman)* olarak işe başlar. Onun sayesinde geniş bir okuyucu kitlesi GurbannazarEzizov, KayumTanrıgülüyev, Hıdır Deryayev ve Kerim Gurbannepesov'un eserleri ile tanışır. Günümüzde bu yazarlar Türkmen Edebiyatının cevherleridir. 2 veya 3 aylığına Moskova'ya gönderilen Tagan1993 yılına kadar bu işi yerine getirir.

Atacan Tagan, Türkmen, Rus, Tacik, Kırgız dillerinde yayımlanan 15'ten fazla kitabın yazarıdır. Onun "Savaş Ne Zaman Biter"adlı hikâyesi birçok yabancı dile tercüme edilmiştir. Hikâye türünün ustası olarak A.Tagan'ın adına Berlin ve Budapeşte'de hikâye akşamları düzenlenmiştir.

Atacan Tagan yazarlık dışında tercümanlık işleriyle de ilgilenen bir sanatçıdır. JackLondon, Ernest Hemingway, Cengiz Aytmatov, ValentinRasputin, İvan Turgenyev, MikhailLukonin, Vasili Şukşin gibi Rus ve dünya edebiyatı yazarları ile Türkmen okurlarını tanıştırmış, Türkmen okurların edebiyat kültürünün artmasında ve dünya edebiyatını tanımasında önemli hizmetlerde bulunmuştur.

Türkmenistan'ın ve Rusya Federasyonu'nun onurlu sanat işçisi olan A. Tagan, Türkmen edebiyatının yaşayan klasikleri arasına girer. Onun eserlerinden faydalanılarak "Babagambar"ın geri dönmesi, Takdir, Akılsız, Oğul adlı filmler çekilmiştir.

Günümüzde Tagan'ın kitaplarının basımı toplam 750 bini aşmıştır. "Kırk Yılda Yazılan Kitap"adlı eseri için tuttuğu not defterinde yazar "Düşünceli okuru, akıllı editörü, keskin ve tarafsız eleştirmenleri olan başarılı bir yazar hiç kimse olarak kalmaz" düşüncelerini kaydetmiştir.

A.Tagan Uluslararası Yazarlar Birliğinin üyesidir. Rus ve Türkmen ilişkilerinin ilerlemesinde yaptığı katkılardan dolayı "Rusya Federasyonu'nun onurlu işçisi" adlı onur belgesini alan ilk Türkmenistanlıdır. Film ve tiyatro alanındaki başarıları için "Türkmenistan'ın sanat işçisi"adlı ödülün sahibidir. Yazar Atacan Tagan günümüzde "Dünya Edebiyatı" dergisinde çalışmaktadır. Onun dünya edebiyatından tercüme ettiği eserler dergilerde yayımlanmaktadır. Yakın zamanda Özbekistan'ın "Johonedebiyoti" dergisinde Atacan Tagan'ın "Keseki" romanı hakkında makalesi yayımlanmıştır.

Atacan Tagan seksen bir yaşındadır ve ailesi ile Aşgabat şehrinde yaşamaktadır.

1.2. Eserleri

Atacan Tagan'ın kaleme aldığı hikâye, uzun hikâye ve romanlar aşağıda verilmiştir.

Uzun hikâye ve romanlar:

1. “Sallançak Mukamy” (Salıncak bestesi) uzun hikâye.
2. “Lal Perişde” (Lal melek) uzun hikâye.
3. “Aglasy Gelyän Ak Bulut” (Ağlamak İsteyen Ak Bulut) uzun hikâye.
4. “Aýylganç Baharyň Jybarly Güni” (Kötü Baharın Cefalı Günü) uzun hikâye.
5. “Serwi Gelin” (Servi Gelin) uzun hikâye.
6. “Ýalňyzlyk” (Yalnızlık) uzun hikâye.
7. “Jennet Derwezeseniň Açary” (Cennet Kapısının Anahtarı) uzun hikâye.
8. “Ogul” (Oğul) uzun hikâye.
9. “Hasaplaşyk Pursaty” (Hesaplaşma Sırası) uzun hikâye.
10. “Mähnet Dünýädäki Kiçijik Jaý” (Büyük Dünyadaki Küçük Ev) uzun hikâye.
11. “Keseki” (Yabancı) roman
12. “Gowşut Han” (Govşut Han) “Sarağt kalesi” yeni nushası, roman.
13. “Kyrk Ýylda Ýazylan Kitap” (Kırk Yılda Yazılan Kitap) hatıra defteri

Hikâyeler

1. “Uruş Haçan Gutaryar” (Savaş Ne Zaman Biter).
2. “Ýekşenbe Güni Öýleden Soň” (Pazar Günü Öğleden Sonra).
3. “Sazyň Piri Nirede” (Sazın Piri Nerede).
4. “Ýedi Deryanyň Aňyrsynda” (Yedi Deryanın Ötesinde)
5. “Kim Günäkär?” (Kim Suçlu?).
6. “Goňşy Gelin” (Komşu Gelin).
7. “Hojaýyn” (Sahip).
8. “Şol Agşam Ýagyş Ýagypdy” (O Akşam Yaşmur Yağmıştı).
9. “Avda” (Avda).
10. “Goja, Çoluk, Garagöz” (Koca, Çoban Yardımcısı, Garagöz).
11. “Wekil Ýegen Ogul Öýlendirýär” (Vekil Yeğen Oğul Evlendiriyor).
12. “Gara Garganyň Gözlegi” (Kara Karganın Araması).
13. “Possun” (Kürk).
14. “Nowruzda Satylan Gyzy Alma” (Nevruzda Satılan Kırmızı Elma).

15. “Çekir Goşanyň Aladasy” (Çekir Goşa'nın Endişesi).
16. “Leksiýa” (Ders).
17. “Sergin Şemal” (Serin Rüzgar).
18. “Gara Pagta” (Kara Pamuk).
19. “Ülker Bireýýäm Ýaşypdy” (Ülker Çoktan Kaybolmuştu).
20. “Gara Şeçekli Arzan Ýaglyk, Ýa-Da Her Aýyň Soňky Hepdesi” (Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp Veya Her Ayın Son Haftası).
21. “Hajy Aga” (Hacı Ağa).
22. “Ak Çeşmäniň Aýdymy” (Ak Pınarın Şarkısı).
23. “Annagül” (Annagül).
24. “Gara Dogan” (Kara Kardeş).
25. “Ýazylmadyk Hat” (Yazılmamış Mektup).
26. “Bossan Ene” (Bossan Ene).
27. “Üç Aýlyk Bagt” (Üç Aylık Mutluluk).
28. “Ykbal Köçesi” (İkbal Sokağı).
29. “Galada” (Kalede).
30. “Köne Goňşy” (Eski Komşu).
31. “Ýekegöz” (Tek Gözlü).
32. “Halanmaýan Adam” (Sevilmeyen Adam).
33. “Ajal Bilen Duşuşyk” (Ecel İle Görüşme).
34. “Gijeki Waka” (Geceki Vaka).
35. “Hassalyk” (Hastalık).
36. “Süýji Kekre” (Tatlı Kekre).
37. “İň Soňky Kempir” (En Son Yaşlı Kadın).
38. “Gök Derwezä Barýan Ýol” (Mavi Kapıya Giden Sokak).
39. “Toýçy” (Düğüncü).
40. “Otly Geçip Barýar” (Tren Geçiyor).
41. “Ägä” (Dikkatlik).
42. “Ters Maňlaý” (Ters Şans).
43. “Bugdaýreňk Gyz” (Buğday Renkli Kız).
44. “Ahyrzaman” (Ahir Zaman).
45. “Sähra Balasy” (Sahra Balası).
46. “Tamdyr” (Tandır).
47. “Kleptomaniýa” (Kleptomani).

Yazar öykü ve roman türlerinde daha çok olmakla beraber birkaç piyes de yazmıştır. Onun Söyginin Haky Üçin “Sevginin Hakkı İçin”, Padymanyň Tallary “Padyma’nın Dalları”, Gaýynene “Kaynana”, İň Owadan Gyz “En Güzel Kız” piyesleri esasında sahneye koyulan oyunlar izleyiceler tarafından büyük beğeniyle karşılanmıştır. Onun Pereňli Yesiriň Ýatlamasy “Fransız Esirin Anıları” adlı piyesi Aşkabat’ın tiyatrolarında en çok izlenen oyun arasındadır.

Atacan Tagan hikâye ve roman yazmakta bir ustadır. Bu bakımdan Türkmen hikâye yazarları Nurmırat Sarıhanov ve Agahan Durdiyev ile yarışabilecek güçtedir. Onun hikâyeve romanlarının konularının çoğunu savaş yıllarını kapsamamasının sebebi ise II. Dünya Savaşında babasını kaybetmesi ve yokluk içinde büyümesidir. Bu nedenle sanatçı, eserlerinde savaş temasını oldukça başarılı bir şekilde ele almıştır. Yazar’ın *Uruş haçan gutarýar* “Savaş ne zaman biter” adlı seçme hikâyeler kitabı da savaşın Türkmen topraklarına getirdiği faciaları anlatmaktadır. Birkaç dile tercüme edilen kitap üzerine 1989 yılında Almanya’da Atacan Tagan’ın kendisinin de katılmasıyla hikâye akşamı düzenlenmiştir. Babasız bir çocukluk geçirdiği için ve çocukluğunu yaşayamadığı için bundan etkilenerek yazdığı eserlerden biridir.

Keseki “Yabancı” romanı

Yaratıcılık konusunda yorulmayı bilmeyen yazar, *Pereňli Yesiriň Gözleğinde* (Fransız Esirin Peşinde) adlı uzun hikâyeyinden sonra Fransa’ya giderek gerekli konularda araştırma yapmış ve “Keseki” romanını yazmıştır.

“Keseki” romanı A.Tagan tarafından 1989 yılında kaleme alınmıştır. Eseri yazmadan önce yazar Fransa’ya giderek Türkmenler arasında bir süre esir kalan Henri de Couliboeuf de Blocqueville’in yakın akrabaları ile görüşür, 1866 yılında yazılan Blocqueville’in “Türkmenler arasında” eseri ile tanışır. “Keseki”, tarihi bir romandır. Yazar Atacan Tagan bu eserini yazmak için Blocqueville’in “Türkmenler arasında” ve 1860 yılındaki savaşa katılan asker Muhammet Ali al-Hüseyni’nin “Cengi Merv” adlı eserinden yararlanmıştı. Türkçeye daha aktarılmamış bu kitap Teke Türkmenlerinin düşmana karşı mücadelesini, güçlü tavrını sergilemektedir ve yabancı bir esirin gözünden Orta Asya kültürünün önemli bir parçası olan Teke Türkmenlerinin kültürünü anlatmaktadır. Bu eser Türkmen toprağında yaşanan dramın sadece bir kısmını anlatmaktadır. XIX yüz yılda bu topraklarda yaşanan zor günler Türkmen halkının vatanperverliğini tüm dünyaya göstermiştir. 1855 yılında Sarahs savaşı, 1858 yılında Garrigala savaşı, 1860 yılında Marı savaşı, 1873 yılında Gazavat, 1879 ve 1881 yılında meydana gelen Gökdepe savaşları, vatanını son nefesine kadar koruyan er yiğitlerin

çıkmasına neden olmuştur. Eserde Teke Han'ı Govşut Han'dan da söz edilmektedir. Onun ince savaş taktikleri okuyanı hayran bırakmaktadır. Toprağı için atına atlanan, Han seçilen mert Teke oğlu Govşut'un halkının özgürlüğü için verdiği mücadele Türkmenler için her zaman büyük bir saygı ve gurur ile hatırlanmaktadır.

14 Haziran 1860 tarihinde İran ordusu Hemze Mirza'nın liderliğinde Tecen nehrini geçer. 21 bin asker ve 33 top ile yola koyulan ordu Türkmen toprağını savaşmadan almak için gelmekteydi. Bu kadar güçlü bir ordu, tüm dünyaya Horasan'ın ne kadar güçlü olduğunu göstermek için hazırlanmıştı. Bu gücü dünyaya, Avrupa'ya yayacak olan ise Fransız subay Blocqueville idi. Çünkü, böyle bir savaşı Avrupalıdan duymak daha inandırıcı olacaktı. Fransız subay hem fotoğraf çekecek, hem de gittiği coğrafyanın haritasını çizecekti. Blocqueville savaş sırasında Türkmenlere esir düşerse İran onu, karşılığında para vererek geri alacaktı. (Sözleşmeye göre). Subay esir düşünce hiçbir resmi sözleşmeye uyulmamıştır. 14 ay boyunca Türkmenlere esir olan Blocqueville arkadaşının yardımıyla esirlikten kurtulur.

Tekelerin boş bıraktığı Merv kalesine yerleşen İran ordusunun komutanı Hemze Mirza, her gün Merv'in savaşız alındığını kutluyor, ava çıkarak eğleniyordu. Türkmenler ise fırsatı elden bırakmıyordu. Geceleri bazen bir taraftan bazen öbür taraftan İran askerlerinin üzerine saldırarak askerlerin birkaçını öldürüp erzak ve cephane yüklü develeri alıp götürüyorlardı. Bu şekilde vur kaç taktiği ile İran ordusuna ağır zaiyat verdiler.

Blokvil, Karakum'a girince "Bu dünya değil, bu bir cehennemdir" demiştir. Onun dediği gibi de olur. İran ordusunun çoğu çölün zor şartlarına dayanamayarak hastalıktan, açlık ve susuzluktan hayatını kaybetmiştir. Bu çölün sıcak havası insanları Merv'e gelmeden yok edecek gibiydi. Tepede görünen güneş Karakum'u yukarıdan yakıyorsa, aşağıdan da o güneşle ısınan kum kocaman ocak gibiydi. Askerler susuzluktan, savaş değil de yaşama derdine düştüler. Onlar ağaçların kökünü su niyetine kullanmaya başladılar. Ağaç köklerini çiğneyerek susuzluklarını gidermeye çalışmışlardır.

Türkmenler, İran ordusuna karşı bir kurt gibiydi. Sağından girerek, solundan çıkıyordu. Böylece kendisini ciddiye almayan İran ordusuna büyük zararlar veriyordu.

2020 yılının Haziran ayında "Blocqueville, Türkmenlerin Arasyndaki Fransuz" adlı sergi Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat şehrinde düzenlenmiştir. Sergiye Fransa'nın Türkmenistan'daki elçisi Fransua Delausve ve romanın yazarı A. Tagan katılmıştır. Serginin başlangıcı bir tiyatro oyunu ile başlamış ve daha sonra Atacan Tagan konuşma yapmıştır. Konuşmasında romanı yazmaya ne zaman karar verdiği ile ilgili olarak şu

ifadeleri söylemiştir: “Blocqueville14 ay boyunca esirlikte kalmıştır. Bunun gerçek olduğunu tespit eden (taryhy resminama) tarihi evrakları okuduğum için hemen roman yazmayı karar verdim.”

“*Keseki*” romanı her açıdan Türkmen tarihi için kıymetlidir. Özellikle Türkmenlerin 19. Yüzyılın ikinci yarısındaki yaşayışları, gelenekleri, görenekleri ve folkloru hakkında birçok unsur romanda başarıyla ele alınmıştır.

Saragt Galasy “Saragt Kalesi”

Atacan Tagan, *Saragt Galasy* “Saragt Kalesi” adlı romanını üniversite yıllarında yazmaya başlamış ancak eseri 1986’da neşredebilmiştir. Daha sonra Govşut Han “Govşut Han” romanını da *Saragt galasy* romanından esinlenerek yazmıştır.

Saragt Galası, 1855 yılında Türkmen tarihinde yaşanan acı günlerin romanıdır. Romanın ana konusu Türkmen Han’ı olarak seçilen Govşut Han’dır. Eserde Govşut Han’ın nasıl han seçildiği onun hayatı ve savaşta gösterdiği cesaret ve soğukkanlılığı anlatılmıştır. Yazar romanda ekim devriminden önceki zor durumlardan, eğitim, insanlar arasındaki ilişkiler, dışardan gelen zorluklarla kadın yaşlı demeden son nefesine kadar savaşan Türkmen halkını betimlemiştir.

Şiirleri

Atacan Tagan’a “Siz Türkmen Edebiyatı için ne işler yaptınız?” dediklerinde “Ben zamanında şiir yazmayı iyi ki de bırakmışım” diyerek espirili bir cevap verir.

Tagan’ın kendi yazdıkları çok olmasına rağmen, nedense onun kendisi hakkında yazılan eser veya makale yok diyecek kadar azdır. Belki de onun ılımlı olduğundan dolayı, kendini düşünmeden sadece yaratıcılık işleri ile uğraştığı için olabilir. Çünkü, edebi yaratıcılık ve şöhrete düşkünlük aynı yerde duramaz.

Aglama gurjak

Ağlama kukla

Seni ey görjek

Sana iyi bakarım

Tikip täzeje

Dikerek yeni,

Köynekgeydirjek

Elbiseler giydiririm.

Onsoň bileje

Sonra beraber

Yöräp çalaja

Yürüyerek yavaştan

Gideris бага,

Gideriz bağa,

Biz gezelenje

Bizgezmelere.

Bu şiirin yazarı Atacan Tagan. İlk kez 1957 yılında ‘‘Pioner’’ dergisinde çocuklar için bu şiir yayımlar. Yayımlandığı yıldan itibaren günümüze kadar anaokulları ve bahçelerde ilk öğretilen şiirlerden biridir.

Bütün yazarlar gibi Tagan da yazarlığa şiirlerden başlamıştır. Geçtiğimiz yüz yılın 60’lı yıllarında onun şiirleri gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. Bunun neticesinde Seni Gözleyän ‘‘Seni Arıyorum’’, Aşgabyň Aşgamy ‘‘Aşkabat’ın Akşamı’’ adlı şiir kitabı yayımlandı.

On Sekiz Manat Hakynda Elegiya

*Her aýda bir gezek- on sekiz manat,
Her aýda bir gezek gelyärdi yrman.
Her aýda on sekiz manat gelende,
Begerdim. Enem aglardy, arman.*

*On sekiz manady kim beryär bize?
Kim unutman, otuz gündend iberýär?
Ol niçiksi ýiti gözlü perişde
Biziň şol pula-da zardygmyz görýär!?*

On Sekiz Manat Hakkında Ağıt

Her ayda bir kez- on sekiz manat,
Her ayda bir kez gelirdi durmadan.
Her ayda on sekiz manat gelince,
Sevinirdim. Babaannem ağlardı, arman.

On sekiz manadı kim verir bize?
Kim unutmadan, her otuz güne gönderir?
O nasıl bir keskin gözlü melektir?
Bizim o paraya muhtaç olduğumuzu bilir.

On Sekiz Manat Hakynda Elegiýa ‘‘On Sekiz Manat Hakkında Ađıt’’ adlı Őiiri Atacan Tagan’ınMähnet Dünyadaki Kiçijik Jaý ‘‘Büyük Dünyadaki Küçücük Ev’’ adlı uzun hikâyeler ve hikâyeler kitabındaki *Gara Seçekli Arzan Ýaglyk Ya-Da Her Aýyň Soň Hepdesi* ‘‘Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp Veya Her Aym Son Haftası’’ hikâyesinden esinlenerek yazdığı bir ađıttır. Bu ađıt, hikâyenin özeti niteliğindedir.

Biziň Illerde

*Kesarkaçdyroturymmyz — aslymyz,
Dowandiymiş — çyntürkmeniňasly biz.
Gowşuthanyň, GurbanDurdyň nesli biz,
Aňryňduýarlarbiziň illerde.*

*Garrylarygdeler, ýaşlargoçalar,
Dili senalydyrseyit-hojalaň.
Elleri tesbili dana gojalar
Bir Hakauýarlarbiziň illerde.*

*Ýoluňalyslygynetmän bahana,
MyhmangeliňMaru-Şahu-Jahana!
Şordepäňüzümiýarardahana,
Naz-nygmatiyerlerbiziň illerde.*

*Gezim etseň Çaşgyn, Pendi, Kişmany,
Egsilmezdirsaçaklaryň aş-nany.
Ýakyn-ýady, dostyýa-da duşmany
Sözländeduýarlarbiziň illerde.*

*Gojukýap, Amanýap, Şorýap, Çarlakýap,
Burkazýap, Keseýap, Hanýap, Çepekyap.
Samsykýap, Aklyýap, Tilkiýap, Akýap...
Şeýle at goýarlarbiziň illerde.*

*Kyrkçillede ýada salar ýazlary
Ödenýazyň, Ýazgeldiniň sazлары.*

*Bugdayreňk, maral gözligytlary
Ýigitler söýerler biziň illerde.*

*Barmagynda şorta sözüňsapagy
ÇaryGurbangylyç, Ata Köpegiň.
Reňbe-reňöwüsyänMerwşapagyn
Taryhysaýarlarbiziň illerde.*

*Ýakyndan-alyssa gidip-gelişe,
Sarykmy, ärsary, teke, buluja...
Molla Töre ahun, YzzatGylyja
Çuň sarpa goýarlarbiziň illerde.*

*Agzybirmaşgala — "igmidir" "guly",
Parhynaýeterler pes bilen ulyň.
"Şu mahal", "Şu wagt" bardyramwelin,
"Şu pille" diýerlerbiziň illerde.*

Bizim İllerde

Kesarkaç'tır oturumumuz, aslımız,
Devam eden gerçek Türkmen nesli biz.
Govşut hanın, GurbanDurdı'nın nesli biz,
Aslını sorarlar bizim illerde.

Yaşlılar gençleşir, gençler güçlenir,
Dili güzeldir seyit hocaların.
Elleri tespihli dana kocalar
Bir Hakk'a uyarlar bizim illerde.

Yolun uzaklığın etmeyin bahane,
Misafir olun MaruŞahuCahan'a!
Şordepe'nin üzümü yarar canına
Naz nimet yerler bizim illerde.

GezarsenÇaşgın, Pendi, Kişman'ı
 Eksilmez sofralarda aşı ekmeği,
 Yakın uzak, dost ya da düşman
 Konuşunca duyarlar bizim illerde.

Gocukyap, Amanyap, Şoryap, Çarlakyp,
 Burkazyap, Keseyap, Hanyap, Çepekyap,
 Samsıkyap, Akılyap, Tilkiyap, Akyap...
 Böyle at verirler bizim illerde.

Kırk günlükte aklına getirir yazları,
 Ödeniyazın'ın, Yazgeldi'nin sazları,
 Buğday renk, maral gözlü kızları,
 Yiğitler severler bizim illerde.

Parmağında fıkraların dersi var,
 Çarı Gurbangılıç, Ata Köpek'in.
 RengarenktirMerv ipliği
 Tarihi sayılır bizim illerde.

Yakından uzağa gidip gelmeye,
 Sarık, arsarı, teke ve buluc'a,
 Mollar Töre ahun, IzzatGılıç'a,
 Saygı duyarlar bizim illerde.

Ailede bilirler iyiyi ve kötüyü,
 Farkını bilirler küçük ve büyüğün.
 Şu an, şu vakit sözleri olsa da,
 Şu pille derler bizim illerde

Atacan Tagan bu şiirinde Türkmenlerin tarihi şahıslarını, saz ustalarını,geleneklerini ve en küçük yaştan büyük yaşa kadar aksakallar hakkında anlatmıştır. İnsanlar arasındaki saygı ve sevgiyi satırlara dökmüştür. Daha çok doğup büyüdüğü toprak olan Marı ilindeki birkaç sözün karşılığını da örnek olarak göstermiştir. Yaşadığı toprakları en iyi tarif eden yazar olarak da görülebilir.

Tagan'ın Oýar Sen Meni 'Uyandır Sen Beni', AşgadyňAşgamy 'Aşkabat'ın Akşamı', Seni Gözleyän 'Seni Arıyorum' gibi şiirleri şarkı olarak bestelenmiştir.

Daha sonra tamamıyla roman ve kısa öyküler yazmaya başlayan Atacan Tagan'ın ilk kısa öyküsü olan "Sen sen" Edebiyat ve Sungat 'Edebiyat ve sanat' gazetesinde arka arkaya yayımlanmış ve böylelikle şairlikle başlanan yol yazarlıkla devam etmiştir.

1.3. Atacan Tagan ile Röportaj

Pandemi dolayısıyla Türkmenistan'a gidip yazarla yüz yüze bir görüşme imkânımız maalesef olmamıştır. Biz de aşağıdaki soruları hazırlayarak bir arkadaşımız aracılığıyla yazarımızla aşağıda tam metni verilen röportajı gerçekleştirdik.

1. Yazarlık hayatına ne zaman başladınız?

On yedi, on sekiz yaşlarımda ilk şiirlerimi yazmaya başlamıştım. Benim ilk şiirim

Aglama gurjak,

Seni eý görjek

Satırları ile başlayan çocuk şiiridir. Çocukların en çok öğrendiği şiirler arasındadır.

Daha sonra şiirlerimi şarkı olarak okudular. "Aşgabat'ın akşamları" şiirim buna örnek olabilir. Bu şekilde şiir hayatına da adım atmış oldum. Genelde on sekiz, on yedi yaşlarda başlarlar.

2. Hangi eseriniz size daha yakındır?

Hepsini de yakın görürüm kendime ama "Yabancı", "Saragt Kalesi" eserlerimi daha çok severim.

3. Roman, yazarın hayatından mı alınır yoksa daha objektif olarak mı yazılır?

Mesela Saragt Kalesi eserim 19. yüz yılda Saragt'ta olan savaş hakkında bir romandır.

Diğer kitabın "Yabancı" ise yine savaştan alınan Fransız askeri hakkında yazdığım romandır. "Türkmenlerin arasında" adlı keni kitabı da var. Fransa'ya gittim bunlar asker hakkında bilgi topladım.

4. Son elli yıllık nesrimiz hakkında fikriniz nedir?

Son yıllarda edebiyat eski halinden aşağı doğru inmeye başladı. Eski yazarların teknikleri kullanılmaz diye düşünüyorum. Dünya hızla gelişmekte. Eskisi gibi edebiyat aşkı göremiyorum. Yeni nesil farklı. Örnek benim torunlarım da olabilir. Atasının kitaplarını okumak istemiyorlar.

5. Günümüzde en çok sevdiğiniz Türkmen yazar ve şairler kimlerdir?

Geçen asrın ortalarından Berdi Kerbabayev, Hıdır Deryayev, Beki Seytakov, Ata Atacanov, Gılıç Kuliyev, Kerim Gurbannepesov, Gurbannazar Ezizov, Atamirat

Atabayev çok iyi yazar ve şairlerdir. Şimdi de yazan çok fazla. Geçen asrın yazarları ve şairleri gibi eser veren kimse yok. Bunun sebebini bilemiyorum. Talep mi yok, bilmiyorum. İkinci dereceye geçmeye başladı yazarlık.

6. Bir gün meşhur bir edebiyatçı olacağınızı çocukluğunuzda tahmin eder miydiniz?

Yok bilmiyordum. Nereden bileyim. Şimdi bile iyi bir yazar olduğumu düşünmüyorum. Hatta yazar olduğumu da düşünmüyorum.

7. Çalışkan bir talebe miydiniz? Hangi dersleri severdiniz?

Okulda beş ve altıncı sınıflara kadar çok iyi okuyan öğrenciler arasındaydım. Sonra fizik ve matematik derslerim kötü olduğu için zorlandım. Edebiyat ve Tarih ise en çok sevdiğim dersler idi.

8. Kendinizi yazar olarak nasıl değerlendirirsiniz?

Bana yazar demelerinden hiç hoşlanmıyorum aslında. Yazar demelerine de izin vermiyorum.

9. Eserlerinizin konularını nasıl buluyorsunuz?

Tarihi çok araştırırım ya da sıradan insanların hayatlarından da bir şeyler katarak yazmayı çok severim. Konular bazen kendi kendiliğine de aklıma gelir.

10. Eserlerini en çok okuduğunuz yazar kimdir?

Ben zamana göre değerlendirebilirim. Üniversite zamanlarımda Jack London, Martin Twaig, Tolstoy, Çehov. Yaşa göre de değişir. Mesela ben kırk ve elli yaşlarında farklı yazarları okurdum, daha sonra başka yazarlara geçtim. Yaşına göre konularını da seçiyorsun.

11. Günümüz Türkmen Edebiyatı hakkında ne düşünüyorsunuz?

Eskisi gibi devam ediyor edebiyatımız. Ama ben daha çok ilerde olmasını isterdim. Günümüz Türkmen edebiyatının konuları da yaşadığımız hayatı özetler.

12. Edebiyatın ilerlemesi için neler yapılmalı?

Hiçbir şey. Sadece düşünmemiz lazım. Düşünerek kendi ülken hakkında, onun eksikleri veya üstünlüklerini halka göstermemiz gerekir. Benim istediğim gibi olmuyor ama ben çok fazla ilerlemesini istiyorum. İlerliyor ama yavaş bir şekilde.

13. İlk hikâyemiz hangisidir?

İlk hikâyem Uruş haçan gutarýar “Savaş ne zaman biter” adlı eserimdir. Savaşta oğlunu kaybeden anne hakkındadır. Oğlunu bekleyen bir annedir. Oğlunu vefat ettiğini söylememişler. Sürekli oğlunu bekler. Bu hikâyem 1964 yılında yazıldı. “Edebiyat ve Sungat” gazetesinde de yayımlanmıştı. Birkaç dile tercüme edildi. Aynı anda Türkçeye de tercüme edilmişti.

14. Türk Edebiyatından sevdiğiniz hikâye veya roman hangisidir?

Türk Edebiyatından Nazım Hikmet'in şiirlerini hatta kendisini de görmüştüm. Oktay İkbâl diye bir yazar var, onunla buluşmuştuk. Ezim Nesim her kes tanıyor. Birlikte çay bile içmiştik. Hikâyelerini okumuştum. Türkçeden Türkmenceye çok az tercüme ediliyor. Bu çok yanlış.

15. Modern Türkmen Edebiyatında Hikâyecilik ne zaman başlamıştır?

Geçen asrın otuzlu yıllarında Nurmırat Sarıhanov ile başladı dersek yanılmayız. Agahan Durdıyev, Ata Govşudov bunlar en iyi hikâyeye yazarlarıdır. Nurmırat Sarıhanov II.Dünya Savaşında vefat etti. Çok değerli bir yazarımız.

16. Saragt kalesi ve Yabancı romanları için hangi kaynaklardan yararlandınız?

Hepsini tarihi kitaplardan ve gezdiğim köylerdeki yaşlılardan topladığım bilgiye göre yazdım.

17. “Büyük Dünyadaki Küçücük Ev” eseriniz hakkında bilgi verir misiniz?

İnsan ilişkileri, karakteri, dış çevre ile olan durumlarını anlattım.

18. Şimdiye kadar kaç makale yazdınız?

Tam sayısını bilmiyorum ama günümüz siyaseti hakkında on üç tane yazdım diyebilirim diyebilirim. Genelde gazetelerde yayımlanmıştır. Garagum dergisinde, Neytralny Turkmenistan gazetesinde yayımlandı.

19. Üzerinde çalıştığınız yeni bir eser var mı?

Bu çok zor bir soru. Ben artık seksen yaşındayım. Bence yazar yetmiş geçince yazmasına gerek yok. Yazmaya çalışınca da olmuyor. Eski güç ve kuvvet yok. Benim gündeliğim var “Kırk günde yazılan kitap” adlı onun için çalışıyorum.

20. “Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp veya Her Ayın Son Haftası” hikâyeniz sizin kendi hayatınızdan bir parça mıdır?

Olabilir, zamana göre ama hayata yakın vakalar hikâyeye dönüşür. Gerçeklerle karıştırılması gerekir.

21. Hikâyelerinizde Gocuk köyüne yer veriyorsunuz bunun hakkında yorum yapabilir misiniz?

Bu köy hala da Marı'da benim kendi doğup büyüdüğüm köydür. Hikâyeye yazarken genelde oradaki insanlar aklıma gelir. Ya da çocukken gezdiğim, oynadığım yerleri hatırlarım bunlara göre de eserler ortaya çıkar. Yazarın ilham aldığı bir yeri olmalıdır. Gocuk köyü de benim ilham kaynağımdır. Kahramanlarımın çoğu bu köydendir. İsimlerini değiştirerek kullanırım.

22. Genç yazarlara neler önerirsiniz?

Okumalılar, okumalılar, yazmalılar, tekrar okumalılar. Bu kolay değil. Şimdiki zaman teknolojisinde insan okumak bile istemiyor.

23. Kendiniz hakkında eklemek istediğiniz bir Şeyler var mıdır?

Ben sıradan bir insanım. Herkes gibi okudum, askere gittim, Moskova'da çalıőtım. Türkmen yazarlarının vekili olarak çok çalıőtım. Sonra taőtındım Vatanımıza.

Tamam. Çok Teşekkür ederim.

İKİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

Bu bölümde hikâyeler olay örgüsü, şahıs kadrosu, zaman ve mekân, anlatım teknikleri, dil ve üslup başlıkları altında incelenmiştir. Hikâyeler; *Mähnet Dünyädäki Kiçjik Jay* adlı eserin sırasına göre incelenmiştir.

2.1. Büyük Dünyadaki Küçücük Ev

Mähnet Dünyädäki Kiçjik Jay “Büyük dünyadaki küçücük ev” adlı uzun hikâyeler ve hikâyeler kitabının ilk ve en büyük uzun hikâyesi olan eser aynı ismi taşıyan “Büyük dünyadaki küçücük ev” adlı kitabın ilk uzun hikâyesidir. On bir bölümden oluşan bu uzun hikâye içerik olarak çok zengindir.

Başkahraman Mahri teyze ve onun damadı ile olan anlaşmazlıkları, tartışmaları ve fikir ayrılıkları çeşitli sorunlara yol açarken, olayların da büyümesine neden olur. Sovyet yıllarındaki günlük yaşama dair konuların işlendiği uzun hikâyetedönemin insanları ve onların düşünce dünyaları gösterilmeye çalışılmıştır.

2.1.1. Olay Örgüsü

Olay örgüsü ve vaka bakımından zengin bir uzun hikâyetir. Yazar Atacan Tagan olayları ve kahramanların diyaloglarını canlı bir şekilde aktararak uzun hikâyeye canlılık ve heyecan katmayı başarmıştır. Olaylar genelde Mahri ve Almaz’ın çevresinde gelişir. Akrabalık ilişkilerini göstererek yazar Almaz’ı gerilimi artıran kişi olarak kullanmıştır. Evin başı olan Mahri ise herşeyi düzeltmeye çalışır, kendine göre bir üslubu ve düşünceleri vardır. Bu düşüncelerin de herkes tarafından kabul edilmesi gerektiğini düşünen biridir. Yazar kahramanlar üzerinden Sovyet kadınının nasıl olduğunu da göstermeye çalışır. Hikâyenin olay örgüsü şu şekildedir:

I. Otobüsten inen Mahri teyze Aymurat’ı beklerken eşyalarına dikkat etmesi gerektiğini söyleyen yaşlıya sinirlenir.

II. Taksi ile gelen Aymurat’ı gören Mahri damadının şehre taşınalı bir ay olmasına rağmen hala köylü gibi davranmasından şikâyet eder.

III. Şehirde kendini yalnız hisseden Almaz, köyden gelen arkadaşları ile görüştüğü için az da olsa keyfi yerine gelir.

IV. Almaz kayınvalidesi ile evlenmek isteyen Aymurat’ı köye dönmek için yaptığı planda kullanmak ister.

V. Almaz sürekli köyü ve insanlarını özler.

VI. Aymırat, Almaz ile konuşmak için evine gelir; fırsattan faydalanan Almaz bilerek onun yanlış sözler söylemesine sebep olur ve Aymırat'ı evden kovar.

VII. Komşusu Büzmeyin Bayramaliyeviç, Almaz'ı misfirliğe çağırır ama şehir kurallarını daha iyi bildiğini söyleyen kayınvalidesi Mahri teyze gitmemesini söyler ve komşuya misafirliğe gidilmez.

VIII. Mahri teyze sürekli damadına şehirde nasıl davranması gerektiği hakkında nasihatlar verir, bunun üzerine de farklı konularda tartışmalar çıkar.

IX. İştten erken çıkan Almaz çiçek mağazasına uğrar.

X. Evde kimse olmadığı için Almaz komşusu Büzmeyin Bayramaliyeviç'i, Aymırat'ı hatırlar ama her zamanki gibi Mahri yine eli eşya dolu bir şekilde eve girer.

XI. Almaz köye dönüşünü hızlandırmak için kayınvalidesini meşgul etmek ister ve "Hayali teyze" hakkında bir şeyler anlatır.

XII. Aymırat ile konuşmak için mağazaya giden Almaz umduğunu bulamaz ve yine sevmediği şehir sokaklarıyla yaşadığı can sıkıcı mahallesine geri döner.

XIII. Almaz hile ile Mahri ve Aymırat'ı birbirine düşürür.

XIV. Almaz'ın beklediğinden hızlı davranan Mahri "Hayali teyze" için evlenecek birini bulur.

XV. Almaz'ın "Hayali teyzesini" görmek için taksici Ahmet Ahmedoviç parktaki çiçek dükkânına gider.

XVI. Ahmet Ahmedoviç Almaz'dan teyzesini istemeye gelir.

XVII. Yalanlarının ortaya çıkmasından korkan Almaz, Ahmet'in teyzesinin evine taşınması gerektiğini söyler.

XVIII. Evlenme arzusuna kapılan taksici her gün çiçek mağazasına gider.

XIX. Komsomol düğünü yapan Aymırat düğününe Mahri'yi de çağırır ve davetiye getirir.

XX. Evini satan taksici Ahmet artık evlenmeye hazır olduğunu söyler.

XXI. Mahri Ahmet'in eşyaları ile birlikte evine taşınmasını ister.

Uzun hikâyenin olay örgüsü çatışmalar ve düşünceler üzerine kurgulanmıştır.

Çatışma unsuru: Bu uzun hikâyede en büyük çatışma unsuru Mahri ile Almaz'ın arasındadır. Kayınvalide ve damat olan kahramanlar farklı düşüncede insanlar oldukları ve olaylara farklı baktıkları için hikâyedeki çatışma unsuru onlar üzerine kurgulanmıştır. Olay ve kişiler bakımından zengin olan uzun hikâyeyin hem kişi kadrosu hem de olayları karışık ve oldukça gerçekçidir.

2.1.2. Şahıs Kadrosu

Aslı kişiler: Mahri teyze, Almaz

Yardımcı kişi: Ahmet Ahmedoviç, Aymırat, Büzmeyin Bayramalıyeviç, Maysa, Ajap Gurbanova.

Dekoratif kişiler: Duraktaki yaşlı adam, Doydukbibi Muhammetgurbanovna, Bay ağa, Çarı Agayev, taksici, Almaz'ın iş yerindeki kadın, Mahri teyzenin şehirli arkadaşları, köyden şehre gelen Almaz'ın arkadaşları,

Uzun hikâyenin kahramanları köy ve şehirde yaşamaktadır. Atacan Tagan'ın bu uzun hikâyesinde diyaloglar kahramanları daha yakından tanımamızı sağlar. Her karakter düşünceleri, konuşma tarzı, davranışları ile okurun aklında kalacak bir şekilde kaleme alınmıştır. Kendi halinde ve hayatın günlük telaşları ile koşturan kahramanlar mevcuttur. Genelde dışa dönük, sade ve aile ilişkilerine önem veren kişilerdir. Kahramanların kendine özgü davranışları da canlılık katmıştır. Atasözü ve deyimler kullanılması, kendi aralarındaki atışmalarında kullandığı yöresel sözler de dönemin insanlarını tanımaya imkan verir. Atacan Tagan uzun hikâyesinde Sovyet döneminin insanlarını ve davranışlarını, hayat tarzlarını, düşüncelerini belirgin bir şekilde gösteren kahramanları kullanmıştır.

Mahri Teyze: Mahri teyze kolhozun çiftliğinde inek sağarak çalışan kırk beş yaşlarında bir Türkmen kadındır. Eşinden ayrılan kadının tek kızı olduğu için damadını da yakını olarak görmektedir. Tek başına yaşayarak her işin üstesinden gelen kadın yakınlarına iyilik yaptığını düşünmekte ama aslında zarar vermektedir. Düşüncelerinde ısrarcı ve inatçıdır. *Kayın validesinin şehri bilmesi ve tek başın hayat sürdürdüğü için dediğim dedik bir kadın olduğu için Almaz onunla tartışmadan geri duruyordu* (Tagan,1981:9).

Dışardan sinirli ve gergin biri olarak görünen Mahri teyze aslında iç dünyası olarak yumuşak kalplidir. Hayat şartları onu sert tavırlı ve sivri dilli yapmıştır. Tam bir komünist kadın tipindedir. Bir yandan da dürüst ve saftır. Kendini köye layık görmez, daha medeniyetli insanlar arasında yaşamak ister. Köylü kadın olmaktan çıkıp, şehre yerleşmek arzusunda olduğu için şehre sokak süpürücüsü olarak işe girer. Bunun üzerinde de tek odalı ev almaya hak kazanır. Mahri teyzeye göre şehre taşınırsa herkes onlar hakkında konuşacaktır. Onlar gibi olmak isteyecektir. *“O eve ise, ‘Mahri'nin kızı ile damadı büyük şehirde yaşıyorlar’ denen büyük adı almak için Maysa ile Almaz'ı getirmişti* (Tagan,1981:5).”

Dışarda insanlarla hızlı bir şekilde iletişim kurabilen biridir. Genelde kendi yakınları hakkında düşünür. Onun için köydekilerin ve şehirdeki tanıdıklarının hatta tanımadıklarının bile ne düşündüğü çok önemlidir. Giyim tarzı ve evdeki eşyalara kadar şehirlilerden eksik olmamalıdır düşüncesindedir. Mahri teyze için “köylü” kelimesi bile en ağır sözlerden daha kötüdür. “*Köylü de dedi*” *Bu söz ise Mahri için aşağılayıcı bir söz olmalıydı. Bu yüzden Mahri en son söylenecek sözleri söyledi* (Tagan,1981: 49).

Şehre gelince tamamen değişmeye çalışan biri olduğu için damadı tarafından yargılanır. İnatçı kişiliğe sahip olduğundan damadı onu üzmemek için farklı hilelerle ikna etmeye çalışır.

Artık şehirli olduğuna göre evlenmenin de ayıp olmadığını düşünen Mahri teyze ilk önce Aymırat ile evlenmeye çalışır. Bunun için damadının da onayını bekler. Şehirde doğup büyüyen Aymırat, Mahri için tam istediği biridir. Ama Aymırat için Mahri vazgeçilmez biri değildir. Damadının hilelerinden dolayı Mahri Aymırat ile evlenemez ve Aymırat’ın asıl yüzü de ortaya çıkar. Sonuç olarak taksici Ahmet ile evlenir. Kendi gibi saf ve dürüst biridir. Onu anlayabilecek biri ile evlenir. Hayat Mahri teyzeye hak ettiği mutluluğu yani Ahmet’i verir. Kişilik ve karakter olarak Mahri teyzeye daha yakın biridir.

Almaz: Kayınvalidesi Mahri’nin sözünden çıkamayıp şehre taşınan Almaz beklediğinden daha sıkıcı bir hayat olduğunu fark eder. *Ama tek evladını babasız (Mahri teyze kızı daha küçükken eşinden ayrılmıştı) büyüten Mahri’nin sözünden çıkmamak için genç çift şehre taşınmayı kabul etmişlerdi* (Tagan,1981:9). Yüz binlere yakın bir nüfusu olan büyük şehirde gerçekte de yalnızdır. Evlenene kadar hayatı köyde geçen Almaz, çekingen biridir. Şehirde çalıştığı yerde bile bazen beş veya on kelimedenden fazla konuşmaz. Köy insanı olduğu için sade ve saftır. Şehir onun için bir kafes gibidir. İnsanları ve hayata bakışları onun için çok fazla karışıktır. *Aslında bu düştüğü durumdan Mahri teyzeyi değil kendini suçluyordu. Çünkü, düğün öncesi Almaz Mahri teyzeye ‘Biz senin sözünden hiçbir zaman çıkmayız’ diye söz vermişti* (Tagan,1981: 36).

Almaz’ın şehre olan saygı ve sevgisi, kayınvalidesinin şehirde nasıl davranması gerektiği hakkındaki bitmeyen dersleri ile bir hafta içerisinde kaybolur. Kimse ile konuşmaması gerektiği hakkındaki ısrarı ise köyünde çebresiyle sürekli sohbet eden ve bunu seven Almaz için çok zor bir durumdur. Maalesef o, giderek şehir hayatından uzaklaşır. Almaz sürekli köy hakkında hayaller kurar, köyde kullandığı traktörünü, köyün konuşkan insanını, temiz havasını, pamuk tarlasındaki arkadaşlarını özlemeye başlar. Artık şehirde nerede bakarsa köy aklına gelir. *‘Almazcan, kolay gelsin!’* diyen hoş

sözleri duymayacağını biliyordu. Bu yüzden, işe giderken ve dönerken sanki birinin zoru ile şehirden taşınmış gibi kalbinin derinlerinde tekrar sevgili köyüne taşınmayı arzu ediyordu (Tagan,1981:9). Kayınvalidesinin köydeki evini satarak tamamen şehre yerleşme fikri ise Almaz'ın hile ile artık köye dönüş yolu aramaya başlamasına sebep olur. Almaz, kayınvalidesinin başka yakın akrabası olmadığı için onu üzmeden dolaylı yollarla köye dönme taraftarıdır.

Aymırat: Şehir mağazalarının birinde müdür olan yaşı elliye yaklaşan Aymırat biraz övünmeyi seven, inatçı, kendine güvenen, konuşmayı seven biridir. Mahri teyzeyi kendine uygun gördüğü için evlenmek ister. Şehirde Mahri için ev arama sırasında onunla yakınlaşır. Mahri'nin kocasız olması, Aymırat'ın da tek olması yalnız kişileri birbirine yakınlaştırır.

Mahri'nin damadı Almaz'ın, kayınvalidesiyle evlenebilmesi için kaldıkları eve taşınması gerektiğini söylemesi Aymırat'ı Mahri'den uzaklaştırır. Almaz'ın hileleri yüzünden Mahri ile Aymırat'ın arası bozulması neticesinde Aymırat başkası ile evlenir. *Aymırat çantasından çıkardığı kağıdı gururla Almaz'a uzattı. "Düğüne davet etmek için geldim. Evleniyorum. Düğünüme 500 kişi gelecek".* (Tagan,1981:74). Komsomol düğünü yapan Aymırat kendine yakışır durumdadır. Hava atarak Mahri'ye nasıl birini kaybettiğini göstermek için tekrar evine gelir. Mahri ile Aymırat birbirine uymadığı için hayat onları bu şekilde ayırmıştır.

Ahmet Taksici: Ahmet taksici dul bir erkektir. Evlenme arzusunda olan taksici temiz kalpli, herkese güvenen ve artık tek yaşamak istemeyen biridir. Mahri ile tanışan Ahmet taksici kendisi için evlenecek birini bulduğu için çok sevinir. *Az vakit içerisinde Almaz onu tekrar inceledi. Almaz hangi gömleğe nasıl kravat kullanıldığını fazla bilmese de giydiği ceket ve gömlekle bu kravatın uymadığını anlıyordu. Bir de gömleğin en üst düğmesini kapatmadığı için kravat durması gereken yerden daha yukarıda duruyordu. Kravatı da hazır olan kravatlardandı. Her defasında yapılan kravat değildi. Beyaz olan yerleri de kirden rengini kaybetmişti.*(Tagan,1981:54).

Almaz'ın söylediklerine göre onun "hayali teyzesi" şehrin parkındaki çiçek mağazasında çalışmaktadır. Ahmet çiçekçi kadını görünce evlenmenin külü külüne düşmüş. Almaz ve Mahri'yi çok tanımasa bile evlilik için evini bile satar. *"Lafın kısıtı Almazcan ben evimi sattım ve öyle geldim"* diyerek o güzel bir iş yapmış gibi sevinçle söyledi. (Tagan,1981: 76). Sonuç olarak çiçekçi kadın Acap ile değil, ilk başta görerek hoşlandığı Mahri ile evlenir. İç dünyası olarak Mahri için daha uygun biridir. Yumuşak kalpli, kadınların kıymetini bilen. Kadınlarla nasıl konuşması gerektiğini bilen biridir.

Aymırat'ın tam tersi bir karakterdir. Sevdiğine sahip çıkabilen dürüst biridir. Sadece evlenerek mutlu olmak ister. Bu da Mahri için doğru bir seçim olur. En baştan birbirilerine karşı ilgili olan kahramanlar uzun hikâyein sonunda birleşirler. *“Sağ olun Ahmet Ahmedoviç” diyerek Mahri’ye doğru elini uzatınca Mahri’nin sesi değişmişti. Uzun süredir şehirde yaşamasına rağmen Mahri’nin daha yumuşamamış ellerinin sıkınca vücudu diken diken olan Ahmet heyecanlandı* (Tagan,1981: 60).

Büzmeğin Bayramalıyeviç: Büzmeğin Bayramalıyeviç sporu seven ve sporla yakından ilgilenen altmış yaşlarında Türkmen yaşulusudur. Almaz'ın kapı komşusudur. *Kapıyı açınca karşısında yaşı altmışa yakın yeni spor giysilerle duran adamı gördü. Almaz bu adamı fazla tanımasa da komşuları olduğunu biliyordu* (Tagan,1981:16).Genelde spor giyinir, tez canlıdır ve heyecan dolu bir yaşlıdır. Konuşkan, insan ilişkilerine önem veren, misafirlik geleneklerini modern bir şekilde sürdürmeye çalışan biridir. “Spartak³” futbol takımını tutan Büzmeğin Bayramalıyeviç, bu sevinçli olay üzerine komşusu Almaz'ı ilk kez misafirlğe çağırır. Siyasetten haberli olan yaşlı adam her gün gazete sayfalarındaki dünya haberlerini de takip etmektedir. Sovyet zamanının her şehrli insanı gibi insanlara baba adı ile hitap etmeyi tercih eder. Eğer baba adı kullanılmadan konuşulursa saygısızlık olarak görür. *“Bizim zamanımızda baba adı olmayan kimse yoktur” diye Büzmeğin Bayramalıyeviç ses tonu ile memnuniyetsizliğini bildirdi. “Şehirde bunlar gerekir. Ben can komşuma saygısızlık ediyormuş gibi Almaz diyemem”* (Tagan,1981:16).

Maysa: Maysa Mahri'nin tek evladı, Almaz'ın eşidir. Ziraat bölümünde okuyan genç kızdır. Annesinin sözünden çıkamadığı için hep onun dediklerini kabul eden biridir. Almaz ile olan evliliklerinden birkaç gün sonra okulu için başka şehre gitmiştir. Genç çift Almaz ve Maysa annelerine karşı koyamadıkları için şehre taşınırlar. *Aslında hem Almaz hem Maysa ikisi de, şehri seven birileri değillerdi. Onun göstergesi de Mekanizayson Teknik kolejini bitirmesi, Maysa'nın da Ziraat fakültesinde okumasıydı* (Tagan,1981:9).

Acap Gurbanova: Şehir parkının içindeki çiçek satan “Güller” mağazasında çalışan kadındır. *Orta boylu güzel kadını Almaz Kolhoz'un medeniyet başkanının yardımcısı olan Nazikcemal teyzeye benzetti. Hepsi de bundan ibaretti. Almaz mağazadan çıktı* (Tagan,1981:27). Bir kez gördüğü kadını Almaz kendi yalanlarına alet etmek zorunda kalır. “Hayali teyzesinin” nerede çalıştığını soran Mahri ve Ahmet taksiciye Acap'ın çalıştığı yeri söyler. Ahmet'e evlenmek isteyen teyzesini uzaktan görebileceğini

³ Spartak SSCB'nin futbol takımı.

söylediği için Ahmet her gün Acap'ın çalıştığı yere gider. *Kadın yaş olarak Mahri ile yakın olmasına rağmen onunla bir benzerliği yoktu. Mahri'ye daha ince ve uzundu. Çok güzel bir kadındı* (Tagan,1981:64). Çiçekçi Acap'ın ise bunlardan haberi bile yoktur. Ahmet taksiciyi sıradan müşteri gibi karşılar. Yalanlardan habersiz Ahmet ise saflığının kurbanı olur. Bir ay içerisinde Acap'ı görmek için çiçek mağazasında maaşının yarısını harcar. *Satıcının alışık olan elleri az bir sürede bir demet yaptı. Ama bu Ahmet'e az olarak göründü. Daha ilk görüşmeden 'Ahmet çok cimriymiş' dedirtmek istemedi. 'Kadınlar' bir de 'Dul kadınlar' cimri erkekleri sevmezlermiş* (Tagan,1981: 66).

Duraktaki yaşlı adam: *O anda beton kaldırımın diğer ucuna gelip oturan başında siyah telpekli, ayağı mesili, uzun gri koca Mahri'ye doğru elini uzatıp, bir şeyler söyledi* (Tagan,1981:4). Önyargılı olan Mahri kısa sürede kendine iyilik yapmak isteyene bile alınır. Onun dediklerini yanlış anladığı için yaşının büyük olmasına rağmen Mahri yaşlı adam ile kaba bir şekilde konuşur. *"Ne oldu ağam, sırtı kızıl maymun oynatan mı var burada?" Hiç beklemediği sözler kulağına yeten koca şaşırıldı, iyi niyetle söylediklerinin ters netice vermesi onu şaşkına çevirdi. Yine de koca efendiliğini bırakmadı* (Tagan,1981: 6).

Duraktaki yaşlı adama otobüste yer veren genç kız: Duraktaki yaşlı adama sinirlendiği için artık ona yardım eden herkesi de düşman olarak görmeye hazır olan Mahri genç kız da sevmez. *Gerçekten de yaşlı kocanın üstündeki uzundu. Ama o tökezlemedi de, düşmedi de. Otobüse sağ salim bindi. Yerinden kalkıp yaşlıya yer veren genç kız da, Mahri'nin içten söylentilerinden nasibini aldı.* (Tagan,1981:6).

Doydukbibi Muhammetgurbanovna: Mahri ve Almaz'ın komşusudur. Komşuları ile fazla yakın olmayan Mahri damadına kapılarının her zaman kilitli olmasını söyleyerek komşularını da örnek gösterir. *Şehirde böyle yapıldığını hiç gördün mü? İşte Doydukbibi Muhammetgurbanovnanın kapısında büyük kilit bile var* (Tagan,1981:29).

Bay ağa: Bay ağa her köyde olduğu gibi her yerde tanıdığı olan biridir. Herkesle iyi bir iletişimde olduğu için Mahri köydeki dört odalı evini ona bırakmıştır. Bay ağa evi satın alacak birilerini bulması için yardım edecek kişidir. *Evi de alacak birilerini bul diye, Bay ağaya söyledim. Haber veririm dedi kendisi, 'Tam da adamına söylemişsin' diye, Almaz içinden söyledi. Çünkü Bay ağa denilen adam böyle işlerin arasında arabuluculuk eden biriydi. Evi ona bırakıldıysa, o zaman fazla durmadan hemen satılır* (Tagan,1981:46).

Çarı Agayev: Çarı ağa Almaz'ın köyünden idi. Şakacı ve konuşkan biri olduğu için Almaz onu çok sevdi.Onunla köyde ettiği sohbetleri hatırlar. Yolda giderken

arkasından gördüğü adamı Almaz, Çarı ağa sanarak arabaların olduğu tarafa koşar. *Çarı ağanın kalabalığın içine sinip gitmesinden korkan Almaz sağına soluna bakmadan yola atladı ve araba sürücüsünün dikkatli olması ile bir kazadan ucu ucuna kurtuldu.* (Tagan,1981:28).

Şoför: Acele ile ne sağına ne de soluna bakmadan arabaların gittiği yolu geçmeye çalışan Almaz şehir sürücüsünden ağır sözler duyar. *Sürücü bir saniye frene geç bassaydı kaza olabilirdi. Yakınlarda trafik polisinin olmaması da Almaz'ın şansınaydı.* (Tagan,1981:28).

Şoförün söylediklerini duyan kadınlar: *Arabadan kafasını çıkaran şoför öyle bir sözler söyledi ki sokak yankılandı. Kenardan giden kadınlar kulaklarını kapatmak zorunda kaldı* (Tagan,1981:28).

Almaz'ın iş yerindeki kadın: Şehre taşındığından beri bir bahane ile köye geri taşınmanın yollarını arayan Almaz iş yerindeki kadının dediklerini doğru bulur. Bunun üzerine planlar yapmaya başlar. Daha sonra onun aklına uyduğu için kendinden de nefret eder o kadından da. Çünkü yalanları artık onu sıkıştırmaya başlamıştır. *Genç yiğidin şehir adamı olmadığını, onun asla alışmayacağını hisseden bir şakacı kadın (kadın Almaz'ın çalıştığı idaredeydi) bir defasında gülererek: 'Kayın valideni evlendirmesen seni köye göndereceği yok' dediği sözler Almaz'ı rahatsız ediyordu. O düşüne düşüne kadının dediklerini hayata geçirmeye karar verdi.* (Tagan,1981:10).

Mahri teyzenin şehirli arkadaşları: Mahri teyze şehre gelince yeni arkadaşlıklar kurar. Onların evinde ne görürse kendi evinde de o eşyadan olması gerektiğini düşünür.

Köyden şehre gelen Almaz'ın arkadaşları: *Köyden gelen iki arkadaşını uğurlayan Almaz, daha yeni evine dönmüştü. Bir iki saat olsa bile köy arkadaşları ile sohbet eden, geçmişte, çocuklukta yaşadığı bazı enteresan olayları hatırlayan Almaz'ın biraz keyfi yerine gelmişti, hiçbir şey düşünmeyen kişiye dönüşmüştü* (Tagan,1981:9).

Traktörcü Mammedaman: Traktörcü Mammedaman Almaz'ın köyden arkadaşdır. *Alyo! Setdarovın evi dinliyorum...Selam...Traktörcü Mammedaman mı? Tanıyorum... Evet?.. Birinciden...Birinciden, Almaz evde değil. İkinciden de Mammedaman isen ben sana biraz kültür nasıl oluyor onu söylemek istiyorum...Şehir evlerine fazla misafirliğe gelinmez. İlk önce bir otele yerleşir sonra ararsın* (Tagan,1981:21).

2.1.3. Zaman ve Mekân

Hikâyede zaman dilimi açık bir şekilde verilmiştir. *“Böyle şeyleri söylemeye utanmalıydın. Artık XX yüzyıl tamamlanmak üzere”* (Tagan,1981:14). *“Asrın bitmesine daha yirmi yıl kadar var. Ama, bir sonraki yüz yılın sonunda da kendine saygısı olan kadın ‘Senin bütün şartlarını kabul ediyorum, yeter ki beni al’ demez”* (Tagan,1981:14). Hikâyede bir ailede damat ve kayınvalidenin tartışmalı konuları anlatılmıştır. Vakanın işlenişinde yaz mevsimi, gündüz ve sabah gibi zaman dilimleri kullanılmıştır.

Hikâyede vaka zamanı bir genç çiftin evlilik süresini kapsar. Evlilikten hemen sonra damat ile kayınvalide arasındaki düşünce ayrılıkları vakanın konularıdır. Hikâyenin başı öğle ile başlar. Türkmenistan’ın sıcak ikliminde güneşin en çok havayı ısıttığı zamanlardandır. Bu saatler kahramanın işlerinin ters gitmesine de neden olur, dış etkenlerle birlikte sıcak havada daha da sinirli olur.

Hikâyede olaylar sabah başlar akşam gelince de biter. Yazar başkahramanların yani Almaz’ın iç dünyasını ve içinde bulunduğu psikolojik durumu ele alarak geri dönüş teknikleriyle evlenmeden önceki hayatını ve köydeki mutlu yaşamını da okura sunmuştur. Köydeki yaşamı ve orada geçirdiği zaman Almaz için mutluluk kaynağıdır. Şehre gelen köylü insanlarla konuşmak bile Almaz’a mutluluk verir. Kendini daha iyi hissetmesini sağlar. Hikâyenin başında köyden şehre taşınan Almaz artık köye dönmenin arzusundadır sonunda da bu amacına ulaşmıştır. Diğer başkahraman olan Mahri için ise, köydeki geçirdiği zaman dilimi mutsuzlukla eşittir. Şehirde geçirdiği zaman dilimi onun için önemlidir. Şehir insanları ve şehirde zaman geçirmek onun hayatının hedefidir. Ve sonunda bu hedefine ulaşmıştır.

Atacan Tagan’ın *“Büyük dünyadaki küçücük ev”* adlı uzun hikâyesinin ana mekân unsuru, eserin adından da belli olduğu üzere büyük dünyadaki küçücük evdir yani şehirde yerleşen bir evdir. Tek odalı olan bu ev bütün olayların yaşandığı yerdir. Yazar olayların kaynağı olan bu evi betimleme yoluyla okurun aklında kalacak bir şekilde anlatmıştır. İki başkahramanı olan bu uzun hikâyete şehrin ve şehirdeki evin temsilcisi, onu bire bir yansıtan kişi Mahri’dir. Tek odalı ev aynı Mahri gibi karışık, sürekli içinde ses ve gürültü olan bir yerdir. *“Hiç beğenmedi. Bir kenarda televizyon, televizyonun tam yanında ince ayaklı radyo onun üzerine ise kırmızı renkli telefon, ortada uzun masa, büyüklüğü ile bu odaya uymayan şifonyer, duvarda asılı olan saat, telefonun yanındaki duran ayaklı saat... Lafın kısıması gereksiz eşyalarla doldurulan odada geçecek yer yoktu* (Tagan,1981:10).”

Dikkat çeken diğer unsur ise kapının her zaman kapalı ve kilitli olmasıdır. Bu, köy hayatına alışan insan için aykırı bir durumdur. Almaz için de böyledir. Gençlik hayatındaki yaşadığı zorluklardan dolayı kendini koruma ihtiyacı duyan Mahri için bu bir korunma yöntemidir. Mahri'nin kapıyı sürekli kapalı tutmak istemesi onun içinde bulunduğu psikolojik durumu da yansıtmıştır. “*Şehirde böyle yapıldığını hiç gördün mü? İşte Doydukbibi Muhammetgurbanovnanın kapısında büyük kilit bile var* (Tagan,1981:29).”

Önemli olan bir başka mekân unsuru da köydür. Köyün temsilcisi de Almaz'dır. Sürekli geri dönüp köye gitme taraftarıdır. Köy hayatı ve köydeki insanlar Almaz için daha samidir. Asla şehirli olamayacağını bilir. Almaz için şehir can sıkıcıdır. Kendini kafesteymiş gibi hissetmesine neden olur. Kendini ifade edemediği için, olduğu gibi davranmadığı için de köye geri dönmek için farklı yalanlara başvurur ama sonuç olarak geri dönmeyi başarır. “*Almaz yine koltuğa uzandı. Çıkmaza düşmüş gibi derin bir nefes aldı, birden de yerinden kalktı, yeni alınan aynanın karşısına geçti. Kendine baktı. ‘Hey, şehirli yiğit, nasılsın? Kayınvaliden yüzünden sen ne şehirli olabildin ne de köylü. Sudan çıkmış balığa dönüştün. Şehirli de senin kayınvalidenin dediği gibi ise...’*”(Tagan,1981:11,12).” Şehirde yaşanan olaylar Almaz için farklıdır. “*İlanda iki hafta önce bir köpeğin kaybolduğu ve onu bulana hediye verileceği yazıyordu. Almaz bu tip ilanları hayatında ilk kez okuyordu* (Tagan,1981:28).”

Almaz'ın köye dönüşünü hızlandırmasında etkili olan Mahri'nin köydeki dört odalı evini satarak tamamen şehre taşınmak istemesidir. Almaz için önemli olan bu ev köydeki yaşamını Maysa ile birlikte devam ettirmek istediği yerdir. “*Yol boyunca kayınvalidesinin bu yakınlarda köye giderek evi satacağını düşündü. Onun tahminlerine göre eğer ev satılırsa onun köye gitme arzuları da yok olacaktı. Bu yüzden de geri kalan vaktini kendi hedefine ulaşmak için harcamalıydı* (Tagan,1981:28).”

Taksici Ahmet'in evi de mekân unsuru olarak önemli bir yere sahiptir. Tamamen Ahmet'in iç dünyasını ve dış görünüşünü yansıtır. Evinin bahçesinin bakımsız olması, evlenme hayaline kapılan Ahmet'in evlendiğini düşününce bahçenin çiçekler açarak canlanması, Ahmet'in de evlenirse ilgi görerek daha iyi konuma geleceğinin göstergesidir. “*Daha yeni güneş doğunca eli uzun su hortumlu Acap Gurbanova avluda çiçekleri suluyor* (Tagan,1981:64).”

2.1.4. Anlatım Teknikleri

Büyük Dünyadaki Küçük Ev isimli uzun hikâyeyi yazar, Sovyet yıllarının şehir ve köy insanlarını hâkim bakış açısı ile okurlarla buluşturmuştur. Yazar; olaylara, kahramanlara, onların iç dünyasına, geçmiş hayatlarına bütünüyle hâkimdir. *“Ahmet’in siyah bıyıklarının altından görünen dudaklarına, büyük ve temiz gözlerine, büyük burnuna ve en çok da kısa kollu gömleğini inceleyen Almaz, ona acıdı, yardım etmek istedi. Onun evlenmek amacı olduğu için her önüne gelene inanması da acıtıcıydı. Hayali teyzesini kayınvalidesi için söylemiş olsa da onun gerçek olmadığına çok üzüldü (Tagan,1981: 54).”*

Uzun hikâyede ayrıca betimleme tekniğinden de yararlanılmıştır. *“Ortaya kahveler geldi. Kahvenin daha ne olduğunu tam anlamayan üç kişi bir birlerinin gönlü için fincanları birkaç kez dudaklarına değirdiler. Kahvenin güzel olduğunu bildirmek adına yüzlerinde yapmacık hareket oluşturdular. En beteri de Ahmet dudaklarını yalayarak “Bal gibi olmuş kahve!” diyerek ağzını şıpırdattı. (Tagan,1981:68).”*

Uzun hikâye hakim bakış açısı ile ele alınmıştır. Başkahramanlardan biri olan Almaz için yazar geriye dönüş tekniklerini sık sık kullanmıştır. Çünkü bu kahraman eskiden mutlu olduğu yere, köye dönmek istiyordu. Diğer başkahraman Mahri ise dışa dönük biridir ve geleceğe odaklıdır. Evlenmek istediği için de şehirde kalmak ister. *“Kendisini artık şehirli olarak gören, şehirlileri ise köylülerden daha medeniyetlidir diye düşünen Mahri teyze...(Tagan,1981:5).”*

Bu uzun hikâyete bütün kahramanlar her yönleriyle anlatılmıştır. Fiziksel ve ruhsal yönlerinin hepsini yazar betimleme yolları ile ele almıştır. Uzun hikâyete yazar Mahri teyzeyi rüzgar gibi, hiçbir şeyden korkmayan, Türkmence tabirle “Garadan gaytmaz” olarak göstermiştir. Onu, genç yaşta eşinden ayrılarak kendi hayatını kendi ellerine alan biri olarak göstermiştir. Kızını evlendirmesine rağmen hala evlenmek istemesi de dikkat çekicidir ve kadının cesur olduğunu göstermektedir. Almaz ise tam tersi bir karakter olduğu için birbirilerinin arasında sürekli bir çatışma ortaya çıkmaktadır. Köy hayatını seven Almaz şehirde sürekli köy özlemi ile yaşar. *“Bir iki saat olsa bile köy arkadaşları ile sohbet eden, geçmişte, çocuklukta yaşadığı bazı enteresan olayları hatırlayan Almaz’ın biraz keyfi yerine gelmişti, hiçbir şey düşünmeyen kişiye dönüşmüştü (Tagan,1981:8,9).”*

Diyalog yöntemi uzun hikâyeye hâkimdir. Bu yöntemle kişileri daha yakından tanımak mümkündür. İç monolog, iç diyalog gibi teknikler kullanılmıştır.

Çatışma unsuru fazlaca kullanılmıştır. a) Mahri ile Almaz'ın arasındaki fikir çatışmaları; b) Mahri ile evelenecek kişiler arasındaki çatışma, c). Almaz ile Aymırat arasındaki çatışma olarak ayırabiliriz. Söz konusu çatışma unsurları vaka zinciri içerisinde eserin geliştirilmesine yardımcı olmuştur.

2.1.5. Dil ve Üslup

Yazar Atacan Tagan “Büyük Dünyadaki Küçücük Ev” isimli uzun hikâyesinde diğer hikâye ve uzun hikâyelerinde olduğu gibi sade bir dil ile kalem almıştır. Karşılıklı konuşmalara fazla yer veren yazar, burada ata söz ve deyimleri de sıkça kullanmıştır. Köylü kesim olduğu için yöresel ifadeler ve argo kelimeler bu uzun hikâyete en çok önem verilen unsurlardan biridir. İkillemeler kullanılarak anlatım zenginleştirilmiştir. Benzetmelere yer vererek anlatım daha da renklendirmeye çalışılmıştır. Kahramanların içinde bulunduğu durumu daha iyi anlamamızı sağlamıştır.

Karşılaştırma uzun hikâyede yine belirgin bir şekilde kullanılmıştır:

a) Şehir ve köy karşılaştırması; Mahri için bu karşılaştırmada her zaman şehir daha üstündür, Almaz için ise köy daha yakındır. Mekân açısından Mahri'yi şehir, Almaz'ı ise köy mutlu eder.

b) Şehirli ve köylü karşılaştırması; Mahri için şehirli insanlar daha medeniyetli ve onlardan örnek alınması gerektiği düşüncesindedir. Almaz ise doğup büyüdüğü yerlerin yani köyün adamıdır. Onun için köylü insanlar daha samimidir. Köylü biri ile sadece konuşmak bile onu mutlu eder.

c) Aymırat ve Ahmet taksicinin karşılaştırması; Hem Mahri hem de Almaz için Ahmet daha sade ve açık gönüllü biri olarak görülür, Aymırat ise tam tersidir. Uzun hikâyenin sonunda da Mahri seçimini Ahmet'ten yana yapar. Bu seçime onayını veren ve teşvik eden damadı Almaz'dır. Almaz, Ahmet'i şehirli olmasına rağmen saf ve köy insanlarına benzeyen karakteri olduğuna inanır ve onu kendine yakın görür.

d) Mahri ile Acap'ın karşılaştırması; Uzun hikâyete Ahmet'in gözü ile karşılaştırılan Mahri ve Acap tam zıt karakterlerdir. Ahmet'e göre Mahri hiçbir şeyden korkmayan ve kararlı biridir. Acap ise çiçek gibi nazik, çekingen bir kadındır.

Samimi hitap ifadeleri:

“*Keygim, şäher ýerine geleňde häzirje bolmasaň zatlaňny harap edersiň*” diýen sözlerine Mähri...(Tagan,1981:4). (Geyiğim, şehre gelince dikkat etmezsen eşyaların mahvolur” sözlerine Mahri...). *Näme, agam, syrty gyzyl maýmyn oynadyan barmy bu ýerde?* (Tagan, 1981:6). (Ne, ağam, sırtı kızıl maymun oynatan mı gördün burada?). *Seň*

maksadyň näme inim? (Tagan,1981:12). (Senin amacın nedir, kardeşim?). *Onsoňam gadyrdan, basym yigriminji asyr tamam bolyp gelyär* (Tagan,1981:14). (Bir de kıymetli, yakında yirminci asır da bitmek üzere). *Sen öz boýnuňa gereginden artyk yük alýana dälsiň, injigim?* (Tagan,1981:15). (Sen kendine fazla yük almıyor musun kardeşçığım?). *Almaz jan oýlan* (Tagan,1981:15). (Almaz can düşün). *İnim bujagaz jaý siziň özüñize-de darlyk edýär ahyryn* (Tagan,1981:15). (Kardeşim, bu kadar ev sizin kendinize de az geliyor ki). *Salam, goňşy, salam!* (Tagan,1981:16). (Selam, komşu, selam!). *Ýalan sözde medeniýet bolmaz, gaýyn!* (Tagan,1981:22). (Yalan sözde medeniyet olmaz, kayınvalide). *Muňa şäher diýilýär hanym, şäher.* (Tagan,1981:22). (Buna şehir denir hanım, şehir). *Giýewjan, eger-de sen...* (Tagan,1981:25). (Damatcan, eğer de sen...). *O nä dayza gyz?* (Tagan,1981,34). (O ne teyzesi kız?). *Men senden yüregimi gizlemäýin, ogul.* (Tagan,1981:41). (Ben yüregimdekiler saklamayayım, oğul). *Ýolboýy “gelin” diýip ýüzlenýandir, han.* (Tagan,1981:41). (Yol boyunca “gelin diye hitap etmiştir, han). *Ana şeýle boldy, halypa jan!* (Tagan,1981:41). (İşte böyle oldu, hocam can!). *Dünyä iki gezek gelinýän däldir gardaş.* (Tagan,1981:52). (Dünyaya ikinci kez gelinmiyor, kardeş). *Keyigim, uýam diýjek-hä...*(Tagan,1981:65). (Geyiğim, kardeşim diyeceğim ama...).

Yöresel sözler: *Ýeri-ow şäherleşen ýigit...* (Tagan,1981:12). (Hadi ya şehirli olan yiğit...). Genelde köylüler arasında kullanıllaan “ow” ekinin bir anlamı yoktur. *Düşnükli-le!* (Tagan,1981:14). (Anlaşıldı!). “le” de bir anlamı olmayan ektir. *İndi nobat meňki* (Tagan,1981). (Artık sıra bende). Türkçedeki benim anlamına gelen bu kelime meniñki olarak kullanılmaktadır. Köylü kesim tarafından kısaltılarak kullanılır. Buna benzer çok kelime bulunmaktadır. *Şo velsepit hakda men muňa näçe aýtdym.* (Tagan,1981:19). (Şu bikiklet hakkında ben buna kaç kere söyledim). *Gyzy bilen giýewisini alyp, Mähri ullakan şäherde ýaşaya diýip il gürrüñ etse maňa başga zat gerekä.* (Tagan,1981:20). (Kızı ve damadı ile Mahri büyük şehirde yaşıyor diye konuşmalardan başka bir şey istemiyorum ki). *Bor.* (Tagan.1981:21). (Olur). *Düşünen bolsañ indikile şeyt han...*(Tagan,1981:21) (Anladıysan bir dahaki sefer öyle yap. *Näme meñ özüm bular ýaly köýnege mynasyp dälmi?* (Tagan,1981:30). (Ne yani ben böyle elbiseyi hak etmiyor muyum?). *Şoñ üçinem açyk gepleşibersegem, gelşiksiz bolmaz* (Tagan,1981:36). (Bu yüzden de açık konuşursak yanlış olmaz). *Oñ daş sypatyna-ha söz ýok...* (Tagan,1981:43). (Onun dış görünüşüne söz yok). *Şo ýigitdir bi* (Tagan,1981:44) (O yiğittir bu).

Simge:Atacan Tagan’ın bütün uzun hikâye ve hikâyelerinde genelde kahraman isimleri karakterine göre olur. Bu uzun hikâye de istisna değildir. Türkmencede “Mähri”

isminin anlamı “sevimli” olan uzun hikâyein başkahramanlarından biri Mahri teyze isminin hakkını vermektedir. Fakat kötü olan tarafları da vardır. Almaz ismi vefat etmesin, uzun yaşasın diye verilen bir isimdir.

Yazarın uzun hikâyeine “Büyük dünyadaki küçücük ev” ismini vermesi simgesel anlamda çok önemlidir. Atacan Tagan uzun hikâyein ismi ile içeriğini yansıtmıştır. Çünkü olaylar her zaman büyük dünyanın küçük evlerinde yaşanır.

Kalıp ifadeler: *Şäheriň gurbany bolsaň!* (Tagan,1981:55). (Şehrin kurbanı olsan). *Menem goňşym bilen taňşanyma begenýän.* (Tagan,1981: 17). (Ben de komşum ile tanıştığım sevindim). *Siz bilen taňşanyma örän-örän şat* (Tagan,1981:17). (Sizinle tanıştığım için çok sevindim). *Baş üstüne Büzmeyin Bayramalyeviç.* (Tagan,1981:18). (Baş üstüne Büzmeyin Bayramalyeviç). *Huşum gursyn!* (Tagan,1981:34). (Aklım gitti).

İkilemeler: Yazar, ikilemelere çok fazla yer vermiştir. Günlük hayatta kullanılan ikilemeleri yazar da uzun hikâyeinde kullanmıştır.

...sany-sajagy bolmaly däl. (Tagan,1981:29). (Sayısı yoktu). *Dagy-duwara beýtme...* (Tagan,1981:29). (Bir daha böyle yapma). *...bildirişe öwran-öwran seretdi.* (Tagan,1981:28). *Mähri iş-alada bilen düýnki oba gitmesini şu güne geçiripdi.* (Tagan,1981:33). (Mahri iş güçle dünkü köye gitme planını bugüne bırakmıştı. *Gep goş-golamda däl...* (Tagan,1981:37). (Söz eşyada değil...). *Men hökman sorag-ideg edişdirerin...* (Tagan,1981:36). (Ben mutlaka araştırdım). *Gapyny aýagy bilen açan şar-gara murtly...* (Tagan,1981:39). (Kapıyı ayağı ile açan kara bıyıklı...).

Teşbih (benzetme): Bu sanata hem diyaloglarda, hem de uzun hikâyein içinde yer veren yazar uzun hikâyete konu edilen toplumun bakış açısını da göstermeye çalışmıştır.

Hemişeki aljyraňňylygy bilen tüweleý ýaly bolup Mähri daýza içerik girdi. (Tagan,1981: 29). (Her zamanki gibi Mahri teyze rüzgar gibi içeri girdi). Mahri teyzenin her zamanki halini anlatmıştır. Aceleci ve heyecanlı tarafı her yerde ortaya çıkmıştır.

Mähri edil haýyr işe baryarka ýoluny gara pişik kesip geçen ýaly tisginip, ayak çekdi. (Tagan,1981:37). (Mahri hayır işe giderken yolunu kara kedi kesmiş gibi, tiksinererek ayak çekti). Kötü bir şey duyan Mahri teyzenin tepkisi gösterilmiştir.

Birdenem ol ýaş oğlan ýaly ýeňil gopup... (Tagan,1981:41). (Birden de genç oğlan gibi hareket ederek...)

Mähri ary çakan ýaly bolyp zöwwe yerinden galdy (Tagan,1981:48). (Mahri arı sokmuş gibi hemen yerinden kalktı.

Argo: *Takyr kelle yer yuwdan diýsänim!* (Tagan,1981:49). (Kel kafa yer alsın seni). *Ol medeniýetsiz eşekler!” diýip, dişiniň arasyndan syzdyryp pyşyrdady...*

(Tagan,1981:3). (O “medeniyetsiz eşekler” diyerek dışının arasından sızdırarak fısıldadı. *Akmak gürrüü etme, inim.* (Tagan,1981:13). (Akılsız konuşmalar yapma, kardeşim).

Yazar Atacan Tagan uzun hikâyesi ucu açık son ile tamamlamıştır. Yazarın okura bıraktığı yorum da çok önemlidir. Genelde bu yöntemi sık kullanır. “*Konuşma. Şimdi sen hangi yüzle konuşuyorsun. Mahri'nin suçu var. Suçu çok fazla. Ama Mahri senin gibi rüyasında köyü görmez, affettirmek için bir şeyler yapar*”. *Birden o Ahmet'e baktı. Aynı sinirli ses tonuyla “Sen Ahmet her şeyini buraya getir” dedi.Duyduklarıyla şaşkına düşen Ahmet ne diyeceğini bilemeden sustu kaldı. Almaz'ın durumu da Ahmet'in durumundan iyi değildi. O bir kayınvalidesine, bir de taksiciye bakıyordu. Sonra da ev eşyasından dolayı geçecek yer kalmayan dar odanın içine göz gezdirdi* (Tagan,1981:80).”

2.2. Cennet Kapısının Anahtarı

Atacan Tagan'ın bu uzun hikâyesi,*Mähnet Dünýädäki Kiçijik Jaý* “Büyük Dünyadaki Küçücük Ev” kitabında yer alır ve sıra olarak ikinci uzun hikâyesidir. Yazar, röportajda da belirttiği gibi, kendi doğup büyüdüğü köy olan Gocuk ve onun insanları hakkında yazmayı seviyor. Bu uzun hikâye de istisna değildir. Marı ilinin Murgap ilçesindeki Gocuk köyü ve insanları hakkında olan bir uzun hikâyetir.

Genel görünüm ve ilk manası ile ele alındığında, “Cennet Kapısının Anahtarı”nın basit bir konusu olduğu söylenebilir. Gerçek hayatta da karşılaşabileceğimiz konuları ve olayları içermektedir. Bunu; bir köyde yaşayan genç ailenin dedikodulara maruz kaldığını ve bu baskılar yüzünden yaşadıkları sıkıntıları anlatmaktadır. Bir insanın bu durumdaki davranışları, çevrenin etkisi geniş anlamda işlenmiştir. Farklı hilelere başvuran insanlar da mevcuttur. Uzun hikâye daha çok insan ilişkilerini konu almıştır. Köy yerindeki insanların küçücük değişikliği bile fark ettiklerini, bunu abartarak, şişirerek konuşmaları da bir gerginlik yaratma unsudur.

Atacan Tagan söz konusu uzun hikâyesinde; “dedikodular”, “aile ilişkileri”, “arkadaşlık”, “kıskançlık”, “asimile olan insanlar”, “çıkarlarına göre hareket edern insanlar” temaları etrafında ele almayı tercih etmiştir.

2.2.1. Olay Örgüsü

“Cennet Kapısının Anahtarı” adlı uzun hikâyesini incelediğimizde, olaylar tek kişi çevresinde gelişir. Giriş kısmında gördüğümüz gibi olayların kaynağı Gocuk köyü ve insanlarıdır. Bu köy, uzun hikâye için önemli bir yerdir. Kolhoz için çalışan köylülerin işine ne kadar önem verdikleri daha ilk paragraftan anlaşılmaktadır. “*Kolhozun traktörlerinin büyük bir kısmının akümülatörlerinin bozulması ile arabaları traktörleri*

tepeden aşağıya doğru iterek çalışmasını sağlıyorlardı. Eğer tepeden itilen traktör çalışmazsa diğer çalışma hâlinde olan traktörün yardımı ile çalıştırıyorlardı. Kısacası, kolay olmasa bile işler durmadan devam ediyordu. (Tagan,1981:80).”

Uzun hikâyenin olay örgüsü şu şekildedir;

I. Gocuk köyünde sıradan bir tepe olan Popuşgum, aküleri zayıf olan kolhozun traktörelri için önemli bir yere dönüşür.

II. Yağmır yeğen akülerin zayıflığı için yöneticileri suçlar.

III. Sıradan traktörcü sert konuşmaları ile kolhoz yöneticisinin aklında kalır.

IV. Tesadüfen aynı uçakta Aşgabat’a yolculuk yapan Atayev, Yağmır yeğenin devlet plakalı siyah Volga ile karşılandığını görünce onun önemli bir dayısı olduğunu düşünür.

V. Çakan Atayev, Atayev’in Yağmır’la arkadaşlık kurmasını ister ve onun üzerinden dayısı ile tanışarak meslek hayatında her ikisinin de daha iyi yerlere gelmesine yardımcı olacağı fikrini öne sürer.

VI. Atayev’in kendi elleriyle Yağmır için akü getirmesi bütün köyde yankı bulur ve beklenmedik dedikodulara yol açar.

VII. Atayev, Yağmır’a her istediğini kolhozdan vererek onunla yakın arkadaşlık kurmayı başarır. Çakan Atayev ve Ahmet Atayev evine misafirlige çağırdıkları Yağmır’ı sarhoş ederek dayısının Aşgabat’da nerede çalıştığını öğrenmek isterler.

VIII. Kolhoz yöneticinin yardımcısı olarak çalışan Medet ağa dolanan bütün dedikodulara karşı Yağmır’ın gözlerini açmasını sağlar.

IX. Yağmır, Ahmet Atayev ile arkadaşlığını bitirmek için doğum günü için hediye ettiği gömleğin parasını sekreterine bırakır ve evine getirttiği telefonu da kırar.

Uzun hikâyein olay örgüsü, traktörcü olan kahramanın akülerin zayıf olması nedeniyle Popuşgum tepesini çıkamayan traktörünün durması ve onu tekrar çalıştırmaya uğraşırken Ahmet Atayev’in oraya gelmesi ile başlar. *“Ama bu yıl yaz aylarının başında Popuşgum bulunamayan bir tepe oldu durdu. Yakınlarında çalışan tamirciler traktörlerini bu tepenin üstünden başka bir yere koymaz oldular. (Tagan,1981:80).”*

Giriş bölümünde yazar, olayın gelişeceği yeri tanıtmıştır. Gocuk köyündeki durumları anlatmıştır. *“Gocuk köyünde artık “Filan kesin arabasının rengi benim arabanın rengine göre daha iyi,” demezseler başka ciddi bir eksikleri yoktu. Fakat, makinelerin ileri seviyede olduğu bu zamanda traktör akümülatörsüz olmak işi biraz zorlaştırdı. (Tagan,1981:80,81).”* İkinci bölümden itibaren Atacan Tagan kolhoz çalışanlarını fiziksel açıdan tanıtırken, onların karakterlerini de ele almıştır. Gelişme

bölümlerinde insan ilişkilerini anlatarak köydeki insanların birbirine olan saygısını görebiliriz. Atayev'in Yagmır ile arkadaşlık kırmaları kolhoz çalışanlarını ve ailelerini rahatsızlık ederken, köy kadınları ve bazı dedikodular yüzünden farklı olaylara yol açar. Bu dedikodular yüzünden Yagmır'ın köydekilerle arası bozulmaya başlar. Bunu fark eder Yagmır, Atayev ile olan sahte arkadaşlığına son verir.

Çatışma unsuru: Bu hikâyede çatışma unsuru ilk olarak başkahramanın köydeki insanlarla olan çatışmasıdır. Bu bir sosyal çatışmadır. Dedikodular ve yalanlar yüzünden çıkan tartışmalar gerilime yol açar. *“Gocuk köyünde gizli saklı bir şey olmazdı. O bu semtteki köylerin en büyüklerinden biri de olsa, çok küçük bir yenilik olduğu an bütün köye yayılıyordu. Köyün ilerisinde birilerinin ineği doğursa bile, yavrusunun (göle)rengine kadar herkes öğrenirdi. (Tagan,1981:139).”*

İkinci çatışma unsuru da, Yagmır'ın eşi Bossan ile olan çatışmasıdır. Bunu uzun hikâyeyin son bölümlerinde görebiliriz. Konuşmalar yüzünden dışarıdan gelen gerginliği Yagmır eve gelince elinde olmadan patlatır. Evde huzursuzluğa neden olur. *“Bunu çocuk milletten duyduğunu söylüyor. “Baban Atayev'e dayanarak, başkan mı oluyor?” diye, kendi yaşlıları konuşuyorsa bu ne yapsın? Şu Atayevli konuşmalardan ben de artık bıktım. Şu adama sen nasıl da yakın oldun! (Tagan,1981:152).”*

Üçüncü çatışma unsuru da Yagmır'ın eşi Bossan'ın köydeki kadınlarla olan çatışmasıdır. Şişirilen dedikodular yüzünden en çok zarar gören taraflardan biri de Bossan olur. *“Siz üst düzeyden insanlarla arkadaşlık kurdum diye çok fazla oldunuz. Evinizde eşeğin kuyruğu gibi siyah telefon astık diye kendinizi yükseklerde mi görüyorsunuz. Siz kim oluyorsunuz da böyle davranıyorsunuz? (Tagan,1981:129).”*

Düğümler: Uzun hikâyeyin ana düğümü Yagmır ile Ahmet Atayev arasından olan arkadaşlık ve bu kişilerin daha doğrusu Yagmır'ın arkasından konuşulan iftira ve dedikodulardır. Komşudan başlayarak kolхозda çalıştığı arkadaşlarının bile yargılanması ara düğümlerdendir.

2.2.2. Şahıs Kadrosu

Aslı kişi: Yagmır

Yardımcı Kişi: Ahmet Atayev, İlaman, Çakan Atayev, Arap ağa, Medet ağa, Bossan yeğen,

Dekoratif kişiler: Sahit Girbanov, Aylar, Kazbek, Esen, Tereza,

Yagmır:Uzun hikâyeyin başkahramanı Yagmır yeğendir. Yeğen onun lakabıdır. Yazarın uzun hikâyete de belirttiği gibi Gocuk köyünde her ailenin bir lakabı vardır ve

insanları lakapları ile hitap ederler. *“Yeğen” kelimesi gocukların çoğunun lakabı olduğu gibi bu da Yagmır traktörünün lakabıydı. Köyde onun soyadı değil de lakabı kullanılırdı, herkes de söylerdi. Onun yiğitlik yaşına gelen oğlu “Esen yeğen” eşi de “Bossan yeğendi.”* (Tagan,1981:81). Yagmır, köyde yaşayan, kolhozda çalışan traktördür. Saf ve sade biridir. Sıradan hayat sürer sabah erkenden kalkarak akşama kadar pamuk tarlalarında çalışan fazla bir şeyde gözü olmayan bir traktördür. Uzun hikâyeye yine Yagmır’ın sıradan bir günü ile başlar, traktörünün çalışmadığı için yakınan adam yeni kolhoz başkanı ile konuşurken ne düşündüklerini söyleyince yöneticinin aklında kalır. Çünkü buna cesaret edebilen çok az insan vardı. Devletin başkanı ile bu şekilde konuşabilen çok az insan vardı. Uçak yolculuğunda kolhoz başkanı ile tesadüfen karşılaşan Yagmır yeğeni, resmi plakalı bir Volga’ya bindiğini gören kolhoz başkanını onun önemli bir akrabasının olduğunu düşünür ve Yağmır ile yakınlık kurmak için hemen harekete geçer.

Yazar bu uzun hikâyede Yagmır’ın fiziksel özelliklerine de değinmiştir. Yagmır kırk yaşına yaklaşmış, esmer ve uzun boylu zayıf biridir. Genelde kimse ile tartışmaya girmez ve sakin kişiliğe sahiptir. Daha güneş doğmadan pamuk tarlalarına gider. Ama sabah erkenden uyanmasına rağmen, traktörünün akümülatörü çalışmadığı için işten soğur. Bunun üzerine yöneticileri suçlar. Onların kendi işini yapmadıklarını öne sürer. Zamanla Atayev’in onunla arkadaşlık kurması ile bu arkadaşlığın gerçekten iyi insan olduğu için kurulduğuna inanır. Ama gerçek böyle değildir. Köydekilerin dedikoduları şişirilerek artık son noktaya gelince Yagmır arkasından dönen konuşmaları Meden ağa yardımı ile öğrenir. Herkesin arasında *“Yagmır artık başkana dayanarak kolhoz yöneticisi Arap ağanın terini almayı düşünüyor”* konuşmalarını duyunca başı döner, bu sözlerden sonra Arap ağanın nasıl yüzüne bakacağını düşünür. *“Yagmır da herkes gibiydi. Herkes gibi onun da arzu ve hayalleri, iyiliğe, eskisinden de güzel yaşamaya, yine bir yıl ya da yarım yıl sonra motorlu bisikletini yapabilirse, araba ile değiştirmek istiyordu. Ama kolhozun başkanı olmak değil, şimdiki işini bile değiştirmeyi düşünmüyordu. Bu durumda bile adından böyle dedikodu yayılması Yagmır’ı öyle bir sinirlendi ki, o dedikoduyu ilk çıkaranın kim olduğunu öğrenirse, onun boğazına yapışmaktan kaçınmayacaktı.* (Tagan,1981:143).”

Ahmet Atayev: Kolhoz başkanıdır. Daha önce de farklı yerlerde başkanlık yapan ama işindeki eksiklerinden dolayı artık köye, Gocuk köyünün başkanı olarak gönderilen kişidir. Kendisinin bir köyde değil de daha iyi yerlerde olamayacağına hak ettiğini düşünür. Yagmır ile olan arkadaşlığı tamamen yalandır. Sadece onun önemli bir mevkide çalışan

dayısının yardımını almak için onunla arkadaşlık kurar. Yagmır'ı evine çağırarak onunla daha yakın olduğunu ve dost olduğunu göstermek ister. Daha önce traktörcülere akümülatör yok dediği halde Yagmır için iki akümülatör bulur. İkiyüzlü biridir. Kendi çıkarları için yalan arkadaşlık kumaya bile hazırdır. *“Arabadan toparlanıp çıkan Atayev vedalaşırken Yagmır yeğenin elini öyle bir sıktı ki, az kalsın kırmıştı. O siyah “Volga” uzağa gidince bile yaşanan olaya inanmadan arkasından bakıyordu, öyle bakarken “Popuşgum’da” olan konuşmaları yine bir kez hatırladı. “Sen akılsızsın. Akılsız olmasaydın o an biraz düşünürdün. Hey, bu hayatta öyle konuşma yapan bir traktörcü görmüş müydün? Bir tek Yagmır. Asıl onun da böyle konuşmasının bir sebebi varmış. Sana akılsız derler sayın Atayev, akılsız!”* (Tagan,1981:95).” Atayev’in düşüncesine göre kolhoz çalışanları sadece onun dediklerini yapmalılar. Kendi işleri dışında başka bir şeyle ilgilenmemeliler. *“Ama yuvarlak yüzlü, geniş omuzlu, sarışın Atayev akümülatör meselesinde kendinden önceki başkanların en pasifi kadar da olmadı. Akümülatör bazen (daha önde de) az olurdu ama bu sorun fazla uzatılmadan giderilirdi. Ama rahatlık bir haftadır devam etsede şimdiye kadar Atayev gibisi yoktu.* (Tagan,1981:84).”

İlaman: İlaman Gocuk köyünde doğup büyüyen ekip başıdır (brigadir). Eşi Dürdane ile olan İlaman her zaman kolhozda çalışmıştır. Pamuk tarlalarında emek veren sıradan bir kolhoz çalışanıdır. İlaman’a köyde arık lakabı verilmiştir. Yagmır’dan üç dört yaş büyük olduğu belirtilen İlaman, Yagmır’la birlikte büyümüştür. Fazla misafirlğe gitmeseler de aralarında hiçbir zaman tartışma olmamıştır.

Çakan Atayev: Çakan Atayev kolhoz mağazasının müdür yardımcısıdır. O da yakın arkadaşı Ahmet Atayev gibi, çalıştığı yeri değil de daha iyi yerleri hak ettiğini düşünen biridir. *“Elli yaşlarında olan iri yapılı göbekli Çakan, hayatta eline geçen fırsatlardan faydalanan, her konuştuğu ile kolayca anlaşabilen kıvrak biriydi.* (Tagan,1981:96).” Soyadı aynı olmasına rağmen arkadaşlık dışında bir bağı yoktur. Çok fazla konuşan, uzun uzun felsefe yapmayı seven bir kişiliğe sahiptir. İsteddiği olana kadar baskı ve ısrar etmekte onun gibisi bulunamaz. Atayev’i Yagmır ile arkadaşlık kurma konusunda ikna eden kişi de Çakan Atayev’dir.

Medet ağa: Medet ağa kolhozun müdür yardımcısıdır. Bütün evrak işlerine bakan Medet ağa da Gocuk köyünün insanıdır. Medet ağa Yagmır’ın çevresinde olan olaylara gözünü açmasında yardımcı olan kişidir. Herkes gibi arkasından konuşmadan düşündüklerini yüzüne söyleyebilen dürüst biridir. Dürüstlüğü neticesinde de her şey ortaya çıkar.

Bossan yeğen: Yagmır'ın eşidir. Çıkan dedikodulardan en fazla etkilenen kişidir. Köy kadınları tarafımdan dışlanır. Kocasını ile de arasında tartışmalar olur. *“Bossan yeğen kendisi aslında sessiz sakin kendi hâlinde bir kadındı. Onun en önemli huyu da birinin kalbini kıramamasıydı. Aslında o anlamak istemeyen karşısındakini kapıdan çıkarıp içeriden kapatması gerekiyordu. (Tagan,1981:131).”* İlaman'ın eşi Dürdane'nin, evine gelerek onun kocasını ve kendisini suçlaması üzerine şaşkına döner. Evine getirilen telefon ve kocasının kurduğu arkadaşlık kadına da zarar verir. Dürdane, Yagmır'ı İlaman'ın yerini almakla suçluyordu. *“Neyin üzerine yemin et dersene ederim... “Senin gibi paragözün yemini olmaz. Senin kocanı traktöre işe alan kim? İlaman değil mi?” Bossan'ın iki kulağı da duymuyordu. O beklenmedik yerden ona bağırarak kadının sözlerini duymadan, sadece hareketlerini görüyordu. (Tagan,1981:129).*

Dürdane: Gocuk köyünde yaşayan İlaman'ın eşidir. Yagmır ve Bossan'ın arkasından ettiği dedikoduların yanında yine başka yerden duyduğu bir dedikoduya göre Yagmır'ın İlaman'ın işini alacağına inanır. Bunun için özellikle Bossanla kavga etmek için evine gider. Kavga çıkararak istediğini söyleyince kapıdan çıkar.

Sahit Gurbanov: Yagmır yeğen gibi traktörcüdür. Aralarında hiçbir tartışma olmayan traktörcülerin arası yarışma yüzünden bozulur. Çünkü Sahit Gurbanov'un her sene gittiği traktörcülerin yarışmasına bu sene Atayev, Yagmır'ı göndermek ister. *“Yarıştıktan kalmakla Sahit'in kaybettiği bir şey yoktu. Sahit o yarışmaya katılsa dahi, kimin kazanacağı belli değildi. Yine de yarışmaya katılması gereken tamirci kendine sorulmadan, söylenmeden en azından yalandan bile gönlünü almak için bile yüz tutmamışlar. Hem de o bu durumda başka bir adamın suçlu olduğunu Yagmır'ın sadece kurban olduğunu bilmiyordu. (Tagan,1981:146).”*

Cumageldi ağa: Kolhozun su işlerine bakan kişidir. *“Yeğen, hükümet konağına gelmen daha sık bir hal aldıda konuşulanlar doğru galiba? Seni bazen başkanın arabasında da görüyorlarmış”. Yagmır İhtiyar koca 'nın sözlerine ne sonuç çıkaracağını bilemedi. İki anlamlı olan bu sorunun birinci anlamını anlarsa da diğer yarısının yanlış olduğu Yagmır biliyordu.(Tagan,1981:140).*

Kazbek: Ahmet Atayev'in oğludur.

Otobüste Bossan hakkında konuşan kadınlar: Dedikoduların daha fazla büyümesiyle artık kadınlar bir araya gelince Bossan'ı konuşur oldular. Gocuk köyü ile bölge merkezinin arasında her gün dört kez otobüs gidip gelmekteydi. Bir gün de şehirden onu bunu almak için giden Bossan, köyün kulübünün yanında duran otobüse binerek arka koltukların birine oturdu. Birazdan üç kadın, üç de olsa otuz üç kişinin yapabileceği

gürültüyle otobüse bindiler. Onlar konuşma ile arkada oturan Bossan'ı görmediler bile. Bu yüzden de başlatılan konuşma devam ettirildi. (Tagan,1981:124).

Ahmet Atayev'in şoförü: Pazar günü Yağmır'ı evine çağıran Ahmet Atayev içkili arkadaşını evine göndermek için şoförünü çağırır. Pazar günü çalışmaktan bir de sarhoş adamla uğraşmaktan memnun olmadığı yüzünden de anlaşılmıştır. Bunu Ahmet Atayev bile fark etmiştir.

Esen: Esen yeğen on beş yaşında bir genç oğlandır. Yağmır yeğenin oğludur. Küçük yaşta olmasına rağmen kolhozun yonca toplama işlerinde çalışmaktadır. Dışardan duyduklarını eve gelince babasına sorduğu için babası tarafından azarlanır.

“Esen han, bugün kaç ton yonca topladınız?”

“Yoncayı iki kamyonu yükledik ama baba seni kolhoza başkan olarak mı seçiyorlar?”
(Tagan,1981:151).

Tereza: Çakan Ateyev'in kızıdır. Ahmet Ateyev'in evinde olan ağırlamadan sonra Yağmır'ı ve eşini kendi evine kızının doğum gününe çağırır. Eşini özel araba ile köyden aldırın Çakan, Bossan'ın daha fazla köy kadınlarının gözüne batmasına sebep olur.

2.2.3. Zaman ve Mekân

Uzun hikâyete bir kolhoz çalışanı traktörcü Yağmır yeğen'in, kolhoz başkanı ile arkadaşlık kurmasıyla gelişen olaylar anlatılmıştır. Uzun hikâyede sabah, akşam gibi zaman dilimleri kullanılmıştır. Mevsimlerden bahar ve yaz mevsimleri dikkat çekmiştir. Tarla ve ekin için kullanılan zamanlardır.

Uzun hikâyede vaka zamanı ,Yağmır'ın kolhoz başkanı Atayev ile arkadaşlık kurması ve bu arkadaşlığın sona ermesini kapsar. Hikâye sabah vakti başlamıştır. Sahahın erken saatlerinde işe başlayan Yağmır her zamanki gibi işine engel olan akümülatör surunu ile uğraşır. Dikkat çeken diğer bir unsur da Yağmır'un senede bir kere köyün dışına çıkmasıdır. Kendi dayısını görmek için yılda bir kere iki veya üç günlüğüne Aşgabat'a gider.

Akşam saatlerinde iş bitiminde Ahmet Atayev ve Yağmır'ın sahte arkadaşlığına Yağmır son verir. Son vermek açısından yazar genelde akşam veya geceleri kullanmıştır.

Yazar bu eserde vaka tarihini de sezdirmiştir. *“A işte son model Jiguli marka otomobil gidiyor. – Gazetede okuduğuma daha bir hafta bile olmadı... (Tagan,1981:94).”*

“Cennet Kapısının Anahtarı” adlı uzun hikâyenin geniş açık mekânı Gocuk köyüdür. Uzun hikâye boyunca yaşanan olayların asıl mekânı ise, önem sırasına göre Popuşgum tepesi, Yağmır yeğenin evi, Ahmet Atayev'in evi, pamuk tarlası, kolhoz

mağazası, kolhozun binasıdır. Olay örgüsü bu mekânlarda yaşananlar olaylar ve kahramanların bu mekânlar arasında olan iletişimlerinden doğar.

Olay örgüsünün aynı şekilde hem kapalı hem de açık mekânda yaşaması kahramanları da daha iyi tanımamıza yardımcı olur. Mesela iş yapılması için gereken akümülatör eksikliği ve buna karşı yönetici ve işçilerin farklı tepkileri de dikkat çekicidir. Başkahraman gerek açık gerekse kapalı mekân olsun hepsinde de sorunlarla uğraşmak zorunda kalır. Bu sorunlar ise ailesine de sıçrar.

Mekanda bulunan eşyalar da son derece önemlidir. Yagmır'ın evinde bulunan telefon Ahmet Atayev'in onun için gönderdiği telefondur. Köyde herkeste olmayan bu telefon hem Bossan hem de Yagmır tarafımdan bütün sorunları getiren bir unsur olarak görülür. *“Aparat öyle bir sinir bozucu olarak görüldü ki, Bossan'ın göz önüne masallardaki iftiracı kadınlar canlandı. Telefon aparatının kulağa tutulan siyah ahizesi köyün sadece Gocuk'un değil, heryerin dedikodusunu bu eve getiriyormuş gibi geldi.”*(Tagan,1981:130).”

2.2.4. Anlatım Teknikleri

Jennet Derwezesiniñ Açary “Cennet Kapısının Anahtarı” isimli uzun hikâye ismi ile okuyucusu için dikkat çekicidir. “Cennet Kapısının Anahtarı” ismi, uzun hikâyenin hem açıklanması hem de anlaşılmasına yardımcı bir araçtır. Uzun hikâyein içeriğini çarpıcı bir şekilde yansıtmayı başarmıştır. Bu uzun hikâyete “Cennet Kapısının Anahtarı” Yagmır'dır. Onu kullanmak isteyenler ise Ahmet Atayev ve Çakan Atayev'dir. İki arkadaş için mesleğinde yükselmek için onu anahtar olarak görmektedir. Onların yükseleceği yer ise “Cennet” gibi bir yerdir.

Hakim bakış açısı ile ele alınan uzun hikâyete, olaylar baştan başlayarak gelişmeye doğru gitmiştir. Bu eserde kahramanlar ilk bölümlerde fiziksel daha sonra ise ruhsal açıdan ele alınmıştır. Sıkıntı ve dedikodulara maruz kalan kahramanlar iç diyaloglarıyla da öne çıkmaktadır.

Uzun hikâyenin başında tek derdi traktörü olan Yagmır, artık köydeki ve kolhozdaki çalışanların konuşmalarıyla da uğraşmak zorunda kalmıştır. Sıkıntısı olmadığı anlarda sakin ve kimse ile işi olmayan kahraman yaşadığı problemler üzerine artık dayanamaz hale gelir. Kendini suçlamaya başlar. Onun eşi Bossan ise evine getirilen telefonu ve kocasının yeni arkadaşı Atayev'i suçlar. Uzun hikâyein tamamında baştan başlatma tekniği kullanılmıştır. Atacan Tagan'ın en çok kullandığı tekniklerden biridir.

Uzun hikâyein giriş kısmı köyün tanıtımı ve buradaki olayların tahlili ile başlar. Olayların büyümesi ile daha çok kahraman vaka zincirine dahil olmaktadır.

Kalabalık bir şahıs kadrosu olan eserde diyaloglu anlatımlardan da sıkça yararlanılmıştır. Ayrıca her kahraman hakkında ayrıntılı bilgiler verilmesi, açıklayıcı anlatım tekniğinin de ağır bastığının göstergesidir. Uzun hikâyein sonunda Yagmır'ın evindeki eşi ile tartışma sahnesi, oradaki konuşmalar, telefonun Yagmır tarafından kırılması olayların kronolojik açısından bakıldığında ilk giriş bölümü dışında uzun hikâyein geneli, gelişme, sonuç bölümlerinden oluşur.

2.2.5. Dil ve Üslup

“Cennet Kapısının Anahtarı” isimli uzun hikâye, Marı ilindeki Gocuk köyünün çalışan kolhoz işçilerinin arasındaki ilişkiler ve yöneticilerle olan tartışmaları, insan ilişkileri ele alınmıştır. Dolayısıyla halk söyleyişleri, halk ağzı sık kullanılmıştır. Ayrıca okumuş olan kesim başkan ve yöneticilerin Rusça kelimeler kullanmaları da dikkat çekicidir. Köylülüler arasındaki konuşmalarda kullanılan sözcükler bu durumu açık bir şekilde göstermektedir. Yöneticilerden Ahmet Atayev ve Çakan Atayev'in her ikisinin de çocuklarına Türkmen adı vermemeleri de dikkat çekmektedir.

Karşılaştırmalara bu eserde de yer verilmiştir.

a) Mekan karşılaştırması; İçinde hile besleyen kahramanlar Ahmet Atayev ve Çakan Atayev'in her ikisi de geldikleri köydeki işlerinden memnun değillerdir. Her ikisi de daha iyi yerlerde çalışmayı hak ettiklerini düşünürler.

b) Başkahraman ve eşi, Ahmet Atayev'in hayatlarına girmediği zamanlarda daha mutlu olduklarına inanırlar. Atayev'in onların hayatına girmesi ile bütün köy halkının kendilerine karşı olduklarını görmekte-dirler.

Samimi Hitap İfadeleri: *Ýaşuly nobat siziňkimi?* (Yaşulı sıra sizin mi?) (Tagan,1981:92). *Aý ýoldaş Atayew munça ýagşylykdan soň...* (Ay yoldaş Atayev bu kadar iyilikten sonra...). (Tagan,1981:104). *Şoň üçinem kakasy siz hakda aýdanynda begenjimden ýaña...* (Bu yüzden babası siz hakkında söyleyince sevincimde...). (Tagan,1981: 112). *Gelin ýegenem sag-aman galnyp gitdimi?* (Gelin yeğen de sağ salim iyileşti mi?). (Tagan,1981:110). *Familýadaş salam!* (Soydaş selam!). (Tagan,1981:112). *Şeydeweri, Aýlar hanum, şeydeweri!* (Şöyle yap, Aylar hanım, şöyle!). (Tagan,1981:114).

Yöresel Sözcükler: *Hä, bi senmiň...* (He bu sen misin...). (Tagan,1981:90). *Seň geljegiňi ol maňa öňňin aýdypdy.* (Senin geleceğini o bana önceki gün söylemişti). (Tagan,1981:92). *Diýmek hökümet nomerli maşyn oň dayýsynyňky bolmaly...* (Demek

devlet plakalı araba onun dayısının olmalı...(Tagan,1981:92). *Köp minnetdar borun*(Çok memnun olurum). (Tagan,1981:93). *İndi biz duşuşmaly, oturyşmaly borus.*(Artık biz görüşmeli, bir araya gelmeli oluruz). (Tagan,1981:95). *Aý şüyem kiçi-girem dä-le.* (Ay bu da küçük bir şey değil ki) (Tagan,1981:108). *Be, Valla...* (Vay, Valla...). (Tagan,1981:110). *Şoň üçinem...* (Şunun için de...). (Tagan,1981:112).

Kalıp İfade: *Be, Valla...* (Vay, Valla...). (Tagan,1981:110). *Sag bol orunbasar...*(Sag ol yardımcı... (Tagan,1981:145). *Gara çynym.* (Gerçekleri söylüyorum). (Tagan,1981:148).

İkileme: *Onuň depesinde çopan-çoluk...*(Onun tepesinde çoban ve yardımcıları...). (Tagan,1981:80). *Ony tapmak traktor brigadirlerine däl atly-abrayly başlygyna-da başartmady.* (Onu bulmak traktör ekip başısına değil, atlı ve saygılı olan başkanlar da yapamadı). (Tagan,1981:81). *...ony al-asmanda galgatdy.* (Onu gökte salladı). (Tagan,1981:82). *Aý işem ýoldaş Atayew ýuwaş-ýuwaş boşluna görä...* (Ay iş de sayın Atayev yavaş yavaş olduğu kadar... (Tagan,1981:85). *Özem kiçi-girim postda işlemeli däl.* (Kendisi de küçük bir yerde çalışmamalı). (Tagan,1981:92). *Bala-çaga aman-esenmidir, Ýagmyr yeğen?* (Çoluk çocuk sağ salim midir, Yagmır yeğen? (Tagan,1981:92).

Teşbih (benzetme):Uzun hikâyete bu sanata yazar bolca yer vermiştir. Köy insanı kendi arasında atışırken bile benzetme kullanmıştır.

Arkañda dag dursa, islän işiñi edibermeli-dä . (Arkanda dağ gibi biri varsa istediğini yapabilirsin). (Tagan,1981:93). Ahmet Atayev kendisi, yani kolhoz başkanı ile sert konuşan sıradan traktörçünün arkasında güvenilir insanlar olduğunu düşünür.

Ol dogry welin, işlemeli öküzleñ ulusy-kiçisi deñ işlemese, bitirilen goş bolmazmyka öýdyän. (O doğrudur ama işlemesi gereken öküzlerin büyüğü ve küçüğü aynı işi yapmazsa bitirilen iş olmaz diye düşünüyorum). (Tagan,1981:86). Yagmır yeğen kendini ve sıradan işçileri küçük öküz, başkan ve yöneticileri büyük öküz olarak göstermiştir. Herkesin kendi işini düzgün yapmadığını dürüstçe söylemiştir.

Ýarasyna basylana dönen, Ýagmyr derrew janlandy. (Yarasına basılmış gibi hemen canlandı). (Tagan,1981:85). (Tagan,1981:85). Yalan söylenince sinirlenen Yagmır hemen canlanır.

Ýöne hudaýyñ bəri ýanyna roketa uçurylyp ýörkä yumruk ýaly akkumulýator tapylanok diýilse hudaýam ynanmaz welin... (Ama Allah'a doğru roket uçurulduğu bir zamanda yumruk kadar akümülatörün bulunmamasına Allah da inanmaz işte...

(Tagan,1981:84). Yagmır yeğen, teknolojinin gelişmekte olduğu bir zamanda akümülatörün bulunmamasına sinirlenir. Buna örnek olarak roketi gösterir.

Ata sözleri: *İşlemedik öküze iým ýok* (Tagan,1981: 82). *Gark bolan sypaldan dalda istermiş* (Tagan,1981: 99). *Akar çeşme daş ýonar* (Tagan,1981:98).

Deyim:*Jany ýanan Tañrysyna gargar.* (Tagan:1981:82).

“Cennet Kapısının Anahtarı” uzun hikâyei ucu açık son ile bitmiştir. Atacan Tagan okuyucularına yorum payı bırakmıştır. Başkahraman Yagmır yeğen Atayev’in arkadaşlığının köydekiler ve en önemlisi ailesinin huzurunu kaçırdığını fark edince onunla arkadaşlık ilişkilerini bitirmiştir.

2.3. Geçen Günlerin Fısıltısı

“Geçen Günlerin Fısıltısı” adlı uzun hikâye, II. Dünya Savaşı yılları sırasında kendi köy arkadaşlarının hakkını yiyerek birikim yapan bir adamın hikâyesidir. Hayatının son aylarını yaşarken vicadının sesi uyanarak eski günlerini hatırlaması ile yaşlı adam vicdan azabıyla yanıp tutuşur.

2.3.1. Olay Örgüsü

“Geçen Günlerin Fısıltısı” adlı uzun hikâye başkahraman Nepes ağanın çevresinde şekillenir. Diyaloglar ve hatıralardan oluşan bu uzun hikâyete geçmiş zamanda işlenen günahlar ve hesaplaşma gününden korkan yaşlı adamın vicdanının sesleri vardır. “*Nepes ağanın beline ipek eşarp bağladılar. O anda da Nepes ağanın kalbine bir rahatsızlık kalabalığın gürültüsüiçinden çıkarak farklı bir ses olarak kulağına geldi: “Sen o beline takılan ipek eşarbi hak ettin mi?* (Tagan,1981:153).”

Uzun hikâyenin olay örgüsü şu şekildedir:

I. Nepes ağa beline Hasat Bayramında eşarp bağlanması ile vicdanının sesini duymaya başlar.

II. Geçen günlerini hatırlamaya başlayan yaşlı adam hastalanarak yatağa düşer.

III. Nepes ağaya saygı duyan köydekiler onu görmek için her gün sıra ile gelirler, bu da ona geçmişteki olayları daha fazla hatırlamasına ve daha fazla vicdan azabı çekmesine neden olur.

IV. Ölmeden önce hakkını yediği köydeşlerinden özür dilemek ister ve bunun için onları inandırmak için Ayna’dan yardım ister.

V. Ayna’ya inanmayan Nepes’in komşusu Çeper, Nepes ağanın tarafını tutar. Ve onu daha iyi doktorlara götüreceklerini söyler.

Çatışma unsuru: Uzun hikâyede çatışma unsuru iki şekildedir. Yaşlı Nepes ağa yaptıklarından dolayı kendini suçlar ve rahat ölemez hale gelir. Hakkını yediği insanların rüyalarına gelmesi onu daha çok düşündürür. Geçmişte kul hakkına girdiği için kendi içinde çatışmaya girmesine neden olur.

İkinci çatışma unsuru da Nepes ağa ve köydeki insanlardır. Bütün yaptığı kötülüğe rağmen hala herkesin ona saygı duyduğunu gören Nepes ağa kendisinin yaptığı günahlarda halkın da suçu olduğunu düşünür.

2.3.2. Şahıs Kadrosu

Aslı kişi: Nepes ağa

Yardımcı kişi: Çemen, Ayna, Akja, Kasım, Kerven.

Dekoratif kişi: Kasım'ın oğlu ve kızı, şoför, Köydeki insanlar.

Nepes ağa: Gençlik yıllarında II. Dünya Savaşı sırasında kolhozun depolarına bakan kişidir. Savaş yıllarındaki açlıkla mücadele eden halkı görmemezlikten gelen Nepes ağa, gençlik yıllarında çok fazla hak yemiştir. *O zamanlar kolhozun bütün depolarının anahtarı Nepes'in elindeydi. Bütün gücün, emlağın büyük bir bölümünün cepheye gönderildiği için depolar da eskisi gibi değildi.* (Tagan,1981:153). Yılların geçmesi ile yaşanan Nepes ağa artık köyün saygın ve hürmetle karşılanan yaşlıları arasındadır. O olmadan halk hiçbir bayramı kutlamaz. Aynı bayramların birinde yine yaşlıya saygı göstermek için sahneye çağırarak beline eşarp bağladıkları anda bir şeyler değişir. Nepes ağanın vicdanı uyanır. Küçük bir eşarp, bu saygıyı hak edip etmediğini sorgulamasına neden olur. Sırayla ilk önce rüyalarına gelen Kerven'i ve ondan zorla aldığı çizmelerini, iftira attığı eski eşi Ayna'yı, hala arası çok iyi olan Çemen'i belli etmeden onların hakkını yediğini hatırlar. Bunun üzerine ise köylülerin her gün onun ziyaretine gelmeleri yaşlıyı daha da kötü hissetmesine neden olur. Vicdanını rahatlatmak için halkın önünde günahlarını itiraf etmek ister. Çünkü rahat ölüm olmayacağını anlar.

Çemen: Çemen, Nepes ağanın komşusudur. Torunları ve gelinleri ile yaşayan yaşlı kadın Nepes ağayı gençliğinden beri tanır. Onun kötü biri olduğuna hiç inanmaz. Yalnız yaşayan Nepes ağa hastalanınca ekmeğini ve yemeğini getirir. Onun bakımını üstlenir. Ayna'nın eski kocasının iftira attığını düşünür.

Ayna: Nepes ağanın eski eşidir. Onun hastalandığını öğrenince ziyaretine gelir. Geldiğinde otuz yıl önceki adam değil vicdanlı ve dürüst biri ile karşılaştığına şaşırır. Nepes ona yardım etmesi için ilkönce ondan nefret etmesini ve köydekilere onun eskiden

nasıl biri olduğunu söylemesi için yalvarır. Çünkü Nepes ağa bu dünyada yaptıklarının bedelini ödemek ister.

Kasım: Kolhoz başkanıdır. Çemen'in oğlu ve Nepes'in komşusudur. Nepes ağayı kendi babası gibi sever ve saygı duyar. Bütün bayramlarda onun için özellikle araba gönderir. Nepes ağanın bütün sorunları ile ilgilenir.

Kerven: II.Dünya Savaşına giden ama sol ayağından ağır yaralandığı için geri gelen Kerven savaştan önceki mesleği traktörcülüğe tekrar başlar. Çünkü köyde traktör kullanacak erkek hiç kalmamış diyecek kadar azdı. Açlık yılları çocuklarına buğday alabilmek için Nepes'e çizmelerini verir. *“Rüyasında Nepes bir zamanlar vefat eden köy arkadaşını görmüştü. O Nepes ağa ile selamlaşarak: “Ben hâlâ ayakyalın seni bekliyorum. Gelirken benim çizmelerimi getir,” dedi. Yataktayken bu sözler sürekli aklına gelen Nepes ağa vücuduna ateş basılmış gibi dik oturdu.* (Tagan,1981:155).”

Akca: Nepes ile bütün saklı işleri yapan, onunla gönül eğlendiren kadındır. Nepes'in ailesinin yıkılması için Nepes'e akıl veren kişidir. Birlikte yaptıkları hırsızlıkların ortaya çıkmasından korkan Akca ve Nepes, Ayna'yı ona iftira atacaklarını söyleyerek kendi rızasıyla gitmesini sağlarlar.

Kasım'ın oğlu ve kızı: Çemen ile birlikte Nepes ağanın ziyaretine gelirler.

Şoför: Kolhozun başkanı Kasım'ın şoförüdür. *Yinede kapısında araba olmasına rağmen, “Sen gelmezsen hasat toyu başlanmayacak,” diye gelen şoförün şaka yapması yaşlı kocaya başka bir seçenek bırakmadı.* (Tagan,1981:155).

2.3.3. Zaman ve Mekân

Uzun hikâyede zaman dilimi olarak gece ve gündüz karşımıza çıkmaktadır. Başkahraman gündüz geçmişi düşünerek geçen günlerin pişmanlıklarını hisseder. Geceleri ise rüyalarında hakkını yediği insanları görerek daha fazla düşünmesine neden olur.

Kahramanın geçmiş zamandaki hatıraları II.Dünya yıllarında çalıştığı depo ve işlediği suçlardır. Yazar açık bir şekilde tarihini vermiştir. *“Yoldaş Nepes! Kolhozcu kadın yoldaş Çeper'e iki kilo (2 kg) tereyağını nakit değil de defterine yazıp, veresiye vermeni istiyorum. Kolhoz başkanı Sultan Maşat. On ikinci mart, bin dokuz yüz kırk dört”* (Tagan,1981:168).

Diğer zaman dilimi ise savaştan otuz sene sonrasındır. Yetmişli yıllara denk gelmektedir. Bu yıllarda artık Nepes ağa yaşlanmış ve tek başına yaşıyordur. Bütün köy de ona saygı göstermektedir. Geçmiş günleri hatırlayan yoktur. Sadece Nepes ağa

hatırlamaya başlar ve herkesin kendisinden nefret etmesini ister. Böylelikle vicdanını rahatlatmak ister.

“Geçen Günlerin Fısıltısı” adlı eserde açık mekan olarak köy karşımıza çıkmaktadır. Bu köyde yaşanan olaylar Nepes ağanın geçmiş günlerini hatırlamasına sebep olur. Dışarda kutlanan Hasat Bayramında Nepes ağanın vicdanı uyanır.

Olay örgüsünün çok büyük ölçüde kapalı mekânlarda yaşanmış olması eserin konusunu ve kahramanın ruh halini de gösterir. Bununla birlikte bütün mekanlar olaylara sahne olmanın ötesinde, gerek eserin muhtevası gerekse kahramanların durumlarını sezdirmede çok önemlidir. Mesela Nepes ağanın kendi evinde hasta yatağındaiken hatırladıkları yazarın geriye dönüş tekniği ile olayları canlı bir şekilde vermeyi başarmıştır.

2.3.4. Anlatım Teknikleri

“Geçen Günlerin Fısıltısı” isimli uzun hikâye hakim bakış açısıyla ele alınmıştır. Karşılıklı konuşmalara yer verilen uzun hikâyede iç monolog tekniği de kullanılmıştır. İç dünyasındaki yaşadığı durumu Çemen’e anlatan Nepes’in sözleri yaşlı kadın için sıradan hasta saçmalaması gibi gelir. Yazar bütün olaylara hakimdir. Kahramanların iç dünyası daha doğrusu Nepes’in iç dünyasına tamamıyla hakimdir.

Hikâyelerde öyküleme anlatım tekniğinin yanı sıra betimlemeye de yer verilmiştir. Uzun hikâyenin giriş kısmında kendini iyi hisseden yaşlı Nepes ağanın bayrama gitmesiyle her şey değişir. Evine gelerek geçmiş günlerini hatırlaması ve onun arkasından rüya görmesi onu daha fazla korkarak vicdanen azap çekmesine neden olur.

Baştan başlama tekniğini kullanan yazar olayları sırasıyla vermektedir. Uzun hikâyeyin gerilim unsuru Nepes ağanın geçmiş günlerini hatırlamasıdır.

İç çatışma yaşayan başkahraman kendini suçlamaktadır ve utanmaktadır. Geçmiş günlerinin bedelini yaşarken ödemek istediği için açıkça konuşmayı tercih eder. Sadece tövbe ederek susmanın yetersiz olduğunu düşünür. Hasta yatağındaiken sürekli iç muhasebe yapar, bocalar. Her şeyin üzerine bir de korkular sarar. Pişmanlık duygusu geceleri bile rahat bırakmaz.

Sosyal çatışmayı da aynı anda kullanan yazar Nepes ağa ile köylüler arasındaki farkı da göstermeye çalışır. Geçmişte onların hakkını yiyen insana halk yine yemekle cevap verir. Hiç kin tutmaz. Bu yüzden Nepes ağa kendi günahlarının bu kadar fazla olmasında köy arkadaşlarını suçlar. Onu uyarmadıkları için yargılar.

2.3.5. Dil ve Üslup

Yazar Atacan Tagan'ın bu eserinde sade bir dil kullanıldığı söylenebilir. Karşılıklı konuşmalara da yer verilen uzun hikâyete daha çok Nepes ağanın kendi iç diyalogu ön plandadır. Sürekli kendini yargılayan yaşlı adam son günlerinin yaklaştığının farkındadır. İşlediği günahların bedelini ödeyemeyeceği için her şeyi ilk önce kendine, daha sonra ise topluma itiraf eder. Geçmiş günahları için toplumun onu yargılamaması onu hem kötü hissettirir hem de toplumu yargılamasına neden olur.

Samimi Hitap İfadeleri: *Men seni gaty gowy görýändirin gyz!* (Ben seni seviyorum, kız!). (Tagan,1981:191). *Hemmesem ýadynda, dogan.* (Her şeyi hatırlıyorum, kardeş) (Tagan,1981:191). *Ýigrener ýaly men saňa näme etdim, Çemen jan?* (Nefret edecek kadar ben sana ne yaptım, Çemen can?). (Tagan,1981:191).

İkilemeler: *Günde-günaşa Kerwen ýaly dilegçi bolyp gelýänlere gaýtarylýan jogan yene bir gezek gaýtaryldy.* (Her gün Kerven gibi dilencilik yapanlara söylenenler yine tekrarlandı) (Tagan,1981:158). Nepes aga ýalňyz ýaşayan adam bolany sebäpli, hálimi-şindi habar tutup duran goňşy-golamlar-a hasabam däl... (Nepes ağa yalnız yaşayan adam olduğu için her gün ondan haber alan komşular hesaba katılmadan...) (Tagan,1981:162). *Nepes ör-gökden gelen boldy* (Nepen şaşırılmış gibi yaptı). (Tagan,1981:169).

Atasözleri: *Olar daş bilen urany aş bilen urýardylar.* (Tagan,1981:163). *Ýokdan hudaýam almandyr* (Tagan,1981:158).

Teşbih (benzetme): *Günde-günaşa Kerwen ýaly dilegçi bolyp gelýänlere gaýtarylýan jogan yene bir gezek gaýtaryldy.* (Her gün Kerven gibi dilencilik yapanlara söylenenler yine tekrarlandı) (Tagan,1981:158). Savaş yıllarında insanlar artık dilencilik yaparak bile olsa buğdaya ulaşmaya çalışmıştır.

Meňem boluşym goşunsyz serkerdä meňzeyä (Ben de durumum ordusu olmayan asker gibiyim). (Tagan,1981:169). Depoda verilecek bir şey olmadığını söyleyen Nepes ağa durumu bu şekilde açıklar.

Uzun hikâyeye ucu açık son ile tamamlanmıştır. Nepes ağanın evine gelen eski eşi doğruları söylemesine rağmen Çemen ona inanmaz. Nepes de rahat ölemeyeceğini için endişelenir.

Hikâyeler.

2.4. Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp veya Her Ayın Son Haftası

Düğün ertesini yaşlanan gelinler!

Hem anne hem baba oldunuz bize.

Baba görmeden baba olan yiğitler,

İşte bu hikâyemi bağışladım size.

Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp veya Her Ayın Son Haftası adlı hikâye Atacan Tagan'ın *Büyük Dünyadaki Küçük Ev* adlı uzun hikâyeler ve hikâyeler kitabından bir hikâyedir. Yazarla yapılan röportaj sırasında yazar hikâyenin gerçeklik payının olduğunu söylemektedir.

Hikâye için bir şiir de yazılmıştır. Sekiz kıtalık şiir hikâyeyi özetlemektedir.

“On Sekiz Manat Hakynda Elegiya⁴

Her ayda bir gezek—on sekiz manat,

Her ayda bir gezekgelâyirdiymen.

Her ayda on sekiz manat gelende,

Begenerdim. Enemaglardy, arman”

Bu şiir, yazarın “Kırk yılda yazılan kitap” adlı hatıra defterinde yer almaktadır.

Hikâyenin olay örgüsü şu şekildedir:

2.4.1. Olay Örgüsü

Olaylar gerçekte yazar Atacan Tagan'ın kendi doğup büyüdüğü Gocuk köyünde geçmektedir. Hikâye, başkahraman Tırkiş'in babaannesini kaybetmesiyle başlar. Son yolculuğuna uğurlarken yaşlı kadının vasiyetlerini yerine getiren torununa köydeki insanlar eşlik eder. Olay odaklı olan hikâyede başkahraman yalnız başına değildir. Babaannesinin tek başına büyüttüğü çocuk her kes tarafından saygı ve sevgi ile karşılanan biri olarak tanınır. Hayırlı bir torun olduğu için köydekiler onun gibi torun isterler.

I. Selbi ece vefat eder ve son yolculuğuna uğurlanır

“Doksan yaşını doldurarak dünyadan giden kadını son yolculuğuna göndermek için köy insanlarının çoğu gelir. Şehirden gelen arabaların sayısı çok fazladır. Profesör TırkişGeldiyev'in iş arkadaşları, tanıdıkları herkes gelmiştir”. Yazar, bu hikâyede insan ilişkilerini ele almıştır. Selbi ecenin cenazesini eve koyduktan sonra sıra ile köydeki yaşlılar onun yüzünü açıp baktılar. *Selbi ecenin yaşadığı yaşı yaşamak ve onun gibi saygılı olarak dünyaya veda etmeyi Allaktan dilediler (Tagan, 1981:195)*. Hikâyede

⁴<http://newashgabat.com/wp-content/uploads/2020/02/Kyrk-%C3%BDylda-%C3%BDazylyan-kitap.pdf>

gelenek ve göreneklerine sıkıca bağlı olan köylülerin defnedilme sırasında neler yaptıkları gösterilmektedir.

II. Tirkış hem annesini hem de babasını kaybeder.

Tirkış savaşta babasını hemen arkasından da, annesini kaybetmiştir. Çocuk olduğu için ikisini de hatırlamaz.

III. Çocuk babaannesiyile sevgi içinde büyür.

Tek torunu Tirkış'e Selbi ece gözü gibi bakar. Emekli olduğu için hiçbir yerde çalışmaz.

IV. Her ayın son haftasının son günleri.

Her ayın son haftasının son günlerinde Selbi Ece'ye oğlunun cephe vafatı nedeniyle geride kalan çocuk (Tirkış) için para ödenmektedir. Bu durum çocuk on sekiz yaşına gelene kadar devam eder.

V. Gelen para ile dükkâna gidilir ve cephaneye çuval gönderilir.

Oğlunun vefat ettiğine inanmak istemeyen yaşlı kadın her ay bir çuval gönderir orduya.

VI. Babası gelene kadar babaannesi ölmeyeceğine dair söz verir.

Hikâye beş olay halkası etrafında şekillenmektedir. Hikâye bir bütün olarak okunduğunda savaş gibi durumların insan zihninde derin yaralar bırakabileceğini gösterir. Aynı zamanda aile ve akraba bağının yoksulluk ve zorluklara rağmen güçlü olduğunu vurgulamaktadır. Eser, bir yandan her şeye rağmen tek torununu en iyi şekilde yetiştiren kadının, diğer yandan anne ve baba sevgisini görmeden hayırlı bir evlat olarak yetişen çocuğun hikâyesidir.

İlk bölümde ana karakterler tanıtılmıştır. Geri dönüş teknikleri kullanılarak olayların daha derin olması sağlanmıştır

Eser, yazarın kendi çocukluk yıllarına, II. Dünya Savaşı yıllarına denk gelmektedir. Tagan, bu dönemde şahit olduğu olayları gözlemlemiş ve eserlerine konu olarak işlemiştir. Yazar, bazı yasakları göz önünde bulundurarak hikâyelerinde iyi ve kötü tarafı hemen söylemeyerek dolaylı yollarla anlatmaya çalışmıştır. Bu hikâyede ise II. Dünya Savaşına gidenlerin ardında bıraktıkları ailelerinin hem maddi, hem de manevi sorunları ele alınmıştır. Halka, elinde olanlara şükrederek yaşamayı, aza ve yoksulluğa kanât etmenin hikâyesidir. *“Yine de şükür ediyorum. İşte kendisi gibi ayak izi bile aynı olan evlat bıraktı. Affet beni. Bunu da bırakmasaydın bir şey yapamazdım. En fazla delirirdim. Hakkımızda hayırlı olanı sen biliyorsun”*. Hikâyenin kahramanı Selbi ecenin kendisiyle olan iç çatışmasını yazar bu şekilde ortaya koymuştur.

Hikâyenin kahramanı Tirkış daha bebekken babasını ve hastalık nedeniyle annesini kaybeder. Babaannesi Tirkış'e hem annelik hem de babalık yapar. Yaşlı kadın tek torununa üç kişinin sevgisini vermek durumundadır. Babası savaşta vefat ettiği için on sekiz yaşına kadar çocuğa on sekiz manat verilmektedir. Bir insanın hayatının bedeli on sekiz manattır.

Yaşlı kadın için ise, her ayın son haftasının son günleri gelen bu para oğlunun öldüğünü hatırlatmak içindir. Onun acısını tazeler, acıyı yeniden hatırlamasına neden olur. *“Her ayın son haftasının son günleri gelmişti. O gün Tirkış'in babaannesi için zor günlerden biri oldu. Çünkü o gün Hemra postacı bir sürü para bıraktı. Bu paralar da Tirkış'in babaannesine kötülük getiriyor ve derdini tazeliyor(Tagan,1981:200).”* Bu satırlarda yazar, alınan paranın arkası kesilmeden geldiğini söyler.

Parayı getiren postacıyı bile, suçu olmadığı halde yaşlı kadın sevmezdi. *“Hemra postacının bir suçu olmamasına rağmen, paranın geldiği o günde Selbi ece onu da sevmiyordu. Hemra'nı gördüğü an vücudu diken diken oluyor, boğazı düğümleniyor, dünyanın bütün ağırlığı üstüne çöküyor. Anlaşılacak gibi değil. Para verilince sevinecek haline, Tirkış'in babaannesi gam içinde. Anlaşılacak gibi değil (Tagan,1981:200).”*

2.4.2. Şahıs Kadrosu

Aslî kişiler: Tirkış ve Selbi ece.

Yardımcı kişi: Postacı Hemra, Astan

Dekoratif kişiler: Tirkış'in babası Giçgeldi ve annesi Nartaç, köydeki yaşlı kadınlar, Övelek Ağa.

Hikâye II. Dünya Savaşı yılları ve sonrası köydeki halkın yaşamını ve hayat zorluklarını ele almaktadır. Savaş bitince geriye kalan nüfusun büyük bir kısmını yaşlılar ve çocuklar oluşturmaktadır. Bu çocukları yetiştirmek ise yaşlılara düşmüştür. Selbi ece kendi oğlunun yasını tutamadan yaşamaya devam etmek zorundadır.

Tirkış: Savaşın başladığı yıllarda doğan Tirkış ne babasını, ne de annesini görmüştür. Ona en yakın olan ve onu büyüten babaannesidir. Yazar Tirkış'i iki yönden ele almıştır. Biri çocukluğu diğeri de yetişkinlik dönemini. Çocukluğunda babaannesi tarafından öğretildiği gibi hep babasının savaştan geri dönmesini bekler. Yıllar geçmesi ile Tirkış büyür ve okumuş, bilgili, gelenek ve göreneklerine sahip çıkan hayırlı bir evlat olarak yetişir. Böyle biri olduğu için herkes tarafından saygı duyulan biridir. Hikâyede Tirkış'in fiziksel değil de ruhsal yönü öne çıkmıştır. Büyüyen Tirkış köylülerin saygı duyduğu biri olarak okurun karşısına çıkar.

Hikâyede belirtildiği gibi Tirkış çalışkan biridir. Küçük bir çocukken bile kendisinden büyük olan postacı Hemra'nın çalışma isteğinin olmadığını fark etmiştir. Hikâyede Tirkış'in iç diyalogları bize onun kişiliği hakkında bilgi verir. Yazar Tirkış'in gözlemleri ve yaşadıkları olaylarla ve diğer kahramanların onun hakkındaki izlenimleri ile dürüst ve çalışkan biri olarak yetişeceğini okura duyumsatır.

Tirkış'in büyüünce başarılı bir kişi olacağını Astan Ağa'nın düşünceleri ile okura sezdirilmiştir:

Astan ağa Giçgeldi'nin oğlunun ağır çuvalı taşıdığına uzun uzun baktı.

Hikâyede Tirkış Allah'ı sevip, sevmemek arasında bir iç çatışma yaşar. Çünkü Allah her gün istemesine rağmen babasını geri vermiyordu. Bu çatışma, çocuksu bir masumiyet şeklinde verildiği için okuru rahatsız etmez aksine yazarın çocukların dünyasına başarıyla ulaşabildiğini gösterir. *Babaannesine ne kadar istese de cepheden onu (babasını) geri getirmeyen Allah'ı Tirkış artık sevmeye başladı. Çünkü Allah Hemra gibi birini sevimsiz olarak yaratmıştı.*(Tagan,1981:198).

Bu iç çatışma büyüünce de devam etmektedir. *Tabutun sol tarafını tutan Tirkış için babaannesinden ayrı düşmek, hayatta yalnız kalak demektir. Ona göre Selbi ece daha ölmemeliydi. Onun yaşadığı 89 yaş sadece kendi hayatıydı. Yine iki adamın: 31 yaşında savaşta vefat eden oğlunun ve 27 yaşındayken vefat eden gelinin yaşayamadığı yıllarını da devam ettirmeliydi. Böylelikle profesörün babaannesine yine 90 yıl kadar yaşamalıydı*(Tagan,1981:195).

Selbi ece:II. Dünya Savaşı'nda oğlunu kaybetmiş yaşlı bir kadındır. Kimi kimsesi kalmamıştır. Tek torunu vardır. Ruhsal yönü ile öne çıkmıştır. Yazar, Selbi Ece karakteriyle II. Dünya Savaşı'nda cephede evladını, eşini, akrabasını kaybeden Türkmen kadınlarının psikolojisini başarılı bir şekilde betimlemiştir.

Selbi Ece, oğlunun şehit oldu haberini almasına rağmen onun artık bu dünyada olmadığına inanmak istemeyen bir kadındır. Her ay devamlı suretle oğlu hiç vefat etmemiş ve sanki hala vatani için mücadele ediyormuş gibi cepheye çanta dolu erzak gönderir. Yazar, Selbi Ece'nin yaşadığı bu iç çatışmalar ile bu dönemdeki Türkmen kadınlarının savaşın ağır şartlarına olan isyanını göstermeye çalışmıştır. Fakat bu isyan ve üzüntü Selbi Ece'yi hayata küstürmeyecektir çünkü onun torunu için yaşaması gerekmektedir. Oğlundan kendisine kalan bu emaneti en iyi şekilde yetiştirmek onun en büyük amacıdır.

Selbi Ece'nin duygu dünyasında gelgitlere neden olan ve onu manevi yönden sarsan en önemli şey, postacının her ay para getirmesidir. Bu para ile o, biricik oğlunun

öldüğünü bir kez daha hatırlayarak acı çeker. Her ay bu şekilde yarasına tuz basılmaktadır adeta. Oğlunun öldüğünü sesli söylemekten bile korkan Selbi Ece için bu durum geröekten katlanılması zor bir andır. Yazar Selbi Ece'nin yaşadığı bu iç buhranı okurun gözünde daha da somutlaştırır. Bunu da Selbi'nin postacıya olan nefreti ile gösterir. Selbi Ece her ay bu parayı getiren postacıdan bile o anda nefret eder. Tek umudu torunu olduğu için bu acısını torununa asla belli etmez. *Selbi ece nin Tırkiş'e olan sevgisinin sınırı yoktu. Zaten öyle olacaktı. Tırkişcik anne ve baba sevgisini görmeyen çocuktı. Bu yüzden Selbi ece onu kendisi için, Giç geldi için ve Nartaç için sevmeliydi. Selbi ece öyle de yapıyordu.*(Tagan, 1981:201). Bütün zorluklara rağmen torununu güzel bir şekilde yetiştirir.

Her ay aldığı para ile de torununa şeker ve bisküvi gibi tatlı bir şeyler alarak onu sevindiren Selbi Ece, doğal olarak her kesin bir gün bu dünyadan gideceğini bilen bridir ve kendinden sonra evladının neslini devam ettirecek olan torununu güzel bir şekilde yetiştirmek ister. Ve istediğini de hayata geçirdiğini hikâyenin tamamını okuduğumuzda görebiliriz: *“Yaşlı torununa arkadan bakarken oğlu Giç geldi'nin aynısı olduğunu fark etti. Onun gibi hareket ediyordu ve yürüyordu. Onun sevindiren de torununun Hemra'nın getirdiği paralara üzülmesi değil de sevinmesiydi. 'Anlamaması da güzel. Bu da anlayarak kara gözlerini yaştan doldurursa, ben ne yaparım?* (Tagan, 1981: 201).

Postacı Hemra: Her ay parayı getiren kişidir. Kolhozun postacısıdır. Çalışmayı sevmeyen tembel ve cahil biridir. Komşu köyde yaşar. Kendini akıllı biri olarak görür. Postacı Hemrahikâyede Selbi eceye yarasını tazeleyen kişi olarak gösterilmektedir. Her ayın son haftasının son gününde Selbi ece Tırkiş'e karşı nefret dolu duygular hisseder. *“Hemra postacının bir suçu olmamasına rağmen, paranın geldiği o günde Selbi ece onu da sevmiyordu. Hemra'nı gördüğü an vücudu diken diken oluyor, boğazı düğümleniyor, dünyanın bütün ağırlığı üstüne çöküyor.*(Tagan, 1981:196).Konuşma şekliyle dikkat çeken Hemra yazarın en çok alay ettiği kişidir. Zor yılların hikâyesi olmasına rağmen yazar bu kişi ile hikâyeyi biraz renklendirmiştir.

-O neden böyle?

-O neden böyle?-diyerek yaşlı kadının sözlerini tekrarlayan Hemra gülümsedi. – Dünyanın bütün trenleri Mari'dan geçerse neden olmasın. Aşgabat'ın da başkenti Mari'dır(Tagan,1981:199).

Bakkal Astan: Köyde bir tane bakkal vardır. Astan o dükkânda çalışır. Tırkiş ve babaanesi Selbi ece her ayın son haftasının son günlerinin birinde düzenli olarak bu dükkâna bisküvi ve şeker almaya giderler.

Tirkiş'in babası ve annesi: Vefat etmiş kahramanlardır. Hikâyede Selbi ecenin hatıralarında geçerler. Selbi ecenin ağlayarak ve özlemle hatırladığı kişilerdir. Onların yerine de torununu sevmek zorunda olduğunu düşünen Selbi ece sık sık oğlunu ve gelinini hatırlar.

Köydeki yaşlı kadınlar: Selbi ecenin cenazesine gelen kişilerdir. Kendi içlerinde Selbi ece gibi saygıdeğer kişiliğe sahip olmak istemiş, onun gibi uzun hayat yaşayarak hayattan göçmek arzusundadırlar. *“Selbi ecenin cesedini süslenen eve koyduktan sonra sıra ile köydeki yaşlılar onun yüzünü açıp baktılar. Selbi ecenin yaşadığı yaşı yaşamak ve onun gibi saygılı olarak dünyaya veda etmeyi Allahtan dilediler. Ashında Selbi ece saygıdeğer profesör adını alan tek toruna bakarak onu bu günlere getirdi.* (Tagan, 1981:195)”

Cenazede Tirkiş'in bütün hareketlerini dikkatle izleyerek onun gibi bir torun sahibi olmak isterler. Ama en sonunda Tirkiş'in bir hareketini sevmeyiz. Bu da tabutun üstüne konulan siyah eşarptır. *“Ama Tirkiş'in bir yaptığını yaşlılar iyi bakmadı. Selbi ecenin cesedi evden çıkarılırken onun üstünde siyah püsküllü ucuz eşarp vardı* (Tagan, 1981:195).”

2.4.3. Zaman ve Mekân

Atacan Tagan yazarlığa on yedi on sekiz yaşlarında başlamıştır. Çocukluk yılları II.Dünya Savaşı sonrası yıllarına denk gelen yazar, gözlemlediklerini ve hayatından bazı olayları hikâyeye çevirerek okuyucularına sunmuştur.

Hikâyede zaman iki daire biçiminde yer alır. İlk daire başkahramanın büyümesi, ikinci daire ise çocukluk dönemidir. İkinci zaman dairesinde Selbi ecenin annesi ve babası vefat eden torununa sahip çıkması ve onu büyütmesini anlatılmaktadır.

Hikâyede vaka zamanı belli olmakla birlikte insan tarihinde belki de en çok kayıplara neden olan II.Dünya Savaşı'nın getirdiği maddi ve manevi zararlar aktarılmıştır. Bu savaşta en çok kayıp verenler arasında Orta Asya halkları bulunmaktadır. Hala kaybolan insanların tam olarak listesi verilmemiştir. O devirde Türkistan'daki diğer Türk halkları gibi Türkmenler de Sovyetlere tabi olduğu için bu savaşa katılmış ve kahramanca mücadele etmişlerdir. Bu savaş tüm Türkistan için büyük vatan savaşı olarak kabul edilmiş ve yedisinden yetmişine topyekün bir mücadele sergilenmiştir. Atacan Tagan da bu yılları yaşayan biri olarak birçok hikâyesinde savaşın ardından yaşanan sıkıntıları, problemleri sosyalist gerçekçi metottan uzak durarak edebî bir kurgu ile işlemiştir.

Hikâyede mekân köydür ve onun dışına çıkılmaz. Açık mekân konumunda Selbi ece ile Tirkış'indükkana doğru yürüdükleri sokak bulunmaktadır. Kısa mesafede olan bu yol, ayda bir kez Selbi ece için hüznü dolu bir yolcukuktur. Tirkış içinse sevinçli günlerde gidilen sokaktır. Selbi ecenin iç acısını belli etmeden yürüdüğü yollardır. Dolayısıyla bu açık mekan yazarın tezatlı anlatımıyla hikâyenin kurgusunda önemli bir işleve sahiptir. Okur bir yandan Selbi Ece'nin içinde kopan fırtınaları ve hüznü duyumsarken diğer taraftan Tirkış'in çocuksu mutluluğuna şahit olur. Dolayısıyla eserde işlenen tema ve duyguların aktarımında bu yolun büyük bir rolü vardır.

Selbi Ece son yolculuğuna uğurlanırken de bu aynı açık mekândan geçer. Biricik torunu ve sevenleri eşliğinde bu sokaklardan son kez geçen Selbi Ece, tabutun üstüne konan siyah eşarp ile sevgili torununun başını son kez okşamıştır. *“Evlerin yanından geçilip iki tarafı da pamuk tarlası olan yoldan giderken taburun üstüne atılan eşarp hareket etmeye başladı. Onun bir ucu Tirkış'in yüzüne gelmişti ve gözünü güneşten koruyordu. (Tagan,1981:196).”*

Çocukken sevinçli bir şekilde geçtiği yolları, Tirkış bu kez üzgün olarak geçmek zorunda kalmıştır. Burada mekân üslup arasındaki ilişkiyi yazar başarılı bir şekilde kullanır. Aynı mekândan farklı zaman dilimlerinde geçen klahramanın psikolojisi mekân bağlamında işlenir. Bu da mekânın anlatıma sağladığı bir katkıdır.

Kapalı mekân konumunda hikâyede karşımıza çıkan Selbi ece ile Tirkış'inyaşadığı evdir. Tirkış büyüyünce şehre taşınmalar bile Selbi ecenin vasiyeti üzerine onu son yolculuğuna bu evden uğurlamıştır. *“Tirkış yaşlı ninesinin sözünden çıkmadı. Selbi ecenin cenazesini şehirden köye getirdiler. Doksan yaşına girerek dünyadan giden kadını son yolculuğuna göndermek için köy insanların çoğu geldi. Şehirden gelen arabaların sayısı çok fazlaydı (Tagan,1981:194).”*

Kapalı mekân olan evleri Tirkış ve Selbi için bir kale gibidir. İkisinin birlikte hayata tutunduğu yer olarak bilinir. Bütün acılarını ve sevinçlerini bu evde yaşamışlardır.

2.4.4. Anlatım Teknikleri

E.Cassier, özgün bir bakışla sanatı şöyle tanımlamıştır: “Sanat, esasen ifade edicidir (expressive); ancak biçimlendirici (formative) olmadan ifade edici olamaz” (1951: s. 181).

Hakim bakış açısı ile ele alınan hikâyede, ortadan başlama tekniği ile başlayarak geri dönüş teknikleri kullanılmış ve başkahramanların psikolojik durumları ve olaylar aktarılmıştır. Hikâyedeki olay halkaları özetleme şeklinde aktararak okuyucuya

sunulmuştur. Her paragrafta yazar kendi düşüncesini de ortaya koyarak okuyucu ile sohbet havasına girmiştir. *“Böylelikle profesörün babaannesi yine 90 yıl kadar yaşamalıydı. Ama hayatın bir düzeni vardır. Biri gider biri gelir.(Tagan, 1981)*

“Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp Veya Her Ayın Son Haftası” isimli hikâyede, savaş dönemindeki toplumu ve olayları okuyucuya sunan yazar, onların iç dünyasını daha çok önemsemiştir. Hikâyede zaman zaman açıklayıcı yöntemden de yararlanılmıştır.

Açıklamanın yanında betimleyici anlatım da hikâyeye hâkimdir.*Evlerin yanından geçilip iki tarafı da pamuk tarlası olan yoldan giderken taburun üstüne atılan eşarp hareket etmeye başladı. Onun bir ucu Tirkış’in yüzüne gelmişti ve gözünü güneşten koruyordu.(Tagan, 1981; 196).*

Hikâyede yazar olaylara ve kişilerin iç dünyasına da hakimdir. Selbi ecenin ruh hali ve çaresizliği olaylarla birlikte aktarılmıştır. Yaşlı kadının oğlunu kaybetmesi ve her ay bunun için torununa devlet tarafından para ödenmesi onun yarasına her defasında tuz basar. Bütün acıları tekrardan hatırlatır.Artık ben vefat ettiğimde benim tabutumu kim taşıy diye düşünerek elinde kalanlara şükrederek çaresizce yaşaması ele alınmıştır.Paranın bir kısmı ile ucuz bir eşarp alır. Bu eşarp cenazeye gelen kişiler tarafından yargılansa da Selbi ecenin yıllar önce oğlunun canı ile ödediği eşarptır. Bu eşarp bir *can*’a bedel olmuştur. Köydeki herkes tarafından takdir edilen ve saygı duyulan Tirkış’e yargılayıcı bakışlarla bakan kadınlar, aslında bu eşarbin paha biçilemez olduğunu bilmiyorlardı. *“Yaşlılar torunu Tirkış’in Selbi ece için yaptıklarını da onayladılar. ‘Torun dediğin böyle olmalı!’”. Ama Tirkış’in bir yaptığına yaşlılar iyi bakmadı. Selbi ecenin cenazesi evden çıkarılırken onun üstünde siyah püsküllü ucuz eşarp vardı. Bunu Tirkış’in kendisi sandıktan alarak üstünü kapatmıştı.(Tagan, 1981: 195).*

Tirkış’i iki şekilde anlatan yazar onun hem çocukluğunu hem de yetişkinlik dönemini konu almıştır.Hikâyede yazar babaannesini dinleyen uslu bir çocuktur. Ondan başka kimsesi olmadığı için her zaman onunladır. Sürekli babaannesinden babası hakkında bir şeyler dinler. Sokaktaki çocuklar onun babasının vefat ettiğini söylemesine rağmen o babaannesinin sözlerine inanır. Onun düşüncelerine göre vefat etmiş birine her ay bir çuval dolusu yiyecek gönderilmezdi. Eğer babası vefat etmiş olsaydı o çuval mezarlığa gönderilmeliydi.Savaşın verdiği acı çocuklara bile mezarı ve ölüleri öğretmiştir. Hikâyede çocuklar bu gibi olaylara normal gözle bakmaktadırlar. Hiçbir şekilde korkma durumu yoktur. Yazar, Tirkış’in çocukluk dönemi anlattığı kısımlarda savaş sonrası devirde Türkmen çocuklarının psikolojisini okuruna başarıyla duyumsatır.

2.4.5. Dil ve Üslup

Sade bir dille hikâyeyi ele alan yazar, eserde sürekli bir “son”u vurgulaaya çalışmıştır. Hikâyenin isminde son kelimesinin bulunması, hikâyenin başının bir son ile; Selbi ecenin son yolculuğu ile başlaması ve bu son yolculuğa her zaman Tirkış ile Selbi ecenin yürüdükleri yola bile en son kez birlikte gitmeleri. Dolayısıyla eserin kurgusunda son kelimesi sembolik olarak kullanılmış ve okuru bu duygu dünyasına katarak hikâyenin anlatımına zenginlik kazandırmıştır.

Hikâyede, vaka zincirinde yaşanan olaylara karşı başkahramanların birinin sevinmesi, diğzerinin ise üzülmesi çatışma unsurunun kuvvetlendirmekte ve anlatıma da zenginlik katmaktadır. Paranın gelmesi, dükkana gidilmesi, cepheye çuval gönderilmesi. Bu üç eylem Selbi ece için zordur. Ancak çocuk için mutluluk vericidir.

Hikâyede olayın yaşandığı yıllarda insanların durumundan da haber verilmiştir. Bakkal Astan, duyarlı bir karakter olarak betimlenir: “*Selbi ece ile Tirkış gidince satıcı dükkkanı kapatmak üzereydi. Onun acele ettiğı belliydi. Ama nereden, neden geldiğı belli olan parayı alıp, her ayda bir kere dükkkanıgelenlari tanıyan satıcı kapıyı büyük hevesle açıyormuş gibi tekrar dükkkana girdi.*”(Tagan, 1981: 201).

Sadece konuşmalarda bile olsa tarihi şahsiyetlere yer veren yazar, köy insanların da düşüncelerini ve saf, iyi niyetli olduklarını belirtmiştir. ‘*Peçenye*’ denilen ince bisküviye Gocuk köyünde ‘*Stalin keki*’ diyerek adlandırıyorlardı. Köy adamlarının söylemesine göre buralarda bulunamayan kek Stalin’in önünde sepet sepet duruyormuş. (Tagan, 1981:203).

Karşılıklı konuşmalar birçok eserde olduğu gibi burada da dikkat çekmektedir. Kahramanların iç dünyaları da aynı şekilde ön plandadır. Köylülerin eğitiminin olmadığını belirten yazar küçük yaşlı çocuklarda okuma yazma olduğunu gösterir. *Sınıfta kalarak iki yıl boyunca üçüncü sınıfı okuyan, adını zor yazabilen Hemra’yı okuldan atmışlardı. Ama şimdi kendini bilgin biri olarak görüyordu* (Tagan,1981:199).

Hemra karakterinin tanıtılmasında mizahi unsurlardan yararlanarak anlatıma rek katılmıştır. Yazar para hakkında “desse” ve “penje” kelimelerini kullanmıştır. Bu ifade ile paranın bir değerinin olmadığı gösterilmeye çalışılmıştır. “...bir dessepul beripgityär (Tagan,1981:200). ...bir penje pul beripgityär (Tagan,1981:200).”Türkmen yemeklerine de yer veren yazar onun şifa verici tarafını da vurgulamıştır. “*Grip olmuşsun ya.*

Karabiberli unaş⁵ içseydin iyileşirdin diyerek, Selbi ece hastanın başucuna geçip oturdu. Ben de eskilerden kalma acı biber var (Tagan,1981:198).”

Hikâyede samimi hitap ifadelerine, ikilemelere ve yöresel sözlere yer verilerek anlatıma zenginlik kazandırılmış ve Türkmencenin anlatım gücünden başarıyla yararlanılmıştır. Bunlara örnek olarak aşağıdaki ifadeleri gösterebiliriz:

Puly kakan iberyä, Dünyäm...(Tagan,1981:202).

Hawa, balam...(Tagan,1981:202).

Me, inim...(Tagan,1981:203).

Şeydäyerin, köşegim.(Tagan,1981:204).

Yöresel Sözlər: *Alaja⁶* (Tagan,1981:203). *Şumatdaňynay* (Tagan,1981:204). *...goçjakkbolýaňmy?* (Tagan,1981:202). *Kakam gelyänça sen ölme bomy?* (Tagan,1981:205). *O näbeýle?* (Tagan,1981:199). *...bap-başga-da* (Tagan,1981:199). Rusça kelimelerin de yer aldığı hikâyede, Rusça kelimeler telaffuzu zor olduğundan dolayı köylüler tarafından farklı telaffuz edilir: *Men näseňyaly ak işgolda⁷okadymmy?*(Tagan,1981:199).

Aynı anda Tırkiş'in babasının *frontagittiğini* bildiği halde, frontun Türkmenceye yabancı bir kelime olduğu için köylü çocuklar bu kelimeyi bilirler ama anlamlarını bilmedikleri halde kullanmaktadırlar. *Tırkiş'in düşündüğüne göre, cephe denilen yer, köyün ilerisindeydi. Sabah erkenden trenin geçtiği yolun diğer tarafındaydı. Orada cepheye giden adamlar bir şeyler yapıyorlardı. Oraya ise sadece Hemra uzun gidebiliyordu. Bu yüzden çuval da Hemra'nın evine gidiyordu.*(Tagan,1981:198).

Yazar, hikâyenin geçtiği II.Dünya Savaşı yıllarındaki eşyalar ve yiyecekler hakkında gerçek bilgiler vermiştir: *“Geri dönerken de o torbaya şeker koyardı. Nedense o şekerler şimdikilere benzemiyordu.*(Tagan,1981:196).” *Hemra'nın şimdikilere benzemiyordu. Her zaman otuzluk denilen kağıtları getiriyordu. Nedense o paraların dükkânda değeri yoktu.* (Tagan,1981:196). Trajik son ile biten hikâyede Selbi ece'nin defnedilmesiyle biter. Hikâyenin kahramanı, eşarbin paha biçilemez olduğunu o an anlar. *Bir insanın hayatının bedelidir. Siyah püsküllü ucuz eşarbin Selbi ece için dünyanın en pahalı eşyası olduğu. Sadece bir ucuz eşarp değil, bir insanın ömrü ile alınmasını profesör babaannesinin tabutuna atarken anladi.* (Tagan,1981:205).

⁵Unaş: Türkmen Milli yemeğidir. İnce kesilmiş hamurdan yapılır acı biberle yenir.

⁶ Alaca: Türkmence alaja, deve yününden yapılan kızların saçlarına ve süs için kullanılan ipdir.

⁷Школа-okul

2.5. Ak Pınarın Şarkısı

“Ak Pınarın Şarkısı” sahip olduklarının kıymetini bilmeyen bir genç kızın aşkı ve mutluluğu uzaklarda araması fakat beklentilerinin boşa çıkması sonucu yaşadığı hayal kırıklığını konu edinen bir hikâyedir. Atacan Tagan, bu eserinde sıradan insanların yaşamlarına bir pencere açmış ve okurun sıcak ve samimi bir dünyada yolculuğa çıkarmıştır.

2.5.1. Olay Örgüsü

Olay, olay örgüsünü ya da vakayı oluşturan parçalardır. “Ak pınarın şarkısı” adlı hikâyeyi incelediğimizde, olaylar başkahraman Akgül’ün çevresinde şekillenmektedir. Hikâyenin giriş kısmı hayatının aşkını arayan Akgül’ün kendi köyünden olan Cuma ile karşılaşması ile başlar; “*Kim bilir belki beni bekleyen başka biri vardır. Benim kaderim, beldi de köyümüzde değildir*” (Tagan, 1981: 206) diyerek, yoluna devam eder. Bir süre sonra Akgül aradığı kişiyi bulduğunu düşünerek Yovşan ile evlenir. Fakat evliliğinde aradığı mutluluğu bulamayan Akgül, bir akşam evden ayrılır Ak pınara doğru yola çıkar.

Hikâyenin olay örgüsü şu şekildedir:

I. Koyunları suya götüren Akgül en sevdiği kuzusunu kaybeder, köylüsü Cuma kuzusunu bulur ve ona getirir.

II. Cuma kuzuyu Akgül’e vermek yerine pınara doğru ilerler.

III. Cuma’dan sözlü olarak kendisini beğendiği yönünde bir itiraf alamayan Akgül evleneceği kişiyi beklemeye devam eder.

IV. Akgül fırsat buldukça ak pınara tek veya arkadaşları ile gider. Arkadaşlarının yürek sırlarını pınar başında dinler.

V. Akgül kendi yürek sırnı tek başına iken ak pınara, ondan sonra ise evleneceği kişiye açmak ister.

VI. Baharın rengarenk çiçek açtığı günlerde başka bir köye gelin gider.

VII. Dış görünüşü kadar iç dünyası güzel olmayan kocası Yovşan, Akgül’ün hayalini kurduğu gibi biri değildir.

VIII. Akgül, Yovşan’ın zamanla değişeceğine inanır.

IX. Artık mutlu olamayacağını anlayan Akgül, aylı bir akşam gecesini evinden ayrılır.

Hikâyenin olay örgüsü, başkahramanın iç dünyası ve olaylar şeklinde kurgulanmıştır.

Hikâyenin ana düğümü genç kızın evliliğidir. Bu ana düğüme gitmek için yazar hikâyenin başında ana düğüme getirecek olan olaylara yer vermiştir. Akgül'ün evleneceği kişiyi araması ve bu yolda ilerlerken kullanılan ara düğümlerendir. Ana düğümü desteklerler. Hikâyeden düğümler sebeplerden sonuca gitmektedir.

Hikâyede çatışma unsuru ilk olarak Akgül'ün kendisi ile olan iç çatışması şeklinde ortaya çıkar. Akgül hikâyenin ilk bölümünde saf olduğu için karşısındaki insanı tanımaz. Onun iyi biri olduğunu, onun için uygun olduğunu bilmez. Kendi duygu ve düşünceleri arasında çatışma yaşar. Karar veremez. *Benim yürek sırnı açmam gereken kişi Cuma mı olacak yoksa?* (Tagan, 1981:207).

İkinci çatışma unsuru hikâyenin ikinci kısmındadır. Yovşan ile yaşamındaki olumsuz olaylar Akgül için psikolojik bir çatışmaya yol açmıştır.Çatışmalar hikâyedeki gerilimi artırmış ve okuyucuda merakını artırmıştır.

2. 5. 2. Şahıs Kadrosu

Aslî kişi: Akgül

Yardımcı kişi: Cuma, Yovşan, Köydeki kızlar.

Dekoratif kişiler: Akgül'ün annesi ve babası.

Hikâyede şahıs kadrosunu oluşturan kişiler köyde yaşamaktadır. Günlük hayatta da karşılaşılacak bir şahıs kadrosu mevcuttur. Olağanüstü bir olaya yer verilmemiştir. Günlük sorunlar bulunmaktadır. Evlilik hayatı ile ilgili olaylara yer verilmiştir.

Akgül: Akgül dağlık bir köyde yaşayan, bir gün evlenerek mutlu hayat sürmek isteyen genç bir Türkmen kızıdır. Hikâyenin en başında belirtildiği gibi kendine göre istekleri vardır. Hikâyede on sekiz yaşını doldurduktan sonra evlendiği belirtilen genç kızın fiziksel özellikleri gösterilmemiştir ama iç dünyası ile daha çok ön plana çıkmıştır. *“...Akgül ise alçak gönüllü, konuşkan kızdır”* (Tagan, 1981: 208).

Yazar, Akgül'ü konuşturarak okurun gözünde daha açık bir karaktere dönüştürür. Özellikle Akgül'ün iç konuşmaları bize onun kişiliği hakkında bilgi verir. Buradan anlaşılacağı üzere Akgül, dışadönük, konuşkan ve hareketli biridir. Yine Akgül'ün karşılaştığı olay ve durumlar karşısında gösterdiği tavırlar, Akgül'ü okurun gözünde daha anlaşılır ve özdeşim kurabileceği bir karakter yapar. Özellikle Yovşan'ın yeni doğan bir kuzuyu kesmesi karşısında Akgül büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Bu da onun hayvanlara karşı duyduğu merhamet duygusunun üst seviyede olmasından kaynaklanır. Yaşanan bu olaydan Akgül'ün tüm canlılara karşı büyük bir merhamet duygusuna sahip biri olduğunu gösterir.

Cuma: Cuma Akgül'ün köyünden olan genç yiğittir. Aslında Akgül'e karşı bir şeyler hissetmektedir ama bunu dile getiremediği için aralarında bir şey olmamıştır. Sakin ve saygılı duruşu olan biridir. *‘‘Cuma'nın yürüyüşü de daha iyi, kısa boyu daha uzun olarak göründü’’* (Tagan, 1981: 206).

Yovşan: Hikâyede Yovşan Akgül'ün evlendiği kişidir. Akgül'ün tam tersi bir karakterdir. Sürekli ciddi, konuşmayı sevmeyen, eşinin halinden bile haberi olmayan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çölde bir köyde yaşar ve aynı çöl gibi sert, kuru ve acımasız hali vardır. İsminden de belli olduğu gibi (Yovşan; çölde yetişen, küçük çiçekler açan, sert kokusu olan bir bitkidir) sert biridir. *‘‘Yovşan uzun boylu, yakışıklı yiğit olmasına rağmen, konuşkan değildi. Bu durumu Akgül kabullendi. ‘‘Zamanın geçmesiyle yavaş yavaş yakınlaşır,’’ diye düşündü. Ama zaman geçse de Yovşan ile Akgül'ün arası iyi olmadı. Yovşan'ın eşi ile konuşmaya isteği yoktu. Onun bütün hareketleri Akgül'ün isteklerine karşıydı’’* (Tagan, 1981: 208)

Köydeki kızlar: Akgül'ün arkadaşları olan kızlardır. Sürekli Ak pınarın başında toplanırlar. Hikâyenin başında yer almaktadırlar. Yazar kızların isimlerini belirtmemiştir. Akgül gibi düşünen, onun gibi hayalleri olan sıradan köy kızlarıdır. *‘‘Bu pınar, dağ köyünün en çok genç kızlarının gururuydu. Kızlar en çok o pınara gidiyorlardı. Bu pınarın başında sırlarını söylerdiler. Pınarın başında olanlar bir birinden bir şey saklamazlardı’’* (Tagan, 1981: 207).

Anne ve babası: Akgül'ün annesi ve babası da hikâyede sadece bir iki cümlede geçmektedir. Yazar tarafından isim verilmemiştir. *‘‘Onun doğduğu köy de dünyanın en iyi köyüydü. Anne ve babası ise çok iyilerdi’’* (Tagan, 1981: 208)

2. 5. 3. Zaman ve Mekân

Hikâyede bir genç kızın bekârlık ve evlilik dönemlerini anlatılmıştır. Vakanın işlenişinde ilkbahar, gece ve gündüz gibi zaman dilimleri kullanılmıştır.

Hikâyede vaka zamanı bir genç kızın bekârlık ve evlilik süresini kapsamaktadır. Hikâyenin başı sabah ile başlar. Vakanın başındaki bu zaman diliminde Akgül'ün hayat dolu ve dışa dönük kişiliğini görürüz. Bu da sabah vaktinin insanlar üzerindeki tesirinin kahraman üzerindeki yansımasıdır. Hikâyenin sonu ise karanlık gece ile biter: *‘‘... Sonunda o dışarı çıktı. Köy sessizdi. Her yerde, her yerde köpek sesi vardı. Daha yeni göğe kalkan Ay çevreye aydınlık vererek, ilerideki dağı gösteriyordu...’’*(Tagan, 1981: 210) Yazar anlatımında gündüz ile gecenin tezatlığından yararlanarak kahramanın içinde bulunduğu psikolojik durumu okura duyumsatır. Akgül mutsuzluğu ve geçmiş günlerine duyduğu özlem ile gecenin sessizliğinde Kara Dağ'a doğru yürür ve hikâye sona erer.

Atacan Tagan'ın "Ak pınarın şarkısı" adlı hikâyesinde başlıca mekân unsuru adından da belli olduğu üzere Ak Pınardır. Hikâyenin kahramanı Akgül ile Ak pınar arasında duygusal bir bağ vardır. Yazar Ak pınarı edebiyat oyunu ile canlandırmıştır. Ak pınar herkes için bir huzur kaynağı olarak işlenir. İnsanların hem sevinçlerine hem de kederlerine ortak olan Ak pınar, hikâyenin sonunda kahramanın da içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulmak için çare olarak gördüğü bir mekândır. Hikâyenin sonunda Akgül tüm mutsuzluklarını ve hayal kırıklıklarını geride bırakarak Ak pınara doğru yola çıkar: *" Gelip benden su içer/ Âşıkların susayanı/ Bana yüreğini açar /Kızların en nazlısı/ Bende aşkın sırrı var/ Ben dağın ak pınarıyım."* Şarkı Akgül'ün kulağında yankılandı. Ama böylelikle uzaktaki dağ yakın olmadı. Kara dağ olduğu yerdeydi. Onun yaklaşmayacağını Akgül biliyordu. Bu yüzden onun kendisi kara dağa doğru, kara taşın gözünden çıkan sırlı ak pınara yavaş yavaş adım atmaya başladı." (Tagan, 1981: 210-211)

Hikâyede Ak pınar, herkesin içindeki sırrını döktüğü, başkasına söyleyemediklerini söyleyenlerin mekânıdır. Köydeki herkes Ak pınar hakkında olan şarkıyı ezbere bilir. Bu açık mekânın herkes üzerinde iyileştirici bir yönü vardır. Bütün sırlar Ak pınarda saklıdır. Onun yanına gelenin gönlü açılır. Yazar başkahraman ile Ak pınarı bir birine bağlamıştır. Akgül için en mutlu olduğu yer Ak pınarın yanındır.

Ak pınar hikâyede açık mekân konumundadır. Bu hikâyede açık mekân olan Ak pınar, Akgül'ün iç dünyasını da yansıtmaktadır. Akgül dışa dönük, soysal karakterli, açık gönüllü olduğu için Ak pınarda kendini huzurlu ve mutlu hissetmektedir.

Bir diğer mekân ise Akgül'ün evlenince gittiği göçebe köyündeki Cuma'nın evidir. Kapalı mekân konumundadır. Onların kaldığı oda ise Cuma'yı temsil etmektedir. Serin geniş bir yerdir ama anlaşılmadıkları için Akgül için orada nefes almak bile güçtür. Akgül'ü bunalıma sokar ve hemen kendini dışarı atmak ister.

2. 5. 4. Anlatım Teknikleri

Hikâye ilahi bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Hikâyenin başlarında baştan başlama tekniği kullanılmasına rağmen, hikâyeyi ikiye bölerek incelediğimizde yazar ilk bölümünde baştan başlayarak geleceğe atıfta bulunmuştur. İkinci bölümde ise geriye dönüş tekniği kullanılmıştır. Hatıralarına inen başkahramanın iç dünyası aktarılmıştır.

Ak pınarın şarkısı isimli hikâyede kahramanlar, her yönüyle yani, fiziksel ve ruhsal özellikleri ile tahlil edilmiştir. Bu hikâyede başkahraman olan Akgül fiziksel özelliği ile değil, ruhsal özellikleri, iç dünyası ile ön plandadır. Diğer kahramanlar; Cuma ve Yovşan ise hem fiziksel hem de ruhsal yönleriyle anlatılmıştır.

Hikâyenin başında yazar, Akgül'ü heyecanlı, dışa dönük, neşeli, gelecek için güzel hayalleri olan bir kız olarak betimler. Hâkim (tanrısal-ilahî) bakış açısı ile kaleme alınan eserde yazar, Akgül'ün gençlik yıllarını, aklından geçenleri, iç dünyasını bu bakış açısı ile ele almıştır.

Akgül evliliğinden memnun değildir ve bu nedenle karamsarlığa kapılır. Evlenmeden önceki hayat dolu kız gitmiş, onun yerine başka biri gelmiştir. Sürekli geçmişe özlem duyar. Yazar bunu da betimlerken kahramanın iç dünyasını anlatır. *Ama zaman geçse de Yovşan ile Akgül'ün arası iyi olmadı. Yovşan'ın eşi ile konuşmaya isteği yoktu. Onun bütün hareketleri Akgül'ün isteklerine karşıydı.* (Tagan, 1981: 208).

Akgül'ün kocası Yovşan hem fiziksel hem de ruhsal olarak tahlil edilir. Fiziksel olarak uzun boylu, yakışıklı olan Yovşan, sert mizaçlı ve çok fazla konuşmayan içine kapanık biridir. Akgül ile aynı köyden olan Cuma ise saygılı, sert sözler söylemekten kaçınan, hiç bir canlıyı incitmeyen biridir. Fiziksel olarak kısa boylu ve yakışıklı olmayan Cuma'nın iç dünyası Akgül için daha uygundur. *Pınara gidene kadar, Cuma kuzuyu bırakmadı. O sağ eli ile kuzuyu okşarken, ona bir şeyler söylüyordu.* (Tagan, 1981: 206).

Akgül'ün evlilik hayatından memnun olmayışı geçmişteki bekâr kız iken güzel anılarını çağrıştırmaktadır. Akgül'ün Cuma'yı ve arkadaşlarıyla hatıralarını sık sık gözden geçirmesi zamansal geriye akış meydana getirmiştir. Hikâyedeki bu dönüşler metne derinlik katmaktadır, okuyucuyu sürüklemekte ve okuyucunun kahramanlar hakkında daha çok bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır.

Yazarın geri dönüş tekniği kullanması ve betimleme yoluyla olayları anlatması hikâyeye anlamsal derinlik kazandırmaktadır.

Hikâyeyi kendi içinde iki bölüme ayırabiliriz. a) Başkahraman Akgül'ün dağlık köyünde baba ocağındaki yaşamı, b) Evlenerek çöldeki göçebe köyüne gittiği hayatı.

Hikâyenin birinci kısmında Akgül doğup büyüdüğü dağlık köyde yaşar. Anne babası ve arkadaşları ile mutlu bir hayatı vardır. *Akgül hayatında sadece tek şeyin eksik olduğunu düşünüyordu, başka her şeyi vardı. Onun doğduğu köy de dünyanın en iyi köyüydü. Anne ve babası ise çok iyilerdi. Köydeki herkes ile çok iyi anlaşıyordu. Lafın kısıtı, dünyanın bütün iyiliği bu küçücük dağ köyünde toplanmış gibiydi* (Tagan, 1981: 208). Her genç kızın hayali gibi onun da evlenerek mutlu olma hayalleri vardır. Hikâyenin ilk paragraflarında kendi köyünden Cuma'ya karşı bir beklentiye girer ama karşıdan bir şey gelmeyince geri çekilir. Genç kızın en büyük hayali onu çok sevecek biri ile evlenmesidir. Köyüne yakın olan ak pınara sürekli gider, pınar onun sırdaşdır. Kimseye söyleyemediklerini pınara söyler. Köydeki kızlarla da bu pınarın başında görüşürler.

Birbirine içindeki sırlarını söylerler. Bir tek Akgül içindeki sırrını söyleyemez. O, sadece pınarla tek kalınca konuşmayı tercih eder. Akgül içindeki sırrını sadece evlendiği kişi ile paylaşmak istiyordu. Evleneceği kişi ona herkesten yakın olmalıydı. Yazar Akgül'ün iç dünyasını şöyle anlatıyor: *Pınardan sonra Akgül'ün kalbini sadece o yiğit anlamalıydı. Akgül'ün kalbindekileri sadece o yiğit dinlemeliydi. Akgül bütün sırrını, sevgisini, kalbinde beslediklerini, sevincini, nazını, sadece o, daha tanımadığı yiğit için saklıyordu*(Tagan, 1981: 207-208).

Hikâyenin ikinci kısmında çiçeklerin al elvan açtığı günlerde Akgül hayalindeki sevdiğini bulduğuna inanarak kendi köyünden olmayan biriyle evlenerek, göçebe köyüne gelin gider. Ama her şey onun beklediği gibi olmaz. Yovşan uzun boylu yakışıklı olmasına rağmen görüldüğü gibi biri çıkmaz. Akgül gibi neşe dolu, konuşkan açık gönüllü biri değildir. Akgül'ün tam tersi biridir. Her zaman olduğu gibi Akgül zamanla birbirilerine alışıarak değişeceğini düşünür ve sabırla bekler.

Değişmeyeceğini gösteren son nokta ise Yovşan'ın Akgül'ün gözü önünde yeni doğmuş, daha anne sütünü bile emmemiş kuzuyu kesmesi olur. *Ak kulaklı koyun acı acı bağırarak, dünyaya gelip, dünyayı görmeden ölen kuzusunun çevresinde dolanıyordu. Daha bir kez bile anne sütü emmemiş kuzu ise boğazından kanlar akmış yatıyordu* (Tagan, 1981:210).

...onun kendisi kara dağa doğru, kara taşın gözünden çıkan sırlı ak pınara yavaş yavaş adım atmaya başladı(Tagan, 1981: 210-211). Bu olay karşısında Yovşan ve Akgül'ün hayata bakış açıları yönüyle birbirine ne kadar zıt karakterler oldukları okura duyumsatılır.

Sonu ayrılıkla biten bu hikâyede aslında ayrılık değil, kavuşma vardır. Akgül mutlu olduğu, ait olduğu yere geri dönmek için kocasıyla beraber yaşadığı evden bir akşam üstü çıkarak gider:

Gelip benden su içer

Âşıkların teşnesi

Bana yüreğini açar

Kızların en nazlısı

Bende aşkın sırrı var

Ben dağın ak pınarıyım (Tagan, 1981:207)

Bu sözler ile yazar Ak pınarı âşıkların ve içinde sırrı olanların toplandığı yer olarak göstermiştir. Aşkın sırrının onda olduğunu söyleyerek belki de kişinin iyileşeceği yerin yine kendi doğup büyüdüğü topraklar olduğunu göstermeye çalışmıştır.

Öyküleme anlatım tekniğinin de hâkim olduğu hikâyede betimlemelerden ve açıklamalardan da yararlanılmıştır. Mekân olarak tasvirler canlı bir şekilde verilmiştir. *“Üstünden hafif rüzgâr esen al elvan çiçekli düz meydan uzun zamandır evden çıkmayan Akgül’ü sevindirdi. Sevinince, koşuşturan siyah beyaz kuzuları gören gelinin yüreği coştı.”*

Ak pınarın şarkısı adlı hikâyedeyazar diyalog tekniğine çok az yer vermektedir. Yazar kahramanı neşe dolu ve konuşkan olarak göstermesine rağmen diyalog çok azdır. Hikâyenin en başında Cuma ile karşılaşınca ve sonunda da kocası Yovşan ile ayrılmadan önce diyalog bulunmaktadır. Genelde yazar tarafından aktarılan olaylara kahramanın iç diyalogu da dâhil edilmiştir. İç dünyasındaki yaşadığı durumları, geçmiş özlemini yazar bu teknikle ele almıştır. Diğer kahramanları da yazar Akgül’ün düşünceleriyle ele almıştır. Onun iç dünyasındaki düşüncelerle anlatmıştır.

2. 5. 5. Dil ve Üslup

Ak pınarın şarkısı hikâyesinde sade bir dil kullanılmaktadır. Karşılıklı konuşmalar azdır ama Marı ilinde kullanılan bazı yöresel kelimelere de yer verilmiştir. Yine Türkmenistan’da günlük konuşmada sık kullanılan ikilemelerle anlatım zenginleştirilmiştir. Hikâyede benzetmelere de rastlamaktayız.

Baştan başlama tekniğini kullanan yazar hikâyede olayları sırasıyla ele almaktadır. Hikâyede anlatım tekniği olarak karşılaştırmalardan da faydalanılmıştır. Bu karşılaştırmalarda yazar hem tarafını belli eder hem de okura bu hikâyeden ders çıkarmasını sağlar. Bunlar:

a) Mekân karşılaştırması; Ak pınar ve Yovşan’ın evi. Açık ve kapalı mekânlardır. Biri huzur veren yer, diğeri ise kahramanı bunalıma götüren bir yerdir.

b) İyi ve kötü karakterlerin karşılaştırılması; Akgül’ün iki kişi arasından seçim yaptığı kişilerin; birinin iyi, diğerrinin ise kötü olduğunu göstermesi de bir karşılaştırmadır. Burada yazar tarafını açıkça belli etmiştir. *“Vah kız utancı. O olmasaydı, Akgül hayalindeki kişi ile karşılaşırdı”* (Tagan, 1981:207) diyerek yazar da, Cuma ile Akgül’ün hayatlarını birleştirmelerini istemiştir.

c). *“Ak pınar”* ve *“Testili kız”* şarkıları da yazar tarafından eserde bir mukayese unsuru olarak işlenir. Akgül, Yovşan ile evliken Testili kız adlı türküyü dinler. Ancak onun kulaklarında bu türkü değil, Ak Pınarın şarkısı çalmaktadır:

“Dilli düdük “Testili kıızı” çalsa da, o ses Akgül’ün kulağına:

“Bana yüreğini açar

Kızların en nazlısı”

– diyerek, “Ak pınarın” şarkısı olarak duyuldu” (Tagan, 1981: 209)

d) Gece ve gündüz karşılaştırması; Hikâye sabah başlar ve gece sona ermektedir. Sabah Akgül’ün mutlu olduğu ve hayalinde aradığı sevgiliyi bekleme anıdır. Gece ise hayal kırıklığı yaşayan Akgül’ün evinden ayrılarak Ak pınara doğru yola çıktığı andır.

Sıradan olayların işlendiği hikâyenin dili sadedir. Sıradan olduğu kadar da insan hayatının belki de en önemli dönüm noktası evlilik konusunu ele alan hikâye aslında evlilik kurumu hakkında gençlere önemli bir mesaj vermektedir.

Eserde samimi hitap ifadelerinden yararlanılmıştır:

“Özem şular ýaly tokarja_wagtynda(Tagan, 1981:206).”(Bir de böyle sevimli zamanlarında...).

Muň enaýyjadygyny gör, Yovşan(Tagan, 1981:209). (Bunun güzelliğine bak, Yovşan.)

Yöresel Sözcükler:

“*Muň enaýyjadygyny gör, Yovşan*(Tagan, 1981:209).” Bunun güzelliğine bak, Yovşan. Türkiye Türkçesindeki karşılığı *bunun* olan “muň” kelimesi Türkmenistan’da genelde köylerde kullanılan bir kelimedir. Marı ilinde daha yaygındır.

Simgesel anlatım:

Atacan Tagan bu hikâyesinde kahramanların isimleri sembolik anlamlar içermektedir. Akgül, ismini beyaz gülden almıştır. Beyaz gül, Akgül’ün doğup büyüdüğü yemyeşil ve sulak arazilerin çiçeğidir. Narindir, ilgiye ve sevgiye muhtaçtır. Ancak Yovşan ise, ismini çölün sert ikliminde yetişen bir bitkiden almıştır. Çölün yetiştirdiği Yovşan, sert tabiatlı biridir. Dolayısıyla yazar kahramanlarımız arasındaki tezadı isimleri ile ortaya koymuştur. Nitekim Akgül ve Yovşan birbirinin zıttı kişiliğe sahiptir ve Akgül hayalini kurduğu mutlu yuvaya sahip olamamıştır.

Ak pınar ve Akgül isimlerinin ikisinin de beyaz anlamı olan “Ak” ile başlaması ve hikâyede yazar tarafından ikisinin bir bağı olması tesadüf değildir. Akgül, Ak pınardan uzaklaşınca kötü olur ve geri dönmek ister. Ak pınara karşı özlem duyar.

Kalıp ifadeler:

Sen-men ýok, guzynyAkgülüň elinden alan Yovşan...(Tagan, 1981:209)(Bir şey demeden kuzuyu Akgül’ün elinden alan Yovşan...)

“*Oba dym-dyrşlykdy*(Tagan, 1981: 210)”(Köy çok sessizdi.)

İkileme:

Yazar, Türkmen Türkçesinde günlük hayatta da çok kullanılan ikilemelere hikâyesinde de bolca yer vermiştir.

...mäläp-mäläpgalyardy.(Tagan, 1981:206), (meleyerek kalırdı).

Yuwaş-yuwaşöwrenişipgideris. (Tagan, 1981: 209) (Yavaş-yavaş alışırız.)

Her yerde-her yerde it üyrýardı(Tagan, 1981: 210) (Her yerde köpek havlıyordu.)
(Tagan, 1981: 210).

Teşbih (benzetme) sanatı da bir kaç yerde kullanılmıştır. “*Cesedinden daha canı çıkmamış kuzu, yılan gibi titredi*(Tagan, 1981:210).”

Ak pınarın sesi şarkıya benzetilmiştir. *Bu yüzden de yerden yukarıda olan, kara taşın göbeğinden çıkıp, ilginç sesi ile aşağıya inen pınarın sesini dinleyenlerin kulağında az önceki sözleri tekrarlanıyordu* (Tagan, 1981: 207).

Hikâye ucu açık son ile tamamlanmıştır. Yazar bu tekniği kullanarak hikâyeye okurun da dâhil olmasını ister. Ana olay bir sonuca bağlanmadan bitmiştir. Her okuyanın kendine göre yorum yaparak tamamlayacağı bir hikâyedir.

Ak Pınar’ın Şarkısı adlı hikâyede evlenerek mutlu bir hayat sürdürmek isteyen bir genç kız görmekteyiz. Evlilikten beklediğini bulamayan genç kızın evinden ayrılması ile hikâye son bulur.

Hikâyede yazar kadın nerede mutluydu orada olması gerektiği mesajını da vermektedir. Kadının daha fazla yıpranmadan yoluna gururlu bir şekilde devam ettiğini göstermektedir. “*Kara dağ olduğu yerdedi. Onun yaklaşmayacağını Akgül biliyordu. Bu yüzden onun kendisi kara dağa doğru, kara taşın gözünden çıkan sırlı ak pınara yavaş yavaş adım atmaya başladı*” (Tagan, 1981: 210-211).

Yazar, dağ köyünde yetişen bir kızın göçebe yaşayan köye gelin gitmesi ve orada mutsuz olmasını işlediği bu hikâyede, evlilikler yapılırken kişilerin sosyal çevreleri ve yetişme şartlarının göz önünde tutulması gerçeğine de gönderme yapmış ve konuya dikkat çekmiştir.

Yazar, Türkmenistan’da hayvancılıkla uğraşan ve göçebe hayat sürdüren toplumun yaşam tarzını da yansıtmaktadır. Bir dağ köyünde yaşayan kız için acımasız görünen hayat tarzları, onlar için sıradan bir olaydır.*Uzun gün kuzu kesip yorulunca, akşam yemeğini geç yiyip, yorgana geçen Yovşan ses çıkarmadı. Akgül onun sessiz kalmasını istemişti. Sebebi ise artık Yovşan’ın sesi Akgül için en yakın insanın sesi olarak duyulmayacaktı* (Tagan, 1981: 210).

Ayrıca doğa güzelliklerini de tarif etmekle birlikte göçebe köyün hayat tarzını da ele almaktadır. Ak pınar ve kuzuların otlak meydana çıktığı yerler ile yazar Türkmenistan’daki doğayı da okuyucunun göz önünde canlanmasını sağlamıştır.*Üstünden hafif rüzgar esen al elvan çiçekli düz meydan uzun zamandır evden*

çıkmayan Akgül'ü sevindirdi. Sevinince, koşuşturan siyah beyaz kuzuları gören gelinin yüreği coştı. Suskun Yovşan da eskisinden değişerek mutlu yiğide dönüştü. Hepsinden daha etkili de çobandüdüğünün sesi oldu(Tagan, 1981: 209).

2.6. Patma Kız Doğurmuş

Röportajda belirtildiği gibi Atacan Tagan kendi köyündeki insanlardan bir hikâye karakteri oluşturmayı seven yazardır. Hikâyelerinin çoğunda olduğu gibi köy ismini bile olduğu gibi değiştirmeden kullanır. Gocuk köyü Atacan Tagan'ın birçok eserinde yer almaktadır.

Patma Kız Doğurmuş adlı hikâye II.Dünya Savaşı sonrası kırk yaşına yaklaşan kocası olmayan bir kadının çocuk doğurması, köylülerin bu durum üzerine konuşmaları ve kadına yardımcı olmaya çalışan Medet ağanın yaptıklarını konu edinir.

2.6.1. Olay Örgüsü

Patma Kız Doğurmuş adlı hikâyenin vaka örgüsünde olaylar Patma isimli Türkmen kadınının toplum tarafından yargılandığını ve onu kurtarmak için Medet ağanın yardım etmek istemesi üzerine şekillenir. II.Dünya Savaşı'ndan sonraki zaman dilimini kapsayan bu hikâyenin temel çatışması Patma'nın durumunu eleştirip dedikodu yapanlar ile bu durumu anlamaya çalışanlar arasında gerçekleşir. Atacan Tagan'ın diğer hikâyeleri gibi bu eserde de sıradan insanların hayatında kesitler sunulmakta ve kıssadan hisse çıkarma durumu vardır.

Hikâyenin ana fikri birinci paragrafta ortaya konulmuştur. Yazar kişilerin olaya bakış açısını da ilk paragrafta belirtmiştir. Hikâyenin olay örgüsü şu şekildedir:

I. Kırk yaşına yaklaşan Patma kocası olmadığı halde bir kız çocuğu doğurur.

II. Haber anında köye, daha sonra ise bütün Marı iline yayılır.

III. Patma'nın erkek kardeşi Batır bu rezilliğin yaşanmasına neden olan erkeği bularak vuracağı hakkındaki dedikodular bir önceki dedikodunun devamı olur.

IV. Batır utancından dışarı çıkmaz.

V. Köydeki herkes köyün dışında bir yere gidince utanır hale gelir ama Patma hakkındaki dedikoduları daha fazla şişirerek söylemekten de vazgeçmezler.

VI. Medet ağa Patma'yı bu rezillikten ve insanların dedikodularından kurtarmak için ona yardım eli uzatma kararı alır.

VII. Medet ağa, Patma için yazdığı mektubun cevabı gelmeyince onun evine gider.

VIII. Çocuğun babasının geldiğini gören Medet ağa mutlu bir şekilde evden ayrılır.

Hikâyenin olay örgüsünün merkezinde başkahraman Medet ağanın olaylara bakışı ve kendisi ile olan iç diyalogları yer alır. Kendi köyünden olan bir kadının dedikodulara maruz kaldığını görür ve onu kurtarmak için yardım etmek ister. “*Gocuk köyünün erkeklerinin başı yere bakıyordu. İki kişi bir yere gelince de, ‘Bu kadar rezillikten sonra bizim köyün kızlarını istemeye dışardan kimse gelmez’— diyerek kadınlar bir birini korkuttular* (Tagan,1981: 211).”

2.6.2. Şahıs Kadrosu

Aslı kişi: Medet ağa

Yardımcı kişi: Patma ve Batır

Dekoratif kişiler: Bay ağa, eşekli yaşlı adam, köydeki insanlar.

Hikâyedeki şahıs kadrosunu oluşturan kişiler köyde yaşamaktadır. Yazar Atacan Tagan genelde kahramanlarını köydeki insanlardan alır. Hikâyenin ana konusu ilk paragrafta belirtildiği gibi sıradan olmayan bir olaydır. Olayın köyde yaşanması ve yaşandığı yılları ele alırsak konuşan kişilere de yaşananlara da hak verilebilir. Sonraki bölümlerde vakalar insanların bu olaya bakışları ve Medet ağanın bir çözüm bulmak isteği ile devam eder. Sonuç olarak ise, çocuğun babası gelir ve dedikodular biter.

Medet ağa: Gocuk köyünde yaşayan yaşlı biridir. Hikâyenin başkahramanı olan Medet ağa akli başında, sorunlara çözüm üreten, yargılamadan insanları anlamaya çalışan biridir. Hızır gibi bir havası vardır. En önemlisi de kadınlara olan saygısı ile öne çıkar. İsminden de belli olduğu gibi Türkmencede “Medet” yardım eden, yardım eli uzatan kişi demektir. Yargılamadan insanların iyi yönlerini gören biridir. Hikâyede kötü düşünen insanlardan uzak durur, hatta konuşmaz. İç diyalogları ve dışarıya bakış açısı ile en çok öne çıkan karakterdir.

Bütün yaşlılar gibi eşiği ile pazara gitmeyi seven, dürüst, eşine saygısı olan, olaylara farklı yönden bakan biridir.

Patma: Köyde yaşayan Patma, yıllar önce kocasından ayrılmıştır. Başına gelen bir olaydan dolayı herkesin diline düşer. Sürekli yargılanır. Bu yüzden de dışarı çıkmaktan bile utanır. Yazar, Patma'nın üzerinden insanlara bir ders vermek istemiştir. Herşeyin görüldüğü gibi olmadığını ve insanoğlunun yanılabileceğini göstermektedir. Yazar kötü konuşmalara maruz kalan kadının iç dünyasını anlatmaya gerek duymamıştır. Onun

psikolojik durumunu da anlatmamıştır. Her şey Medet ağanın tahminlerine göre yapılmıştır. Bu bakımdan Patma kapalı bir karakter olarak kalmıştır.

Batır: Atacan Tagan hikâyelerinde Türkmenler arasında çocuğa nasıl bir isim verirken öyle de olur denildiği gibi her kahramanın iç dünyasına göre bir isim vermeye çalışılmıştır. Batır, Patma'nın abisidir. İsminden de belli olduğu gibi ‘‘Yürekli, korkmaz’’ biridir. Patma'nın kocasız olduğu halde çocuk doğurması onun başını yere eğmiştir. Dışarı çıkamaz hale gelir utancından. Eski cesur delikanlılığından eser kalmaz. *“Onun elinden gelmeyen bir şey yoktu. Ayakkabı ve mesi dikebiliyordu. Dutar⁸ yapabiliyordu ve çalabiliyordu. Dikiş makinelerini tamir edebiliyordu. Avcılığı hakkında hiç konuşulamazdı. Övünmeyi seven Batır votka içtikten sonra, şişenin üstüne yumurta koyarak onu tüfikle vurabiliyordu. Batır yakışıklı, uzun boylu ve bıyıklıydı (Tagan,1981:216).”*

Maysa Ece: Başkahraman Medet ağanın karısıdır. Medet ağaya yol gösteren biridir. Köyün okulunda temizlikçi olarak çalışır. Akıllı ve Medet ağa gibi insanların iyi taraflarını görmeye çalışan biridir. Toplumun saygı duyduğu insanlar olan öğretmenle çalıştığı için Medet ağa onu kendinden üstün görür. *Medet ağa karısına çok fazla saygılıydı, her konuda onu kendinden üstün görüyordu. Çünkü Maysa ece okulda temizlikçi olarak çalıştığı için, en çok okuyan ve medeniyetli olan öğretmenlerle aynı ortamdıydı (Tagan,1981: 211).*

Bay ağa: Gocuk köyünden yıllar önce taşınan biridir. Yazar bu karakter üzerinden uzaktaki insanların duydukları dedikodulara inanmalarını hatta bunu daha da artırmalarını eleştirir. *“Bay ağa çok konuşan, fırsat buldukça herkesi ezmeyi seven, nas satan biriydi (Tagan,1981:212).”* Köyden taşındığına sevinen Bay ağa bu olaya yine sessiz kalmaz. Patma'yı sürekli yargılar ve onun gibi köydeşi olduğu için utanç duyduğu belirtir. *“Kocadan ayrılarak bu kadar yıl tek yaşa sonra da kendini böyle rezil et. Kendini demiyorum ama bütün köyü de...Bizim de aslımız o köyden olduğu için bize de ucu değişiyor ya. (Tagan,1981:212)”*

Eşekli yaşlı adam: Pazardan gelirken Medet ağanın karşılaştığı kişidir. Herkes gibi olayın nasıl olduğunu öğrenmek ister. *“Ben Gocuk köyündenim, diyerek cevap veren Medet ağa başka bir şey düşünmemişti. Soru soran adamın gözleri açıldı ve eşeğini Medet ağadan tarafa çekti. (Tagan,1981:214).”*

⁸ Dutar— Türkmenlerin kullandığı iki telli saz aletidir.

Köydeki insanlar: Olayları olduğundan fazla şişirerek büyüterek konuşan insanlar bu hikâyede köydekilerdir. Köy dışına çıkmadıklarını, çıksalar bile milletin yüzüne bakamadıklarını söyleyen köylüler aslında bu olayın büyümesinde ve abartılmasında en çok onların payı vardır. Köydeşinin ayıbını örtmek yerine tam tersini yaparlar. Köydekilerin düşünceleri ile Medet ağanın düşünceleri hikâyede sürekli bir çatışma unsuru olarak karşılaştırılır.

“Diyelim ki Patma yanılmış. Onun yaptığı çok kötü... Belki Patma bunu iyi niyetinden yapmıştır. Belki de onun güvendiği adam yalancıdır. Verdiği sözde durmamış olabilir. En kötü durumlar insanın güvendiği yerden çıkar. İnsanoğlu yanlış yapabilir. Neden insanlar bu yanlış anlamadan onun dedikodusunu ederler. Neden ona destek olma yerine...(Tagan,1981:213).” Gocuk köyünde gözü mavi kızıdan başka bir şey konuşulmadı. *“Eski zamanlar gibi olsa da, eline orak alarak o kadının kafasını kesip içimi soğutsam!”— diyerek konuşanlar da oldu.* (Tagan,1981:211).

2.6.3. Zaman ve Mekân

Hikâyede bir kadının yaptığı yanlış neticesinde neler olabileceği konu edilmiştir. Kötü bir olay olmasına rağmen hemen kötü düşüncelerle ya da büyük ön yargılarla bunu değerlendirmek yerine, aslını astarını öğrenip buna göre davranılması gerektiği okura sezdirilmiştir. Neticede insan her zaman hata yapabilir hayatta. Yazar hikâyenin merkezine bu düşünceyi oturtmuştur.

Hikâyede vaka zamanı bir kadının yanlış yapması ve bunu üzerine dedikodulara maruz kalması neticesinde, Medet ağanın bu yanlış düzeltmek için öne çıkması sırasında yaşanan zaman dilimidir. Vakanın işlenişinde yaz, gündüz ve sabah gibi zaman dilimleri kullanılmıştır.

II. Dünya Savaşı yılları sonrasını kapsayan hikâyede insanlar arasındaki ilişkiler ele alındığı için olaylar genelde gündüz gerçekleşmektedir.

“Patma kız doğurmuş” adı hikâyede mekân unsuru olarak en önemli yer Gocuk köyüdür. Burası olaylar açısından önemlidir. Olayların kaynağıdır. Gocuk’ta konuşulanlar ve yaşananlar daha sonra Marı iline yayılır. Diğer mekân unsuru ise, çayhanadır⁹. Hikâyenin ana konusu buraya da sığar. Genelde başkahraman nereye giderse Patma hakkında konuşulur.

⁹ Çayhana— Orta Asya’da uzun mesafeli yol kenarlarında bulunan, çay ve yemek yemek için kullanılan yer adıdır. Genelde erkeklerin gittiği yerdir ama son yıllarda kadınlar da gitmektedir.

Hangeçen hikâyedeki mekân unsurlarından biridir. Marı'nın bütün halkının gittiği bir pazardır. Medet ağa bu pazara diğer yaşlılar gibi sürekli gitmeyi sever. Patma hakkındaki konuşmalar bu pazarın en fazla konuşulan dedikodusudur. “*Bu durumu Medet, sadece kadınlar değil, bugün Hangeçen'in büyük pazarından konuşma bununla başlar. Erkekler de bundan başka bir şey konuşmuyorsa ne yapalım? Hey kocasız da çocuk doğurulur mu? Kız çocuğuymuş, gözleri de mavi.* (Tagan,1981:213).”

Bu yukarıdaki mekânlar açık mekânlardır. Halkın sürekli bir araya geldiği son dedikoduları konuşabildikleri yerdir. Hikâyede Pazar ve köy gibi açık yerlerin gösterilmesi aslında insanların böyle yerlerde istediğini konuştuğu ve istediği şekli verdiği mekânlardır. Böyle mekânlarda kimse kimseyi sorgulamaz. Asıl konuşulan fazlaca şişirilerek söylenince daha heyecanlı olaylar ortaya çıkar.

Kapalı mekân olarak karşımıza hikâyede Medet ağa ve Maysa ecenin evi, çadırı çıkar.Çadır, Medet ağanın kendisini yansıtmaktadır sade ve eşya ile dolu olmayan bir yerdir. Yazarın Medet ağayı sıradan bir evde değil de çadırda göstermesi ile onu köydeki insanlardan ayıran unsurdur. Hikâyede hem dünya görüşü hem de evi ile farklı olması onun sıradan biri olmadığını gösterir.Medet ağa ve Maysa ece çay başında olayları konuşurlar. Birbirlerine fikir verirler. Patma'nın zor durumundan bahsederler.

Eserde başarılı mekân tasvirleri ile okurun gözünde olaylar daha canlı bir halde işlenmiştir: *Medet ağa pazardan alınması gerekenleri alınca, geri dönmek istedi ama fikrini değiştirdi. Eski adı ‘Yolbarslı’ olan restoranın (Medet ağa onun yeni adını bilmiyordu bile) önündeki çayhananı hatırladı* (Tagan,1981:212).

2.6.4. Anlatım Teknikleri

*Patma Kız Doğurmuş*adlı hikâyede baştan başlama tekniği ile giriş yapılır. Hikâyenin ilk paragrafı olayın verilişini ortaya koymuştur. Sonuçta çözülmek üzere ana düğüm atılmıştır.

Yazar olay örgüsüne hareket vermek ve gerilimi sağlamak için Batır'ı kullanmıştır. Namusu yerle bir edilen adam hakkındaki konuşmaların üzerine ise onun kardeşini bu duruma düşüren kişiyi bularak vuracağı söylentileri gerilimi arttıran unsurlardır. Bütün köydeki dedikodulara çözüm arayan Medet ağayı konudan haberdar eden karısı Maysa ecedir.

Medet ağa eve girer girmez Maysa ece ona:

— *Yeni konuşmaları duydun mu? –dedi.*

— *Hangi konuşmaları?*

...Batır köyün bütün erkeklerini toplayarak konuşma yapacaktı (Tagan,1981:216).

Gerilimi daha da arttıran nokta ise Medet ağanın rüya görmesidir. Rüyasından Batır onu suçlu olarak görür. Rüya Medet ağayı harekete geçirir ve Patma'ya yardım etmek için mektup yazmasını sağlar.Yazar bu gerilim unsurları üzerinden olayların bir sonuca varmasını sağlamıştır.

Medet ağa ile diyalog kuran kişilerin yazar tarafından açıklayıcı, canlı ve gözlemci bir biçimde betimlenmesi hikâyeye renk katmıştır. Olayı okurun gözünde hemen canlandırmıştır.“*Ben Gocuk köyündenim” diyerek cevap veren Medet ağa başka bir şey düşünmemiştir. Mesafeyi uzak diye düşünen yaşlı Medet ağaya doğru eşeğini çekti. Onun gözleri canlandı, sesi de değişti.*(Tagan,1981:214). Yazar genelde bu hikâyede kişilerin olaya olan ilgisini bu şekilde ortaya koymuştur.

Dış diyalog tekniğinden fazlaca yararlanan “Patma kız doğurmuş” adlı hikâyede, kahramanların düşünceleri bu şekilde aktarılmıştır.

— *Evet,bugün hava da sıcak.*

— *Tabi yaz geldiği için artık hava da sıcak olacaktır.*

— *Ay çok sıcak oluyor yine de* (Tagan,1981:214).

İç diyalog tekniğine örnek olarak başkahraman Medet ağa öne çıkmıştır.Yazar, olaylara, kahramanlara onların iç dünyalarına bütünüyle hâkimdir. Başkahraman Medet Ağa, iç konuşmaları ile Patma'nın durumunu anlamaya çalışırken diğer bir yandan eserde verilmek istenen iletileri de okura duyumsatır: “*Diyelim ki Patma yanılmış. Onun yaptığı çok kötü... Belki Patma bunu iyi niyetinden yapmıştır. Belki de onun güvendiği adam yalancıdır. Verdiği sözde durmamış olabilir. En kötü durumlar insanın güvendiği yerden çıkar. İnsanoğlu yanlış yapabilir. Neden insanlar bu yanlış anlamadan onun dedikodusunu ederler? Neden ona destek olma yerine* (Tagan,1981:213).”

2.6.5. Dil ve Üslup

Atacan Tagan hikâyede karşılıklı konuşmalara yer vererek kahramanları okuyucunun göz önünde canlanmasını sağlamıştır. Kişilerin özelliklerini, huylarını, duygu ve düşüncelerini diyaloglarla canlı tutmaya çalışmıştır. Halk arasında kullanılan deyimler ve sıradan sözler de ilgi uyandırmıştır. Devrik cümleler ve yöresel sözlerle renklenmiş diyaloglar daha akıcı bir şekilde kullanılmıştır.

Yazar yaramaz çocuk havası ile hikâyenin bazı yerlerinde okuyucunun tebessümünü kazanmıştır.*Medet ağa yaşlı adamdan geri kalmak istemedi. Aslında birine*

incitici söz söylemekten hoşlanmayan Medet ağa bu kez konuştu. “İkimiz gibiler duman olmayan yerden bile üfleye üfleye o ateşi yakar, dumanı da çıkarır, sakaldaş”. Adamın istediği gibi olmadı. Bu yüzden de uzaktan gelen büyük arabayı bahane ederek yolun diğer tarafına eşeğini çekti (Tagan,1981:215).

Hikâyede bir anlatım tekniği olarak karşılaştırmalardan da başarıyla yararlanılmıştır. Karşılaştırmalar hikâyedeki çatışmanın meydana gelmesinde önemli bir işleve de sahiptir. Bunlara örnek olarak aşağıdaki bölümler gösterilebilir:

a) Medet ağanın düşüncesi ve toplumun düşüncesi. *Neden insanlar bir birinin ayıbını örtmezler. Bu nasıl bir dünya! (Tagan,1981:215).*

b) Patma ile köydeki insanların karşılaştırılması. *Başına kötü bir şey gelince insan insana yardım etmeyecekse, insanlık nerede o zaman. Tam tersi Patma kadar onuru olmayanlar da şimdi onun hakkında konuşur oldular. (Tagan:1981:219).*

c) Batır ile köydeki erkeklerin karşılaştırılması. *Aslında Batır köydeşlerine göre farklıydı. Onun elinden gelmeyen bir şey yoktu. (Tagan,1981:217).*

d) Patma'nın düştüğü durum ile pamuk toplama olayının karşılaştırılması. *Eğer de Patma on bin kilo pamuk toplayarak gazeteye çıksaydı, bu haber hızlı yayılmazdı. Kötü haber ne kadar da hızlı yayılır oldu. (Tagan,1981:215).*

Yazar hikâyenin anlatımını etkili kılmak için Türkmencenin anlatım gücünü başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bu bakımdan eserde samimi hitap ifadelerinden, yöresel sözlerden ve kalıp ifadelerden ustalıkla yararlanılmıştır.

Samimi Hitap İfadeleri: *He bazarlap gelyän sakgaldaş (Tagan,1981:214).* (He, pazardan geliyorum, sakaldaş). *Ay, şo Batyrdan näme diýseň çikar- ow, heley (Tagan,1981:220).* (Ay, o Batır'dan her şey çıkar, kadın). *Patmanyň gyzynyň gözi mawy diýýärler welin, günäkär sen bolayma, goja?! (Tagan,1981:212).* Patma'nın kızının gözü mavi diyorlar, günahkâr sen olma, koca).

Deyimler: *Belkem, onuň hydyr diýeni hyrs çykandyr (Tagan,1981:213).* ...*Şemal bolmasa- ha çöp başy gymyldaýan dälidir özi. Ýaman atyň aýagy ýüwrük diýýänleri...* (Tagan,1981:215).

İkilemeler: *...ýüzüne ýiti- ýiti seretdi (Tagan,1981:215).* (...yüzüne dik dik baktı) *Batyr uzyn-uzyn ädimläp çatma geldi...* (Tagan,1981:222). (Batır büyük adımlarla çadıra geldi). *Köp-köp ýaramazlyk...* (Tagan,1981:213). (Çok fazla kötülükler...).

Yöresel Sözler: *He bazarlap gelyän sakgaldaş (Tagan,1981:214).* (He, pazardan geliyorum, sakaldaş). *Asyl biyä tüýs jüpiüne düşäýdi (Tagan,1981:214).* (Asıl bu tam oldu). *Hon-ha Remezhan aga...* (Tagan,1981:217). (İşte Remezhan ağa). *Adamyň edenini*

gömmek hebes bor(Tagan,1981:217). (Adamın yaptığını gömmek yersiz olur). *Be, bu düş nãmãñ alamatyka?* (Tagan,1981:219). (Vay, bu rüya neye işaret ediyor?).

Teşbih (benzetme): Ayrıca hikâyede benzetmelere de yer verilmiştir. *Bu semtlerde kocasız çocuk doğurmak, erkek eşeğin doğurması gibi olur. Gocuk köyünde gözü mavi kızdan başka bir şey konuşulmadı.* (Tagan,1981:211).

Argo:Özem çakym sendedi, garry köpek (Tagan,1981:219). (Zaten tahminim sen idin, yaşlı it).

Parantez İçi Cümle ve İfadelere Yer Verme: Eski adı ‘Yolbarslı’ olan restoranın (Medet ağa onun yeni adını bilmiyordu bile) önündeki çayhanayı hatırladı.

Hikâye şaşırtıcı son ile tamamlanmıştır. “*Medet ağa sokağa çıkınca Batır’ın evinin karşısında eski Volga’yı gördü. Onun bildiği kadarıyla bun araba çevreden birinin değildi. Yaşlı adam giderken bile birkaç kez arabaya bakarak gitti*”(Tagan:1981:226). Bu şekilde tamamlanması hem okuyucu ve hem de yazar için iyidir. Yazarhikâyenin, daha fazla masum insanların arkasından konuşulmadan mutlu bir şekilde bitmesini sağlamıştır.

Hikâyenin başında ve ortasında hatta en sona gelene kadar olaylar şaşırtıcı son ile biteceğinin belirtisi bulunmayışı okuyucuda heyecan uyandırır. Medet ağanın iç diyalogu, Patma’nın mektubu alması farklı bir sonu beklemenin nedenidir.*Patma selam verdi ve gülümsedi. Fazla durmadan içeri girdi. Patma’nın bu hareketi kocayı cesaretlendirdi* (Tagan,1981:225). Medet ağanın mektup yazması, evine kadar gitmesi okuyucuda farklı bekleyiş uyandırır da her şey son iki paragrafta değişmiştir.

2.7. Hacı Ağa

Yazar bu hikâyesini de yine kendi köyünden ilham alarak yazmıştır. Eserde Gocuk köyü ve insanları ön plandadır.

Atacan Tagan’ın “Hacı ağa” adlı hikâyesi Gocuk köyünde yaşayan ve Komünist ideolojiyi savunan Hacı ağa adlı çobanın hikâyesidir. Yazar, komünist kelimesini doğrudan kullanmamış bunu; birlik, bu malların milletindir, herkes aynı değil mi gibi ifadeler ile çağrıştırarak anlatmıştır. Karakterlerin davranışları ile zamanın zihniyetini ve ideolojisini görmek mümkündür.

2.7.1. Olay Örgüsü

- I. Kolhozda emek üstünlüğüne bağlılanan önemli bir toplantı düzenlenir.
- II. Başta kolhoz yöneticisi olmak üzere, sırayla çoğu kişi konuşma yapar.
- III. Toplantı kapanmak üzereyken Hacı ağa da konuşma yapar ve eksikleri belirtir.
- IV. Hacı ağayı kimse alkışlamaz ve onun dediğini de onaylamazlar.

V. Toplantıdan evine geri dönerken ot bakıcısına denk gelen Hacı ağa onun hırsızlık yaptığını düşünür.

VI. Bir günde iki fiyaskoya uğrayan Hacı ağa evine gidince toplantıdaki konuşmasından dolayı eşi tarafından da yargılanır.

VII. Gece yarısı kolhoz deposunun önünden geçen Hacı ağa benzinin damladığını fark eder ve bekçiyi uyandırır.

VIII. Bekçiden azar işiten Hacı ağa gece yarısı olmasına rağmen depo müdürü Ballı'nın evine gider.

Bu hikâyede çatışma unsuru, Hacı ağanın toplum ile olan çatışmasıdır. Pimpirikli ve dobra huylu olan yaşlı adam en küçük ayrıntılara takılarak bunları toplum önünde konuşmaktan çekinmez. Hırsızlık yapanı görürse hemen devlete bildirir, işini yapmayı görürse de yönetime gece yarısı bile olsa uykudan uyandırarak haber verir. Kendince doğru olanı yapar. Onun düşüncesine göre milletin olan mallar israf edilmemelidir.

2.7.2. Şahıs Kadrosu

Aslı kişi: Hacı ağa

Yardımcı kişi: Kolhoz başkanı, Sunucu, Ot bekçisi Omar ağa, Amantaç ece, Depo bekçisi Dövlet.

Dekoratif kişi: Deve çobanı, Toplantıya gelen kolhoz insanları, Köy kulübünün müdürü. Kolhozun “Çeper höwesjeñler” grubu, Depo müdürü Ballı.

Hikâyede şahıs kadrosunu oluşturan kişiler kolhoz emekçileridir. Eser oldukça geniş bir şahıs kadrosuna sahiptir. Hepsini Sovyet devletine sadık bir şekilde çalışırlar. Hepsini aynı düşünce de ve aynı yoldadır. Olaylar Hacı ağanın çevresinde şekillenir. Kolhozun küçük eksiklerine dikkat eden yaşlı çoban bunu kendine bir borç bildiği için hiçbir şeyden çekinmez. Hikâyede komünist düşünceli bir toplumla karşı karşıyayız.

Hacı ağa: Hikâyenin başkahramanı Hacı ağa aşırı komünist düşünceli biridir. Yaşı altmışa yaklaşan Hacı ağa kolhozda çoban olarak çalışır. *Söz isteyen yaşı altmışa yeten at yüzlü, kısa ve zayıf, gri ceketinin altından beyaz gömleği çıkıp duran adamdı* (Tagan,1981:227). Bütün eksikleri söylemek zorunda olduğuna düşünür. Yaşlı olmasına rağmen daha fazla çalışıp, daha fazla üretmenin taraftarıdır. Sovyet komünizminin oluşturduğu ahlaki erdemler manzumesinin dürüstlük, rüşvetten uzak durmak, rüşvet ile ilgilenenleri ihbar etmek, yolsuzluk yapanları hemen uyarmak suretiyle devlete haber vermek, sade bir hayat sürmek, alın teri ile her şeyi elde etmek, yasalara ve kurallara uymak vs. gibi.

Hikâyede daha çok davranışları ve düşünceleri ile öne çıkan Hacı ağa birine rahatsızlık vermekten çekinmez. Herşeyin ortak olduğunu düşündüğü için söz hakkının olduğunu savunur. Genelde karşılaştığı olaylar sonucunda: *Yüzüne tükürülmüş gibi Hacı ağa geri döndü* (Tagan,1981:232) bu şekilde geri döner ama inatçı ve pimpirikli huyundan da vazgeçmez.

Kolhoz başkanı: Yazar isimsiz olarak yer vermiştir. Kolhozun başkanıdır. Gecesini gündüzüne katarak sürekli çalışan biridir. Kolhoz emekçileri tarafından saygı duyulan kişiliğe sahiptir. *Ama devlete her gün otuz tonu aşkın pamuk veren başkana yola düşen pamuk için azarlaması fazlalıktı. Başkan zaten yoruluyordu.* (Tagan,1981:228).

Sunucu: Kolhozda kutlama yapılırken sunucu olan kişidir. *Toplantı sunucusu ceketinin eteğini çekiştirerek yerinden kalktı. “Çıkıp konuşmak isteyen var mı?”– diyerek topluma karşı gülümseyerek konuştu* (Tagan,1981:226,227).

Ot bekçisi Omar ağa: Kolhozun ot meydanlarında bekçi olarak çalışan Omar ağa çalıştığı yerdeki otlardan alabileceği düşüncesindedir. Bunu hırsızlık olarak görmez. Çünkü çoğu kişi böyle yapıyordu. Hacı ağa gibi insanlar ise bunu ihbar etmekle meşguldü. *Birimiz otlara bakıyorum diye bir çuval ot çalsa, diğerimiz başkanım diye bir çuval ot çala. Bu halkın ki...* (Tagan,1981:230).

Amantâç ece: Hacı ağanın karısıdır. Sürekli kocasını yargılar. Onun herkes gibi bazı durumlara göz yummasını ister. Amantâç eceye göre onlardan önce üst yöneticiler vardır onların ilgileneneğini söyler. Aksi halde herkesin gözünden düşeceğini belirtir. Onun için toplumun düşüncesi çok önemlidir. Herkes gibi olma taraftarıdır. Çünkü Hacı ağa her şeye karışmayı sever ve gördüklerini görmemezlikten gelemez. *Sen herkesin karşısına çıkıp konuşuyorsun, millet de sana gülüyor. Herkesten fazla neyin var. Başkan var, ekip başı var. Sen kimsin?* (Tagan,1981: 231).

Yazar Amantâç karakteri ile sistemin getirdiği değişiklikleri anlatmaya çalışmış. Kadınlar öne çıkan önemsenen kişiler olmaya başlamıştır. Çalışan kadın figürü gösterilmeye çalışılmıştır.

Depo bekçisi Dövlet: Kolhozun deposunda bekçi olarak çalışır. Bütün kolhoz çalışanları gibi eksikleri ve hataları olan biridir. Yazar onu şu şekilde anlatır: *Yarım açılan kapıdan bakçıye benzer biri değil de bugün toydaki güreşte yorulup gelen güreşçiye benzeyen güçlü biri görüldü.* (Tagan,1981: 232).

Deve çobanı: Gocuk köyü iki nahiyeden ibarettir. Deve çobanı hastalandığı için Hacı ağa onu ziyaret etmek için gider.

Toplantıya gelen kolhoz insanları:Pamuk tarlasında çalışan kolhoz emekçileri devlete ödenen pamuk miktarını fazlasıyla ödendiği için kutlama yaparlar. Yazar düşünce olarak bu toplumu tek tip gösterir. Hepsinin düşüncesi ve konuşma tarzı aynıdır. *Böyle durumlarda, işini anlatmak, övülmesi gereken durumlarda konuşmak isteyen çok olurdu. Bir sürü kişi konuştu. Hepsi de aynı konuda, aynı tonda, daha fazla konuşarak, başkanı ekip başları övdüler* (Tagan,1981:227).

Kolhozun “Çeper hōwesjeñler” grubu: Türkmen kültüründe bahşılının itibarlıkunu, bütün toylarda ve meclislerde yer alıyor olmaları komünist partinin dikkatini çekmiştir. Bu yüzden de pamuk işçilerini ve emekçi toplumu daha da yüceltmek ve önemini göstermek için folklor propagandası kullanılmıştır. Toplantılarda yöneticilere şiirler söylenmiştir.

Hikâyede çok kısa olarak verilen: *Köy kulübünün müdürü ise şarkı söyleyerek pamuk tarlacılarının gücüne güç, cesaretine cesaret katan “Çeper Hōwesjeñler’in” ardından, başkana yazdığı şiirini de okudu* (Tagan,1981:227) kısım yukarıdaki paragrafın özetidir.

Depo Müdürü Ballı: Hacı ağanın gece yarısı depodaki çelekten benzin damladığını söylemek için gittiği kişidir. Depo müdürüdür.

Olaylarda göze çapan unsurlar, yöneticilerin ve sunucu gibi karakterlerin sesli ve heybetli bir şekilde konuşmalarıdır. Şiir söylenirken bile bu taktik kullanılır.

Çoban veya çiftçi için bu özellikler gösterilse de yazar kişileri çekingen bir şekilde ortaya koyar. *Öne çıkan adam tribüne doğru elini uzattı da “Şunun diğer tarafına geçmeden, yanında durarak konuşsam da olur mu?” dedi* (Tagan,1981: 227).

2.7.3. Zaman ve Mekân

Atacan Tagan “Hacı ağa” adlı hikâyesinde Sovyetler zamanını ve insanını ele almıştır. Hikâyeyi incelediğimizde insanların tek tip olduğunu, farklı olmaktan çekindiklerini görebiliriz. Hikâyede olayların geçtiği zaman II. Dünya Savaşı yılları sonrası olarak görülebilir. Bunu şahıs kadrosunu incelediğimizde açıkça görmekteyiz. Komünist düşünceli, kadınların ön planda olduğu şahıslar ile folkloru kullanarak emekçileri daha çok çalışmaya teşvik etmek, devlet yöneticilerini tarif eden şiirlerin öne çıkması, pamuk tarlalarındaki şenlikler ve benzeri unsurlar hikâyenin zaman dilimini açık bir şekilde göstermektedir.

Mekan bakımından olaylar; Gocuk köyü, köyün kolhoz emekçileri için toplantı yeri olan kulübü, pamuk tarlası, Yönetim binası ve depo gibi yerlerde geçmektedir.

Açık mekan; Gocuk köyü, Kolhoz kulübü, pamuk tarlasıdır. Burada toplu bir şekilde çalışan toplum görürüz. İşler toplu bir şekilde yapılmaktadır.

Kapalı mekan olarak gösterilen yerler; Yönetim binası, depodur ve Hacı ağanın evi. Hikâyede mekan toplumun birleşerek bir eylemde (pamuk toplamak, kutlama yapmak gibi) buldukları yerdir. Mekan üzerinden hikâyedeki toplumu analiz etmek daha kolay olmuştur. Çok çalışan ve aynı fikre sahip olan kişiler karşımıza çıkar. Mekan unsurları okuyucuyu Sovyetler dönemine götürmekte önemli bir araç olmuştur.

2.7.5. Anlatım Teknikleri

“Hacı ağa” adlı hikâyeye ilahi bakış açısı ile el alınmıştır. Baştan başlama tekniği ile ele alınan hikâyede geri dönüş tekniğine de yer verilmiştir. Hikâyede olaylar halka biçimi tekniğinde ilerlemiştir. Birbirinin içine girmiş daireler gibidir. Bütün olay ise Hacı ağa'nın çevresinde şekillenir. Sadece Hacı ağa dışında mekan ve kişiler farklıdır. Olayları anlatırken yazar da kendi fikrini söylemekten çekinmez. Okuyucuya detayları verir. *Zaten ne olacaktı ki, devlete pamuk toplama planını iki kata çıkararak kolhoz başkanı konuşmasın da kim konuşsun! İlçe değil, bu kadar ileride olan bölgede bile yoktu.* (Tagan,1981:226).

Hikâyede gerilim unsuru olarak sosyal çatışma karşımıza çıkar. Hacı ağa ile toplum aynı fikirdedir ama Hacı ağanın pımpirikli huyu herkes tarafından yargılanmıştır. Karakteri yüzünden gerilime sebep olmuştur. Bu yüzden de eşinden başlayarak köydeki insanlara kadar eleştirilmiştir. Eleştirilmek Hacı ağa için sorun değildir. Çünkü, söylemek istedikleri içinde kalırsa geceleri uyuyamaz bile.

“Hacı ağa” adlı hikâyede başkahramanın her şeye karışması ve pımpirikli olması yüzünden sonucunun ne olacağı okuyucu tarafından merak edilir. Hikâyenin ana düğümü de budur.

Hikâyede yazar kolhoz hayatını, bu dönem toplumunu hakim bakış açısı ile okurlarla buluşturmuştur. Başkahramanın iç dünyasına tamamıyla hakimdir. Bunların dışında betimleme ve öyküleme sanatından da yararlanılmıştır. *“O iki köyün ortasında yerleşen kolhoz yönetiminin yerine yetince durmak zorunda kaldı. Kolhozun bütün deposu yönetime uzak olmayan yerde, hendeğin yanındaydı* (Tagan,1981:231).” Hikâyede zaman zaman açıklayıcı anlatıma da yer verilmiştir. *Ama devlete her gün otuz tonu aşkın pamuk veren başkana yola düşen pamuk için azarlaması fazlalıktı. Başkan zaten yoruluyordu* (Tagan, 1981: 228).

Diyalog tekniğinden fazlaca yararlanan yazar bu şekilde kahramanların düşüncelerini aktarmaya çalışmıştır. *“Konuşursam, kolhozcu erkekler ve kolhozcu*

kadınlar!” diyerek minberin bir ucuna elini koyan Hacı ağa en son sıradakilere bile duyurmak isteyerek, bağırarak söze başladı.” Bizim hepimiz çok iyi çalıştık. Pamuğu da yüz doksan üç yaptık. Övünmeye de hakkımız var, başımızı yukarı tutup konuşmaya da hakkımız var. Ama kolhozcu erkekler ve kolhozcu kadınlar, “Ayıbını saklayan akıllanmaz,” demişler. Bunu bizim ata babalarımız söylemişler. Eğer biz bütün gücümüzü toplayarak çalışsak, plana göre bir yüz doksan dört de ton da yapabilirdik...” (Tagan,1981:228). Bu dış diyalog tekniğine bir örnek olabilir.

Hikâyede Hacı ağanın tribüne çıkarak konuşması kolhoz başkanın düşüncelerinde geriye akış meydana getirmiştir. Kolhoz başkanı bir ay önce pamuk tarlasında yaşanan olayı hatırlamıştır.*Hacı ağanın sözlerinin nereye geleceğini anlayan başkan başını salladı da sol elini alnına diredi. O gözlerini süzerek bir ay önce olan olayı hatırladı.*(Tagan,1981:228).

2.7.6. Dil ve Üslup

Sade bir dille kaleme alınan hikâyede Türkmenistan’ın Marı ilinde günlük hayatta kullanılan kelimeler bulunmaktadır. Kalıp ifadeler, terimler, yöresel sözlere diyaloglarda bolca yer verilmiştir. İkilemeler ve benzetmeler de hikâyeye ayrı bir renk katmıştır.

Yazar karakterleri tanıtırken ve onların konuşmalarını aktarırken mizahi anlatımı sıkça tercih etmiş ve böylece anlatımına etkileycilik katmıştır. *“Hajy aga janygyp gepledi, gaty çyny bilen gepledi hatda onun maňlaýam çygjardy.* (Tagan,1981:229).”

Samimi hitap ifadeleri: Náme boldy heley? (Tagan,1981:231). Ne oldu kadın.

Yöresel Sözler:*Kim, how?* (Tagan,1981:232). Kim o? *Döwletjan bi men* (Tagan,1981:232). Döwletcan bu benim. *...nä adamlary ýatmaga goýaňok?* (Tagan,1981:232) ...neden insanları rahatsız ediyorsun. *Ho, çetki çelekten...* (Tagan,1981:232) O, sondaki çelekten... *Başlyk ba, byrgat ba* (Tagan,1981:231). Başkan var, ekip başı var. *Maňa üç mindem bor*(Tagan:1981:227). Bana üç dakika da yeterli. *Alypbaryjy “nätsekkäk” manyda...* (Tagan,1981:227).Sunucu ne yapalım anlamında...*Bolly indi* (Tagan,1981:227). Tamam artık. *Eger biz, däninim ähli...*(Tagan,1981:228). Eger biz aslında bütün... *Pagtanyň bir yüz togsan üç present amal etdik* (Tagan,1981:228). Pamuğu yüz doksan üç ton yaptık.

İkileme: *...janygyp-janygyp gepledi* (Tagan,1981:231).

Deyim:*Yüreklerine jünkdir* (Tagan,1981:229). Kalbi ile kabul etmiştir. *Yüzüne tüýkürlene dönen Hajy aga yzyna döndi.* (Tagan,1981: 232). Yüzüne tükürülmüşçesine geri döndü.*Bolsa-da, dogabitdi gönümelligi onun isleginden rüstem çykdy* (Tagan,1981:

230). Yine de onun dobralığı isteğinden üstün çıktı. *Uly il otyrka sen dilini saklap bileňokmy?* (Tagan,1981:231).

Atasözler: *Aýbyny aşyran aýňalmaz* (Tagan:1981:228) Ayıbını örten iyilik görmez.

Teşbih: *Yarım açılan kapıdan bekçiye benzer biri değil de bugün toydaki güreşte yorulup gelen güreşçiye benzeyen güçlü biri görüldü.* (Tagan,1981: 232).

Hikâye ucu açık son ile tamamlanır. Yazar bu tekniği kullanarak hikâyenin sonunu okuyucunun bitirmesini istemiştir. Okuyucunun da üretici bir konumda etken rol almasını tercih etmiştir.

2.8. Ülker Çoktan Kaybolmuştu

Mähnet Dünyädäki kiçjik jay adlı eserde yer alan hikâyelerden biridir. Kitaptaki diğer hikâyelerden farklı olarak olay bakımından II.Dünya Savaşı sonrası yıllarını kapsamamaktadır.

Atacan Tagan'ın "Ülker Çoktan Kaybolmuştu" hikâyesi Dövrän adlı ressamın hayatın günlük telaşları peşinden koşarken ona en yakın olan annesinin bu dünyadan gideceğini unutmasını konu edinmiştir. Dövrän dünya telaşına kapılıp hayatın çok kısa olduğunu unuttuğu için onu bu dünyaya getirip büyüten annesini uğurlayamaz, onun üstüne toprak bile atamaz. "Özlem", "Pişmanlık", "Anne sevgisi" temalı bir hikâyedir.

2.8.1. Olay Örgüsü

Hikâyenin olay örgüsü Dövrän'in resim sergisine hazırlanışı ile başlar. Daha çok küçükken annesinin ona ülker kelimesini öğrettiği, ülker hakkında anlattıkları aklındaydı. Artık yirmi yıldır annesinden uzakta yaşayan ressam göğe baktığı an annesini, annesi aklına gelince de ülkeri hatırlar. Annesine olan sevgisi güçlü olmasına rağmen günlük hayat koşuşturmaları içinde geçen günlerin birinde ansızın annesini kaybeder. Annesi için paranın değil, oğlunun yanında olmasının daha önemli olduğunu anlar ama geç olmuştur. Artık annesi ülker gibi güneş doğunca kaybolmuştur. Ve bir daha gelmeyecektir. Hikâyenin olay örgüsü şöyledir:

I. Kırk yaşını geçen ressam Dövrän kendi sergisi için hazırlanır ve bu çalışmayı hayatının en önemli çalışması olarak görür.

II. Dört ay boyunca üzerinde çalıştığı "Ene ve Ülker" adını verdiği resmi annesine ithaf eder.

III. Annesine olan sevgisinin, başkalarının annesine olan sevgisinden daha güçlü olduğuna inanır. Diğer evlatlardan farklı olarak Dövrann annesine sürekli para gönderir ve onun hiçbir şeye ihtiyacı olmadığı düşüncesindedir.

IV. Sergi bitince annesini görmek için köye gitme planı olan Dövrann ansızın annesinin vefat ettiği haberini alır.

V. Dövrann'a annesinin tabutunu taşımak dahi nasip olmaz.

VI. Köye giden Dövrann köydeki insanların ve ablasının yargılayıcı bakışlarıyla karşı karşıyadır.

VII. Ablası onun gönderdiği para dolu bohçayı önüne atar.

VIII. Pişmanlıklarla dolu Dövrann Aşgabat'a geri döner

IX. Aşgabat'a gelince sergi salonuna gider ve annesi için yaptığı resmi geri alır.

XI. Hasret, uykusuzluk ve pişmanlıkla dolu gözleri acır, sabaha karşı canlanan güzel şehir bile onun, kalbine teselli veremez. Göge bakar ama ülker çoktan kaybolmuştur.

Hikâyeyi gerçekçi bir üslupla okura sunan yazar, baştan başlama tekniğini kullanmıştır. Geri dönüş teknikleriyle de kahramanın geçmişini ele almıştır. Hikâyeyi kendi içinde üç bölüme ayırarak inceleyebiliriz.

a) Ressam Dövrann annesi için resim yapar ve bunun ressamda uyandırdığı duygular ekseninde annesini ülkere, ülkeri de annesine benzetir.

b) Ansızın annesini kaybeder ve toplumun, ablasının yargılamasıyla karşılaşır.

c) Annesine fazla vakit ayıramadığı için pişmanlık duygusuna kapılır.

Hikâyenin olay örgüsü, başkahramanın iç dünyası, düşünceleri ve olaylar şeklinde kurgulanmıştır.

Bu hikâyede çatışma unsuru ilk olarak Dövrann'ın iç çatışmasıdır. İç çatışma hikâyede Dövrann'ın annesini kaybetmesiyle başlar. Pişmanlıklar yaşar, özeleştiri yapar, kendini suçlar. Sosyal çatışma olarak Dövrann'ın köydeki insanlar ve ablası Cennet ile olan çatışmasıdır. Annesini kaybedince yargılanmalara maruz kalır. Artık yirmi yıldır Aşgabat'da yaşayan Dövrann köydekiler tarafından eleştirilir. Farklı yerlerde yaşayan insanların farklı düşüncelere sahip olduğunu da görebiliriz.

Düğümler: "Ülker çoktan kayboymuştur" adlı hikâyenin ana düğümü şudur: "Dövrann' hayatı annesinin ölümünden sonra nasıl olacak?". Tagan, burada günlük yaşamda hemen herkesin başına gelebilecek bir gerçeği hatırlatmıştır. İnsanlar hayat telaşı içerisinde bazen sevdiklerine ve ailesine gereken zamanı ayıramayabilir. İşine ayırdığı vaktin çok azını evladına veya anne babasına ayıramayabilir. Bu durum gerçek

yaşamda sıkça yaşanan bir hadisedie. Yazar da bu bgerçekliği edebi kurgu içerisinde okuruna sunmuş ve onlara ne olursa olsun sevdiklerimnize zaman ayırın düşüncesini sezdirmiştir.

Yazar, ara düğüm unsuru olarak Dövrän'in köye gitmesei ve cenazeye yetişememesi, ablası ile arasında olan zıtlık, geri dönerek annesi için yaptığı resmi kullanmıştır. Hikâyedeki ara düğümler ana düğümü destekler niteliktedir.

2.8.2. Şahıs Kadrosu

Aslı kişi: Dövrän

Yardımcı kişi:Açıl ece, Cennet, Canmämmet ağa.

Dekoratif kişi: Sergi salonunda çalışanlar, Dövrän'in arkadaşı, sergi salonunun güvenliği.

Hikâyenin şahıs kadrosu köyde ve şehirde yaşayan kişilerden oluşmaktadır. Farklı düşüncelere sahip olan toplum, düşünce yapısı ve hayat tarzları ile olay örgüsünü oluşturmuşlardır. Hayatın en önemli konularına değinilen hikâyede bir annenin çocuğuna olan özlemi, bir evladın ise annesine her zaman gerektiği ilgiyi gösteremeyişini, hayatın karmaşıklığına, dünya telaşına kendini kaptırdığı için hayatın kısa olmasını unutmamasıdır.

Dövrän: Atacan Tagan'ın "Ülker Çoktan Kaybolmuştu" hikâyesinin başkahramanı Dövrän ressamdır. İşi gereği ailesinden uzak kalmak zorundadır. Ama tek erkek çocuğu olduğu için onun annesine bakması gerekiyor. Annesine zaman ayıramadığı için ona her ay elli manat para gönderdiğini hatırlayarak vicdanının rahat olduğunu hisseder. Kendi kendine annesinin yanında olan evlatları bile benim kadar yardım etmezler diye vicdanını rahatlatır.Hikâyede daha çok düşünceleri ve iç dünyası ile öne çıkan kahramandır.

Hikâyenin başında daha çok maddiyata önem veren biri olarak karşımıza çıkar Dövrän. Çünkü ona göre en önemli olan şey annesinin maddi ihtiyacını karşılamaktır. 50 manat ile annesi her istediğini alabilir. Başka neye ihtiyacı olabilir ki? Ancak Dövrän, cenazeye gittiği sırada para dolusu bohçayı görünce bunun böyle olmadığını anlar. Hayatın sadece maddiyattan ibnaret olmadığını özellikle de anne baba için evlatlarının kendilerini arayıp sormasının, ziyaret etmesinin ne kadar büyük bir değeri olduğunu idrak eder. Ancak iş işten geçmiştir. Bu bakımdan Dövrän dinamik bir karakter olarak hikâyenin başından sonuna doğru bir değişim içerisinde olur. bu, maddiyattan maneviyata doğru bir evrilme şeklindedir. Tagan, Dövrän karakteri ile sadece Türkmen okuru için değil günümüz modern dünyasındaki bütün insanlar için anlamı olan bir konuyu

işlemiştir. Dolayısıyla yazar bu hikâyesinde yerelden evrenselliğe ulaşmıştır. Bu da Tagan'ın hikâyecilikteki ustalığının eseridir.

Annesi hakkındaki anılarını ilk kez resim üzerinden hayata geçiren Dövrän, her şeyi çok geç anlar. *“Bu kadar yıl içerisinde resimlerinin hiç birini annesi için yapmamıştı. Çünkü onların arasında en merhametlisine münasip bir resim yoktu. Böylelikle Dövrän kendisini bu dünyaya getiren, adam eden annesinin çektiği cefalarının bir kısmını ödedi hesap etti. (Tagan,1981: 234).”*

Annesine onun ne parası ne de yaptığı resim lazımdı. Az da olsa oğlunun yüzünü görmek istediğini çok geç anlar Dövrän. Onun yaptığı resim ise gözünün önünde ülker gibi tekrar tekrar canlanarak kaybolur geri gelir. *“Birden resmin tepesinden yağmur yağdı. Öyle bir yağmur yağdı ki, Ülkerde anne de annenin dizinde oturan çocuk da suya boğuldu. Dövrän sağ elinin tersiyle yüzünü silince resmin üstüne yağın yağmur durup, onun yerine buğu geldi. Sonra yine yağmur yağdı, yine buğu örttü. Yine bir kez Ülker kaybolup, Ülker göründü (Tagan,1981:237).”*

Açıl ece: Açıl ece Dövrän'in annesidir. Oğlu şehirde yaşadığı için kızının yanında kalır. Kızı Cennet'e kendi adına mektup yazdırır. Ayda bir kere olsa bile oğlunun yüzünü görmek ister. Oğlunun onun için gönderdiği paraları ise harcamaz. Bu bir bakıma annenin oğluna veya bu yaşadığı üzüntüye karşı tepkidir. Çünkü onun ihtiyacı olan şey para değil oğlunu görmektir. *Dövrän can para gönderip zor duruma düşme. Benim paraya ihtiyacım yok. Ben senin güler yüzüne muhtacım. Gelemesende ayda bir kez mektup yaz. Paradan mektubun daha kıymetlidir,” diye yazmıştı (Tagan,1981:234).*

Cennet:Dövrän'in ablasıdır. Annesi ile birlikte köyde yaşar. Dövrän'in annesi ile aynı düşüncededir. *...Dövrän diğer tarafında Cennet oturdu. Göz yaş dökülse de ses ve konuşma gerçekleşmedi. Sözsüz de her şey ortadaydı (Tagan,1981:236).*

Canmämmet ağa: Açıl ecenin abisidir. Dövrän, onu hayatında bir kaç kez görmüştür.

Sergi salonunda çalışanlar: Dövrän'in resimlerini sergi için hazırlayan kişilerdir.

Dövrän'in arkadaşı: Dövrän'a annesinin vefat etti haberini getiren kişidir.

Sergi salonunun güvenliği:Hikâyede dekoratif kişilerin isimleri belirtilmemiştir. Dövrän'in resimlerini sergilediği salonun güvenliğidir.

2.8.3. Zaman ve Mekân

Hikâyekırk yaşlarında olan ressamın annesini kaybetmesi olayı üzerine kurulmuştur. Vakanın işlenişinde gece, sabah, gündüz, gece yarısı gibi zaman dilimleri kullanılmıştır.

Hikâyede vaka zamanı Dövrân'ın annesi daha hayattayken ve vefat etmesi süresini kapsamaktadır. Hikâyeye Dövrân'ın sergi salonundaki hazırlıkları ile başlar. Ressama göre hayatındaki en güzel resmi çizmiştir. Küçüklüğünden beri hayatında yer edinen ülkeri ve onu anlatan annesinin resmi vardır. Dört ayın sonunda hazır olan resim sergi salonunun başköşesinde yerini almıştır.

Yazar hikâyede geriye dönüş tekniğini kullanarak Dövrân'ın mutlu çocukluğunu da göstermeye çalışmıştır. *“Köyü, çocukluğunu, kendisine ilk kez Ülker sözünü öğreten, ilk kez ülkeri gösteren annesini anıyordu. Yaz ayları dışarıda yatıldığı zamanlar, her gün akşam, ülker bakılıyordu, Ülker hatırlanıyordu. Aslında Dövrân'ın annesi ülkerden, yedigenden, kervankıran yıldızından daha büyük olarak görünen “Ay ışığı” hakkında da anlatırdı. Ama nedense, Ülker Dövrân'a gök cisimlerinin arasında en ilgi çekicisi, en akılda kalanı oldu (Tagan,1981:233).”*

“Ülker Çoktan Kaybolmuştu” hikâyesinde zaman olarak ressamın çocukluğu ve olgunluk çağı işlenmiştir. Her ikisinde de başkahraman mutludur ama onun unuttuğu bir şey vardır. O da zamanın acımasız olduğu. Anne ve babaların bir gün bu dünyadan gideceği gerçeğidir. Yazarın vermek istediği mesajlardan biri de, hayatın kısa olması ve sevdikleriyle beraber zaman geçirmenin ne kadar önemli olduğudur.

Gece ve gündüz zaman dilimleri hikâyede önemli bir yere sahiptir. Dövrân için gece, annesi hakkındaki anılar ve mutlu çocukluğuna giden araçtır. Yaratıcı ruhlu ressam bu zaman diliminde sürekli hayal kurar. Dövrân gökyüzündeki yıldızları görünce heyecanlanır. Gecenin karanlığındaki gökyüzünün cisimleri onun için ilham kaynağıdır. Bu ilham kaynağını bulmaya yardım eden kişi de annesidir. Ressam annesinin aslında onun için neşenin ve mutluluğun kaynağı olduğunu çok geç anlar.

Hikâyedeki gündüz ise Dövrân'ın bütün kusurları ile karşılaşma zaman dilimidir. Güneş gelince karanlıkta örtülmeye çalışılan sorunlar, karşılaşmak istemediği sorumluluklar Dövrân'a gösterilir. Aydınlık oluşunca asıl gerçekler ortadadır. Burada yazar karanlık ve aydınlığı kullanarak sorunları göstermeye çalışmıştır.

Hikâyede mekân unsurları; gökyüzü ve yer, köy ve şehir, sergi salonu ve köydeki ev olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gökyüzü ve yıldızlar Dövrân'ın ressam kimliği ile pekiştirilmiştir. Hayalperest kişiliğe sahip olan Dövrân düşünceler okyanusunda kaybolmayı tercih eder. Yeryüzü ise onun sorunlarla uğraşmak zorunda kaldığı yerdir.

Köyde doğup büyümesine rağmen ressam için duygusal bağı olan bir yer değildir. Zorunda kalmadıkça gitmek istemediği yerdir. Şehir ise onun amaçlarına ulaşmak için bir araçtır. Kendini daha rahat ifade edebildiği, iç dünyasını istediği gibi yansıtabildiği yerdir.

Sergi salonu Dövrân ve onun iç dünyasına yakın insanların olduğu yerdir. Hayattaki amaçlarına ulaştığı kendini mutlu hissettiği yerdir. Köydeki ev Dövrân'ın annesini son yolculuğuna uğurlandığı yerdir. Annesine zaman ayırmayı sürekli geciktirmesi sonucunda Dövrân'ın gerçeklerle yüzleştiği mekandır. Hikâyede köyü yaşlılar temsil etmektedir şehir ise gençlerin alanı olarak gösterilmiştir.

2.8.4. Anlatım Teknikleri

Hikâyehâkim bakış açısı ile ele alınmıştır. “Ülker Çoktan Kaybolmuştu” Hikâyesi kendi içinde iki bölümdür. Hikâyenin tamamında kahramanın ruh hali yansıtılarak, iç çözümleme tekniği ile okurun kahramanı yakından tanınmasına yardımcı olunmuştur. Hikâyede yazar kahramanın iç dünyasına tamamen hâkimdir. Diğer kahramanların iç dünyası yansıtılmamıştır.

Dövrân'ın hatıralarına inerek geri dönüş tekniği ile geçmiş çocukluğun güzellikleri aktarılmıştır. Meslek seçiminin kaynağı olan gökyüzü ve dış dünyanın güzelliklerini görmeyi seven kahramanın hayal gücünün kaynağını ressamlıkla yansıtmaya çalışmasında annesinin yardımı büyüktür. Bütün bu telaşın peşinden giderken ona yol gösteren annesini unutmasıdır yanlış olan.

“Ülker Çoktan Kaybolmuştur” adlı hikâyede kahramanlar iç dünyaları ile ön plandadır. Yazar en çok düşüncelerini aktararak kişileri tanıtmaya çalışmıştır.

Hikâyede yazar Dövrân'ı yaptığı iş olan ressamlığı seven, bunun için sürekli çalışan biri olarak betimler. İlk paragrafta ressamın bu mesleği seçmesinin sebeplerini de gösterir. Onun gökyüzüne olan hayranlığını da daha ilk paragraftan okura aktarmıştır. *“Dört ay içerisinde yaptığı resmi Dövrân bütün hayatı boyunca yaptığını düşünüyordu. Sebebi ise daha ressamlığın ne olduğu hakkında düşündüğü yaşlarından beri Ülker hakkındaki fikir onun kalbinde yer edinmişti. Dövrân hâlâ Ülker hakkında düşününce ya da akşamları şehrin sessiz sokaklarından tek başına gelirken, gökteki toplanan yıldızlara gözü düşünce heyecanlanıyor* (Tagan,1981:233).” Yazar, başkahramanı yerdeki sorunlarla uğraşan insan değil, gökteki yıldızlara hayran olan biri olarak karşımıza

çıkarmıştır. Aslında böyle bir kişiliğe sahip olan birinin annesi ile vakit geçirmek hakkında düşünmemesi de normaldir. Sürekli hayaller kuran, başka âlemlere seyahat etmeyi seven biridir.

Hikâyede ressam ve köydeki sıradan insanların düşüncelerinde bariz farklar bulunmakatadır. Bu durum eserde önemli bir çatışma unsurudur. “*Dövrän büyük ağacın gölgesine atılan halının üzerinde oturan yaşlıların yanına gidip, yere bakıp oturdu da hem sessizce ağladı hem de çevresindekilerin yürek sırrını öğrenmeye çalıştı. Onların fikri farklıydı. Biri “Hey oğul da annesini son yolculuğa uğurlamak için geç kalır mı. Elbet bir sebebivardır” dese başka biri “Dünyaya getirip, büyütüp, en sonunda da tabutundan tutmayacaksa, bir avuç toprağı atmayacaksa, bundan da bir evlat olur mu?” dedi. Dövrän bu fikirlerin ikisini de kabul ediyordu* (Tagan,1981:235).”

Yaptığı resmin Dövrän’in gözünde kaybolması oldukça canlıbir anlatımla verilmiştir. Yazarın kullandığı ifadelerle okurun gözünde olayın canlanması kolay olmuştur.*Birden resmin tepesinden yağmur yağdı. Öyle bir yağmur yağdı ki, Ülkerde anne de annenin dizinde oturan çocuk da suya boğuldu. Dövrän sağ elinin tersiyle yüzünü silince resmin üstüne yağın yağmur durup, onun yerine buğu geldi. Sonra yine yağmur yağdı, yine buğu örttü. Yine bir kez Ülker kayboldu, Ülker göründü* (Tagan,1981:237)

Diyaloga çok az yer veren yazar, Dövrän’in annesinin vefat haberini öğrendiği anı genç bir ressamla Dövrän arasında geçen konuşmayla okura sunar. *Dövrän’in resmi asıp geri çekilince, yirmili yaşlarında olan sakal bıyıklı, taranmamış saçlı ressam onu bir kenara çekti. O yavaşça “Dövrän annen hasta mıydı?” dedi. Soranın kendisinden cevap alması gerekiyorsa da Dövrän bu sözleri dikkate almadı ya da ne olduğunu öğrenmek istedi. “Ay yok, bazen hastalanıyordu ama ciddi bir durum yoktu. Ne olmuş?” Bizim eve aradılar annen vefat etmiş* (Tagan,1981:235). Bu cümleler Dövrän’in kendi davranışlarına farklı yönle bakmasına sebep olmuştur. Bu onun düşüncelerinde dönüm noktasıdır.

Yine de olayları aktarırken yazar kendi düşüncelerini eklemekten çekinmemiştir. Okurla sohbet ediyormuş gibi bir hava katmıştır.*O kendi resmini iyi yorumladı. İyi de nedir? Daha ne olacaktı? Dövrän bunu annesi için yapmıştı ki. Nasıl bir heyecan ve dikkatlilikle!* (Tagan,1981:233).

2.8.5. Dil ve Üslup

Hikâyelerinin her kitleden okuruna ulaşmasını isteyen Atacan Tagan, konularını ve kahramanlarını sıradan insanlardan seçmiştir. Toplum sorunlarını, insan ilişkilerini ele alırken diyaloglara değil, onların iç dünyasına önem vermiştir. Genelde bütün hikâyeleri bu şekildedir. Sade bir dille kaleme alınan Hikâyede kelime oyunu veya atasöz, deyim gibi unsurlar fazla kullanılmamıştır. İkilemelerle anlatım zenginleştirilmiştir. Belki de yazar hikâyenin konusundan dikkatleri başka yere çevirmemek için bu şekilde okuruna sunmayı uygun görmüş olabilir.

Kahramanın belirli bir mekân ve zaman içerisinde bulunduğu an yansıttığı duygu ve düşünceleri onun olduğu konumdan rahatsız olup olmadığını da göstermektedir.

a) Mekân karşılaştırması; köy ve şehir karşılaştırması. Hayallerinin peşinden giden Dövrân şehirde kendini rahatça ifade edebilir. Köyde ise sadece annesi ve mutlu çocukluk anıları vardır. Onu köyde tutan bir şey yoktur.

b) Farklı yerlerde yaşayan insanların düşüncelerinin karşılaştırılması; bu hikâyede Dövrân ve ablası Cennet'in düşünce olarak farklı olmalarını örnek gösterebiliriz. Cennet köyde sakin hayat yaşayan biridir. Olaylara gerçekçi bakan biridir. Dövrân ise hayalperest, daha büyük ve geniş düşüncelidir. Kardeş olmalarına rağmen farklı olarak yetişmişlerdir.

c) Gece ve gündüz karşılaştırması; hikâyede gece başkahraman Dövrân'ı temsil etmektedir. Dövrân gece gibi gizemlidir. Onun iç dünyası ile aynı olduğu için gece vaktinde kendini daha iyi hisseder. Gündüz sorunlarla yüzleşme vaktidir. Hikâyede ablası Cennet'i temsil etmektedir. Gündüz gibi gerçekleri görme eğilimlidir.

Simgesel anlatım: Atacan Tagan'ın bu hikâyesinde kahramanların isimleri sembolik anlamlar içermektedir. Dövrân¹⁰, Türkmencede mutlu geçirilen ömür, hayat, yaşayış, zaman gibi anlamlara gelmektedir. Hikâyede görüldüğü gibi hayatı seven, gökyüzünden ilham alan biridir. Sadece bir yere bağlı kalmak istemeyen karakterdir. Hayatın tadını çıkararak, güzelliklerini yaşamak isteyen biridir. *İş güç onu annesi ile çok az görüşmesine neden oluyordu. Bir aylık, dört günlük iş seferleri Dövrân'ı hayatında görmediği yerlere götürse de kendi köyünü es geçiyordu* (Tagan,1981:234).

İkilemeler:

Dövrân şindi-sişdem ülker hakkında... (Tagan,1981:233). (Dövrân hala ülker hakkında...). *Janlanyp başlan owadan şäheriň salkyn howasam onuň gyýym-gyýym*

¹⁰ Dövrân [döwra:n] Lezzetli, keýp-sapaly, şatlykly geçirilýän ömür, durmuş, ýaşayş, wagt.

bolup duran yüregine teselli berip bilmedi (Tagan,1981:237). (Canlanmaya başlayan güzel şehrin serin havası bile onun parçalanmış kalbine teselli veremedi).*А́ е́леñ-beýлеñ diyse-de entek keselbendä dälди* (Tagan,1981:235). (Ay yok, öyle böyle ama hasta değildi).

Teşbih: *Kırk yaşından sonra da ülkeri hatırlayınca annesi aklına gelirdi, annesini hatırlayınca da ülker aklına gelirdi.* (Tagan,1981:233).

O annesinin eskiden kalan sandığını açınca, devenin ziline benzeyen bir ses vardı. Dövrän'in vücudu diken diken oldu. O zil sesi Dövrän'in kendini bildi bileli, annesinin sesinden sonra duyduğu ilk seslerdendi(Tagan,1981:236).

Trajik son ile sonuçlanan hikâye başkahramanın geç olsa da aydınlanması ve yanlışını anlaması ile sonuçlanmıştır. “*Evine gelip alın terini silen Dövrän duvara dayadığı resme uzun bir süre baktı. Ülker ile annenin, çocuğun yüzünde bir sürü olay: mutlu, gülünç, gurur duyucu olaylar sessiz film şeridi gibi geçsede sonu pişmanlık ve hüüzün noktasında toplandı*(Tagan,1981:237).”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİNLER

Bu bölüm Atacan Tagan'ın *Mähnet Dünýädäki Kiçijik Jay* "Büyük Dünyadaki Küçücük Ev" adlı hikâyelerinden oluşmaktadır. Kitaptaki üç uzun hikâye ve beş hikâye Türkiye Türkçesine aktarılmıştır.

3.1. Uzun Hikâyeler

3.1.1. Büyük Dünyadaki Küçücük Ev

Bir eli çantalı, diğeri ise karton kutulu Mahri teyze tıklım tıklım yolcu ile dolu otobüs duraktan ayrılırken çok zor inebildi. O: "Medeniyetsiz eşekler!" diye, dışının arasında sızdırıp fısıldadı ve otobüsü sinirli nazarla gönderdi. "Şehrin adına leke getiren terbiyesiz derler size!" Sonra o sepetini beton kaldırımın üzerine koydu, üstünü düzenledi, terden ve kalabalıkta durmaktan kırışına elbisesinin yanını düzenledi. "İki saat önce ütüledim". O otobüsün gittiği yöne baktı ve çoktan gözden kaybolursa da yine söyleniyordu. "Medeniyetsiz eşekler!".

Mahri teyze sol elindeki karton kutunun kenarında yanında duran gelin ve kızların çok kullandıkları halı çantasından terden dolayı ıslanan mavi renkli eşarbını çıkarıp, yaşının kırkı geçtiğinden haber veren hafif kırışıklı olan küçük alnını sildi. Ama yüzünde eşarbin iz bıraktığından haberi yoktu. Bileğindeki küçücük saate gözüne yaklaştırarak baktı ve sonra da çevresine bakması ise bu durakta biriyle görüşmeye geldiğinden haber veriyordu. Aslında yuvarlak olması gereken karton otobüste şekli bozulmuştu, ona bakarak Mahri teyze tekrar fısıldadı, ama sesini kendisi bile duymadı. Onun otobüsteki "medeniyetsiz" yolculara ve otobüse gerekenden fazla yolcu alan şoföre söylendiği belliydi.

O anda beton kaldırımın diğer ucuna gelip oturan başında siyah telpekli, ayağı çizmeli, uzun gri çakmenli koca Mahri'ye doğru elini uzatıp, bir şeyler söyledi. Mahri ilk üzerinde bir şey var mıdır diye üstünü yeniden düzeltti, elbisesinin kırışıklığından başka farklı bir şey göremediği için "O kocanın böyle yapması neydi?" diye, kendi kendine sordu.

Hareketle bir şey anlamadığı için, koca konuşmak zorunda kaldı. Onun "geyigim, şehre gelince dikkatli olmazsan eşyaların harap olur" dediğini Mahri ilk anlayamadı, tam

tersi sinirlendi. ‘‘Tıklım tıklım otobüsten indiğimden habersiz yaşlı beni köylü salak mı zannetti? Bana akıl satma da, sıcak kaldırımda oturmayı öğren!’’

‘‘Şehre gelince’’ denilen bu sözlerden Mahri teyze kendini köyden gelen olarak görülüyor anlamını çıkardı. Onu çok sinirlendirmek, hiç unutmayacağı bir şey söylemek istersen, hayatı boyunca kendinden nefret ettirmek istersen, küfür değil sadece bu sözleri söylemek yeterliydi. Sebebi ise, Mahri teyze kendini köy yaşamına layık görmüyor, ondan daha üstün çok medeniyetli insan olarak görüyordu. Bu yüzden de elinden geldiği kadar çalışıp, bu büyük şehrin bir mahallesinden tek odalı ev almıştı. O eve ise, ‘‘Mahri’nin kızı ile damadı büyük şehirde yaşıyorlar’’ denen büyük unvanı almak için Maysa ile Almaz’ı getirmişti. Daha önce köyde traktör kullanan damadını şehir karayolları idaresinin asfalt yapan arabasını kullanan kişi olarak işe yerleşmişti. Köydeki dört odalı evi, büyük bahçeyi satarak Mahri teyze kendisi de yakında şehre taşınmanın yolunu arıyordu. Artık sadece evi satıp gelmek kalmıştı. Sebebi ise, bütün şehirlerde olduğu gibi bu şehirde de, yol süpürenleri işe hemen alıyorlardı. Bu yüzden, selam vererek odaya girince şehir merkezinin idari işler müdürü Mahri teyzeyi güzel karşıladı. Yol süpüren olarak işe girerse sadece bu alışveriş merkezine gelen mallardan değil, altı ayda tek odalı ev bile vereceklerinden emindi.

Almaz ile Maysa şehre taşınalı bir ay oluyordu. Maysa iki üç gün kalıp, başka şehirde uzaktan eğitim aldığı için, valizi alıp gitmişti. Mahri teyze ise hem alışması için hem de şehrin kurallarını öğretmek için Maysa gelene kadar tek kalmaması için Almaz’ın yanında oluyordu.

Kendisini artık şehirli olarak gören, şehirli ise köylülerden daha medeniyetlidir diye düşünen Mahri teyze tanımadığı bu kocanın dediklerine çok alındı. O kocanın ağzının payını vermeliydi ya da onu insan yerine bile koymadığını hissettirmek için, susmalı mı, diye iki çözümün arasında kaldı. ‘‘Elbette, böyle her yere burnunu sokan, köylü olan kocanın cevabını vermeliydi. Her gelen bir şey söyleyince cevabını vermezse, hiç şehirli olamazsın. Bir şey derlerse iki olarak cevabını vermeli’’. Aynı anda da otobüs durağında cahil biriyle tartışmak şehirli ve medeniyetli insanın yapacağı bir şey değil diye düşündü. Yine de o yaşlı kocaya doğru bir iki adım ilerleyerek, kocanı sinirlendirebilecek söz aradı.

-Ne oldu ağam, sırtı kızıl maymun oynatan mı var burada?

Hiç beklemediği sözler kulağına yeten koca şaşırды, iyi niyetle söylediklerinin ters netice vermesi onu şaşkına çevirdi. Yine de koca efendiliğini bırakmadı.

-Sırtı kızıl maymun oynarsa ikimiz de seyrederiz ama... Çantanda kumaş ve ya başka bir eşya varsa kirlenebilir...

Bu sözlerden sonra da Mahri kendinde bir sorun aramadı. Tam tersi, eski dediklerini az gördü ve gelen otobüse yönelen kocaya küçük görerek baktı. “Şuna bak. Uzun çakmenin eteğini basarak düşersen çok iyi olur!”.

Gerçekten de yaşlı kocanın üstündeki uzundu. Ama o tökezlemedi de, düşmedi de. Otobüse sağ salim bindi. Yerinden kalkıp yaşlıya yer veren genç kız da, Mahri'nin içten söylentilerinden nasibini aldı.

Yaşlı kocanın dediklerinin anlamına Mahri otobüs gözden kaybolup gidince anladı. O içi eşyadan dolu çantasına bakınca üstü düz olan betona damlayan yağa gözü düştü. İşte o yağ yüzünden tanımadığı bir kocaya bir sürü sözler saydırdığına akıl yetiren Mahri, yine birinin görmesinden çekinip hemen çantasının açıp kağıdın içindeki tereyağı eline aldı. Buz tutmuş tereyağın buzu erimişti ve bu kağıdın üzerinden anlaşılıyordu. Mahri evine tereyağı götüremeyeceğini anladı. Çünkü Mahri teyzenin evine gitmeden önce de yapacağı işleri vardı. O bu durakta Aymırat ile görüşmeliydi. Ondan sonra o merkez postanesine giderek kızına elli altmış manat para göndermeliydi. Bu işleri bitirene kadar da evine yağ değil de, onun dışındaki kağıt gidecekti. Bu yüzden de o tereyağı durağa yakın olan çöp kutusuna atmak zorundaydı. Mahri teyze öyle de yaptı. Kağıda sarılan tereyağı çöp kutusuna atılınca durağa bir araba geldi. Mahri teyze ellerini silip eşyalarını aldı ve taksinin arka kapısını açtı.

-Çok beklettin, Han'ım!

Arabanın arka koltuğunda oturan kilolu adam, Almaz ile Maysa'nın evini bulmak için yardımcı olan kişiydi. Kırkıncı mikrorayondaki gıda ve benzeri ürünlerin satıldığı mağazanın müdürü Aymırat idi. Mahri Aymırat ile daha önce de tanışıyordu ama, Maysa ile Almaz şehre taşınınca onlar her gün görüşüyorlardı. Şehirden ev bulduğu için Mahri teyze Aymırat'â hayatının sonuna kadar minnettardı. Bir de Mahri'nin de Aymırat'ın da bekar olması ikisinin daha da yakın olmasına sebep oldu. Aymırat Mahri'yle evlenmek istiyordu. Ama kadın olduğu için hemen evet demekten çekiniyordu. Almaz'ın da kayınvalidesinin mağaza müdürü ile evlenmesini istemeyişi Aymırat için anlamsızdı. Aymırat'ın tahminine göre Almaz sadece istememek değil, engel bile olmaya çalışıyordu. Bunu düşünmemek mümkün değildi. Aymırat'ın üç odalı evinin ve avlusunun olmasına rağmen, Almaz onların yakınına taşınma şartını koymuştu. Bu şartın anlamını ise sadece Almaz biliyordu. Bu anlaşılmayan şart ise, artık yaşı evlilik çağını geçmişti bekar kalmamak için evlenmek isteyen Aymırat'ı Mahri'den soğutuyordu. Bu uzaklaşmayı

hisseden Mahri dayza da yarı şaka yarı ciddi şekilde: ‘‘Damadımın gönlünü al da, günü belli et, Aymırat Nuriyeviç!’’ diyordu.

...Mahri teyzenin ‘‘Beklettin’’ lafından sonra Aymırat saatine baktı:

-Biz tam vaktinde gelmişiz-dedi. Sonra da arkasına bakarak gülümsedi –Millet rengi dudağına sürüyorsa, sen alnına sürüyorsun ya!

Elli yaş civarında olan taksici, kurnazlığından faydalanıp, arkasına çevrilip bakmadan, öndeki aynanın yardımı ile Mahri’nin yüzünü gördü. Mahri yüzündeki rengin nereden geldiğini tahmin etse de, sesini çıkarmadı.

-Bu sıcakta üstündeki elbisenin rengi vücuduna geçmesine normal bakılmalı!- diyerek, Mahri korton kutunu dizine koydu, hemen lafı başka yere çevirdi. –Ay, ben de şu damadı adam etmek için üstüme başıma bile bakamıyorum. Ama ondan da ne bileyim...

Daha önceden de durumdan haberi olan Aymırat hemen anladı.

-O, hala da eski köye gitmek istemesinden vazgeçmedi mi? Ne değişik biri!

-Köye ben yaşadığım sürece geri dönemez de...

-O zaman ne?

-Medeniyeti düşük. Hala da kendini köylü olarak görüyordu.

...Aymırat uzun yıllardır alım satım işleri ile uğraştığı için Mahri’nin dizini üstündeki kutunun bir kenarına gözü düşünce içinde ne olduğunu bildi.

-Damadına şapka mı aldın?

-Evet, şapka aldım.

-Ay, ne bileyim.

-Ne demek istiyorsun?

-Demek istediğim...köylü insana zorla şapka giydiren bile şehirli olur mu...

Bu sözlerin birazının da kendine ait olduğu için Mahri bu kez Aymırat’ın dediklerine katılmadı.

-Şu gördüğün şehirlilerin de çoğu köylüdür.

-O doğrudur da, nereye gidiyoruz?

-Postaneye gitmem gerekiyor dememiş miydim?

-O zaman beni Azadı sokağında ineyim, sen de postaneye gidebilirsin. Benim toplantım var. Arabanın arkasındaki kağıdı da unutma.

Taksi Azadı sokağına yöneldi.

Köyden gelen iki arkadaşını uğurlayan Almaz, daha yeni evine dönmüştü. Bir iki saat olsa bile köy arkadaşları ile sohbet eden, geçmişte, çocuklukta yaşadığı bazı enteresan olayları hatırlayan Almaz'ın biraz keyfi yerine gelmişti, hiçbir şey düşünmeyen kişiye dönüşmüştü. Aslında bu şehre taşındığından beri köyü, onun mutlu insanlarını, sessiz gecelerini anmadan geçirdiği tek günü bile olmadı. Taşınınca da Maysa'nın okula gitmesi, bu kadar insan nerede uyuyor, bu kadar insana yiyecek nereden alınıyor, diye düşündürdü. Bu şehirde yalnız kalmış gibi bir his uyandırdı.

Binlerce nüfusu olan şehirde Almaz gerçekten de yalnız kalmıştı. Çok büyük bir dünyadaki küçücük evde tek başıydı. Çalıştığı idarede de fazla yakın arkadaşı olmadığı için, eskiden de çekingen biri olan Almaz daha da sessiz kalmıştı. Bazen bütün günün devamında da beş on sözden fazla konuşmuyordu, kullandığı arabadan başka hiçbir şeye dikkat etmiyordu. İşten geri dönerken de her adımda karşılaştığı insanlara da bakmıyordu, sadece attığı adıma dikkat ediyordu. Çünkü, ne kadar karşıdan gelene baksa da, tanış yüzle karşılaşmayacağını ya da "Almaz can, kolay gelsin!" diyen hoş sözleri duymayacağını biliyordu. Bu yüzden, işe giderken ve dönerken sanki birinin zoru ile şehirden taşınmış gibi kalbinin derinlerinde tekrar sevgili köyüne taşınmayı arzu ediyordu.

Aslında hem Almaz hem Maysa ikisi de, şehri seven birileri değillerdi. Onun göstergesi de Mekanizasyon Teknik kolejini bitirmesi, Maysa'nın da Ziraat Mühendisliği fakültesinde okumasıydı. Ama tek evladını babasız (Mahri teyze kızı daha küçükken eşinden ayrılmıştı) büyüten Mahri'nin sözünden çıkmamak için genç çift şehre taşınmayı kabul etmişlerdi. Şehir hayatı bu kadar sıkıcı olacağını Almaz hiç düşünmemişti. Onun sabrını taşımak üzere olan şeyler ise, kayın validesinin şehre gelip değişmesi, daha önce gördüklerine bile hayranlıkla bakması ve davranışlarını bile değiştirmesiydi. Şehirde yaşama konusunda Almaz ile Mahri'nin fikri çapraz olmasıydı. Almaz bütün hareketlerini kayın validesinin onaylaması ile yapmak zorundaydı. Mahri teyzeye göre ise Almaz şehirli gibi hayat yaşayamıyordu. Onun giyinişinden başlayarak, telefon konuşmasına kadar her şeyi yanılttı. Mahri teyze sabahtan akşama kadar damadına bir şeyler öğretiyordu. Zaten köyü özleyen Almaz ise bu durumlardan daha da sıkılmaya başlamıştı. Kayın validesinin sürekli söylenmesi, akıl vermesi onun kalbindeki şehre olan saygı ve sevgisini ilk hafta içerisinde yok etmişti. "Şehirliiler böyle yaşıyorsa" diye onlara acıyordu. Kayın validesinin şehri bilmesi ve tek başın hayat sürdürdüğü için dediğim dedik bir kadın olduğu için Almaz onunla tartışmadan geri duruyordu.

Genç yiğidin şehir adamı olmadığını, onun asla alışmayacağını hisseden bir şakacı kadın (kadın Almaz'ın çalıştığı idaredeydi) bir defasında gülerek: ‘‘Kayın valideni evlendirmesen seni köye göndereceği yok’’ dediği sözler Almaz'ı rahatsız ediyordu. O düşünce düşünce kadının dediklerini hayata geçirmeye karar verdi. O kayın validesini evlendirerek kaldıkları eve taşınmalarını sağlayarak iki çiftin aynı evde kalamayacağını göstererek kazanacağını düşündü. Bu fikri ile de Aymırat'ın önünde şart koymuştu ‘‘Kayın validemle evlenmek istiyorsan bizimle yaşayacaksın’’ demişti.

Almaz içeri girdi ve daha yeni alınan çekyatın üzerine değil, eski olanının üzerine uzanarak odanın içindeki eşyalara ve eşyaların duruşuna baktı. Hiç beğenmedi. Bir kenarda televizyon, televizyonun tam yanında ince ayaklı radyo onun üzerine ise kırmızı renkli telefon, ortada uzun masa, büyüklüğü ile bu odaya uymayan şifonyer, duvarda asılı olan saat, telefonun yanındaki duran ayaklı saat... Lafın kısası gereksiz eşyalardan doldurulan odada geçecek yer yoktu.

Mahri'nin demesi ile kapı her zaman kilitli kalmalıydı. Bu durumların üzerine kapının da kapalı olması Almaz'ın canını sıkıyordu. Ortadaki uzun ama ayakları kısa olan masanın yanında üç tane koltuk duruyordu. Onların ikisi yeşil biri kahve rengiydi. Yeşil koltuklar misafir içindi. Masanın üzerinde ‘‘moda’’ dergisi duruyordu. Mahri teyzenin yeni edindiği şehrli arkadaşlarının söylemesine göre kültürlü bir evde kullanılsın kullanılmasın böyle bir moda dergisi olmalıydı. İçeride aynalı şifoner olmasına rağmen fazlalığı belli olan yay gibi ayna Mahri teyze tarafından üç gün önce satın alınmıştı. Ne imiş, şehrli tanıdıklarının evinde böyle bir ayna görmüş.

Mahri teyze birilerinin evine bir şey görürse, bunu da moda olarak görüyor. İnsan bir şeye fazla bağlanınca onun hareketlerinin yanlış olduğunu anlatmak bile zor oluyormuş. Mahri teyze de son yıllarda biriktirdiklerini bu şekilde harcayarak bitirmek üzereydi.

Almaz küçücük odanın içindeki gereksiz eşyalar hakkında, son zamanlarda fazla modaya düşkün olmaya başlayan kayınvalidesi hakkında düşünürken telefon çaldı. Almaz'ın tahminleri doğruydı. Arayan Aymırat idi (Yanlışlıkla aranmazsa genelde bu eve sadece Aymırat arardı). Bu yüzden de konuşma fazla sürmedi. Almazın bütün söyledikleri ‘‘Kayınvalidem daha gelmedi’’ oldu. Telefonu kapatınca da ‘‘Bu adam da hiç yorulmaz’’ diye fısıldadı.

Almaz yine koltuğa uzandı. Çıkmaza düşmüş gibi derin bir nefes aldı, birden de yerinden kalktı, yeni alınan aynanın karşısına geçti. Kendine baktı. ‘‘Hey, şehrli yiğit,

nasılsın? Kayınvaliden yüzünden sen ne şehirli olabildin ne de köylü. Sudan çıkmış balığa dönuştün. Şehirliler de senin kayınvalidenin dediğı gibi ise...’’

Bugün işe de gitmediğı içi Almaz ne yapacağını bilemedi. Koltuğa uzandı, kalktı, radyonun düğmesini çevirdi. Radyoda çiftçiler için program vardı. İnce sesli haberci bir köyden röportaj yapıyordu. Köy yöneticileri konuşuyordu. Onların keyfi yerindeydi. Pamuk tarlasının çiçek açtığını, bu mevsimde pamuk tarlasında çalışmanın ayrı bir güzelliğı olduğunu anlattılar.

Almaz’ın bu mevsimden haberi vardı. Bu yüzden de gözlerini kapadı ve o anı hatırladı. Şifa verici rüzgar esti, o köy manzarasını gördü.

Birden kapı çalındı. Arzularından birden uzaklaşan Almaz duvardaki saate baktı. ‘‘Kayınvale bu kez neden erken geldi ki?’’ Ama kapıdan giren Aymırat’tı. Onun elinde yeni bir deri çanta vardı. O Almaz’ın yüzüne bakmadan:

-Selam!- dedi.

Almaz ile selamlaşarak Aymırat hemen yeni koltukların birine oturdu.

-Sen de otur...Telefonla anlaşamıyoruz ama yüz yüze bir konuşalım. Senin amacın nedir kardeşim? Neden benim evim varken ...

Almaz yavaşça koltuğa oturdu. Oturunca da diyecek söz bulamamış gibi misafiri bekletti.

-Ben de yüz yüze konuşmasını severim, Aymırat. Eğer sen bu eve taşınmayı kabul etmezsen...

Aymırat cevap vermek istedi.

-Sebebi nedir, sebebi.

-Bunun sebebi bellidir.

-Benim için belli değil.

-Bir düşün Aymırat. Benim kayınvalidemin kızından başka yakını yoktur. Biz de tanımadığımız bir yere taşındığımız için şimdi bizimle kalmazsa millet ne düşünür...

-Bu nasıl bir şey?

-‘‘Bir kadınla anlaşamadılar’’ diyecekler.

-Yok öyle bir şey.

-Köydekileri bana sor. Bu durum ne benim için iyi olur ne de Maysa için.

-Demek, ben bu eve taşınmazsam sen bizim evlenmemize karşısın, öylemi?

-Evlenmenize karşıyım demiyorum.

-O zaman ne?

-Ben git desem bile kayınvalidem gitmez. O köy insanlarının sivri dilli olduğunu bizden daha iyi bilir. Ona da şeref gereklidir.

Aymirat dudaklarını kapattı. Sağ elinin küçük parmağı ile masaya vuruyordu. Almaz'ın gözlerine sinsî bakışlar attı. Kaba kaba konuştu.

-Sen şehirli misin?- diye, Almaz Aymirat'ın hiç beklemediği soruyu sordu.

‘‘Bu nasıl bir soru?’’-diyerek Aymirat düşündü. ‘‘Ya da köylü oldukları için kendilerini daha üstün olarak mı görüyorlar?’’

-Ben şehirliyim. Tam bir şehirliyim. Neden bunu soruyorsun?

-Ay, kayınvalidem şehirli çok kültürlüler diyordu da...

-Ne, beni kültürsüz olarak mı düşünüyorsun?

-Öyle düşünmesem bile...damadının yanına gelerek, kayınvalidenden üç aydır hoşlanıyorum demen...

Aymirat onun dediklerine gülümsedi ve başını salladı.

-Neden başını salladın?

-Gördüğüm kadarı ile kültürsüz olan ben değilim, sensiz.

Aymirat bunları söyledi ve cevabı bekledi. Ama lafı nereye getirmek istediğini anlayan Almaz bilerek sustu. Aymirat kalbindekileri dile getirmemeliydi.

-Böyle şeyleri söylemeye utanmalıydın. XX yüzyıl tamamlanmak üzere.

Aymirat'ın son sözleri acıtıcıydı. Bu sözlere Almaz sinirlenebilecekti. Ama o sert çıkışmaktan sakındı. Asrın bitmesine daha yirmi yıl kadar var. Ama, bir sonraki yüz yılın sonunda da kendine saygısı olan kadın ‘‘Senin bütün şartlarını kabul ediyorum, yeter ki beni al’’ demez.

-Sizin şartlarınız da çok komik. Aymirat Almaz'ın sözünü böldü. –Hangi akılsız...

İkinci kez ‘‘akılsız’’ kelimesinin kullanılması Almaz'ı sinirlendirdi. Bu söze iyi bir cevap vermeye ç hazırlanırken Aymirat daha da ilerledi.

-Sen kardeşim beni kadın bulamayıp tek kalmıştır diye düşünme. Daha on sekiz yaşında olanlar bile koşa koşa gelir. Ama senin kayınvalidenin yaşı da... Kendi ticaretle uğraştığım için...

Aymirat bu sözleri sadece siyaset amaçlı, kendini biraz üste çıkarmak için söylemişti. Aymirat'la evlenecek on sekiz yaşında ne kız ne de gelin vardı. Bunları anlayan Almaz onun dediklerini kendi lehine kullanmak istedi.

-Anladım ben!

Biraz fazla konuştuğunu anlayan Aymirat hemen karşılık verdi.

-Neyi anladın?

-Senin niyetin belli. Sen benim kayınvalidem ile ciddi bir hayat için evlenmek istemiyorsun...bu sözlerden sonra diyeceklerini kafasında oluşturarak yerinden kalktı. Odanın içindeki eşyaları baktı. Birden de bir şey olmamış gibi sakinleşti. –Sen beni ve kayınvalidemi küçük düşürmek için gelmişsin. Hadi al çantanı ve çık dışarı.

-Bu kez bir sonuca varmadan gitmek için gelmedim, Almazcan.

-Çantanı al ve evden çık diyorum sana.

Aymırat sohbetdeşinin şaka yaptığını düşünerek biraz onun yüzüne baktı.

-Sen kendi üzerine fazla yük aldığını düşünmüyor musun, kardeşim?.

Aymırat'ın sözlerinde: ‘Ben Mahri ile anlaştım. Sana da öylesine konuşmak için geldim. Fazla uzatırsan bu meseleyi sensiz de hallederim’- anlamı vardı. Fazla geçmeden bu sözlerin de üstü açıldı.

-Kayınvaliden ile kendim konuşmadan...

-Şimdiye kadar onunla konuşacağını konuşmuşundur. Artık sıra bende. Kayınvalidemin benden daha yakını yoktur. Maysa da annesin bu meselelerine karışmaya utanır.

-Almazcan, düşün. –Aymırat çantasına elini uzattı. –Ama ben yine gelirim.

Aymırat misafirinın hemen gitmesini istiyormuş gibi kapıya yöneldi.

-O da olabilir. Ama senin bize saygın varsa ona göre davranacaksın.

Aymırat evden çıkarken içeriye yine baktı.

-Kardeşim bu ev sizin kendiniz için bile küçük!

-Ah, bütün mesele de bunda işte!- diyerek, Almaz misafir gidince fısıldadı.

Almaz'ın Aymırat için koyduğu şartı kendince farklı anlıyordu. Damadı Aymırat'ı tek odalı eve getirerek, onun üç odalı evine de kendisi taşınmak istiyor diye netice çıkardı. Aymırat gibi çalışkan ve azimli birinin tek odalı evi iki ay içerisinde dört odalıya çevireceğine inanıyordu. Bu yüzden de Mahri düşüncelerini söylemese de, Almaz'ın şehre gelerek kurnaz olmasına seviniyordu. Onun böyle kurnaz olmasında kendi elinin olduğu için de sevincinden uçuyordu.

Fazla zaman geçmeden tekrar kapı çaldı. ‘‘Yine mi bu’’. Kapıyı açınca karşısında yaşlı altmışa yakın yeni spor giysilerle duran adamı gördü. Almaz bu adamı fazla tanımasa da komşuları olduğunu biliyordu. Sebebi ise, şehre taşındığından beri bu adamı kapı girişinde üç dört defa görmüştü.

Almaz selam verdi. Yaşlı adam samimiyetini göstermek için Almaz'ın elini sıkarak birkaç kez salladı. Hatta bu sıkmadan dolayı Almaz'ın parmakları ağırdı.

-Selam komşu, selam!-diyerek adam gülümsedi. Bir hoş haber söyleyecekmiş gibi gözlerini oynattı. –Büzmeyin Bayramalıyeviç! Almazdan bir karşılık olmayınca, senin adın nedir komşu? dedi.

Almaz biri ile selamlaşıp adını söylerse, ne cevap vereceğini biliyordu. Ama komşusu, Büzmeyin Bayramalıyeviç diye babasının adını da söylemesi tuhaf gelmişti. Çünkü Almaz'ı şimdiye kadar ‘‘oviç’’, ‘‘yeviç’’- diye çağırmamışlardı. Bir de Almaz ‘‘yeviç’’leşmesini sevmezdi. Yoksa daha tam şehirli olmamasına rağmen kayınvalidesi Mahri teyze de birileri ile tanışınca ‘‘Mahri Hemrayevna’’ diye kendini tanıtır.

-Benim adım Almaz, komşu.

Almazın düşündüğü gibi de oldu.

-Baba adın nedir?

-Ay ben köylü olduğum için öyle bir şey bilmiyorum.

-Bizim zamanımızda baba adı olmayan kimse yoktur.-diye Büzmeyin Bayramalıyeviç ses tonu ile memnuniyetsizliğini bildirdi. –Şehirde bunlar gerekir. Ben can komşuma saygısızlık ediyormuş gibi ona Almaz diyemem. –Almazdan bir cevap gelmeyince Büzmeyin Bayramalıyeviç kendisi bu işe el atmak istedi.

-Soyadın nedir?

-Soyadım Serdarov.

Büzmeyin Bayramalıyeviç eski tanıdığıymış gibi Almaz'ın eğine vurdu. Almaz az kaldı düşüyordu.

-Soyadın Serdarov ise biz sana onunla baba adı yaparız. Almaz mı dedin?

-Evet.

-Almaz Serdaroviç. Çok güzel. Yakıştı. Hadi o zaman yeniden tanışalım, Almaz Serdaroviç. Ben Büzmeyin Bayramalıyeviç...Söylesene.

-Almaz Serdaroviç.

-Sizinle tanıştığıma çok sevindim, Almaz Serdaroviç.

Almazın eli yine ağırlı bir şekilde sıkıldı.

-Ben de komşum ile tanıştığıma çok sevindim. Almaz sözlerinin yerliksiz olduğunu anladi. –Eve girin, Bayramalı Büzmeyinoviç.

-Tersine, Büzmeyin Bayramalıyeviç.

‘‘Farkı ne ikisi de şehir ismidir’’

-Özür dilerim, eve buyurun, Büzmeyin Bayramalıyeviç, çay içelim.

-Bu sıcakta çay olmaz, Almaz Serdaroviç. Çay terletir.

Almaz ‘‘baba adı’’ ile hitap edilince başka biri ile konuşuluyormuş gibi hissetti.

-Ben sizin kapınızı bir şey rica etmem için tıkladım, Almaz Serdaroviç.

Mahri teyze uzun zamandan beri, daha doğrusu şehre taşındığından beri burada nasıl davranılacağı hakkında nasihatlar veriyordu. Onlarca nasihatlarının birinde şehirlilerin kapılarını her zaman kapalı tuttuğu ve cenaze dışında bir zaruri iş çıkmadan komşudan bir şey istenilmeyeceğini söylerdi. Bunun böyle olması gerektiğini geçen ay görmüştü. Komşularının hiç biri kapılarını açmazdı. Almaz duvara çivi vuracakken çekiç olmadığı için bisikletin pompası ile yapmıştı. Böylelikle de yeni pompayazarar vermişti.

Şimdi kayınvalidesinin verdiği dersleri hatırlayıp Almaz daha Büzmeyin Bayramalıveviçin ne isteyeceğini dinlemeden onu ya şehirli değildir ya da şehir kültüründen uzak olan biri olarak gördü. Şehirli değilse o zaman baba adını nasıl kullanırdı diye şaşırıldı. Yine de burada birileri ile yakın arkadaşlık kurabileceğini, ara sıra konuşacak birilerininin bulunmasına da sevindi.

-Başım üstüne eğer yapabileceğim bir şey ise yaparım Büzmeyin Bayramalıveviç.

Büyük bir iş olmadığını sözlerle değil hareketleriyle göstermeye çalıştı, Büzmeyin Bayramalıveviç.

-Hayır! Benim isteğim başka bir şey ile bağlı. Yani senin çay dediğinle. Bugün Spartak kazandı. Ben bu futbol takımını tutuyorum. Benim takımım.

Almaz düşündü ama yine de bu sözlerden bir anlam çıkaramadı. Bir an çayla ilgili bir şeyler söylemek için hazırlandı ama yerliksiz olur diye yine geri çekildi.

-Çay diyorsan o zaman...diyerek Büzmeyin Bayramalıveviç sözünü devam ettirdi. Sözlerini tekrarladı. Benim tuttuğum takım olan Spartak kazandığı için ben komşum olan Almaz Serdaroviçi akşam çay içemeye çağırıyorum. Yani misafirliğe çağırıyorum.

Bu haberi hiç beklemediği için:

-Çaya mı çağırıyorsunuz?-diye, Almaz şaşırıldığını saklamadı bile. Komşusunun yüzüne baktı.

-Evet misafirliğe. Niye bu kadar şaşırıyorsun ki? Spartak kazandı dedim ya. Yoksa misafirliğe gitmeyi sevmez misin? İşin kaç gibi biter?

-Saat altıda.

-O zaman ben saat yedi gibi seni bekliyorum- diye, Büzmeyin Bayramalıveviç Almaz'ın evinin tam karşısında olan 19 numaralı daireye elini uzattı. Senin 17 benim ise 19. Buradan çıkıp oraya gelirsin. Beklerim. Dünya hakkında, hayat ve futbol hakkında konuşuruz. Ben sana Golan yüksekliğinin durumu hakkında, Sadatın siyaseti hakkında, onun Kemp David'e gidişi hakkında anlatırım. Uluslararası meseleler hakkında araştırmak çok güzel. Tabi bunların hepsi futboldan sonra gelir. Daha da bir sürü olayları

anlattıktan sonra Büzmeğin Bayramalıyeviç acelesi olduğunu söyleyerek tekrar komşusunun ellerini sıktı.

Komşusu gidince kapıyı bile kilitlemeyi unutan Almaz daha önce kayınvalidesinin dediklerinin üzerinde düşündü. ‘‘Büzmeğin Bayramalıyeviç biraz fazla konuşuyor demezsen aslında iyi biri. Açık. Kalbindeki dilinde. Gazetede okuduklarını tekrarlayarak bana anlatmaya hazır. Ama o neden beni misafirlğe çağırıyor? Gördüklerimden yola çıkarsan kendisi tam da şehirli biri. Kendi adı ve babasının da adı şehirle bağlı bir ad. Dedeleri bile şehirli olmalı. Ama...

Neden Büzmeğin Bayramalıyeviç Almaz’ı misafirlğe çağırıyor? Şehir hayatı hakkında kendi köydeşlerine göre daha çok bildiğini düşünen Mahri teyzenin dediklerine göre şehirli olan biri hayatta evine misafir çağırılmaz. Ya görünüşü ve konuşması düzgün olan Büzmeğin Bayramalıyeviç ya da Mahri teyze bunlardan biri şehir hayatını bilmiyor. Ya da bildiği halde Büzmeğin Bayramalıyeviç kurallara uymuyor.

Almaz bu düşünceleri Kayınvalidesi gelene kadar bir kenara koyup, esas mesele olan Aymırat meselesine geçti. Birden Aymırat Almaz’ın şartını kabul etmeyerek Mahri teyzeyi istemeye gelmezse ne olacak?

Mahri teyze eve girer girmez söylenmeye başladı. Atı at edene dek sahibi köpek olur. Her zaman söylüyorum bunu şu bisikleti dışarıda bırakma. Yine dışarıda bırakmış. Yok benim dediklerim dinlenmiyor. Elindekileri yere bırakıp, sonra da bunun yanlış olduğunu düşünmüş gibi odanın tam ortasında duran masaya geçirdi. Hemen dışarı çıkarak bisikleti içeri aldı. Banyonun kapısına koyan kadın yine seslendi.

-Ya ben şu bisikleti atarım ya da benim dediğim yerde duracak.

Mahri teyze sonra kendini koltuğa attı. Yumuşak koltuk biraz onun sakinleşmesine yardım etti. Sesi bile değişti. Yanında birileri varmış gibi konuşmasına devam etti.

-Damadımın dediği gibi şehirle köy arasında havası bile farklı. Maysa ile Almaz’ı şehirli yaparım derken kendim insalıktan çıkmak üzereyim. Sürekli koşuşturuyorum. Onu götüreceğim, bunu getireceğim, onu öğreneceği, bunu öğreteceği derken zaman geçiyor.

Sonra Mahri teyze Maysa ile damadının şehre taşınmasını hatırladı. ‘‘Tek odalı bile olsa köyün beş odalı evinden daha iyidir! –diye yaptıklarından memnunmuş gibi odaya bir göz gezdirdi. Kızı ve damadı ile büyük şehirde yaşıyor diye konuşsunlar bana yeterli. Maysa ile Almaz’ın duvarda asılı duran resmine baktı. Bunu bile Mahri teyze çerçevelettirmişti. Onlara kalırsa...

Güzel düşüncelerin yardımı ile bisiklet için sinirlendiğini bile unutan Mahri teyzenin yine morali bozuldu. Odada sigara kokusu olduğunu anlayan kadın köyden birilerinin geldiğini düşündü.

Mahri teyze birden yerinden kalktı ve masada duran küllüğe baktı. İçinde içilmiş sigara izmariti vardı. Bunu gören Mahri teyze daha da sinirlendi. Bisikletin durduğu yere elini uzattı.

-Bunu ben köylülerden ayırmak için neler yapıyorum. Köyden birileri gelirse eve getirme demedim mi?

Mahri koşarak küllüğü temizledi. Pencereleri açarak evi havalandırdı. Bir yerden yumuşacık bez bulup, mobilyaları silmeye başladı. Aynı anda da söyleniyordu.

-Onlar bu eşyaları ellemiştir. Mobilyaları ellemeyeceğini onlar nereden bilsinler. Birden onun gözü radyonun altında duran kahve rengi çoraba düştü. Bunu görünce köyden gelen birinin bu evde olduğu şüphesi kalmadı. Onun tahmin etmesine göre bu çorap da köylü birinin çorabıydı. Mahri teyze daha da hızlı hareket etmeye başladı. Hemen süpürgeyi getirdi. Bir eli ile burnunu tutarak çorabı süpürge ile aldı, dışarı çıktı. İçeri girerken telefonun çalması ile koşarak telefonu açtı.

O anda Almaz banyodan çıkınca banyonun kapısında duran bisiklet yere düştü. Telefonla konuşan Mahri bunu dikkate bile almadı. Bisikleti kaldıran Almaz onun neden içeriye girdiğini düşünerek sessizce kayınvalidesine bakıyordu.

Mahri teyzenin telefon konuşması uzun olmadı.

Alyo! Setdarov'ın evi dinliyorum...Selam...Traktörcü Mammedaman mı?.. Tanıyorum...Evet?..Birinciden...Birinciden, Almaz evde değil. İkinciden de Mammedaman isen ben sana biraz kültür nasıl oluyor onu söylemek istiyorum...Şehir evlerine fazla misafirlğe gelinmez. İlk önce bir otele yerleşir sonra ararsın. Anladın mı?.. Anladıysan bundan sonra öyle yap. Tamam affettim. Tamam...Almaz ne zaman gelir bilmiyorum. Tamam. Kayınvalidesinin sözleri Almaz'ı sinirlendirdiği için kötü bir şey dememek için susmayı tercih etti. Ama Mahri teyzenin telefonu kapatınca "Medeniyetsiz köylüler" demesi ise Almaz'ın sabrını taşırdı.

-Neden yalan konuştun, yoksa yalan söylemek medeniyetli olmak mıdır?

-Böyle medeni bir yalan söylemek, medeniyetsiz doğru konuşmaktan daha iyidir.

Almaz kendini ne kadar tutmak istese de, yine duramadı. O elindeki havluyu bisikletin üzerine attı. Çok sinirlendiğini belli etmemek için yapabildiği kadar düşük sesle konuşmaya çalıştı.

-Yalan sözde medeniyet olmaz. İşte şehrin, işte evin. Ben böyle şehirli olmamam.

Almazın ‘‘şehirli’’ sözü, nedense otobüs beklerken karşılaştığı uzun donlu, onu küçümsüyormuş gibi: ‘‘Şehre gelince dikkatli ol’’dediğini, çöp kutusunun kapağına yapışan yarım kilo tereyağı Mahri hatırladı. O yaşlı adamın da ağzının payını vermediği için yol boyu pişmanlık yaşayan Mahri bütün istediklerini söylemek için fırsat türedi. O Almaza doğru bakınca incecik sesi dar odada yankılandı.

-Ne sesnin evin Kervansaray mı?

Mahri’nin heybetli sorusuna hemen cevap gelmeyince tekrarlamak zorunda kaldı. Ama bu kez medeni olmayı hatırladığı için biraz düşü sesle konuştu.

-Kervansaray değil. Ama her kapıdan geleni eve almak da uygun değil.

Mahri teyze koltuğa oturdu ve başka biri ile konuşuyormuş gibi yüzünü aynaya çevirdi.

-Şehrin gül gibi oteli varken birinin evinde oturmak da hoş değildir. Burası şehirdir hanım, şehir.

O an Almaz’ın aklında iki soru oluştu. Onlardan biri ‘‘Şimdi iyice tartışmaya mı girmeli’’ yoksa ‘‘Daha fazla zorlamadan akışına mı bırakmalı’’. Doğru Almaz kayınvalidesinin tersine giderek şehri terketmeye hakkı vardı. Böyle yaparsa Maysa da ona yaptığı yanlış demeyecekti. Karşı çıktığı halde Mahri teyze köydeki eve Almazı veya Almazla birlikte Maysa’nı da gönderirse yine bir yolu bulunurdu. Ama esas mesele Almaz’ın akrabalarındaydı. Onlar en baştan Almaz’ın Türkmenderde kabul edilmeyen kayınvalidesi ile aynı evde yaşamalarına karşı çıkmışlardı. Akrabaları kayınvalidesi ile aynı evde yaşamalarına alışmaya başlayınca da Almaz şehre taşındı. Bu yüzden de Almaz Mahri ile kendi akrabalarının arasında çıkabilecek tatsız durum olmaması için kayınvalidesinin dediklerinden çıkmadan bir şekilde köy geri dönmek istedi. Kayınvalide yine kayınvalidedir. Maysa da Almaz’ı ne kadar seviyor olsa da, yine annesinin sözünden çıkmamayı tercih ediyordu.

Bu yüzden de Almaz daha fazla zorlamadan akışına bırakmalı diye netice çıkardı. O böyle bir karar alıp, biraz sesini yumuşatsa da dedikleri kayınvalidesinin hoşuna gitmedi.

-Şehir, şehir diye benim başımda akıl bırakmadın kayınvalidem. Kayınvalidem demesi Mahri’nin hoşuna ama akıl bırakmadın demesi olmadı.

-Akıl kalmayacak kadar ne oldu daha? Benim sana bir kötülüğüm mü dokundu?

Bu iki kendini tutmak isteyen Almaz’ı kendinden çıkardı.

-Olan şey çok. Biz taşınınca komşuları misafirlğe çağırarak isteyince ne demiştin?

O an dediklerini Mahri teyze kılını bile kıpırdatmadan tekrarlayabiliyordu.

-Böyle yaparsan şehirliler çok şaşırırlar. Yoksa yalan mı? Böyle konuşmaması gerekiyordu ama Almaz hemen:

-Yalan –dedi. İşte yaşı büyük olmasına rağmen o kendisi gelip beni misafirliğe davet etti. Şehirde de böyle oluyormuş.

Mahri usulca yerinden kalktı.

-Kim çağırdı?

-Büzmeyin Bayramalıyeviç

Mahri sesini çıkarmadan koltuk ile televizyonun arasında olan yerde iki kez gidip geldi. Diyeceklerini yerden arıyormuş gibi bir kaç kez aşağı baktı. Bunların hepsinden sonra ağzından küçük bir cümle çıktı.

-İsmine bak adamın?

Bu sorunun anlamı denildiği an anlaşıldı.

Almaz sen ne diye cevap verdin? Diye sorunca:

-Gelirim dedim. Çağırıldıysa gidilmesi gerekir diye cevap verdi.

Mahri teyze daha fazla konuşurmadı.

-Köylülüğünü etme hanım. Gidersen medeniyetsiz sayılırsın.

Araya giren sessizliği Almaz bozdu.

-Şehirliler de aynı bizim gibi insanlar. Onların aklında olmayanları sen türetiyorsun. Görüyor musun?

-Görüyorum- diye Mahri damadının sözünü bölerek konuşmaya başladı. – Büzmeyin Bayramalıyeviç çağırıyorsa seni salak yerine koymak için çağırıyordur. Ben bunları çok iyi bilirim. Şehirde misafirliğe gitmek ayıptır. Ona bana sor.

-Bilmiyorum ama bu şartlarla ben burada yaşayamam- diye yalandan gülümsedi.

-Yaşarsın. Ben bu evi ne zorluklarla aldım. Sizi adam edebilmek için, şehirliler edebilmek için...

Sonu getirilmemiş sözlerin devamında ne söylenmeyeceğini Almaz biliyordu. Bu sözlerin devamı ‘’ Sizi şehre getirmek için kaç kapıya gittim, ne kadar zor yollardan geçtim. Sen ise yapılanların hiç birini bilmiyorsun’’ diye devam etmeliydi. Almaz bunların hepsini anlıyordu. Ama Almaz için daha önce aklına gelmeyen başka bir mesele vardı. Bu da kızı ile damadını şehre getirdiği için gurur duymasıydı.

Almaz şehre taşınmadan önce köyden daha sesli ve hareketli bir hayat beklese de, geldiğinden beri o kadar gurur duyarak konuşulacak bir şeyin olmadığını göz yetirdi. Tam tersi şehir hayatı Almaz için anlaşılabilir geldi. Ama Almaz bunu buraya gelmesine sebep

olan kişinin yüzüne söylemek istemedi. Bunu söylemeye kalkarsa Mahri teyze onu nankör insan gibi görecekti.

Almaz çekmecenin üstünde duran şişeyi aldı, kırmızı çiçekli kaseye su koydu. Onun her hareketinden bir eksiklik bulan kayınvalidesine bilerek soru sormak için ona doğru baktı. Ama Mahri Almaz'dan erken davrandı.

-Sen bilmediğimiz bir yerde kendine de, beni ve Maysacan'ı da... O 'rezil etme' sözlerini kullanmadı. Şehirde böyle değil. Almaz kayınvalidesinin bu kez söyleyeceklerini de anladı. Yanlışını nasıl düzeltebileceğini de biliyordu.

-Şimdi ben bu suyu da mı farklı bir şekilde içmeliyim? Ben seni anladım.

-Anladıysan kase dediğini aklından çıkar, han. Çok şükür artık sen köylü değilsin. Birden kase konusundan uzaklaşarak masanın üzerinde duran küllüğü eline aldı. -Şu küllüğü ben sana neden hediye ettim.

Bu kez ise Almaz kayınvalidesinin nereyi nişana alacağını tahmin edemedi.

-Küllük kül içindir.

Mahri küllüğü yerine bıraktı.

-Küllük kül atmak içindir- diye damadının dediklerini tekrarladı. Sonra da Almaz daha bundan bir şey anlamaz diye anlatmaya çalıştı. -Kül atmak için değil Almaz, süs için. -Medeniyetli şehir evlerinin her birinde böyle cam küllük olmalıdır.

Almaz sesini çıkarmadan sadece sessizce düşünmekle kaldı. Bununla birlikte kayınvalide ile damadın arasındaki tartışma bitmiş gibiydi.

Almaz kendi dediğini yaptı. Suyu kase ile içti. Mahri teyze ise bunu görmüyormuş gibi eski yerine geçüp oturdu. Ama sessizlik uzun sürmedi. 'Fazla karışmamam gerekir' dese bile Mahri teyze konuşmadan edemedi.

-Damat, eğer sen benimle bu evde yaşayacaksan bir daha bu köylüler eve adımını bile atmayacak. Ben bunu sana düzgün bir şekilde söylüyorum. Sen de anla.

Küllük hakkında söz açılınca sözün nereye geleceğini Almaz artık biliyordu. Bu da bir kez daha doğup büyüdüğü yeri, arkadaşlarını hatırlattı.

-Kayınvalidem sen de bir şeyi anla lütfen. Çağırılınca bile şehirlilerin evine misafiriğe gitme, köylünü eve getirme... Ben insan mı yoksa...

Mahri zaten bu son söylenenleri bekliyordu.

-Sen insansın. Bir de şehir insanı. Onlar ise... Cam küllüğe kül atan ve gittiği yerde eski çorabını unutam kişilerden sana arkadaş olmaz.

‘‘Çorap’’ sözü Almaz’ı düşündürdü. Bir yerden eksik bir şey bulmakta en iyi olan kayınvalidesi çoralı konuşmadan bir şey çıkarmaya çalıştı. Gelen köylü arkadaşlarının ikisi de sandalyede oturmuşlardı. Ayakkabısını çıkarmayan kişilerden çorabın kalmayacağı belliydi.

-O nasıl çorap?

-Ne eski çorabı ne yapacaktım. Dışarı attım.

Tabi bu çorap meselesiyle Almaz kayınvalisini utandırabilirdi. Çünkü Mahri teyzenin köylülerin diye attığı çorap damadına daha dün aldığı yeni çoraptı. Yine de bu meseleyi fazla

açmamak adına kendinin olduğunu söylerdi ve başka işlerle oyalanmayı devam etti. Ama başka bir meselenin açılmasına Almaz’ın kendisi sebep oldu. Onun ‘‘Zaten dar evde bisikletin ne işi var?’’ demesi ile bisiklet konusunu tekrar açtı.

-Ben unutmuştum bile. İyi hatırlattın.- o hiç durmadan nefes nefese kalarak daha önce sözlerini ezberlemiş oyuncu gibi konuşmaya başladı.- Şunu dışarıya bırakma diye ben sana kaç kere söyledim? Sen kendini de, beni de, Maysacan’ı da rezil ediyorsun. Şehirde böyle şeyler dışarda bırakılmaz. Hemen çalarlar. Çalınması bile önemli değil ama herkes bizimle dalga geçer. Sen bunu anla Almazcan. Her yerin kendine göre bir kuralı vardır...

Mahrinin nasihatlarının sonu gelmeyeceği belliydi. Bu yüzden de Almaz banyo yapmış bile olsa dişlerini fırçalama bahanesiyle tekrar banyoya girdi.

Bugün Almaz rahatsızlık hissettiği için onun asfalt yapan arabasını öğleden sonra diğer iş arkadaşları kullanmak zorunda kaldı. Almaz ise işten çıkarak şehrin merkezi bahçesinin içinden geçerken ‘‘Güller’’ tabelalı ahşap binanı görünce içine girdi. Onun çiçek alma niyeti olmadığı için orada da fazla durmadı. Üç beş dakika rengarenk olan çiçeklere baktı ve satıcıya selam verdi. Orta boylu güzel kadını Almaz Kolhoz’un medeniyet başkanının yardımcısı olan Nazikcemal teyzeye benzetti. Hepsi de bundan ibaretti. Almaz mağazadan çıktı. O bahçenin kapısından çıkınca gördüklerine çok sevindi. Sokağın diğer tarafından Çarı ağa gidiyordu. Onu görünce çok heyecanlandı. Çarı ağa kolhoz işçilerine tüp getiriyordu. Kolhoz yöneticileri ona ayrı bir araba verene kadar tüpleri şehirden köye traktörle getirmek zorunda kalmıştı. Almaz da kendi traktörü ile rayon merkezine gidip gelerek daha önce de tanıştığı köydeşi ile daha da yakın olmuştu. Çarı ağa açık gönüllü ve şakacı biriydi. Bu yüzden de onun yanında zaman su gibi akardı. Çarı ağanı görünce güzel anıları hatırlayan Almaz rahatsızlığını bile unutmıştu.

Çarı ağanın kalabalığın içine sinip gitmesinden korkan Almaz sağına soluna bakmadan yola atladı ve araba sürücüsünün dikkatli olması ile bir kazadan ucu ucuna kurtuldu. Sürücü bir saniye frene geç bassaydı kaza olabilirdi. Yakınlarda trafik polisinin olmaması da Almaz'ın şansınaydı. Çünkü ceza kesilebilirdi. Arabadan kafasını çıkaran şoför öyle bir şeyler sözler söyledi ki sokak yankılandı. Kenardan giden kadınlar kulaklarını kapatmak zorunda kaldı.

Almaz için hayal kırıklığına uğratan şey de yoldan giden adamın Çarı ağa değil de ona benzeyen biri olmasıydı. Bu durum ise tekrar Almaz'a köyü, köy adamlarını, Çarı ağanı hatırlattı.

Almaz otobüse bile binmeden evine yaya gitti. Yol boyunca kayınvalidesinin bu yakınlarda köye giderek evi satacağını düşündü. Onun tahminlerine göre eğer ev satılırsa onun köye gitme arzuları da yok olacaktı. Bu yüzden de geri kalan vaktini kendi hedefine ulaşmak için harcamalıydı.

...Almaz eve gelince kayınvalidesi evde değildi. Hasta olduğu için yemek yemek bile istemedi. O yüzünü yıkadı ve gazeteyi alıp koltuğa oturdu. Kapıdan ayak sesleri gelince gazeteye de bakmadan komşusu Büzmeyin Bayramalıyeviç hakkında düşündü. Kayınvalidesinin gönlü için ona misafirliğe gitmediğini hatırladı. Almaz büyük yaşlı adama söz verip sözünde durmadığı için kendinden utandı. Sonra da esas mesele olan Aymırat'ı hatırladı. İki üç gündür Aymırat hiç gözüküyor ve aramıyordu. Bu durum ise Almaz'ı rahatsızlandırdı. "O gidiş gidiş oldu hiç geri dönmeyecek mi?". Belki de şehirde bir yerde görüşüyorlardır.

...Gazetenin dördüncü sayfasında olan yazı Almaz'ı gülümsetti. İlanda iki hafta önce bir köpeğin kaybolduğu ve onu bulana hediye verileceği yazıyordu. Almaz bu tip ilanları hayatında ilk kez okuyordu. Bu yüzden de gözlerine inanmıyormuş gibi ilana tekrar tekrar baktı. Bu ilan da Almaz'ı başka bir fikre götürdü. O kendine kendine: "Eğer de Aymırat ile kayınvalidem anlaşamazlarsa...Kayınvalidemin demesine göre böyle büyük şehirde sadece evlenmek için değil, ev almak için de fırsat kollayanların sayısız olmasıydı.Belki de.."

Her zamanki gibi Mahri teyze bir rüzgar gibi içeri girdi. O girişte durarak elini beline koyup, Almazcan ben sana daha kaç kere söylemem gerekiyor?- diye sözünün sonunu getirmede.

Almaz ne dün ne de bugün kayınvalidesini sinirlendirecek bir şey yapmadığı için ne olduğunu öğrenmek amalı:

-Ne oldu?- dedi

Mahri sağ eli ile kapıyı gösterdi.

-Neden kapıyı kilitlemiyorsun? Şehirde böyle yapıldığını hiç gördün mü? İşte Doydukbibi Muhammetgurbanovnanın kapısında büyük kilit bile var.

Almaz kayınvalidesinin dediklerinin yanlış olduğunu söylemiyordu. Çünkü o şehirde kendi evi dışında başka bir eve hiç gitmemişti. Yine de küçük mesele için sessiz kalmak istemedi.

-Kendim içerideyken şu kapıyı kilitlemezsem bu evi düşman mı götorecekti?

-Ben evi biri götürür diye demedi-diye Mahri teyze içeri girdi.-Bu bir kuraldır. Bu kurallara uymazsak bize gülerler. Bir daha böyle yapma...İşten erken mi çıktın?

-Evet

Mahri damadının işten erken çıkma sebebini sormadan dolabı açtı ve içinden bir elbise çıkardı.

Almaz kayınvalidesinin eve getirdiği eşyalardan haberi vardı ama bu elbiseyi yeni görüyordu. Bu yüzden de o kapı konusunu unutarak kayınvalidesinin yaptıklarına bakıyordu. "Gerçekten e bu elbiseyi kendisi mi giyecek?"

Tam bir şehirli olacağı gerçek galiba!

-Kayın, sen bu elbiyi Maysa için mi aldın?- dedi.

Mahri damadının sorusunu yerliksiz gördüğü için ona doğru baktı ve dolaptan yine bir şeyler aradı.

-Ne ben böyle elbiseyi haketmiyor muyum?

Almaz kayınvalidesine iyi görünmek istedi:

-Millet bir kez hakke diyorsa sen iki kez haketmişindir. Nasıl bir şey soruyorsun kayın? Bir de bu elbise tam bir modadır şimdi.

Mahri Almaz'ı konuşturmak için:

-Neden iki kez hakke diyormuşum? Damadından hemen cevap olmayınca kendisi konuştu. -İşte bu şimdiki moda.- Mahri dolaptan çıkardığı saatini gururla yukarı kaldırdı. -Aymırat'ın mağazasındaki satacı çocuklar buldular.

-Çocuklar da Aymırat'ın son müşterisini bulmuşlar.-diye yana baktı.

-Sen ne demek istiyorsun?

-Evde zaten iki tane saat varken bunu nereye koyacaksın? Uyumken ben yanıma almazsam...

-Almazcan modadır bu karşı çıkma.

Almaz biraz düşündü. En son moda olan bir şeyi getirse de kayınvalidesine karşı duramayacağını düşündü: ‘‘Biriktirdiğin paralar bitince artık modayı takip etmezsin’’ diye Mahri teyzeye duyurmadan fısıldadı.

-Ben hiçbir zaman karşı olmam. Millet alıyorsa biz de almalıyız. Geri kalmamalıyız. Başka ne aldın?

Mağaza mağaza dolaşarak aldığı şapkasını daha damadına göstermediğini Mahri hatırladı.

-Sen artık biraz da olsa şehirli olmaya başlamışsın.

-Şehirli olmama çok seviniyorum kayın.

-Sevindiysen o zaman kafandakini de çıkarmalsın.

Bu teklifi anlamayan Almaz:

-Şehirli olmakta kafamdaki şapkanın bir zararı mı var?

-Var, var. Bir de saçını uzatmalısın. Son teklifi de anlamayan Almaz kaşlarını kapatan saçlarını elledi.

-Benim saçım mı yok?

Mahri teyze elini uzattı:

-Zorlaya zorlaya seni şehirliye dönüştürmeye çalışıyorum ama olmayacak sanırım.

-Sonra da damadının saçlarına baktı.- Senin böyle kısa saçın modadan çıkalı on beş yıl oldu. Artık şapkanın altından çıkan uzun saçlar modadır, hanım.

-Benim nefret ettiklerim uzun saçlı erkek ve altın dişli olmaktır.

Mahri koltuğa oturdu ve hmen soru sordu.

-Sen Maysa ile beni seviyor musun?

-Ben sizi sevmeseydim...

Bu cevaptan sonra Mahri hafifleyerek yerinden kalktı.

-Sevdiğin doğruysa o zaman benim dediklerimi yapacaksın. – O karton kutunun içinde duran şapkanı eline aldı. –Şu şapkayı bir saat sırada bekleyerek senin için aldım.

-Ben şapka takmayı...

Mahri Almaz'ın sözünü bitirmesine izin vermedi:

-Böyle şapkaları kimler kullanır, bilir misin? Mahri teyze ‘‘evet’’ veya ‘‘hayır’’ cevabını beklemeden devam etti. –Böyle şapkaları tam bir şehirli kullanırlar. Az önce arabadayken bir göbekli adamın kafasında da aynısından vardı...

Kayınvalidesinin ilgili olduğunu Almaz severdi. Ama dışarda gördüklerinin hepsini Almaz'a giydirmek isteğini kabul edemiyordu. En esas sorun da bunları ona

anlatamıyordu. Sebebi ise Mahri teyze bir şey istedimi onu yaptırmak istedi. Onun yaptıklarının yanlış olduğunu söylenmesini sevmezdi.

Almaz şimdi de Mahri teyzenin aldığı şapkasını karton içinde kalarak şeklini kaybettiği için kullanılmaz hale gelmiş demenin yerine:

-Ben ne şehirliyim, ne de göbekli –dedi.

Almaz'ın "Ben şehirli değilim" sözleri Mahri için alınan şapkayı atmaktan bile kötüydü.

-İlk olarak biz artık bir aydır artık şehirliyiz. Bu sözleri de gururla söyledi. –Bir de fazla konuşma da al şunu dene.

Karşılık göstermek neticesiz olacaktı. Bu yüzden de Almaz'ın kendisi şapkaya doğru elini uzatmak zorunda kaldı. Giydi ve aynanın önüne geçti. –Nasıl?

Şapka Almaz'a olmadı. Olmamasının dışında da böyle şeyler Almaz'a yakışmıyordu.

-Biraz büyük gibi...-Biraz sessiz kalan Mahri kendi sözlerini doğru çıkarmak için yer aradı.

-Büyük geleceğini biliyordum. Zaten büyük olduğu için aldım. Almaz'ın verdiği soruya iki cevap geldi. –İşte, saçını uzatırsın, tam olur. Nazarlardan korusun adam oldun.

"Üç manat ile adam olunuyorsa birini daha alsaydın!" diye Almaz fısıldadı. Bunu çok az duyan Mahri teyze:

-Almazcan bana bir şey mi dedin? –dedi.

-Yok ya kendimle konuşuyorum. Maysa ile evlenmeseydin ben senin gibi kayınvalideyi nereden bulacaktım. Sen kendini düşünmeden sabah akşam bizim için koşuyorsun.

Övgüler almak herkese mutluluk veriyordur ama Mahri teyze için bu daha da ötesiydi. Bir işini översen göğşe kuş olarak uçar. Damadının ağzından hayatından ilk kez böyle sözler duyan Mahri teyze boğazı düğümlendi. O uzun süre konuşmadan yutkundu durdu. Heyecanını belli etmemeye çalıştı.

-Şöyle yapılanı biraz fark et de, ben olmasaydım şimdiye kadar tozlu köyde kalacaktın.

Köyün küçük görülmesini bir de "Tozlu köy" denilmesi Almaz'ın hoşuna gitmedi. Mahri'nin ata babaları da köylüydü, kendisi de. Köyde doğup, büyümüştü. Onu şimdiye kadar bu duruma getiren de köydü. Almaz Mahri'nin köyü küçük görmesini hala

anlamıyordu. Şimdi bunun sebebini sormak istedi. Ama başka bir mesele aklına gelince sormama neticesine geldi.

Mahri bileğindeki saate baktı. Duvardaki, masadaki ve elindeki saatler aynı vakti göstermiyordu.

-Bu daha ileride galiba- diyerek kendine göre netice çıkardı.

Mahri iş güçle köye gitmesini bu güne bırakmıştı. Kayınvalidesinin bu kez köye gitmesi Almaz'ı rahatsız ediyordu. Çünkü bu kez sadece gezmek için gitmiyordu.

-Daha bu evi satmazsak iyi olacak bence- diye konuştu. Kayınvalidesinin köye gideceği haberi alır almaz. -Kızın da ziraat mühendisi olacak, bir de o da şehirde yaşamaya pek bir istekli değil.

Mahri köye götüreceklerini çantaya koyarken onun cevabını verdi:

-Kızın dedin, iş dedin, bundan sonra köye giderim deme han. Ziraat mühendisliğini bitirerek şehrin tam ortasındaki kebab dükkanında çalışan az mı?

Bir de köydeki işten daha fazla kazançlı.- O çantanın ağzını kapatarak fikrini özetledi. -Seni şehre getirdim ya kızımın derdi kolaydır. Hadi güle güle, ben gidiyorum.

Kayınvalidesinin bu kadar hızlı gideceğini bilmeyen Almaz esas konuya gelmek istedi.

-Şapka dedik, o dedik, bu dedik, benim esas meselem var. Sana söyleyemedim. Teyzemin meselesini konuşmadık.?!

Bu haberden sonra Mahri tamamen farklı insana dönüştü. Çantasını masaya bıraktı ve acele etmesine rağmen koltuğa oturdu.

-Sen daha geçen "teyze" diyordun ya. Sonunu getirmedi- diye konuşmaya başladı. O ne teyzesi kız? Senin teyzen var da benim mi haberim yok.

En son sorunun geleceğini Almaz biliyordu?

-Ay teyze desem de olur, demesem de. Biraz uzaktan akrabamız. Fazla görüşmediğimiz içini...Geçen şehirde karşılaştık yeniden tanışmış olduk.

-O da mı şehre taşınmak istiyor?

Mahri kızı ve damadını şehre getirdiği için herkese bununla ilgili yardım edebiliyormuş gibiydi. Bir de Mahri köyden şehre taşınmayı büyük mutluluk olarak görüyordu. Taşınmada yardım eden kişiyi de mutluluk veren biri olarak görüyordu.

-Aymırat'tan sonra sen baya farklı düşünmeye başladın.-Almaz Mahrinin sorusuna cevap vermeden devam etti.- Teyzemle ilgili daha önce anlatmıştım.

-Söylemiş olsan bile hatırlamıyorum.

Mahri doğruyu söyledi.

-Teyzem tam bir şehirli.

-O zaman ne?-diyerek, acele ettiğini belli etmek için Mahri duvardaki saate baktı.

-Teyzem evlenmek istiyor.

Mahri sağ eli ile alnını tuttu.

-Benim aklım nerede! Şimdi aklıma geldi. ‘Normal biri olursa bana haber et’ demişti.- Birden yerinden kalktı ve ‘Normal’ dediği nasıl oluyor ki?

Almaz düşündü.

-Onun dediği, sokakta orada burada kalmayan, iyi birileri demiş olmasın. Bu sözlerden sonra kendinin uydurduğu hayali teyze hakkındaki düşüncelerinden gelen sevinçler uzun sürmedi.

-Neden ben ona yardım edecek misim?- diye Mahri yerinde ve cevap vermesi zor olan soruyu sordu. –Evlenmek isteyen senin teyzen. Evlenmek isteyen ben nasıl yardım ederim?

Bu soruya almaz çok iyi cevap bulmalıydı. Almaz’ın düşüncelerine göre, bu cevap yerinde olursa, kayınvalidesi tamamen bu meseleye girişmeliydi. Yoksa hayali teyzesi gibi Almaz’ın arzuları da hayal olarak kalacaktı. Bu yüzden de Almaz cevabında Mahri teyzeye de övgüler yağdırmalıydı.

-Biz yardım etmesek bile teyzeme birileri bulunur ama senin hem şehirde hem de köyde tanıdığın olduğu için sana söyledim.

Mahri’nin yüzü değişti. Demek, cevap tam yerindeydi.

-Bunu doğru söylüyorsun. Ben ikisini de iyi bilirim.

Almaz da bu sözleri bekliyordu.

-Bu yüzden diyorum...

-Teyzen kaç yaşında?-diyerek, Mahri sessizlikten sonra konuşması damadının övgüler yağdırmasının boşuna olmadığını gösterdi.

Almaz düşünerek cevap verdi.

-Kırk dört yaşını geçti.

Mahri damadının yüzüne baktı.

-Benden de büyükmüş...-diyerek şaşırdı.

Sorunun en zoruna cevap veren Almaz’ın artık cümleler ağzına geliyordu.

-Bu zamanda kırk dört, kırk ben yaş mıdır kayın!- Almaz Mahri teyzenin kendi yaşını da söyleyerek onun kalbine de heyecan getirmek istedi. Onun istediği de oldu. Mahri kendini iyi hissetmeye başladı.

-Evet, hayatını boşa geçirmek istemiyordur. Ben onu anlıyorum.

Almaz için en önemli olan da Mahri'nin bunu anlamasıydı. Bu yüzden de artık Almaz Mahrinin kendi sözlerini kullanmak istedi.

-Akıllı kadınlar benim teyzemin haklı olduğunu onaylarlar...İşte o da senin evleneceğini duyarsa "Sadece kendilerini düşünüyorlar" diye bana küsebilir.

-Ay, benim daha belli değil, diye Mahri utandığı veya gülümsediği belli olmayan hareket etti.

-O nasıl belli eğilmiş? Kayın ve damadın bu konuları konuşması uygun da değil ama ben aslında Aymırat'ın kötü biri olduğunu düşünmüyorum.

Mahri bu kez gülümsedi.

-Aymırat senin şartını kabul etmezse...

-Sen onun kabul etmesini istiyor musun?

Konuşma iki taraftan da açık olduğu için. Mahri kalbindekileri saklamadı.

-Aslında ben senin talebine karşı değilim.

-Anladım- diye cevap veren Almaz'ın sesinde mutluluk hissediliyordu. -Biz artık köylü değiliz kayın. Bu yüzden de açık konuşmamız uygundur.

-Doğru söylüyorsun, utanacak bir şey yok.

-Utanacak bir şey yoksa gerçekleri konuşacağım. Eğer de Aymırat gerçekten seninle evlenmek istiyorsa benim nasıl bir şartım olursa olsun o hayır diyemez. Doğru değil mi?

Almaz'ın dediklerini Mahri onaylıyordu.

-Sen artık şehirli olmuşsun Almazcan. Sana bir şey öğretmemize gerek kalmadı.

Mahrinin demek istediği aslında evlenme meselesiydi. Almaz bunu anlayınca, Aymırat bilen yine bir kez, bir kez de değil birkaç kez bunu konuşmaya hazır olduğunu söyledi.

Sonra tekrar teyze konusuna geçildi.

-Tanıdıklara bir söylemem lazım-diyerek, Mahri bu konuda yardımcı olacağını bildirdi.-Hayırlı işe yardımcı olursan sevaptır. -O gitmek için çantasına eline alınca yine durdu.-Aslında teyzen hakediyor. Ülke güzel, hayat iyi, uzattığın yere elin yetiyor. Bu yüzden de hayatı boş geçirmemen gerekir. Ben mutlaka sorarım...Sorarlarsa teyzenin adresini nasıl veririm Almazcan?

-Teyzemin mi?-diye, Almaz sakındı.-Teyzem aynı senin gibidir. Köyü de şehri de iyi bilir.

Mahri acele ile kapıya doğru adım attı.

-Anladım ben fazla durmadan geri dönerim.

-Kayıncan, artık taksilik veya diğer araba için bir eşyamız kalmamıştır köyde.

Mahri hayırlı iş için giderken önünü siyah kedi kesmiş gibi durdu. Almaza şaşkınlıkla baktı.

-Söylediğin ne? Konu eşya değil. Artık ben köye otobüsle veya yürüyerek gidersem görenler ne diyecek? Artık biz şehirliyiz.

Mahri bu sözleri ciddiye alarak söylese de, Almaz bunları ciddiye almadı. Yine de karşı çıkmamak için konuşmadı.

-Ben gidiyorum kapıyı kilitle, Almazcan.

Son söylenen yine Almaz'ın moralini bozdu.

Kayınvalidesi ile konuşmadan sonra, esas olan Aymırat hakkındaki konuşmadan sonra Almaz hastalığını da unuttu. Tek başına çok düşündü. Mahri'nin tamamen şehre taşınma kararı kesindi. Bu yüzden de ne bütün hilekarlığı kullanmak zorundaydı. Mahri ile olan bugünkü konuşma ise, Almaz'a Aymırat ile açık konuşmaya izin veriyordu. Aymırat üç dört gündür gözüküyordu. Bundan Aymırat iki netice çıkarmıştı. Biri Aymırat ortalıkta gözükmemekle kendi itibarını arttırmak istiyor. İkincisi ise Aymırat Mahri ile evlenmekte o kadar da istekli değil. Bu mesele fazla uzamadan Almaz Aymırat ile bir sonuca varmalıydı. Aymırat'ın yüksekten baktığını ve inatçı olduğunu bilen Almaz onunla tekrar görüşmek istedi. O Aymırat'ın çalıştığı mağazanın nerde olduğunu biliyordu. Evde onun iş telefon numarasının olduğunu hatırlayıp onu aradı. Aymırat yeni gelen malları kabul ettiğini ve şu anda telefona cevap veremeyeceğini söylediler. Ama bunu söyleyen adam Aymırat'ın iş yerine hangi otobüsle gidildiğini anlattı.

...Almaz gideceği yere yaklaşınca uzaktan Aymırat'ın sesi geliyordu. Kendini görmese de keyfinin yerinde olduğunu anladı. Fazla konuşkan ve biraz da kendini beğenen Aymırat gözünde canlandı.

Gerçekten de Aymırat'ın keyfi yerindeydi. Almaz onu böyle gördü. Ama Almaz içi malla dolu küçük odaya girince Aymırat değişti. Hoşlandığı kadının damadını görünce sevinmenin yerine tam tersi ciddi oldu. Almaz'a saygısızlık yaparak "He geldin mi?" dedi. Onun sesi çok kötüydü. Almaz Aymırat'ın neden böyle konuştuğunu hemen anladı. Anladığı için de, utandı. Ama onun yanına geldiği için hiç de çekinmedi. "Bitiyorsa, bitsin" dedi Almaz kendine. Bir de oraya gelme sebebini belli etmeden geri çıkmayı düşündü.

Yanında boş sandalye olmasına rağmen Aymırat misafirine oturmayı teklif etmedi. Konuşmak bile istemedi. Tam tersi kendi işi ile meşguldü. Bunları gelen misafirle ilgilenmemek için yapıldığını Almaz anlıyordu.

Bu yüzden Aymırat işini bitirene kadar, Almaz ona diyeceklerini hazırladı. Bu sözlerden sonra Aymırat'ın vereceği cevabı da tahmin etti.

-Şuradan geçiyordum da dükkanının göreyim diye girdim. Senin de işin çok gibi.

Bütün konuşma bundan ibaretti.

Almaz kabul edilmeyen misafir gibi sokağa çıktı. O ne yapacağını, nereye gideceğini bilmiyordu. Birden kayınvalidesinin de tamamen şehirli olmak için can attığını hatırlayınca durduğu yerden köye gidesi geldi. Ama bu fikirden de el çekti. "Saat üç gibi kayınvalidem köyde olursa bir saat sonra da ben oraya gidersem görenler ne diyecek? Kayınvalidem beni herkesin içinde rezil etmekten de çekinmez. Gittiğim an "Hadi düş önüme" derse ben bütün akrabalarım rezil olurum." Zaten kayınvalidesinin yüzünden köyü terketti diye ad aldım. Bunlar da olursa o zaman onların ağzını kimse kapatamaz! Almaz bu düşüncelerden sonra yine gitmemeye karar vererek geri evine doğru yürümeye başladı.

Aymırat'ın bu kadar soğuk karşılaması, kayınvalidesinin ise şehre gelmek için can atmasını hatırlayınca Almaz'a yüksek binalar mı gözüne güzel gelmiyordu. Aslında bu düştüğü duruma Mahri teyzeni de değil kendini suçluyordu. Çünkü, düğün öncesi Almaz Mahri teyzeye "Biz senin sözünden hiçbir zaman çıkmayız" diye söz vermişti.

İkinci vakti olunca Almaz eve geldi. İçi gereksiz eşyadan dolu ev ve sessizlikti. Almaz radyonu açtı. Radyoda köy zahmet severleri için şarkı veya bir sohbet yayınlanacakmış gibiydi. Almaz şehre taşınalı köylüler hakkında olan programları sevmiyordu. Çünkü bu programlar köyü hatırlatıyordu. Almaz hemen köye doğru koşmak istiyordu. Gazete sayfalarını açarda da aynıydı. Daha geçen gün Almaz'ın köyünden bir haber vardı. Bu haberi okuduğunda Almaz'ın aklına büyük ağaçlar ve geniş meydanlar geldi.

Tek başına fazla kalmayan Almazın evinin kapısından ayak sesleri geldi. Kapıyı kilitlemediği aklına gelen Almaz kapıya doğru gidince ayağı ile kapıyı açan siyah bıyıklı, başında yeşil şapkası olan uzun boylu biri kapının önünde duruyordu.

Almaz ne diyeceğini bilmeden durdu. Sonra da kendinden büyük olana selam vermesi gerektiğini hatırladı.

-Selam- diye elindeki eşyasını bırakıp adam içeri baktı. Burada eşya bırakacak yer bile yokmuş dedi.

Söylenenler Almaz'ı sinirlendirdi.

-Evin içinde yer olmadığını gördüysen niye içeri sokmaya çalışıyorsun?

Bunları duyacağımı bile düşünmeyen adam Almaz'ın yüzüne baktı:

-İçeri koy denildi ben de koyuyorum-dedi.

Çantası eşya ile dolu Mahri kapının önüne geldi. O büyük bir mutluluk bulmuş gibi sevinçliydi.

-Almazcan ben de geldim.

Almaz kayınvalidesine değil de eşya getiren adama bakarak konuştu.

-Gelmene sevindim.

Eşya taşıyan adam Mahri gelince çıktı. Onun vedalaşmadan gitmesi ise tekrar geleceğini gösteriyordu.

Kapıdan keyfi yerinde giren Mahri içerinin halini görünce morali bozuldu.halının üzerinde Almaz'ın toplamayı unuttuğu testi çaydanlık ve kase duruyordu.

-Yok olmuyor. Yine şu çaydanlığı aldın mı? Eve medeniyetli biri gelince böyle şeyler gözükmessin demedim mi? Ben sana söyleye söyleye artık dilimde tüy bitti. Şu şehirde önüne testi çaydanlık alan birini gördün mü?

Mahrinin sinirlendiği hareketlerinden de belliydi. Hızlı adımlarla çaydanlığı ve kaseyi alarak mutfağa gitti.

-Yine başladı!- diyerek Almaz o gidince başını salladı. -Valla benim kayınvalidemin düşündüğüne göre şehirli denen kişiler nasıl olmalılar? Çay içme, evine misafir çağırma, misafirlğe gitme...

Bir elinde büyük bohça ile gelen bıyıklı adam diğer eli boş olmasına rağmen kapıyı yine ayağı ile ittirdi. Onu gören Almaz "Şehirde kapı ayakla mı açılıyor?-diye kendi kendine sordu.

-Ya da bu bıyık şehirli değil midir?"

Bıyıklı adam girer girmez:

-Genç yiğit, sen Mahri teyzenin neyi olursun?-diye, konuşmaya başladı.

-Mahri teyze benim aziz ve sevgili kayınvalidemdir!

Mahri bıyıklı adamın elindeki bohçayı masanın üzerine koydu.

-Ben de onu senin teyzen sanmıştı. Yanlış anlama ama kayınvaliden çok iyi biri, eli açık iyi insan.

Kayınvalidesinin bu taksici ile köye gidip geldiğini yolda da herşeyi konuştuklarını Almaz anlıyordu. Bu yüzden de bu adamı anlayan Almaz ona bir şey demedi.

-Ben yanlış anlamam tabi ama gelin yaşta gibi görünen kayınvalideme teyze demen...kendisi duyarsa ne olacak biliyor musun?

Bıyıklı adam işe büyük heyecanla başlamak isteyen biri gibi ellerini ovaladı.

-Kendine söyleme! –Birden genç yaşlı gibi Almaz'a yaklaştı. –Ben senden içimdekileri saklamak istemiyorum, oğul. Ben taksiciyim...

-Taksici olmanı söylemek içini açmak değildir!-diyerek onun ne demek istedi.

-Kayınvalideni köye götürdüm –diyerek, taksici sözünün bölündüğünü de farketmedi. ‘Teyze’ demek de ne yol boyunca ‘Gelin’ diye hitap ettim.

Almaz'ın tahmini doğrudu. Onun diğer tahminine göre ise bu adam dul olmalıydı.

-Ben arabamı bir kenara çekeyim- taksici dışarı çıktı. Çıkarken ise: -Kardeşim fazla konuştuysam kusuruma bakma- dedi. –Ben dulum. Dul olduğum için de iki gözüm her zaman evli olmayan kadınlarda. Yolda senin kayınvaliden bir kadın hakkında anlattı. Böyle açık konuşmamızın bir sakıncası yoktur.

Taksici kendinin fazla konuşkan olmasını dulluğum sebep olduğunu sözylese de Almaz burada başka bir sebep aradı. Yolda Mahri adama bir şeyler demiş olmalı. Mahrinin ayak seslerini duyan adam hemen çıktı. Onların dışarda ne konuştuklarını Almaz duymuyorsa da yoldaki konuşmalarının devam ettirdiklerini tahmin edebiliyordu.

Hemen geri dönen Mahri teyzenin keyfi yerindeydi.

-Az önceki yiğit senin damadım olduğunu hemen anlamış baksana-diyerek, adamın bunu bilmesini bilimsel bir açış yapmış gibi gülerek haber verdi.

Almaz gülmek için kendini zor tutuyordu.

-Yiğit dediğin az önceki adam oluyorsa, onun bildikleri çok fazla.

-Yaşlı mı diyorsun?

Almaz biraz ters konuştuğunu anlayınca yumuşatmaya çalıştı.

-Tam benim teyzemle evlenebilecek biri mi demek istedin? Kendisi kötü birine benzemiyor.

Almaz'ın bu dedikleri Mahrini biraz yumuşattı. O diyeceklerini taksicinin duyamsını istemiyormuş gibi kapıya doğru baktı.

-Tamam dersek yalan olur ama... Acele etmememiz lazım, Almazcan. Bir de böyle meselelerde acele etmek yanlış olur.

-Yanlış bir şey yapmayalım mı demek istiyorsun?

Almaz'ın böyle konuşması Mahri'nin hoşuna gitti.

-Aslında olabilir. Ama, milletin içine ve dışını bilemezsin.

-Benim teyzem her gelenle evlenecek biri değildir. Unaştan başlar sarımsaklı pilava kadar pişirdiklerini yersen doyamazsın.

Almaz'ın bu sözleri Mahrinin hoşuna gitmedi. Bu Mahrinin yüzünden ve sözlerinden anlaşılıyordu.

-Unaş, pilav pişirmede kendimle yarışmaya girebilecek kadın bir ya da iki kişi bulunur, Almazcan.

Bu sözlerden sonra kayınvalidesini överek teyzesini geride koymak yersiz olacağını düşünen Almaz onların ikisine de övgüler yağdırmayı makul bildi.

-O iki kadının biri de benim teyzem olmalı.

Aklı dışarda olan Mahri:

-Bıyıkları da yüzüne çok yakışmış! –dedi.

Almaz onu anlamadan:

-Kimin?-diye sordu.

-Az önce gelen taksiciye diyorum. Ben öyle bıyıklardan hoşlanırım.

Artık Almaz için kayınvalidesinin dediklerini onaylamak ve oradan da hayali teyzeye konuyu bağlamaktan başka yol yoktu.

-Benim teyzem de bıyıklı erkeklerden hoşlandığını söylüyordu. Baksana ikiniz aynısınız.

-Onun dış görünüşü de fena değil-diyerek Mahri bıyıklı taksiciden hoşlandığını kendi bile farkında olmadan konuşmaya başladı. –Bir de tatlı dilli, kültürlü biriymiş. ‘‘Gelin’’ diyerek hemen göze girmesini biliyor. ‘‘Sizin gibi kayınvalidesi olan kişi ne kadar mutludur’’ diyor. Bun sözleri yol boyu tekrarladı durdu. Benim de hoşuma gitti.

Mahrinin hoşuma gitti demesi Almaz'ı sinirlendirdi. ‘‘Sen benim yerimde olsaydın ne kadar mutlu olduğumu bilecektin. Ay evet aslında yılanı deliğinden çıkarmak için... Dul olunca kalbinde olmayanları bile diline getirmek zorundasındır. Belki kalbi de aynı dili gibidir’’

-Bize de aynı onun gibi kültürlü biri gerekir.

-Gereklidir, gereklidir. Teyzen ikinci kez evlenecekse, karşısındakini çok iyi tanması lazım. Artık insanları tanımak kolay değildir...

Mahri öyle ciddi konuşuyordu ki hayali olan teyzesinin olduğuna Almaz'ın kendisi bile inanmaya başladı. O hem Mahri teyzenin konuşmasını dinliyordu hem de hayali teyze gerçek olsaydı nasıl biri olacağını düşünüyordu. O teyze nedense biraz kilolu,

yuvarlak yüzlü ve sarışın bir kadındı. Ama Almaz'ın kayınvalidesi gibi hiçbir şeyden korkmayan değil de sakin ve çekingen biriydi. Onun çekingenliği de biraz Almaz'ı hayali teyze gerçekmiş gibi düşünmeye mecbur etti.

-Doğru söylüyorsun, ikinci kez onun evliliği iyi olmazsa hayal kırıklığına bir kez daha uğrar. Teyzem hakkında o adamın kendisine bir şey söyledin mi?

Son soru Mahrinin hoşuna gitmedi. O sohbet ettiği kişinin dediklerinden hoşlanmadığı an yaptığı hareketleri tekrarladı. Başka yere baktı.

-Almazcan sen beni şimdiye kadar tanımamışsın. Böyle bir adam denk gelir de ben kaçırır mıyım fırsatı? Dul olduğunu söyleyince hemen belli ettim. Yaşını da bir iki yaş küçük söyleyerek, benim gibi evli bir kadının olduğunu söyledim. Bunları söyleyince hemen konuşmaya başladı. Dulları ben çok iyi bilirim. Sen beni biliyorsun ki Almazcan...

“Sen beni tanımıyorsun, sen beni tanıyorsun” sözleri Mahri'nin kendine övgü almak için kullandığı sözlerdi. Almaz onu anlıyordu ve övmesi gerektiğini de biliyordu.

Kapıyı ayağı ile açan kişi bu kez kapıyı çaldı. Mahri irkildi.

-O yiğittir bu.

Taksici içeri girdi de sadece o haberi söylemek için gelmiş gibi:

-Ben o zaman gidiyorum?! -dedi.

Onun geri gelmesi ve söyledikleri tekrar dönmek için yapılmıştı. Taksiciye gözü düşen Almaz bu hareketten başka da bir şey gördü. Adam ilk eşya taşırken boynunda kravatı yoktu ve gömleğinin iki düğmesi açıldı. Almaz'ın bunlara dikkat etmesine de gömleği açıkken adamın göğsündeki kıllar sebep olmuştu. Bıyıklı adam arabayı kenara çekme bahanesiyle kravat takmak için çıkmış olabilme ihtimali vardı.

Az vakit içerisinde Almaz onu tekrar inceledi. Almaz hangi gömleğe nasıl kravat kullanıldığını fazla bilmese de giydiği ceket ve gömlekle bu kravatın uymadığını anlıyordu. Bir de gömleğin en üst düğmesini kapatmadığı için kravat durması gereken yerden daha yukarıda duruyordu. Kravatı da hazır olan kravatlardandı. Her defasında yapılan kravat değildi. Beyaz olan yerleri de kirden rengini kaybetmişti.

Hava kapalıydı, evin içi de sıcaktı. Taksici terliyordu. Almaz taksicinin eski kravatı onu sıktığını görüyordu. O kayınvalidesinin “Ben dulları çok iyi bilirim” dediğini hatırlayıp “Bunlar byle mi oluyorlar?” diye düşündü.

Mahri konuşmalarında taksicini övmüş olsa bile “Ben o zaman gidiyorum” demesine, onu içeri bile almadan:

-Teşekkür ederim hanım!- dedi.

‘‘Teşekkür ederim hanım! Sözleri samimi olsa da dul taksicini memnun etmedi. Dışarı çıkıp kravat takıp geri dönen keyfi yerinde olan taksicinin yüzü düştü. O sadece bu sözlerle gitmek istemediği için bir şeyler söylemek istedi. Dul olmasına rağmen teyze konusunu açmak istedi ve bunun bir yolunu aradı. Durduğu yerde şapkasını çıkardı geri taktı, yanında duran valizi durduğu yerden alıp geri koydu. Ne yaparsa yapsın o istediği sözleri duymadığı için o kapıyı kapatıp gitmek zorunda kaldı.

Biraz sonra düşünen Mahri bu kadar zahmet edip onu köye götürüp geri getiren taksiciyi böyle göndermek uygunsuz olduğu için onun arkasından çıktı. Ama yarısına kadar açık olan kapıdan Mahrinin ne konuştuğu duyulmuyordu.

Almaz’ın tahminlerinin tersine Mahri fazla zaman geçmeden geri döndü. O bugünün iyi olmasına rağmen bir şeyden memnun olmamış gibi kapıdan girdi.

Bugün iyi bir gün değil galiba. Ne yaptığımı bilemedim. –Mahri fikrini tamamlamadan kaldı. Valizin üstündeki şapkaya baktı. –Bu ne kız? Unuttu mu yoksa?

Mahri koltuğa geçip oturunca tekrar şapkaya baktı.

- Evi ne yaptın, kayın evi ne yaptın?

Yolun yorgunluğunu daha yeni hissetmiş gibi Mahri derinden nefes aldı.

-Eve de alacak birilerini bul diye, Bay ağaya söyledim. Haber veririm dedi kendisi.

‘‘Tam da adamına söylemişsin’’ diye, Almaz içinden söyledi. Çünkü Bay ağa denilen adam böyle işlerin arasında arabuluculuk eden biriydi. Evi ona bırakıldıysa, o zaman fazla durmadan hemen satılır.

-Köy evidir işte biraz ucuz olsa bile yine satarsın -dedim. Mahri yine bıyıklı taksicini hatırladı. Sen ne desen de bu adam iyi gibi duruyor.

Almaz’ın akli firi köydeki evde olduğu için başka bir konuya geçmek zor oldu. Aslında onun köydeki evden başka bir şey hakkında konuşmak bile istemedi. Bu yüzden Almaz kayınvalidesinin sözlerine biraz zaman geçince cevap verdi.

-Benim de hoşum gitti. –Almaz bu sözleri susmamak için söylemişti.

-Teyzen de onu görünce hoşuna gider. Diyerek, Mahri bundan emin bir şekilde konuştu. –Kadınların kalbindekileri bana sor. –Mahri teyze gülecek bir şey olmadığı halde birden kahkaha atarak güldü. –Bundan başka birini istemiyorum diye sevgili teyzen ayak direse ne yaparsın, Almazcan?

Burada Almaz daha önceden hazırladığı sözlerini söyledi.

-Senin hoşuna gittiyse, teyzemin de hoşuna gider.

Almaz’ın sözleri biraz abartılı oldu ama Mahri bunlara dikkat etmedi.

-Benim hoşuma gittiye teyzen de sever diyorum ama adam sevilmecek biri değil.

Bundan sonra teyze konusu kapanmış gibiydi. Ama o konuşmayı bitirmeden yarınki büne hazırlık yapmak için kayınvalidesinin karşısına geçti ve ciddi bir görünüşe geçti. Mahri bunu anladı.

-Birden moralin bozuldu, ne oldu sana?

-Ay Aymırat ile görüştüm –diyerek, onun yanına gittiğini saklamak için ne zaman ne nerede olduğunu söylemedi.

Mahri teyze damadının Aymırat'ın iş yerini bilmediği için onlar sadece burada görüşebilir düşüncesiyle nerede görüştüğünü bile sormadı. Birkaç gündür kendisini görmediği için gelmiş diye tamnin eden Mahri'nin biraz keyfi yerine geldi.

-Görüşmen iyi de-diyerek gerisi ile ilgilendi. –Aymıra ile görüştüğün için keyfin mi kaçmalı?

-O beni küçümsemek istedi, kayın.

-Seni? –diyerek Mahri şaşırıldı. –Seninle ne işi varmış onun?

Almaz kayınvalidesini daha da işin içine çekmek için bilerek biraz sessiz kaldı. Artık "küçümseme" sözünün sonuna kadar öğrenmeden durmayacağını bilen Almaz biraz bekleddikten sonra:

-Neyse kapatalım bu konuyu –diyerek evin içinde birkaç adım attı. –Şu konuyu kapatalım, yoksa benim moralim bozulur.

Bundan sonra Mahri teyze yerinde rahat oturamadı.

-Yok Almaz, biz bu konuşmayı sonuna getirmeden kapatamayız. Bana bak. –Mahri diyeceklerini onun kulağına değil de yüzüne söyleyecekmiş gibi ona bakmasını istedi.

Almaz kayınvalidesinin dediğini yaptı.

-Sen daha önce de Aymırat hakkında bir şeyler söyleyecektin. Ben onun hakkında ne varsa hepsini öğrenmeliyim.

-Aslında bir şey yok ama...

Mahri Almaz'ın her sözünü iple çekmeye başladı.

-Bir şey yoksa o nasıl seni küçümsüyormuş.

-Beni değil. Seni küçümsedi. Seni küçümsediği için ben de küçümsenmiş oluyorum.

-Bu doğru-diyerek, bir ok ile iki tavşan avlamaya çalıştığını tahmin etmeyen Mahri Almaz'ın söylemek istediklerini bir kez değil birkaç kez baş atarak onayladı.

-Hadi söyle.

Almaz hemen söylemediği için kayınvalidesi az kaldı patlayacak hale gelmişti. Mahri teyze için şu an saniye bile saat gibi geçtiğinden haberi vardı. Araya zaman koymak için daha önceden hazırladığı oyunların doğru mu ya da yanlış olduğunu bir kez daha anlamak istiyordu. O Aymırat'ın bu eve taşınmayacağını artık anlıyordu. Bu yüzden de bir şey yaparak Mahri'nin gözünde Aymırat'ı kötü göstermek istiyordu. Sadece kötü göstermek de değil, Aymırat ismini duyunca bile Mahri'nin sinirlenecek duruma getirmeliydi. Almaz kayınvalidesinin nasıl olduğuna bakıyordu. Mahri kötü bir haber bekliyormuş gibi hal almıştı. Onun gözleri büyümüşü, göze görünen damarlar hareket ediyormuş gibi, elleri de titriyordu.

Kayınvalidesini bundan fazla bekletmek istemedi. Almaz Mahri'nin beklediği haberi olması gereken ahenkte dile getirdi.

-O bana senin kayınvaliden gibi birisini her adımda bulabilirim- dedi.

Mahri arı sokmuş gibi hızlı yerinden kalktı.

-Başka ne dedi? Yine ne dedi?

Esas olanlar söylenince Almaz için geri kalan kolaydı.

-“Genç kızlar da evlenir benimle ama evin işine bakabilecek biri lazım-dedi. Kendini çoğu kişiden yüksek tutan Mahri için bu sözler ölümden bile ağır olmalıydı. Ama şaşırtıcı bir şey. Mahri bunun için sesini yükseltmeden eskiden de düşük avaz ile konuştu:

-Demek, ona hizmetçi lazım!

Mahri'nin bütün dediğini bu idi. Onun bu kadar sessiz kalmasına Almaz şaşırıldı. “Hepsi bu mu? Yalan söyleyerek çektiği çektiği zorluklar böyle mi sonuçlanacak? Diyerek, o kendine söylerken, kayınvalidesinden beklemediği sözleri duydu.

-Ben evde yokken gelmesi de iyi olmuş onun.

Almaz kendi düşüncelerini bir kenara koyup, Aymırat eve geldiğinde Mahri de burada olsaydı ne olacağını düşündü.

-Sen olsaydın ne yapardın?

Mahri Almaz'ın yüzüne baktı. Almaz'ın yüzünde ilgilenmekten başka bir nişan yoktu.

Kapıdan girdiği an “defol!” diye it gibi kovardım. Onsuz geçmeyecek günüm mü var benim!

İt gibi kovarım demesi sinirdendi. Almaz'ın çıkardığı neticeye göre Mahri burada olsaydı yine değişen fazla bir şey olmayacaktı.

Almaz yalanları söyledikten sonra yine geri durmak istemedi. O kayınvalidesinin kanını kaynatacak sözler aradı.

-Köylü de dedi.

Bu söz ise Mahri için aşağılayıcı bir söz olmalıydı. Bu yüzden Mahri son söylenecek sözleri söyledi.

-Kel kafa, Allah canını alsın! –Mahri teyze sanki Aymırat'ın yüzüne söylüyormuş gibi konuşuyordu. –Ben sana köylü hizmetçi gösteririm daha dur.

Yine telefon çaldı.

-Bu o olmalı!- diyerek Mahri teyze telefona doğru koştu.

-Eğer Aymırat arıyorsa biraz medeni konuş- diye yalanlarının üstü açılmasından korkan Almaz konuştu.

Mahri telefonu açtı.

-Ben ona medeniyet gösteririm.

Arayan kişi gerçekten de Aymırat idi.

Mahri onu sesinden tanıdı.

-Kendin buraya gelmeden araman iyi oldu. Şanslıyım diye düşünebilirsin. – Dediklerini hemen unuttun mu?.. Yok, yok. Benim damadım laf şişirenlerden değildir. Artist. Ben mi?

Aymırat'ın sözleri Mahri'ni daha da sinirlendirdi. O telefonun diğer tarafında olanın kendisini görüyormuş gibi sol yumruğunu yukarı kaldırıyordu.

-Kimin kötü olduğunu ben sana gösteririm...Ha? Ağzından mı kaçtı? Kulaklarımla duymasaydım bunu da damadımın üstüne atacaktın. Kalbinde olmayan söz ağzından çıkamaz... Demek istediği konuştun laf uzatma...

Bu sözlerden sonra Almaz biraz rahatladı. Aymırat'ın sinirle söyledikleri Almaz'ın yalanlarının ortaya çıkmasına engel oldu. Hem de Mahri'ni sinirlendirdi. Lafın kısası Almaz'ın düşündüğü gibi her şey yerine oturdu.

Mahri telefonu sinirle kapatınca titreyen sesle damadına yüzlendi.

-Dediklerin doğruymuş Almazcan.

Telefon konuşmasında sonra yalanlar da gerçeğe dönüşünce biraz rahatlayan Almaz:

-Zaten ben sana yalan söyler miyim- diye güvenle konuştu.

Sessizlik aralaştı. Herkes kendince bir şeyler düşündü. İki kişinin kalbindeki fikir köy ve şehirdi. Ama bu fikirler bir birinden tamamen farklıydı. Aymırat'ın sözlerinden sonra kendine yer bulamayan Mahri sessizliği bozdu.

-O sözleri dediği an ağzının payını verseydin.

Artık taksici hakkında düşünen Almaz bu sözlerin Aymırat için söylenildiğini bile fark etmedi. O kendini hemen çeki düzen verdi ve cevapladı.

-Ay, aranız iyi olup konuştuğunuz için şimdilik bir şey demek istemedim.

Mahri sakinleşmek için içindekileri dışarı çıkardı. Ama kalbindeki "sevgili olmak" sözünü Almaz'ın dediği gibi "konuşmak il" değiştirdi.

-Onun gibi eşekle konuşulmaz Almazcan. Sen bunu bil.

-Bunun böyle olduğunu bugün anladım-diyerek yapmak istemese de derinden nefes aldı. -Bu hayat ne kadar zor! Bu sözlerden sonra fırsattan faydalandı.

Benim teyzem de Aymırat gibi herkese yüksekte bakan biri denk gelirse ne yaparız?

Mahri damadını sırnını hissetmiş gibi uzun süre cevap vermedi. Almaz sözünün cevapsız kaldığı için tekrar aynısını söyledi. O anda da kapı çalındı.

-Gelebilirsin!

Damadının sözlerinden sonra Mahri sinizlenmeliydi. Ama onun dikkati kapının kilitsiz olmasındaydı.

-Kapı açık mıydı.

-Evet açık.

-O neden açık duruyor.

Almaz cevap vermedi. Çünkü şimdi cevap verirse kayınvalidesi sinirlenecekti.

-Şu an şüçük sorunlar için tartışılacak zaman değil kayın. Yalandan da olsa biraz gülümse.

-Bu durumda ben nasıl gülümseyeyim.

Gerçekten de Mahri'nin şu an gülümseyecek hali yoktu. Bu güne kadar Mahri Aymırat'ı Aymırat da Mahri'ni bahtının açılması için karşılaştıkları biri olarak görüyorlardı. Onun ağzından o kadar kötü bir şey duymak değil, Mahri onun kafasına bir şey geçirse de sesi çıkmayacak biriydi. Bu sözlerden sonra Mahri onu affeder mi? Bu sözleri duyan insan nasıl gülümser.

Ama bıyıklı taksicinin kapıdan girmesi ile Mahri biraz değişti, gülümsedi bile.

-Affedersiniz ama ben sizin evde şapkamı unutmuşum -diyerek üstünden şapka duran valizin yanından geçince haberini verdi.

‘‘Konusması nasıl bunun’’ diyerek içini konuşturan Almaz:

-Gelin, geçin! Diyerek onu içeri aldı.

-Geçin diyorsanız, geçelim –diyerek adam da bunu bekliyormuş gibi hemen oturdu.

–Şapkamı sizde unuttuğumu fazla uzaklaşmadan aklıma gelince arabada bir yolcu vardı. Onu gidecek yerine götürünce gelebildim. Biz de sabahtan akşama kadar çalışıyoruz. Oturacak zamanımız bile yok...

Misafir bu sözlerini tekrarlayınca, sessiz kalmak saygısızlık olacaktı.

-Dünyaya iki kez gelmiyorsun, gardaş.

Ev sahibinin sözleri hoşuna giden taksici hemen onu onayladı.

Bunu doğru dedin Almazcan. Göğe dilekçe yazsan bile ikinci kez göndermiyorlar.

Bu yüzden de dünyadaki bütün imkanlardan faydalanmalıyız.

Taksici bu sözleri kendisi için dolaylı yolla söyleme çalışsa da, Almaz burada ne söylenilmek istenildiğini anlamıştı. Bu yüzden de misafirin asıl ne demek istediğini anlamamış gibi:

Taksicinin Almaz’ın ismini bilmesi şaşırtıcı değilmiş. Onun ‘‘Maysa’nın annesi’’ diye gerisini getirmemiş sözlerinden sonra Almaz:

-Bay-bov! Ser gardaş asıl meseleni, geride bırakıyorsun- diye yalandan şaşırmış gibi yaptı. –Kayın, misafire çay verelim.

Çay koymak için Mahri mutfığa gitti. Almaz da bir şey bahane ederek onun arkasından gitti.

-Şimdi ne yapmamız gerekiyor kayın?

Mahri eline aldığı kibriti ocağı açmadan söndürdü de:

-Sende kafa kalmamış! –diyerek, sinirli konuştu. –Böyle şehirli misafirin önünde çay demen...

Misafir varken ev sahipleri küçük meseleler için mutfakta tartışmaları iyi değildi. Kayınvalidesine hiçbir karşılık vermeyen Almaz, mutfaktan çıktı. Onun arkasından gelen Mahri ise sinirli Mahri’ye hiç benzemiyordu.

-Böyle bir misafire çay veremeyiz, Almazcan. Kahve veririz hem de siyah olan en iyisinden. Misafirimiz çayı değil de, kahve seviyordur. Öyle değil mi, Ahmet?

Ahmet taksici ‘‘Kahvenin ne olduğunu bilmiyor’’, ‘‘Hayatında bir kez bile içmedi’’ dersek yalan olurdu. Ama onun nefret ettiği içecek kahve idi. O yeşil çayı severdi. Gazlı içecek de içmezdi. Sabah uyanınca bir çaydanlık yeşil çay içmeden yemek bile

iyemezdi. İş arasında boş zamanları olursa hemen çayhanaya giderdi. Yaşlılarla konuşarak bir çaydanlığı bitirince kalkardı.

Bugün ise dul olmanın acizliği daha üstün geldi.

-Evet, çok doğru konuşuyorsunuz, Mahri.

-Kayınvalidemin adını biliyor musun? Gel biz de tanışalım. Sana nasıl hitap etmem gerekiyor. Ahmet ağa mı ya da sadece Ahmet mi?

Almazcan, bu nasıl olur, şehirde ağa sözünü unut. Sadece Ahmet demek de...

Ahmet Mahrinin ne demek istediğini anlayınca gülümsedi.

-Ben bir sıradan taksiciyim. Bana Ahmet Ahmedoviç diyebilirsiniz.

Mahri duyduğu cevapla çok memnundu.

-Ahmet Ahmedoviç yakışıyor da.

-Kayın, Ahmet Ahmedoviç'e kahve mi hazırlayacağım demiştin? –Almaz bu soruyu Ahmet Ahmedoviç ile baş başa kalıp konuşmak için vermişti. Mahri mutfağa doğru gidince o misafire yüzlendi. –Ahmet Ahmedoviç kayınvalidem gitmişken ikimiz eğri oturup doğru konuşalım.

-Bunu ben de isterim- diyerek, Ahmet Ahmedoviç dinlemeye hazır olduğunu bildirdi.

Ahmet ikinci kez kapıdan girdiğinden beri onun kalbinde insanlara karşı bir kötülük olmadığını anlaştı. Çok saf ve temiz biri olmalı. Onun ipini eline alıp istediğin yere çekebilirdin. Bunun için ayrı bir hileye gerek yoktu. Onun ilk eşi ile ne sebeple ayrıldığını (Eğer de o kadın vefat etmeden ayrıldıysa) öğrenmek ve bu mesele ile bağlı olan bütün kötülükleri hayatında bir kez bile görmediği kadının üstüne attı. Almaz ona bakarken elinde çöpü atan çöp kovalı Ahmet'i, süt getiren Ahmet'i, arkası yırtık çuvalı pazardan bir şeyler getiren Ahmet'i, eli süpürgeli evi temizleyen Ahmet'i, işten yorgun gelince bile yemek yapan eşini görünce "Daha erken pişirseydin" diyemeyen Ahmet'i göz önünde canlandırdı. Bu kadar iyi niyetli, çalışkan birinden iyi bir kadın ayrılmamalıydı. Böyle erkekle tartışmanın yerine tam tersi onu başına taç etmeliydi. Ahmet'in siyah bıyıklarının altından görünen dudaklarına, büyük ve temiz gözlerine, büyük burnuna ve en çok da kısa kollu gömleğini inceleyen Almaz, ona acıdı, yardım etmek istedi. Onun evlenmek amacı olduğu için her önüne gelene inanması da acıtıcıydı. Hayali teyzesini kayınvalidesi için söylemiş olsa da onun gerçek olmadığına çok üzüldü. Eğer de gerçekte onun böyle bir teyzesi olsaydı Almaz Ahmet taksici ile evlenmesi için ona diz çöküp yalvarırdı. Ahmet taksicini de mutlaka evlendirirdi. Ahmet'in sade olması Aymırat gibi insanların bin tanesine değerd.

Ahmet ‘‘Bunu ben de isterim’’ dedikten sonra Almaz devam etti.

-Öyleyse o zaman sen şimdi şapka için mi geldin yoksa...Ahmet’in utanması, ellerini ovması, büyük gözlerini doldurup gülümsemesi Almaz’ın tahmininin doğru olduğunu gösteriyordu.

-Ay, şey, Almazcan. –Söylenmesi gerekenler yıllar önce hazır olsa da Ahmet taksici sözlerini toparlayamadı.

Bu yüzden Almaz onu konuşturmak için fazla ısrar etmedi de, yerinden kalktı. Duvarda asılı duran fotoğrafı gösterdi. Bu fotoğraf Aymırat’ın Mahri için yaptırdığı fotoğraftı.

Kulağına fısıldanan Ahmet hırsızlıkta yakalanmış gibi şaştı.

-Neden yalan söylemeliyim –diye gözlerini büyük açtı. –Ben onu bilmiyorum, tanımıyorum.

-Adı Aymırat. Kendisi de mağaza müdürü.

-Adını bilmesem de, mağazada çalıştığını biliyorum ama neden yalan söylemeliyim.

-Hiç anlamıyorsun. Onun gönlü var benim kayınvalidem de. Ben de onu sevmiyorum. İyi biri olmadığını da ispatlamam lazım. Yoksa...

-Öyle ise o iş bitti bil –diyerek evlenmek için her şeye hazır olduğunu belli etti.

Ahmet Ahmedoviç acele etmeyin kahve hemen hazır oluyor –diyerek Mahri mutfaktan çıktı. Şehirde doğalgaz bile farklı. On manat alıp gaz tüpü aramaya da gerek yok. Şehrin kurbanı olayım.

-Benim acelem yok, siz de oturun- diyerek Ahmet Mahri’ye doğru çevrildi.

‘‘Ahmak misafir ev sahibine teklif eder’’diyerek içinden söylendi.

-Ahmet Ahmedoviç’in bir haberi var galiba! –diyerek bir Almaz’a bir de Ahmet’e bakıyordu.

Her şeyi anlayan Almaz belli etmemeye çalıştı.

-Haberli gelenin kendisi bir şey demeden sen nasıl anladın?

Mahri oturmadan yine aynı durduğu yerden konuşmaya devam etti.

-Misafirin gözlerinden anlıyorum.

-Akıllı olanlar böyle şeyleri anlarlar –diyerek Ahmet Mahri’nin gözünde iyi görünmek için değil de, gerçekten böyle düşündüğü için bu cümleleri kurdu. –Benim de akıllı insanlara saygım vardır. Ahmet Almaz’a yüzlendi. –Almazcan, kardeşim, ben seninle ömürlük arkaba olmak isterim. Ama...

Şehirli olmasına rağmen tam bir köylü sözleri kullanması Almaz'ın hoşuna gitti.

-Böyle güzel iş için gelmenin aması olmaz, Ahmet Ahmedoviç- diyerek, Mahri ona katıldı. -Böyle işlerde bin kişi ister nasibi olan alır. Dedelerimizden gelen sözlerdir bunlar.

Ahmet Ahmedoviç'in nasibinde olup olmadığını nereden biliyorsun -diyerek gülümseyen Almaz, konuşmayı daha da ilgi çekici etmek istedi. -İyi niyetle geleni kaçırmamak gerekir, kayın.

Damadının sözlerini duyan Mahri göklere yükseldi.

-Ben kötü bir şey demek istemedim ama hayatta olanları söyledim.

Beklenmeyen soru Mahri için iyi olsa da, Almaz'ı rahatsız etti.

-Ben o sözlere alınmıyorum-diyerek, Ahmet konuştu. -Ama teyzenle bir görüşsek diyorum..

Almaz ilk misafirin, sonra da, kayınvalidesinin yüzüne baktı. Kayınvalidesi teyzesini tanımadığı için de Almaz misafirin sorusuna cevap vermeliydi.

-Sen benim kayınvalidemi gördün mü?

Ahmet uzun ellerini dizine vurarak sırtüstü yatarak gülmeye başladı.

-Kayınvaliden başka, teyze başkadır.

Almaz kendisi için açılan konuşmadan geri durmamalıydı.

-Kayınvalidem nasıl biri?

Ahmet ilk ciddi oldu, sonra da gülümseyerek Mahri'ye baktı.

-Yüzüne söylediğim için affedersiniz ama kayınvaliden iyi ama teyzen değil ki.

-Kayınvalidemi görün ve teyzemi Ahmet Ahmedoviç.

-Kayınvalidene sözüm yok.

Mahri heyecanlandı. Misafirin dedikleri hoşuna gitse de övgü sözleri duyduğu için utandı. Bu yüzden de Mahri işi olmasa da mutfağa gitti.

Mutfağın kapısı açık olduğu için kayınvalidesinin her şeyi duyduğunu bildiği için Almaz bilerek yüksek sesle konuştu.

-Doğru söylüyorsun, Ahmet Ahmedoviç, doğru söylüyorsun. Biraz kültürlü olan biri benim kayınvalidemden hiçbir eksik bulamaz.

-Ama kendisi buradayken övmek... -diyerek, tepsiyi mutfağa götürerek kahve fincanlarını koyarak mutfaktan getiren Mahri'ye doğru gururla baktı.

Mahri kahveyi masanın üstüne bırakınca tepsiyi mutfağa bırakıp geri geldi.

-İnsanın iyiliğini söylemek kötü değildir –diyerek Almaz kahvesini aldı. –Al iç. Bir de yüzümüz utanacak bir kayınvalidem yoktur.

Mahri Ahmet'e kahvesini uzattı. Tabi bu kadar övülmesi onu utandırdı. Bu yüzden de Almaz'ın hayali teyzesine lafı çevirmek istedi.

-Almazcan'ın teyzesi de bizi utandırmayacağından eminim. Onun gibi biri ile evlenen hayatta pişmanlık yaşamaz. Kötü biri ile karşılaşp hayatı mahvolan da o. Aslında bu günlere kalacak biri değildir.

-Yine de...-diyerek Ahmet kahvesinden bir yudum içti. Onun kahve sevmediği yudumlarken bile belli oluyordu.

-Tamam-diyerek Almaz kararlı konuştu. –Ama bir şartım var.

Ahmet yalnız yaşamının onu yorduğunu saklamak bile istemedi.

-Ben her şeye hazırım. İyi biri ile evlenmek istiyorum.

Almaz ona şartını beyan etti. O bu meselenin nasıl sonuçlanacağını belli olmadığını açıkladı. Teyzesini sadece uzaktan tanıyabileceğini ve yakın olamayacaklarını anlattı. Anlaşamadıkları halde herkese dedikodu olacağını bu yüzden de fazla yakınlık gösteremeyeceğini söyledi.

Ahmet Almaz'ın dediklerinin akıllıca olduğunu kabul etti. O içinden ‘‘aferin yaşı küçük ama akli her şeye eriyor’’ dese de:

-Ben bu şartı kabul ediyorum- diyerek, iki kez baş salladı. –Gözümle görmek bana yeter.

-Şehir bağının içindeki çiçek mağazasını biliyor musun?

-Taksici ile şarkıcının bilmediği yer olmaz!- diyerek Ahmet Ahmedoviç bunu gururla söyledi.

-Almaz sert bir şekilde masaya vurdu.

-Ama şartım şarttır, Ahmet Ahmedoviç. Şartımızı bozarsan benden iyilik bekleme. Teyzem o mağazada satıcı olarak çalışıyor.

-Şart, şarttır kardeşim! –diyerek Ahmet Almazın sözlerini tekrarladı. Birden de acelesi varmış gibi davrandı. –O zaman akrabalığını ilk adımı atıldı olarak mı görelim? –dedi.

Almaz da Mahri de taksicinin acele ettiğine şaşırmadılar.

-Hayır kardeş. Bizimle akraba olacaksan biraz zordur.

Gülümseyen taksicinin birden morali bozuldu. Bu sözlerden sonra bütün işi olmamış gibi Almaz'a soru sordu.

-Bu ne demek şimdi?

-Bu demek oluyor ki, biz daha seni tanımıyoruz. Seni tanımadığımız için de...

-Tanıyorsak da daha tam kim olduğunu bilmiyoruz demek oluyor-diye Mahri ekledi.

Almaz devam etti.

-İlk gelen verecek kadar daha teyzemizden bıkmadık. Biz senin kim olduğunu, ne olduğunu bilmemiz gerekiyor.

Ahmet gözlerini açıp kapayarak Almaz'ın dediklerinden memnun olmadığı için dudaklarını sıktı.

-Doğru söylüyorsun ama ben zaman kaybederek beklersem, sonunda da o benden hoşlanmazsa ne olacak?

Ahmet'in bu sorusuna iki taraftan bakılabilecekti. Birincisi onun bu sorusu yerindeydi. İkinciden ise bu sorunu sorması ile Ahmet kendinin acele ettiğini gösteriyordu. Evlilik konusunda bu kadar acele etmek olmazdı.

-Seni araştırırız sonra da kayınvalidem ile oturup konuşuruz –diyerek, Almaz ona biraz umut vermek istedi.

-Evet –diyerek Ahmet daha konuşulmadık meselenin sonucunu merak etti.

Bu söz de Almaz'ın söylemesi gerekenlere yardımcı oldu. "Evet diye bir şey yok". Eğer sen kayınvalidemle benim hoşuma gidersen bu mesele senin lehine sonuçlanır. Kayınvalidem tamam derse bu işi olmuş bil.

Almaz bu meseleyi asıl sorunu çözmek için hazırlamıştı.

Artık hayali teyze ile evlenmek için Ahmet Mahri teyzeye iyi görünmeliydi.

Ahmet'in davranışları Almaz'ın tahmin ettiği gibiydi. O Almaz'ı orada olduğunu bile görmeden gelerek bütün dikkati Mahri'deydi.

-O zaman ben gidiyorum. Sizden ne zaman haber bekleyeyim?

-Onu ben sana haber veririm –diyerek bir de içilmemiş kahveye baktı.

Bunu anlayan Ahmet:

-Kahvem soğumuştü-diyerek Mahri'ye cevap verdi. Böylelikle bu kadar küçük şeylerden bile kendine eksi puan almak istemiyordu. –Ay, kahveni bir dahaki sefer içeriz. Biraz acelem var.

-Ahmet Ahmedoviç'in kahve soğuttuğu zamanlar daha çok olacak –dediği sözler Ahmet'in içini ferahlattı.

Ahmet'in tahminlerine göre Mahri ya çok kültürlü biri ya da kendini çok kültürlü göstermeye çalışan biri. Tahminleri böyle olduğu için giderken Mahri ile nasıl vedalaşacağını bilemedi. Mesele evlilik oluca her oturup kalkman, her konuşman ve

davranışların dikkate alındığını bilen Ahmet iki ateşin arasında kalmış gibi hissetti. ‘‘Vedalaşırken Mahri ile el sıkışsam mı ya da...El uzatıp, uzatmamaktan bile bunlar bir netice çıkarırlar. Eğer de Ahmet elini uzatırsa daha ortada bir şey de yokken bu hareket Almaz’ın hoşuna gitmeyebilir. Eğer de eve gelen misafir elini uzatmadan, sadece vedalaşarak giderse, kültürlü veya kültürlü olduğunu göstermeye çalışan (kültürlü olduğunu göstermeye çalışmak ise daha kötü) Mahri’nin misafiri kültürsüz biri olarak görme ihtimali de vardı.

Ahmet ne Mahri’ni ne de Almaz’ı tanımadığı için onların ne düşündüğünü de bilmiyordu. Aslında Mahri tanımadığı biri ile her zaman tokalaşır. Çünkü böyle davranmayı şehirde böyle yapılmazsa uygunsuz olarak düşünüyordu. Almaz ise Mahri ile Ahmet’in tokalaşmasından başka netice çıkarıyordu. O Mahrinin taksici ile şimdiden yakın olmalarını istiyordu. Yakınlaşmanın ve yakınlaşmayı hızlandıran bir şey de tokalaşarak vedalaşmaktı.

Kararsız kalan Ahmet Almaz ile vedalaştıktan sonra Mahri’ye baktı elini uzatmadan ‘‘sağ olun’’ dedi. Sonra da elini uzatmadığı için çok pişman oldu. Hayatında belki de bu kadar hiçbir şey için pişman olmamıştı.

-Sağ olun Ahmet Ahmedoviç-diyerek Mahriye doğru elini uzatınca Mahrinin sesi değişmişti.

Uzun süredir şehirde yaşamasına rağmen Mahri’nin daha yumuşamamış ellerinin sıkınca vücudu diken diken olan Ahmet heyecanlandı. Birden sağ eli ile vedalaşmayı az görmüş gibi sol elini de uzattı. Heyecandan Mahri’nin elini bırakmıyordu.

-Sağ...Sağ olun Mahri Hemrayeva!

Bu kez sesini çıkarmayan Mahri Ahmet’in yüzüne bakarak baş salladı.

İki tarafında heyecanlanandığını anlayan Almaz onlara yardım etmek istedi.

-Ahmet Ahmedoviç artık şapkanı bırakma!

Bu sestten sonra odada üçüncü bir kişinin olduğunu hatırlayan Ahmet Almaz’a doğru baktı.

-Artık bırakmam, bırakmam!-diyerek Mahri’nin elini bıraktı ama alttan alttan bakıyordu.

-Gitmek istediğiniz bir yer olursa arayın ya da ben kendim de arayabilirim. Araba sizin hizmetinizdedir.

-Yok ya, rahatsız etmek istemeyiz. Siz bir işli birisiniz...

Ahmet’in teklifinden anlaşıldığı gibi Mahri ile Ahmet telefon bir birinin numaralarını da almışlardı. Kendileri bu hakkında söylemeseler de durum ortadaydı.

Gitmeye hazırlanınca Almaz duvardaki resmi göstererek ünleyince Ahmet söyleneni yapmak için hazırlandı.

-Affedersiniz ama benim bir sorum olacaktı-diyerek soruyu kime soracağını bilmeden yere baktı. –Aslında iyi değil bu ama...

-Şehir insanları açıktır Ahmet Ahmedoviç söyleyin-diyerek Almaz hem kayınvalidesine iyi görünmek istedi hem de Ahmet'e yardımcı olmak istedi. –Sorunu kötüsü olmaz. Bilmediğin bir şeyi, sorarak öğrenebilirsin. Hiç çekinmeyin.

Ahmet Aymırat'ın resmine doğru elini uzattı.

-Bu resimdeki mağazada çalışan Aymırat değil mi yoksa ben mi yanılıyorum?

Başka bir teklif veya soru ile Mahri Ahmet'i bu sorudan uzaklaştırmasından korkan Almaz bir sorusuna iki cevap verdi.

-Evet kendisidir. Tabi ki de.

Kendi maksadına yetmek arzusu Ahmet'i daha da cesaretlendirdi.

-O sizin akrabanız mı oluyor.

-Daha olmadı ama olabilir-diye Almaz cevap verdi.

-Çok şükür şimdiye kadar olmadıysa artık olamaz.

Bu sözler Mahri'ni rahatsız etmedi ama Aymırat hakkında bu kadar konuşulmasının sebebini öğrenmek istedi.

Söylemesi gerekenleri daha yeni anlamaya başlayan Ahmet daha da cesaretlendi.

-Onu yakında toparlarlar ortalıktan.

-Ne diyorsun? İşinde bir aksilik mi oldu? Ne kadar ilgilendiğini göstermeye çalışsa da Almaz'ın sesinde yapmacıklık olduğu hissediliyordu.

Bu yapmacıklığı farketmeyen Mahri yakasını tuttu.

-Bu ne oldu şimdi?

-Ne eksiği –diyerek Mahri'nin hareketlerine bakmadan Ahmet Almaz'a cevap verdi.

-Çok fazla hırsızlık var ortada. Tanıdıklar ve akrabalarının hepsinin evine bakılacakmış...

Son sözleri duyan Mahri Aymırat'ın akrabasıymış gibi heyecanlandı.

-Allah korusun!

Ahmet kendi üzerine düşenleri söyledi. Bunun doğru olduğunu onaylayan Almaz da baş salladı. Ama Ahmet dediklerini daha da yerine oturtmak için yine bir yalan konuşmak istedi.

-Taksici olunca radyodan önce duyuyorum bütün haberleri. Biri yurtdışının haberlerini söylüyorsa, diğerleri yurtiçinin haberlerini söylüyor.

Mahri için söylenenlere inanmaktan başka bir şey kalmadı. Bunun üzerine Almaz'ın sözleri de tam oldu.

-Asıl onun son günlerde keyfi yerinde değildi, bunu bir sebebi varmış!

-On iki yıl hapis beklerse senin de keyfin yerinde olmaz.

-On iki yıl mı? Diyerek Mahri nefesini içine çekti.

Böyle olursa biz de bir düşünelim –diyerek Almaz kayınvalidesini konuşturmak istedi.

Ama Mahri artık kafasında başka bir şey düşündüğü için Ahmet tekrar konuştu.

-Ay onun için düşünecekler fazladır...Sağ olun ben gidiyorum!

Ahmet'in ‘Ben gidiyorum’ sözlerinden sonra Mahri kendine geldi. O ne yaptığını bilmeden taksiciye elini uzattı. Taksici onun ne durumda olduğunu anlamadan tekrar ekini sıktı.

-Teşekkür ederiz Ahmet Ahmedoviç, sağ olun!

Almaz ile birlikte dışarı çıkan Ahmet'in kulağında son sözler hala yankılanıyordu. Çünkü söyleyen kişi bunu farklı söylese de Ahmet onu kendine göre anlamıştı.

Evde tek kalan Mahri uykudan ayılmamış biri gibiydi. Sol elinin küçük parmağını ısırarak yere bakıyordu. ‘Getirdiğin haber için teşekkür ederim Ahmet Ahmedoviç. Eğer bugün seninle karşılaşmasaydım kendi ellerimler hayatımı mahvedecekmişim. Teşekkür ederim!’

Telefon çaldı. Mahri lal olmuş gibi telefonu açtı. Aymırat'ın sesi Mahri'ni kendine getirdi. Ama konuşmaları uzun sürmedi. Aymırat onunla görüşmek istedi. Mahri ise bunu duymadan gelerek konuşmanın hızlı bitmesini istedi. Bu durum Aymırat'ı şaşırttı. O Mahri'nin yersiz tribinin sebebi Almaz olduğunu söyleyerek o arada birkaç ters sözler de söyledi. Bu ise Mahri'nin daha da ters durmasına sebep oldu. Aymırat'ın son sözü ‘Bak pişman olursun’ oldu. Mahri ona ‘Ben pişmanım’ cevabı verdi. Aymırat'ın telefonu yüzüne kapanması Mahri için son nokta oldu.

Mahri telefonu kapatınca ondan beklenmeyen bir sessizlik vardı.

-Ahmet Ahmedoviç getirdiğin haber için teşekkür ederim!-dedi. –Söylenenlerin hepsi doğru olmalı. Yoksa o benimle böyle konuşmazdı.

Ahmet su içme bahanesiyle içinde yolcu olan arabasını bir kenara park ederek, şehrin merkezi bağına girdiğinde saat daha dokuz olmamıştı. O kapısına ‘Saat 11:00’ dan

20:00'a kadar çalışıyor'' diye yazılı olduğunu görünce, çiçek mağazasından geri döndü. Arabadaki yolculardan biri ''Su yok muymuş?'' demeye mecbur kaldı.

Yine çalışarak, 11:00 gibi çiçek mağazasına gelen Ahmet ömründe ilk kez görüşmeye giden genç yiğit gibi heyecanlandı. Ayakları kendinin değilmiş gibiydi. 30 yıl direksiyon kullanan parmakları titredi. Çiçeklere bakıyormuş gibi mağazanın dört tarafını da gezdi. Daha müşteri gelmediği için kendi işleri ile meşgul olan kadına bakıyordu. Kadın yaş olarak Mahri ile yakın olmasına rağmen onunla bir benzerliği yoktu. Mahri'ye daha ince ve uzundu. Çok güzel bir kadındı.

Ahmet dükkanın içini gezerken duvarda olan ''Satıcı Gurbanova Acap'' yazısını okuyunca kadına tekrar baktı. ''Adı gibi güzel kadınmış, Acap!'' Ahmet hayal kurdu. Ağaçlı ve bağ bahçeli olan avluda eşi olan Acap çiçeklere bakıyordu Ahmet ise çay içerek şans olarak karşısına çıkan Acap'a bakıyordu. Birden de yardım etmek için yerinden kalkarak eşinin elinden hortumu almak ister. Acap ise ''Sen bütün gün çalışarak yoruldu. Bu ev işlerini ben yaparım'' der. ''Vah, senin gibi bir eş arıyordum ben de''

Sanki Acap Ahmet'e bakıyordu. Doğru, başka işi yok ki, mağaza açıldı ve satıcı gelen müşteriye bakar. Ama Ahmet onun bakışlarından bir netice çıkardı. ''Belki de Almaz teyzesine beni anlatmıştır. Anlatmaz mı? Bu mesele saklanacak bir şey değil. Ay, anlattıysa anlatsın. Haberi olsun!

Ama Ahmet bu kadar yıl dul kalmamın bir eksi tarafı vardı. Yeni aldığı kravatını hesaba katmazsan yine iş elbiselerindeydi. Yoksa evinde daha iki kez giydiği ceket bile duruyordu. ''Onu böyle günlerde giymeden mezara mı götüreceksin desene. Sana ahmak derler Ahmet!'' Sonra da kendini haklı çıkarmaya çalıştı. Daha ilk günden jilet gibi olmak belki de uygun olmaz...

Almaz yine de bu tanışlık hakkında söylemiş olsa bile, Ahmet sır vermemeye çalıştı. Çünkü şart bu idi. Bir şey demeden çıkarsa Acap daha da ilgili olur diye düşündü. Ama çiçek mağazasına girip, bir şey almadan çıkmak olmazdı. Bir de Ahmet'in tahminine göre Acap çiçek mağazasında çalışıyorsa, demek çiçekleri de seviyordur. Çiçekleri seven kadın, çiçek satın alan erkeklerden de hoşlanması gerekir. Ahmet çiçek sevmese de şimdilik çiçek seviyormuş gibi davranmalıydı. Bu yüzden de çiçek almalı diye neticeye geldi. Ama satıcıya sadece ''Çiçek ver'' demeden önce lafı uzatmak için bir şey demeliydi. Ama ne diyecekti? Nereden başlamalı? Acap'ın gelecekki eşinden duyacağı ilk sözler ne olmalı? ''Ceylanım'' veya ''Kardeşim'' demek ...O senin eşin olmalı ki. Böyle diyemem. ''Gelin'' demek ise onu kendinden daha genç olarak görmek olur. ''Acap'' diyerek adı ile çağırırsam? Onun adı ile senin ne işin var? Şu an tam zamanında

fazla konuşarak işi tersine döndürme, han. O senin taksici yoldaşların değildir. Diyeceklerine dikkat etmelisin. Şimdilik ona sıradan bir alıcymış gibi davran”. Kararlı olan Ahmet:

-Bana iyi bir çiçek demeti verir misiniz? –dedi.

Böyle denmesini bekliyormuş gibi satıcı:

-Hangisinden? Ne kadar olacak?-diyerek Ahmet’in yüzüne baktı.

Ahmet’in nazarı Mahri’nin gözleri ile karşılaşınca içi jimledi. Sanki Acap yabancı biri değil de, onun eşiymiş gibiydi. “Sesi nasıl, yumuşak. Onun elinden çiçek almak bile bahttır. Bu fikir de Ahmet’i mutlu etti.

-Ne kadar olduğu önemli değil. Kendi sevdiğinizden bir demet.

Satıcının alışık olan elleri az bir sürede bir demet yaptı. Ama bu Ahmet’e az olarak görüldü. Daha ilk görüşmeden “Ahmet çok cimriymiş” dedirtmek istemedi. “Kadınlar” bir de “Dul kadınlar” cimri erkekleri sevmezlermiş. Sadece kadınlar değil, Ahmet’in kendisi de arabaya binen cimri yolcuyu sevmezdi.

-Bu az olabilir!

Acap yine Ahmet’in yüzüne baktı. Ahmet bu bakışta “Ne kadar eli açık biriymiş” dediğini hissetti. Ama satıcının düşünceleri farklıydı. “Hayatında ilk defa çiçek mağazasına gelen adam, bu kadar çiçek senin neyine?”

Eski yapılan demetin yanına bir o kadarı da yapıldı. Fiyatı söylenince, son yaptırdığının fazla olduğunu Ahmet anladı. Ama geriye yol yoktu.

Acap’a iyice bakan Ahmet eli çiçekli mağazadan çıktı ve “Bunu ben ne yaparım?” dedi.

Pazar günüydü. Mahri sabah erkenden kendi işleri için gitmişti. Kahvaltıdan sonra başka yapacak bir şey bulamayan Almaz posta kutusunun içindeki eski gazeteleri aldı. Gazetelerin arasında duran bir mektup onun dikkatini çekti. Hemen mektubu açtı ve kendine yer yokmuş gibi oraya buraya yürümeye başladı. Ama oadada hareket edecek yer bile yoktu. “Vah, sen gücünü nereye harcayacağını bilmiyorsun! –diyerek Almaz hayalindeki iki hörgüçlü deveye söz söyledi. –Sen çölü özlemiştir, çobanın suyunu taşırdın, odununu getirirdin, güzel yaşardın, insana yardım ederdin. Ama sen şu anda kendi yerinde değilsin. Ses ve gürültünün ortasında bir de, demirlerin arkasında. Senin yerin demirin arkası değil, sahra meydanında olmalısın!”

Ahmet taksicinin geleceği haberi kayınvalide ve damada büyük dert oldu. Yine de Almaz onun gelmesi ile rahatsız olduğunu hissettirmiyordu. Ama Mahri ise bir yerde duramıyordu. Masa ve koltuk örtüleri düzgün durduğu halde tekrar düzenliyordu. Çay ve kahve içilen fincanlar tekrardan temizlendi.

Kayınvalidesine bakan Almaz şimdiye kadar fark etmediği bir şeyi fark etti. Dolabın üstünde Aymırat'ın fotoğrafı yoktu. Onun ne zaman ve nereye alındığından Almaz'ın haberi yoktu. Bunu Almaz kendince yorumladı. Kayınvalidesi ya Aymırat'tan nefret ediyordu ya da Ahmet'le arasını iyi tutmaya çalışıyordu.

Kapıdan giren Ahmet Ahmedoviç çok değişmişti. Onun üstündeki ceket dolapta duran yeni ceketti. O daha yeni hamamdan çıkmış gibiydi. Yüz gözü tertemiz, beyazlar giren saçları sağa taranmış. Beyaz gömleğinin yakası da parlıyordu. Genelde yeni bir şeyler giymeyen adam üstündekilerle kendini rahat hissetmiyordu. ‘‘Bu kadar süslendiğine göre ayakkabını da yenileseydin’’ diye içini konuşuran Almaz Ahmet'i baştan aşağı gözden geçirdi. Üstündekiler yenilenen Ahmet'in ayakkabısı eskiydi.

-Sabahtan beri sol gözümün seğirmesinin sebebi senmişsin! –diyerek Almaz misafiri elinden tutup oturtmuş gibi içeri geçirdi.

-Ben bu günü sabırsızlıkla bekledim, Almazcan!-diye, Ahmet oturdu. –Tek başına kalmak da kolay değil.

-Tek kalmanın kolay olmadığını o bilemez Ahmet Ahmedoviç-diyerek elinde kahvelerle gelen Mahri sohbete katıldı.

Böylelikle aradan fazla zaman geçmeden esas konuya geçildi. Mahri mutfağa gidince Almaz Ahmet'e ‘‘Nasıl?’’ diye soru sordu. Bu soru onun teyzesi hakkındadır diye düşünen Ahmet iki kez ‘‘iyi, iyi’’ diyerek baş attı...

Ortaya kahveler geldi. Kahvenin daha ne olduğunu tam anlamayan üç kişi bir birlerinin gönlü için fincanları birkaç kez dudaklarına değirdiler. Kahvenin güzel olduğunu bildirmek adına yüzlerinde yapmacık hareket oluşturdular. En beteri de Ahmet dudaklarını yalayarak:

-Bal gibi olmuş kahve! –diyerek ağzını şapırdattı. Almaz'ın yüzüne bakarak gözlerini oynattı. Bir şeyler öğrenmenin vakti gelmiştir diye düşünüyorum. O yüzden geldim.

Ahmet'in kim olduğu hakkında hiç araştırılmamıştı. Buna gerek bile yoktu. Bu yüzden Almaz susmak zorunda kaldı. Her meselenin altından ne çıkacağını araştırmayan Mahri konuştu.

-Geldiyse çok iyi yaptın, Ahmet Ahmedoviç. O Almaz'ın yüzüne baktı. – Almazcan teyzen gerçekten evlenmek istiyorsa bundan daha iyisini bulamaz. Hayırlı işi uzatmamalısın. Her şeyi dört dörtlük olan birini bulmak zor. Yaşı kırkı geçen erkeklerin çoğu şarap votkaya başvururlar.

-Çok doğru bunlar!-diye kendine söylenenleri onayladı. –Eve gidince biri seni beklemiyorsa ‘‘Mağazaca içki her zaman bekler ‘‘ diyorlar. Böylelikle benim iş yerimden de birkaç kişi gül ömrünü kül etti.

Ahmet'in son sözleri yalandı. O sadece Almaz'ı etkilenmek için yalan söylemişti.

Almaz için en önemli zaman geldi. O ne söyleyeceğini ve nasıl söyleyeceğini önceden düşünmüştü. Almaz'a göre Mahri ile Ahmet'in arası iyi olmaya başlamıştı. Aymırat'tan soğumak, Ahmet'i çok fazla övmek Mahri'nin hazır olduğunu gösteriyordu. Ama Mahri'nin şimdiki konuşmalarında Almaz'ın teyzesi ile Ahmet'i evlendirmek istemesi tahminlerin tersiydi.

Ok yaydan çıkmıştı. Almaz konuyu sonuna kadar getirmeli denen neticeye geldi. En azından teyze meselesinden Ahmet'in uzaklaştırarak, yalanlarının üstünü örtmek için bahane arıyordu. Almaz Ahmet'in iyi avlulu evi olduğunu biliyordu. Bu avlulu ev de onun için meseleden çıkış kapısı olabilirdi.

-Ahmet Ahmedoviç sen nasıl bir evde yaşıyorsun?

Avlusu güzel olduğu için Ahmet ona göre konuşmalıdı da:

Bir gün nasip olrsa gelip görürsün. Benim gibi avlusu olan ev bu şehirde çok azdır.

Almaz'ın bu sorusu Mahri'nin hoşuna gitmemişti. O aradaki sessizliği sert konuşmasıyla bozdu.

-Senin teyzene eş mi yoksa avlu mu lazım?

-Öyle değil, kayın-diyerek Almaz anlatmaya geçti...Onun şartını ile Ahmet Ahmedoviç kabul etmez diye korkuyorum.

Bu konuşmadan sonra Ahmet öne eğildi masanın üzerinde duran kahveye ali değince fincan devrildi ve içindeki kahve masaya döküldü. Buna bakmayan Ahmet Ahmedoviç:

-O nasıl şarttır?

Hemen bez getiren Mahri Ahmet'in sorusunu tekrarladı.

-Dün teyzemle konuştum... diyerek Almaz konuşmaya başladı. O bana ‘‘Daha tanışmadan...

-Onun benden haberi var mı? –diyerek Ahmet Almaz'ın sözünü bitirmesine izin vermedi.

-Senden haberi olsun, olmasın evlenecek kişi kendi durumunu söyleyecek.

-Evet? –diyerek boş fincanı kaldıran Ahmet ağzına bir şey gelmediği için dudaklarını sıktı. Evet? Teyzemin babasından kalma evi var...Ev hakkında konu açılınca altından ne çıkacağını bilmeyen Mahri'nin kafası karıştı.

-Evi varsa iyi. Başka ne sorun var?

İşte...Teyzem oradan gitmek istemiyor. Onunla evlenecek kişi oraya taşınmalı.

Teyzenin şartı söylenince Ahmet de Mahri de derinden nefes aldı. Ama konuya dahil olmayan Mahri'nin bu şart hoşuna gitmedi.

-Her şey birden olur mu? Senin teyzene hem koca lazım hem de kendi evine getirecek. Bu ne el yetmez teyzeymiş.

“Teyzemin el yetmezliği bir gerçektir” diyerek Almaz içini konuştu.

Kayınvalidesi sinirlense de Almaz ona sakın bir şekilde anlatmaya çalıştı.

-O evi terk edemiyor teyzem. Yaşlı dayımın ölmeden önce tek evladına hasiyeti böyle.

Kendi evini düşünen Ahmet Mahri'nin sözlerinden sonra biraz cesaretlendi. Bu cesaret de içindekileri söyletti.

-Teyzenin şartını ben kabul edemem. Sen beni uzak tutmaya çalışma. Ben artık arkadaşlarıma bile senin teyzenle evleneceğimi anlattım. Onlar uzaktan da olsa seni de, teyzeni de tanıyorlar. Ahmet Mahri'ye doğru baktı- Mahri Hemrayevna'nı da.

Bu sözlerden sonra Mahri'nin damadına baskı yapacağı belliydi. Bu yüzden Almaz durumun önüne geçmeye çalıştı. O Ahmet'e küsmüş gibi yüzünü yana çevirdi.

-Neden her şeyin sonuna kadar görmeden karar veriyorsun? Daha evleneceğine bile karar vermeden...Ne yani benim teyzemi rezil mi etmek istiyorsun?

Almaz'ın son sözleri Mahri'ye ters geldi.

-Söylese ne olacak, Ahmet Ahmedoviç hırsızlık yamadı.

-“Kayınvalidem onaylarsa, teyzem de onaylar” deyince...

Almaz yüzünü çevirerek “Bunun dediğine ne diyeceksin?” anlamında kayınvalidesine baktı. Mahri bu sözsüz sorunu anladı.

-Ahmet Ahmedoviç doğru söylüyor.

Bu cevap Almaz'ı düşündürdü. “Ahmet'ten hoşlanıyorsa bu neden...”Bu kez hayali teyzenin yerine Mahri geçti. Ama neden kendini hayali teyzenin yerine koymak istemiyor. –Fazla süre geçmeden Mahri'den cevap geldi.

-Ahmet Ahmedoviç, sen bunları bir düşün. Hemen karar vermeye gerek yok. Belki de...

Mahri'nin "belki de..." sözünün anlamı Ahmet için belliydi. Ama bütün hayatını geniş avlulu evde geçiren adam için bu kolay değildi. Şehir bağındaki Acap'ı gördüğünden beri orada onunla yaşamamın arzusundaydı. Düğünü düşünüyordu. Acap'ın gelmesi ile avluda güller açıyordu.

Çok az terslese bütün sinirini ondan çıkaracağı belli olan Mahri'ye Almaz izin vermiyordu. Onunla sakin konuşuyordu.

-Gül gibi evi olduğu için sen ona teyzeni vermeyeceksin. Aslında bu gülünecek bir durum değil mi? Ben erkek olsaydım bu şartı hayatta kabul etmezdim.

-Erkek olsaydın sen de bu sözleri demezdin, kayın.

Mahri istemsizce gülümsedi. Sonra da:

-Ahmet Ahmedoviç öyle erkeklerden değildir-dedi.

-Öyleyse kendi bilir. Benim ona teyzemi zorla verecek halim yok. Teyzem o olmadan da evlenir.

Almaz'ın teyzesini övmesi Mahri'nin hoşuna gitmedi.

-Ne bileyim. Teyzenle evlenmek isteyen en son Ahmet Ahmetoviç olmasın.

Beklemediği şartla karşılaştığı günün ertesi Ahmet'in yolu tekrar şehir bağına denk geldi. O artık belli bir şey olana kadar bu bağa gelmemeyi düşünse de yine kendine hakim olamadı. Göze görünmeyen ip Ahmet'in boyuna asılmış ve onu mağazaya doğru çekiyor gibiydi. Ahmet arabasını yolun kenarında park ederek mağazaya girdi. Ahmet bugün eskisi gibi güzel giyinmemişti. Mağazada yine müşteri çok azdı. Aynı giyinen iki yaşlı kadın bir demet çiçek aldılar. Onlara bakarak Ahmet "Küçük demeti ne yapacaklar" dedi.

Yaşlılar kadınlar gidince sıra Ahmet'e geldi. Satıcını görünce Ahmet Almaz'ın evinde olan durumu da unutarak gülümseyerek selam verdi.

Satıcının da bugün keyfi yerinde olmalı. Selam alarak durmadı:

-Yine çiçek mi alacaksınız?-dedi, cevabı da beklemeden, ikinci sorusunu sordu. - Dün neden gelmediniz?

Son sorudan kendine pay çıkararak Ahmet'in başı döndü. "Ne desem? Böyle durumlarda bir kadına nasıl cevap versem?"

Ahmet güzel cevap bulana kadar. Acap bir sürü söz söyledi. Ama kafasında düşüncelerle uğraşan Ahmet'in kulağında "Sizin her gün gelmenize ben alışmışım"

sözleri kalmıştı. Ahmet için esas olan bu idi. Bu sözler Ahmet'in son günlerde sık geldiği için söylenilmiş olabilirdi. Sohbet onun tahminine göre değil de farklı bir şekilde gelişeceğini bilmiyordu. Ama satıcının daha sonra söyledikleri onu heyecanlandırdı. Güzel cevap vermek değil, sıradan biri bunları söylerse ne cevap verileceğini de hatırlayamadı.

-Dünyaya ikinci kez gelmiyoruz!-diyerek Ahmet övündü ve Acap'ın sonra ne diyeceğini bekledi.

Konuşulardan tam farklı "Dünyaya ikinci kez gelmiyoruz" sözlerinin neden söylenildiğini anlamayan Acap sustu. Ama o istese de cevap veremeyecekti. Düğün veya benzer yere giden bir grup içeri girdi.

Son söylenenlerle kalan Ahmet'in kulağına tanımadığı insanların sesleri gelmeye başladı.

"Sizin her gün gelmenize ben alışmışım". Bu sözler Ahmet'in aklını aldı. O arabanın olduğu yere gidene kadar yasıl yürüdüğünü anlayamadı. "Bu ne demek şimdi? Artık bahtım açıldı mı yoksa? Bu hiç beklenmeyen sözlerdi.

-Araba senin mi? -diye bağırın birinin kalın sesi onu kendine getirdi.

Ahmet'in arabasının yanında üç kişi duruyordu. Onların taksiciyi bekledikleri belliydi.

-Binin, binebilirsiniz-diyerek Ahmet onları büyük bir hevesle arabaya çağırdı. Yolcular binince direksiyon başına geçen Ahmet yanında oturan adamla konuşmaya başladı. -Avlusu olan ev alçaksanız, gül gibi ev satıyorum!

Soruya arkada oturanların biri cevapladı.

-Aşgabat'taki evi sırtımıza alıp Daşoguz'a mı götürelim. Hadi kardeşim sen havaalanına sür!

Keyfi yerinde olan Ahmet'in arabası asfaltta iz bırakarak gitti.

Ahmet çıktıktan sonra fazla zaman geçmeden Almazların evinin zili çalındı. Şehre taşınalı onları evine en fazla dört beş kişi gelmişti. Onların en esas olanları da Büzmeyin Bayramlıyeviç, Ahmet, Aymırat, Doydukbibi. Şimdi de kapıyı çalan bunlardan biri olabilirdi.

Almaz bugün işe öğleden sonra gitmeliydi. Öğle yemeğinden sonra gitmek için kapıya gelince kapının diğer tarafında ayak sesleri geldi. Artık çekinmeyecek gibi de değildi. Çünkü, Almaz bu isteme durumlarından nefret etmeye başlamıştı. Son zamanlar Almaz kendinden de nefret etmeye başladı. Mahri'nin evlenmesini öneren iş yerindeki

kadınlarda da nefret ediyordu. Almaz artık evlilik işlerinin yalanlarından, yalan teyze meselesinden rezil olmadan kurtulursa sevinecekti.

Almaz kapıyı açınca biraz rahatladı. Kapıda duran Aymırat idi. Almaz onu gülümseyerek karşılamadı. Selamlaşınca içeri girmesini istemiyormuş gibi:

-Ben de işe gidiyordum –dedi.

-İşe gittiğini anladım-diyerek, Aymırat çantasını açmaya başladı. –Benim acelem var. Kayınvaliden evde değil mi?

-O evde değil ama ne oldu?

Aymırat çantasından çıkardığı kağıdı gururla Almaz’a uzattı.

-Düğüne davet etmek için geldim. Evleniyorum. Düğünüme 500 kişi gelecek. Ama onların hepsini evine giderek davet etmediğimi kayınvalidene söyle.

Almaz bu sözlerin asıl ne için denildiğini anladı bu yüzden:

-Benim kayınvalidem saygıdeğer misafirlerin arasındadır!

Aymırat dalga geçermiş gibi ‘‘Tabi, başka türlü olamaz’’ dedikten sonra, Almaz davetiyedeki fotoğrafa baktı. Yaşı elliye yaklaşan bir de ikinci kez evlenen adamın böyle davetiye hazırladığını hayatında ilk kez görüyordu. Almaz için bu davetiye hem komik hem de ilginçti.

-Düğünün komsomol düğünü gibi şatafatlı olacak öyle mi?

Aymırat da Almaz’ın ne demek istediğini anladı ama acelesi olduğunu söyleyerek vedalaştı.

Mahri eve yeni renkli televizyon getirdi.

Televizyon getiren genç yiğidin gitmesiyle oluşan sessizliği Almaz bozdu.

-Bu kadar dar evin içine fazla eşya ne için alınır desene! Ne televizyonumuz mu yok?

-Hadi Almazcan az konuş! Bunu dedi ve Mahri biraz sustu. Sonra da devam etti.

–Bunu renkli televizyon deniliyor. Bu şehirlilerde olması gerekiyor.

Şimdi Almaz kayınvalidesinin dediklerine karşı çıkarsa köy ve şehir meselesi uzağa çekebilecekti. Aslında köyde de renkli televizyonların olduğunu söylemek istemişti.

-Beş on dakika sonra evine istemeye geleceklerdir Almazcan! –diye, beklenmeyen bir haber verdi.

Hayali teyze aklına gelince sınırları tepesine çıkan Almaz ciddi nazarla kayınvalidesine baktı.

-Bana artık istemeye gelmesi de önemli değil, teyzem de. Böyle demesine rağmen gelecek olanın kim olduğu ile ilgilendi.

-Kimmiş o?

Mahri gülümsedi.

-Ay onun kim olduğunu gelince görürsün.

...İstemeye gelen Ahmet'miş. O fazla bekletmedi. Eve girer girmez:

-Ben bu kapıdan tekrar gelirim diye düşünmemiştim ama tek kalmam beni etkiledi-dedi.

-Er yaşlanırsa erki gider, kadın yaşlanırsa görkü-diye söyleyen Almaz ellerini sildi ve Ahmet ile selamlaştı.

Almaz'ın dedikleri Mahri'nin hoşuna gitmemiş olmalı. Çünkü, o kaşlarını çattı.

Ahmet'i yeni koltuğa oturtular. Önüne de küçük masa koyarak kahve getirmek için hazırlandıklarını belli ettiler.

Dışardan iç dünyasını saklamaya çalışsa da, Almaz Ahmet'in gelmesini istemediği hissediliyordu. O artık olmadığı halde hayali teyze yüzünden kendini ne olarak göstereceğini bilmiyordu. Bu teyze yüzünden Almaz hem kayınvalidesine aynı anda bir sürü insana kötü olacaktı. Bunu üstüne Ahmet'in bu duruma düşmesine üzülmüyordu.

Bundan sonra teyze meselenin uydurma olduğunu söyleyemezdi. Nasıl olsa da bu kez Almaz Ahmet'in son cevabını vermeliydi. "Teyzem taşından mı desem..." Bırak bu adam da umutlanmasın. Böylelikle ben de buradan zararsız kurtulurum.

Yine dört beş gün sonra Maysa okulunu bitirip gelecekti. Almaz köye taşınma konusunu da onun gelmesine bırakmıştı. Bunun dışında bir şey yapamıyordu da.

Ahmet çoğu yerde kendi eksiklerini kabul edebiliyordu. Bu kez de haberini söylemek için acele ediyordu. Daha kahve gelmeden içindikileri söyledi.

-Lafın kısası Almazcan ben evimi sattım ve öyle geldim-diyerek o güzel bir iş yapmış gibi sevinçle söyledi.

Ahmet cevabı bekledi. Ama Almaz'da ona göre bir cevap yoktu.

Almaz'ın sessiz kalması Ahmet'in hoşuna gitmedi. Odanın içinde olan sessizlik Almaz'ın kilağını deliyorsa, Ahmet'i korkuttu. "Ne desem, ne yapsam?" diye, Almaz cevap yerine kendine soru soruyordu.

Ahmet ay görecekmış gibi Almaz'ın yüzüne bakıyordu. Ama cevap onun beklediği adamından değil de başka yerden geldi. Ama Mahri'nin sözleri de cevap değildi, tam tersi soruydu.

-Ne dedin? Bir teyze diye o evi sattın mı? Sen çok salak birisin, Ahmet Ahmedoviç.

Mahri'nin sözleri Ahmet'i değil de Almaz'ı şaşırttı. Bundan sonra o tahminlerinin hangisinin doğru olduğunu seçemedi. Ama Mahri'nin sözleri onun Ahmet'in evinde olduğunu onaylıyordu. Gitmeseydi, görmeseydi "O evi sattın mı?" demezdi.

Ahmet Mahri'nin biraz kaba sözlerine alınmamış. Tam tersi o aşağıya bakarak söylenenleri onaylayarak oturuyordu.

-Doğru söylüyorsun, Mahri Hemrayevna, doğru söylüyorsun. Bu durum beni salak yapmış olabilir. Yoksa o ev...

-O ev on teyzeye değerdi!-diyerek Mahri Ahmet'in diyemediklerini söyledi.

-Bu olmamış, Ahmet Ahmedoviç.

Ahmet uzun uzun Mahri'ye bakarak oturdu.

-Artık ne kadar konuşak ki bu?

Meseleye son nokta koymalı yerine geldi.

-Az önce kayınvalidem televizyon almaya gidince teyzem aradı. Biz geç kalmışız.

Yarın değil sonraki gün düğünü varmış.

Ahmet iki elini dizine direyerek yerinden kalktı.

-Sen ne dedin? "Teyzemin düğünü mü" dedin?

Mahri de aynı Ahmet'in hareketlerini tekrarladı. Onun yüzünden söylenenlere sevindiği veya üzüldüğü anlaşılmıyordu.

-Bu nasıl oldu? Bu ne el yetmez kadınmış?-diyerek odada Mahri'nin ayak sesleri duyuluyordu. O ikinci kez odanın sonuna giderken televizyonun üstünde duran davetiyeyi gördü.

-Bu ne demek?

Almaz bunu anlayamadı.

-Az kaldı unuttuyordum. Onu Aymırat getirdi. Düğün üstüne düğün.

-O daha hapse gitmedi mi?

-O kadarını bilmiyorum ama güzel bir kadınla evleniyormuş.

Almaz'ın sözleri Mahri'nin yarasına tuz bastı. Bütün dikkatini davetiyeye verdiği için evde başka birinin olduğunu Ahmet'in:

-Aymırat da evleniyor, Acap da- dediği sözler Mahri'ni kendine getirdi.

-Bunu kim getirdi? -diyerek Almaz'a bağırıldı.

-Kendisi getirdi. Düğününde 500 kişi olacakmış.

-Al kendisi getirdiyse!-diyerek Mahri davetiyeyi yırtarak evin içine attı.

Şimdi herkes kendini düşünüyordu. Mahri Aymırat hakkında, Ahmet şehir bağındaki Acap hakkında, Almaz da köy hakkında düşünüyordu. Ama bunların arasında en kötü durumda olan ise Ahmet taksici idi. Ahmet taksici derin nefes aldı da:

-Ben artık nasıl milletin yüzüne bakacağım. Evimi sattığımı şehrin bütün taksicileri duymuştur. Evi satacağımı öğrenince gülen arkadaşlarım artık...

Böyle konuşarak sözünü sonladı. Aymırat hakkında düşünen Mahri aynadan bakıyordu. Büyük dünyadaki küçücük evdeki üç kişi zor durumdaydı. Böyle kalınırsa da sorunlar çözülmeyeceğini bilen Almaz:

-Ev için üzülme Ahmet Ahmedoviç. Bir yanlıştan er ölmez. Evini geri alman gerekiyor.

Şimdi bu sözleri Almaz'ın söylememesi gerekiyordu. Zaten Ahmet sıkıntıdan ölüyordu.

-Ben sözünde duran biriyim. Almaz da ne söz verdiyse onun arkasında duracaktır.

Biraz zaman geçince Mahri Almaz'ın yanına oturdu. Sanki onun yanağına tokat atacakmış gibi ona baktı.

-Ben karışmayayım dedim ama... Bunu bu duruma düşüren sensin ve böyle mi özür diliyorsun. Arman, damat oluyorsun.

Yüreğindeki herkesi dökse de Mahri'nin şu an Almaz'dan nefret ettiği belliydi. O güya yakası boynunu sıkıyormuş gibi boynunu elleyerek sağa sola baktı.

-Mahri Hemrayevna, siz de arada durduğunuz için ben baya güvenmişim-dedi Ahmet.

Ahmet'in düştüğü durum Mahri'nin yüreğine merhamet verdi.

-Kadın bularak evsiz gezenler de az değil.

-Bu doğrudur ama sen kendini düşün.

-Senin teyzen olmasaydı ben böyle yapar mıydım?-diyerek Ahmet başını salladı.

-Ben kaç gündür çiçek mağazasına gidiyorum. Maaşımın yarısını çiçeğe verdim. Yine umudumu kesmedim. Aslında senden de, teyzenden de...Biraz düşünen Ahmet "geçtim" sözünü söyleyemedi.

-Yağşı niyet yarım devlet. -diyerek, Mahri ona teselli verdi. -Bu meseleye daha nokta koyma.

...Ahmet taksici umudunu kesmediğini, yine haberleşeceğini söyleyerek evden çıktı. Baş başa kalan kayınvalide ve damat bir birileri ile konuşmuyordu. Ahmet kendi kurduğu oyunların başarısız olduğunu, Mahri ise Ahmet Ahmedoviç gibi iyi birinin teyze

yüzünden moralinin bozulduğuna üzülüyordu. İçindeki sinirini çıkaracak söz de bulamıyordu. Yine de konuşmaya alışık olan kadın susamadı.

-Teyzen hayatının sonunu kadar tek kalabilir. Almaz'dan cevap gelmeyince yine kendisi konuşmak zorunda kaldı. –Bundan sonra beni böyle meselelere karıştırma.

Almaz'ın kendisi de teyze meselesinden uzaklaşmak istiyordu. Ama kayınvalidesinin sözlerine cevap vermek istedi.

-Sen karışmazsan olmazdı. Senden başka kime söyleyeyim?

Almaz'ın oyunları yüzünden hiç suçu olmayan Mahri de suçlu duruma düştü. Sadece bu da değil Almaz kendi kayınvalidesini maskara etti. Bu yüzden de Almaz suçunu Mahri'nin gözünde azaltmak için:

-Mahri Hemrayevna'nın suçu yok-dedi.

Almaz yine yanılıyordu. Mahri'nin siniri azalmadı.

-Konuşma. Şimdi sen hangi yüzle konuşuyorsun. Mahri'nin suçu var. Suçu çok fazla. Ama Mahri senin gibi rüyasında köyü görmez, affettirmek için bir şeyler yapar. – Birden o Ahmet'e baktı. Aynı sinirli ses tonuyla –Sen Ahmet her şeyini buraya getir-dedi.

Duyduklarıyla şaşkına düşen Ahmet ne diyeceğini bilemeden sustu kaldı. Almaz'ın durumu da Ahmet'in durumundan daha iyi değildi. O bir kayınvalidesine, bir de taksiciye bakıyordu. Sonra da ev eşyasından dolayı geçecek yer kalmayan dar odanın içine göz gezdirdi.

3.1.2. Cennet Kapısının Anahtarı

Gocuk köyünün ilerisinde Popuşgum denen bir tepe var idi. Bu tepe aslında bir korunmak ya da başka bir amaç için bir insan eli ile yapılmamış tepe şeklinde olan bir kumdu. Onun tepesinde çoban çadır kurmazsa, altındaki ince kumdan bazen bir iki çuval götürülmesi dışında insanlar bu tepeyi dikkate bile almazdı. Ama bu yıl yaz aylarının başında Popuşgum bulunamayan bir tepe oldu durdu. Yakınlarında çalışan tamirciler traktörlerini bu tepenin üstünden başka bir yere kolmaz oldular. Kolhozun traktörlerinin büyük bir kısmının akümülatörlerinin bozulması ile arabaları traktörleri tepeden aşağıya doğru iterek çalışmasını sağlıyorlardı. Eğer tepeden itilen traktör çalışmazsa diğer çalışma hâlinde olan traktörün yardımı ile çalıştırıyorlardı. Kısacası kolay olmasa bile işler durmadan devam ediyordu.

Gocuk köyünde artık “Fılan kesin arabasının rengi benim arabanın rengine göre daha iyi,” demezseler başka ciddi bir eksikleri yoktu. Makinelerin ileri seviyede olduğu bu zamanda traktör akümülatörsüz olmak işi biraz zorlaştırdı. Onu bulmak ise traktör

yöneticileri değil, saygıdeğer kolhoz yöneticisi bile yapamadı. Aslında Arap ağa uzun yıllardır kolhoz yönetiminde çok fazla tanıdık edinmişliği sebebi ile pamuk tarlasının yapraklarının acilen dökülüp toplanması gerektiği anlarda yakındaki havaalanında bir değil iki uçak inmesini sağlardı. İnsanların söylentilerine göre bu işleri yaptırabilmek herkesin elinde değildi. Bin yöneticiden biri yapardı, bu biri de Gocuk köyünün şansına çıkmış olan Arap ağa idi. Ama uçakla kıyaslanırsa yüzde birini bile etmeyen akümülyatör bulunamaz hâldeydi. Yönetici bu mesele ile gelenlere: “küçük araba iste verelim, ama akümülatör diye gelmeyin,,” derdi. Bu cevap da akümülatörün bulunmaz bir şey olduğunun göstergesiydi. Bu yüzden de köyde iki kişi bir araya gelince sohbet akümülatörden başlardı.

İki yaprak şeklinde olan pamuk tarlasına daha yeni güneş ışığı yansımaya başlamıştı. Yagmır yeğen Popuşgum’un üstünde duran traktörüne bindi. (“Yeğen” kelimesi gocukların çoğunun lakabı olduğu gibi bu da yaşı 40’a yaklaşan zayıf ve uzun boylu Yagmır traktörcünün lakabıydı. Köyde onun soyadı değil de lakabı kullanılırdı, herkes de söylerdi. Onun yiğitlik yaşına gelen oğlu “Esen yeğen” eşi de “Bossan yeğendi.”

Yagmır yeğenin traktörü daha yeniydi fakat yeni olmasına rağmen akümülatörü çalışmayan taraktör güzel görünüyordu amaayağı kırılmış at gibiydi, sadece dış görünüşüne bakmazsan, hareketi hızı ile gönlünü hoş etmiyordu. Arabanın akümülatörünün çalışmadığını hatırlayınca, keyifli bir şekilde evden çıkan traktörcünün işe başlamadan işten soğurdu.

Yagmır yeğenin akşamın serin havasıyla dinlenen traktörü, tepeden inince biraz dumançıkarmış olsa da yine çalışmıyordu. Bütün işi boşa çıkanolan traktör ustasısinirine hâkim olmaya çalışarakve başını sallıyordu. Tabi sabah erkenden böyle durum olsa da traktör bütün gün çalıştırılmadan durmazdı, onu sürüklemek için araba da bulunurdu. Çalışmayan traktör en fazla yarım saate işe başlardı. Yoksa traktörün çalışmadığı için sinirlenen Yagmır yeğen, sinirini traktörcülerin başkanından çıkaracakmış gibi Popuşguma taraf gelen İlanan’a (Onun lakabı da “arrık”(zayıf)) taraf gözlerini süzüp baktı ve kendi kendine söyleniyordu.

Akkümülatör meselesinde İlanan arrık hiç suçlanamazdı, bunu Yagmır yeğen anlıyordu. Bu meselede başkanlarla karşılaşınca da yüzlerce kez söylediğine kendi de şahit olmuştu. Ama yine canı yanan tanrısına kızarmış. Yagmır yeğen de İlanan’a kızıyordu.

İlaman artık Yağmır yeğenden üç dört yaş büyüktü. Yağmır ona selam vermeliydi. Ama bu kez Yağmır yeğen küçüklük borcunu yerine getirmedi.

– Traktörsüz gelmenin faydası mı var?– diye ekipbaşı ile arasında on veya onbeş adım kalınca bağırdı.

Ya onun keyfi yerindeydi ya da canı burnunda olan traktör ustasını incitmemek için bir şey demedi.

– Biraz geniş ol yeğenciğim biraz geniş!– diye gülümsedi.

Ekipbaşı gülümsemesi Yağmır'ın hoşuna gitmedi.

– Ağlanacak hâline neden gülüyorsun bir de ekipbaşısın!

Yağmır'ın bu sözlerine cevap bile vermeyen İlaman hızla traktörün arkadaki büyük tekerleğinin üzerine bindi. Bir eli ile kabinin kapısına yapıştı, diğer eli ile şapkasını çıkarıp göğe attı.

– Bu ne şimdi? –diye, Yağmır ilk şapkaya sonra da İlaman'a doğru baktı.

Şapkasını kafasına koyan ekipbaşı eski hızı ile tekerlekten aşağıya attı kendini.

– Geniş ol dedim ya. Traktörünü hemen çalıştırırız. O Yağmır'a taraf elini uzattı. Selam vermesen bile görüşelim...

– Şu akümülatör diye selamı bile unutuyor insan, İlaman– diye gülümseyen Yağmır yeğen ekipbaşın'ın elini sıktı. – Sen Sahıt'a şapka salladın. Öyle olmaz mı?

– Doğru, ben ona “Popuşgum'a gidince eğer el sallarsam, Yağmır yeğenin traktörünün çalışmadığıdır,,” dedim.

– O zaman traktörüyle gelmesi gerekiyor, öyle mi?

– Mutlaka gelmelidir.

Yağmır dea yere indi. O traktörün en fazla on veya on beş dakikaya çalışacağını bilse de siniri yatışmamıştı. Elindeki yağlı bezi bir kenara attı.

– Böyle durum olamaz. İlaman...

Gençlüğünden beri de geniş yapıda olan İlaman, yere düşen bezi fark etmeden traktörün ön tekerleklerinin orada çömeldi.

– Canını sıkma Yağmır yegen akümülatörsüz traktör sadece sende değil.

– Canını sıkma! Canını sıkma!– diye Yağmır yegen elini silkti de hem aşağıda hem de uzakta bulunankarınca gibi görünen Popuşgum'a taraf gelen traktöre baktı. İşte, Sahıt traktörüyle geliyor. Burada işine başlayınca kadar en az yarım saat geçecek. Yağmır yegen İlaman'ın durumuna bakmak için ona taraf baktı. –Toplanıp bu soruna bir çare bulalım demek yerine sen beni sakinleştirmeye çalışıyorsun. Bir de ekipbaşısın.

Yagmır'ın "Bir de ekipbaşısın" cümlesi İlamın için "Ekipbaşı olsan bile umrunda değil" emiş gibi işitildi. Aslında o önceden de keyfi olmayan traktörcüye cevap vermek istemiyordu.

– Senin bu konuşman nedir?

– Ben böyleyim kardeş. Her gün böyle geçer mi? Daha tarlayan girmeden elim işten soğudu. Sorumlu olan bakmıyorsa...

Yagmır'ın "sorumlu kişiler"arasına İlamın'ı katıp katmadığı belli değildi. Ama ekipbaşı olması onu da katması mümkündü. Ekipbaşı kendini savunmak için değil de durumu anlatmak için: – Aslında olmayan bir şeyi onlar nereden alsın yeğencan. – Olmayandan Allah bile almıyormuş.

İlamın gülecek bir şey söylemese bile nedense Yagmır göğre elini kaldırarak gülümsedi.

– Olmayandan Allah bile almamış. Bu doğru. Ama Allah'a doğru roketler uçurulurken küçük bir akümülatör bulunmuyor denince, Allah inanmaz ben de inanmam. Yegenin gülümsemesi birden yüzünden gitti, ciddileşti. Sadece ciddi olmak değil. Yagmır yegen sinirlendiğini ekipbaşısına gösterecekmiş gibi sağ yumruğunu sıktı. –Vah, şu akümülatörden sorumlu kişiyi benim elime verseler.

– Ne yaparsın?– diye, İlamın öğrenmek için ilgilendi.

Bu soru Yagmır'ı şaşırttı. O biraz sakinleşmiş gibi oldu.

– Bir şey yapamazsam bile içimdekileri söyleyerek rahatladım...

O anda Popuşgum'un yanına iki tane Gazikmarka jip gelip durdu. Onun birinden kolhoz başkan yardımcısı Medet ağa, diğerinden de ilçe tarım makinelerinin yeni başkanı indi. Yeni başkanın adını doğru düzgün bilmeyen traktör şoförleri ona sadece "Yoldaş Atayev," diye hitap ediyorlardı.

Doğru mu yalan mı ama "Sayın Atayev denen adam daha önce büyük bir iş yerindenterafını tutulması gerekenlerin tarafını tutmayıp, tarafı tutulmaması gerekenlerin yanında olduğu için işten atılmıştır," diye konuşuyorlardı. Bu konuşmalar yüzünden gocuk köyünün insanları onu sevmemezlik yapmıyorlardı. "Nereden ve nasıl geldiği önemli değil bizim köyde düzgün bir şekilde çalışsın yeter"diyorlardı. Son bir haftadır da gocukluları yeni başkan ilgilendirmiyordu da akümülatörü bulsun yeter.

Ama yuvarlak yüzlü, geniş omuzlu, sarışın Atayev akümülatör meselesinde kendinden önceki başkanların en pasifi kadar da olamadı. Akümülatör bazen (daha önde de) az olurdu ama bu sorun fazla uzatılmadan giderilirdi. Ama rahatlık bir haftadır devam etse de şimdiye kadar Atayev gibisi yoktu.

Sayın Atayev ile Medet ağa gelmeden önce Popuşgum'a gelen Sahit traktörcü:

– Yagmır yeğen başkanlar da işe geldiğine göre artık senin traktörün çalışmaya başlar diye traktöre urgan takan yalandan güldü.

Sinirli Yagmır yeğen arkadaşının şakası hoşuna gitmedi. O sesini çıkarmadan urganın bir ucunu diğer traktöre doğru götürdü.

Traktörcüler gelenlerle görüşmeden, sadece başını sallayarak selam verip işine devam ettiler.

– Kolay gelsin değerli tamirci!– diye, merkezden ilçe merkezinden gelen sessizliği bozdu.

Tamircilerin keyfi yoktu. Yine de bu kadar insanların sözüne cevap vermemek iyi değildi.

– Sağ olun, Sayın Atayev!– diyerek İlamın misafire baktı.

Sayın Atayev traktörcülerin neden sıkıntı çektiklerini biliyordu, zorluklardan haberi vardı. Bu yüzden de az önceki sözlerden sonra bir şey demeden durmalıydı. Ama onun:

– İş iyi gidiyor mu, sayın tamirciler? –diye sorması çalışanların durumunu sormak değil de başkasının suçu ile elindeki iş cihazını aldırın kişiye sorulan soru gibi geldi.

Başta Yagmır'ın da Sahit ve başkan yardımcısından da ses çıkmadı. Bölge merkezinden gelen, bir de misafir gibi olan kişinin sorusunu cevapsız bırakmayı üslup olarak bilmeyen İlamın diğerlerinden farklı davrandı.

– Ay iş de Sayın Atayev gördüğünüz gibi...

Yarasına basılmış gibi Yagmır yeğen hemen canlandı.

– Niye şekil kapatmaya çalışıyorsun, ekipbaşı? Gerçeği söylemen lazım. Atayev bizim düşmanımız değil ki... Gerçek neyse söylemen gerekiyor.

Ya duyduklarından hoşlanmadı ya da konuşma tonundan hoşlanmayan Sayın Atayev Yagmır yeğene ters ters baktı, aradan biraz zaman geçince:

– Hadi gerçekçi biriysen o zaman gerçekleri konuş bakalım, genç yiğit– dedi.

İstediklerini konuşan Yagmır yeğen bundan sonra da çekinmedi.

– Gerçek şu ki, işin gidişatı kötü, Sayın Atayev.

Aldığı cevapla şaşırın Atayev cevap verdiği Yagmır yeğene değil de Medet ağanın yüzüne bakarak konuştu.

– O nasıl kötü oluyormuş? İşin kötü gitmemesi için kemerleri sıkı bağlayarak çalışılması gerekiyor, Sayın başkan yardımcısı. –Bir anda da Yagmır yeğene baktı sözleri biraz ciddileşti.

– ”Yatan öküze yem yok”, Sayın tamirci...

Atayev sık kullanılan atasözü söylese de Yagmır ondan farklı bir anlam çıkardı. Bu yüzden de susmaktansa konuşmayı tercih etti. Söyleyeceklerinin kaba olduğunu ve Atayev'in kırılacağını bilse de ağzına gelen cevabı söyledi.

– O doğru da çalışması gerekenöküzlerin hem büyüğü hem küçüğü aynı çabayı sarf etmezlerse iş bitmezmiş.

Demesini dedi ama laf ağızdan çıkınca biraz fazla olduğunu hissetti. Çünkü birincisi o başkalarıyla fazla konuşan ya da birini kıran biri de değildi. İkincisi de Sayın Atayev bütün bölgenin en iyi kuruluşunun başkanıydı. Onun gibi birine ters konuşması iş arkadaşlarının değil, diğer başkanların da hoşuna gitmeyecekti.

Sayın Atayev böyle sözü hayatında ilk defa bir de bir traktörcüden duyuyordu. O biraz sustu. Onun sarışın yüzü başkan yardımcısına bakınca kızardı. Medet ağa onun yüzünde durumdan memnun olmayan alamet gördü. O konuşunca ses tonu bile değişti.

– Sayın tamirci, siz insanlarla böyle konuşmayı nereden öğrendiniz?– Atayev hafif hareketiyle yine Medet ağa'ya döndü. – Ya siz mi öğretiyorsunuz, Sayın başkan yardımcısı?

Medet ağa çıkmaza girdi. O “evet,,” dese karşındaki Atayev'di, “hayır,,” dese de Yagmır yeğenin tarafında olmadığıydı. Şeylelikle genelde konuşunda yerli yersiz “aslında” kelimesini sık kullanan Medet ağa:

– Aslında Sayın Atayev, şey, aslında– diye Atayev için değil, kendisinin de anlamadığı bir şeyler dedi.

Sanki insanları rahatsız eden bir sessizlik girdi. İlan bu durumdan çıkış arayıp, Yagmır yeğeni usulce korumaya çalıştı. Arkasında da:

– Ay Sayın Atayev, Yagmır yeğen, sadece...– diye, diyecek söz bulamadan, niyetini el jestleriyle anlatmaya çalışarak ellerini ovuyordu...

Bu konuşmayla da suskunluk bozulmadı, tam tersine daha da kötü oldu. Atayev istediği cevabı alamadı. Yagmır yeğenin kendisi o cevabı vermeye çalıştı, ama eski kaba sözler ders mi ya da, o bu kez sesini biraz yumuşattı.

– Bazı insanlarla böyle konuşmaya düştüğümüz durum mecbur bırakıyor Sayın Atayev...

Yagmır ses tonunu yumuşatsa da yumuşak konuşmaya çalışsa da yine onun bu cevabı da eskisinden farklı değildi. Çünkü bu duruma sebep olan kişi de Atayev gibilerdi. Bunu Atayev'in kendisi de diğer kişiler de biliyordu.

Medet ağa konuşmayı nazikçe başka tarafa yönlendirmeye çalıştı.

– Oğlanlar, yani hepimiz yoldaş Atayev akümülatörsüz zor olduğunu biliyoruz. Bu yüzden de aslında...

Bundan sonra Yagmır yeğen konuşmadan durmalıydı. Ama yapamadı.

– Zorluğun da bir sonu olmalıdır. Bir gün iki gün ne yapalım sonra.

Tamircilerin şikâyetçi olmasının sebebini anlıyordu, onların durumuna acıyordu. Ama az önceki “öküzlü” konuşmayı aklından çıkarmadığı için kaba konuşması gerekiyordu.

– Akümülatör denilen mal gerektiğinde “al işte ,” diyecek üç kuruşluk bir şey değil, sayın tamirci. Siz bunu anlamalısınız. Şimdiki zaman akümülatör bütün bölgede yoktur. Olmayan bir şeyi biz nereden alalım?

– Bizden çalışmamızı istiyorsanız sizde gereken yerden akümülatör talebinde bulunmalısınız.

Yagmır yeğenin dedikleri adaletliydi, adaletli sorulan soruya da düzgün cevap vermemek yerinde olmazdı, Atayev bunu biliyordu, ama kaybetmiş gibi görünmekten mi ya da yanında bulunan kişilere mi çokbilmiş olarak görünmek istedi ama cevabının da iyi olmadığını bilerekten yine susmadı.

Bizim sosyalistik cemiyetimiz önceden yapılmış plana göre hareket etmektedir...

– Bölgemiz plana göre gönderilmesi gereken bütün altın gümüş takılarının hepsini toplamış!– diye Yagmır yeğen de lafin altında kalmadı. –Doğru değil midir?

– Tabi doğrudur! –diye Atayev baş salladı.

– Doğruysa o zaman bölgenin planına bakan kişilerle konuşulması gerekiyordu.

– Çok bilmek ayıp değildir sayın tamirci, dedikten sonra Atayev alt dudağını ısırды ve biraz sustu ve devam etti. –Ama kiminle konuşmamış gerektiğini bilmeliyiz.

Yavaşca geri çekilen Medet ağa Yagmır yeğene doğru baktı da yapmacık sallanarak, başını salladı, eğnini hareket ettirdi. O böyle yapmakla Yagmır’a karşı gelmemesini anlatmaya çalışıyordu. Ama Yagmır Medet ağanın hareketlerini görmedi ya da gördüyse de dikkate almadı.

– Akümülatör bulunsaydı ya...

Yagmır’ın akümülatör bulamayacağı belliydi. Bu sadece bir söylenmiş sözdü. En çok da bu sözler yoldaş Atayev’i etkilemişti. O gömleğinin cebine elini soktu, oradan boş çıkan elini pantolonunun sol cebine yönlendirdi. Atayev terlememişti, öksürecek gibi de değil de ama yine de sol cebinden çıkan kırmızı gibi olan el mendili onun yuvarlak yüzünü, yası burnunu sıvazlayarak tekrar cebe girdi.

– Bakıyorum da Sayın tamirci bilmen gerekenden daha fazla bilgiye hâkimsin. İşte seni benim yerime koyarlar diye şimdiye kadar “siz” diye hitap eden adam sinirlendiğini belirtmek amacıyla “sen” demeye başladı, Yağmır yeğene diki dik baktı. –Bölgeye değil bütün ile akümülatör verirsin. –Atayev arkasına dönünce onun gözü şaşkınlık durumunda olan Medet ağanın gözleriyle karşı şarşıya geldi. Yoksa...

Atayev’in yola koyulduğunu gören Medet ağa sevindi.

Yağmır’ın Aşgabat’ta yaşayan dayısı vardı. O ayna fabrikasında usta olarak çalışıyordu. Yağmır yılda bir kez Aşgabat’a giderek dayısının yanında iki üç gün kalıyordu. O son kez Aşgabat’a giderken şöyle bir olay oldu.

Uçak iyice havaya yükselene dek Yağmır yeğen yanında oturana dikkat etmedi. Onun komşusu ise Sayın Atayev’di. Onu tanıyan Yağmır komşusu ile konuşmak istedi. Ama Atayev okumasa da elindeki gazeteyi açıp çevresini dikkate almadı.

Yolun yarısı kadar geçilince, Atayev kaba bir şekilde yerine oturunca o anda Yağmır:

– İhtiyar koca selam!– dedi.

Kavaklı gözlerini komşusuna doğrultan Atayev selamını aldı, ama başka bir şey demedi, tekrar gazeteye bakmaya devam etti.

İri yapılı, ılımlı adamın asık suratından biraz çekinen Yağmır yeğen:

– Uçuyor muyuz?– dedi, demesini dedi sonradan da hemen sorudan kendi utandı. “Uçmadan, emekliyor muyuz desene!”

Ama Sayın Atayev soruyu mu duymamıştı, ne olduğu belli değildi, ses çıkarmadı. “Bu neden benim soruma cevap vermiyor acaba?” Yağmır yeğen yanlısını unutmak için acele etti.

– İhtiyar koca bu akümülatörün kıtlığı nedendir?

Atayev saatine bakarak dikeldi, kalın yüzünü sildi. Ama vaktiyle cevap vermediği için Yağmır yeğen sorusunu tekrarladı.

– Sayın Atayev, ne şimdi bir akümülatör imalatını arada durduruyorlar mı?

Daha geçen gün Popuşgum’un kendisinde akümülatör bulunsaydı ama...– diyen, biraz yüksek sesle konuşan traktörcüyü aklında belirlemişti. Ama onun ismini unuttuğunu belli etti.

– He bu sen misin, tamirci?– Arkasından da Sayın Atayev Yağmır’ın asla beklemediği soruyu sordu. – Uçağı kim kullanıyor?

Yağmır gözlerini yuvarladı omuzlarını sıktı.

Atayev sorduğu soruyu talep edici bir şekilde tekrarladı.

– Uçağı kim kullanıyor dedim.

“Bu nasıl bir soru oldu. Bu çocuklara sorulan bir şey ki. Ya da bu benimle dalga mı geçiyor?” Yine de Yagmır yeğen Atayev’in sorusuna cevap vermeli diye karara geldi.

– Uçağı pilot kullanır tabi. Başka kim olabilir?

Atayev nedendir kinayeli gülümsedi.

– Doğru pilot kullanıyor. Hem de kullanılması gereken hızda ve yüksekliktedir.

– Doğru!– diyerek, Atayev farklı bir şey söyler diye düşünerek bekleyen Yagmır yeğen bütünüyle onu dinlemekteydi.

Atayev devam etti.

– Yolcular ona “hızlı kullan”ya da “biraz aşağıdan git”demiyor. Bunu demeye kimsenin hakkı yoktur. Pilotun işi uçağı kullanmaktır, yolcular da onun işine karışmadan oturmalıdır...

– Doğru.

– Doğruysa düşün, sayın tamirci. –Atayev Yagmır’ı görmek istemiyormuş gibi soluna çevrilerek oturdu.

Yagmır düşündü, sonra da soru sorduğuna pişman oldu. “Kolhozun Arap ağa gibi başkanı var iken, tuttuğunu koparan başkan yardımcısı var iken, akümülatörle senin ne işin olur akılsız!”

Yersiz konuşma neticesinde meydana gelen sinirini unutmak için Yagmır:

– Ben de Aşgabat’a gidiyorum, dedi. Aşgabat’ta dayım yaşıyor. Yılda bir kez ziyaretine gitmezsem darılıyor.

Yagmır’ın bu sözlerinin de cevapsız bırakıldığını görünce, yersiz konuştuğunu anladı. “Ya bu senin nereye gittiğini sordu mu desene. Dayım dedin, teyzem dedin...lal ol otur yerinde.”

Uçaktan inerken de havalimanının önündeki çıkışa gidilince de yine Yagmır yeğenle Atayev her ikisi de bir birini tanımıyormuş gibi, yalandan da olsa vedalaşmadılar. Atayev herkesten önce taksiyi beklemek için diğer yolcuları geçti.

Havalimanın önündeki araba koyulan alanda ise, Atayev’i şaşırtan ama Yagmır yeğen için sıradan olarak görülen bir durum ortaya çıktı.

Taksi durağına herkesten önce gelen Atayev bir kenarda park edilen resmî plakalı“Volgaya”bakıyordu. Onun tahminine göre bu arabaya herkes tarafından tanınan gazetelerde, radyolarda herdün adı geçen adamların biri binecekti.

Ama tam tersi oldu. Resmî plakası olan arabanın Atayev'in gözüyle bakınca, devlet çalışanına benzeyen kişi, uzaktan gelen çiftçi çantalı traktör kullandığını elindeki yağ lekelerinden kolayca anlaşılan Yagmıryeğene doğru yöneldi. Arada fazla mesafe olmadığı için şoför ile Yagmır'ın konuşmasını hem sayın Atayev duyabiliyordu.

Vaktiyle taksinin gelmemesi Atayev'in işine gelmişti. Çünkü o Gocuk köyünde yaşayan sıradan bir traktörcünün devlet arabasına bindiğini görmek istiyordu.

Devlet numarasını taşıyan arabanın şoförü Yagmır yeğenle sarılarak sevgiyle selamlaştı. Arkasından da:

– Senin uçağın inene kadar ben arabamı bin defa silmişimdir yeğen!– dedi şakalaştı. Yagmır'ın arkasına vurdu.

Yagmır hem şoförün kendi gibi cevap verdiğini görünce: “Bu ne hal? Ben yanlış mı görüyorum? Bu ne hal?– diye fısıldayan Atayev omuzlarını sıktı.

– Senden bunu da bekliyordum, Nurıcan. Karşılacağını biliyordum ama siyah “Volgani” uçağın tam önüne getirirsin diye düşünüyordum.

Yagmır yeğen şakacı şoföre şaka ile cevap veriyordu. Ama bütün akli fikri siyah volgada olan Atayev karşılıklı konuşmayı şakadır diye düşünmüyordu.

– Vay vay!– diyerek, Yagmır'ın sözlerinden sonra Atayev yine şaşırıldı. – Bu olayın sonunun bir aması olmalı mutlaka. Devlet numaralı siyah “Volga” nere sene nere! Bir de özellikle gelip beklediğini belirtti. Bu da arabanın uçağın tam karşısında beklemediğinden şikayetçi.

Böyle durumda iki kişinin hal hatır sorması da Atayev için sıra dışı bir olay gibi görünmeye başladı.

– Çocukların durumu nasıl, Yagmır yeğen?

– Herkes iyi, Nurıcan. Selam söylediler. Atayev konuşulardan tek kelime bile kaçırmamak için dikkatli dinlerken:

– Eski bir tanıdık olması gerekiyor, eski!– diye, farkında olmadan konuşuverdi.

O anda yan tarafı hasarlı düzgün tamir edilmemiş, çok yol geçtiği belli olan bir eski taksi durağa geldi.

– İhtiyar koca sıra sizde mi?– diye, arabadan boynunu çıkaran genç yiğit seslenince Atayev taksinin geldiğini fark etti.

Taksiye binip, acele edip gittiği yerde de bundan daha enteresan durumla karşılaşmayacağını bildiği için Atayev “gidebilirsin” anlamında taksiye el salladı. Onun arkasında duran adamın biri Atayev'in hareketine sevincini saklamadan gülümseyerek arabaya bindi.

Atayev ise durduğu yerde kalarak, kendisi için çok tuhaf durumun sonunu bekliyordu.

– Hadi yeğen bin arabaya dayın da bekliyordur. Senin geleceğini önceden söylemişti.

– Aha! Demek resmî plakalı araba onun dayısının olması gerekiyor diye, Atayev baş attı, kendi sözlerini kendisi ispatladı. – Bir de o küçük bir iş yapmıyordur.

Durağa arka arkaya gelen arabalar da Atayev’in dikkatini çekmiyordu, havalimanının anonsuna da kulak vermedi.

– İhtiyar koca birlikte gidelim dersiniz hazır araba var!– dediği sözü ise Atayev duyabiliyordu.

Nasip desene! Devlet numaralı siyah arabayı Atayev’in kendisi de bindi. Ama o bir anda ne yapacağını bilemedi. O siyah “Volgaya” taraf yönelmesi gerektiğini biliyordu, ama koşarak mı ya da yürüyerek mi gideceğini bilemiyordu. Yine de o büyük cüssesi ile hızlıca yürüdü. Ama büyük adımlarla arabaya doğru yürüdü.

Yağmır yeğen şoförün yan tarafına geçince Atayev de arkaya binmeliydi. Araba hareket etmeden Atayev kendisinin ilk defa devlet numaralı arabaya bindiğini hatırladı. Bu araba her köyde, her şehirde adım attığın yerde görülen sıradan bir “Volga “ olsada Atayev için bu araba daha yumuşak ve sanki motorsuz gidiyormuş gibi ses sedasızdı.

Havalimanından çıktığı ilk köşede şoför trafik kurallarına uymadan kırmızı ışıkta geçti gitti. Atayev bu durumda trafik kurallarının bozulmasına bakmadı, arabanın numrasının diğerlerine göre farklı olduğunu, kurallara uyulmasa da onu hiç kimsenin durdurmayacağı ile bağdaştırdı. “Arkanda dağ durunca istediğini yaparsın işte, sana ne yapıyorsun diyecek yok.,” düşünceleredenan Atayev Yağmır yeğenin:

– İhtiyar koca , nereye götürelim?– diye sorusunu bir an anlamamış gibi tepki verdi.

Hayır, aslında o aslında soruyu anladı. Ama devlet adamının arabasının şoförüne “Filan yere gidelim!”– demeye çekindi.

– Ay eğer düz gidiyorsanız beni alışveriş merkezinin orada bırakabilirsiniz!– diye cevap verince onun sessizce konuştu.

– İhtiyar koca çekinmeden gideceğiniz yeri söyleyin lütfen!– diye şoförün camdan Atayev’e bakarak konuştu.

– Ay biraz...– diye, diyeceği sözün sonunu getirmediAtayev çekindi.

– Siz Yağmır yeğenin arkadaşısınız nereye dersiniz oraya bırakalım.

– Öyleyse beni kırkinci semtin başladığı yere bırakırsanız çok memnun olurum.

– Kırksa kırk onun lafı olmaz ihtiyar koca.

Atayev, Gocuk köyünde yaşayan traktörcünün adının Yağmır olduğunu da şoför konuşunca öğrendi. Doğru o geçen gün Popuşgum'da da Yağmır'ın ismini birkaç kez duymuştu, ama dikkate almamıştı. Ama bugünden sonra o Yağmır'ın ismini unutmayacağı belliydi.

– Dayımın durumu nasıl?– diye, Yağmır şoföre sordu.

Düz yola çıkılınca hızı arttıran şoför:

– Dayımın durumu mu?diye, yana baktı. A işte son model Jiguli marka otomobil gidiyor. – Gazetede okuduğuma daha bir hafta bile olmadı...

– Bu şehirde iki üç gündür üç beş tanesini gördüm...Dayımın da Yağmır yeğen işi çok adam, işlerini yetiştirmek için uğraşiyor. Biliyorsun zaten dayımı.

“Böyle araba binen biri işsiz mi olur!”– diyerek Atayev şoförün verdiği cevaba içinden şaşdı.

– Yeni yardımcı da verdiler ona– diye şoför devam etti.

– Daha önce de biri yok muydu?

– Vardı

“Benim tahminim doğruymuş!– Atayev kendinin yanılmadığına sevindi. – Eski yardımcısının üzerine yine birini verdiyseler, baya büyük bir yerde iş yapıyor demek. En azından bakanın altında bir iş değildir.

Bunun gibi bir adamın yeğenin traktörcü olması Atayev'i şaşırttı. “Ah, önceki gün: “Akümülatör bulunsaydı ya...”– diye konuşunca da biraz şüphelenmişim aslında. Uçakta da konuşmak istedi ben yüz vermedim. ”

– İşte, ihtiyar koca buraya kırkıncı semtin başladığı yer deniyor!– diyerek, şoför Atayev'in fikrini böldü.

Atayev fırsatı elden vermemek için Yağmır'a sordu

– Yağmır yeğen sen köye ne zaman döneceksin?

– Fazla gecikmeden ihtiyar koca , en fazla iki güne dönerim

– Ben de yarın sabah dönüyorum.

– Dönüyorsanız şimdiden iyi yolculuklar!

– O zaman beni seni kendim bulurum. Yolda yoldaş olduk, ilde ildeş, diye Atayev gülümsedi.

Artık biz görüşmeliyiz, oturmalıyız.

– Mutlaka görüşelim, sayın Atayev, mutlaka.

Arabadan toparlanıp çıkan Atayev vedalaşırken Yağmır yeğenin elini öyle bir sıktı ki, az kalsın kırmıştı. O siyah “Volga” uzağa gidince bile yaşanan olaya inanmadan

arkasından bakıyordu, öyle bakarken “Popuşgum’da” olan konuşmalarını bir kez hatırladı. “Sen akılsızsın. Akılsız olmasaydın o an biraz düşünürdün. Hey, bu hayatta öyle konuşma yapan bir traktörcü görmüş müydün? Bir tek Yagmır. Asıl onun da böyle konuşmasının bir sebebi varmış. Sana akılsız derler sayın Atayev, akılsız!”

Atayev’i şaşkına çeviren siyah “Volga” Yagmır yeğenin dayısının bindiği araba değildi, onun şoförü Yagmır’ın dayısının arası çok iyi olduğu bir komuşusuydu. Birilerini havalimanına getiren siyah “Volga”Yagmır yeğene şans eseri karşılaştığını Atayev bilmiyordu.

Yagmır yeğen dayısının evine gitmeden iş yerine cam fabrikasına gittiğinde öğlen arasına girmek üzereydiler.

Yeğenini sıcak karşılayan dayı ayna üflediği aleti bir yana koydu ve yanında duran iki tane genç yiğitlerebaktı.

– Yeğen tanıtırırım, bunlar da benim yardımcı öğrencilerim. Allah nasip ederse yine bir yıl sonra dayın gibi olurlar. Asıl dayın gibi de değil, daha iyi usta olurlar...

Yardımcıları selamlaşp kendi işleriyle gidince ihtiyar koca :

– Eve gitmeden buraya gelmen daha iyi olmuş yeğen –dedi. Teyzen de işte olduğu için kapı da kapalıdır.

– Teyzemin sağlık durumları nasıl?– diye, Yagmur da dayısının oturduğu kutunun üzerine bindi.

– Teyzen de iyi artık. Daha yeni tatilden geldik.

– Tatile gittiğinizi duyduk. İyi dinlenebildiniz mi?

Yagmır’ın dayısı sigaranın külünü döktü de gülmeye başladı.

– Tatile !Az önceki yardımcılarım da bizimle geldiler.

– Nerede tatil yaptınız?

– Moskova’nın orada– diye, dayısı yine güldü. Yeğen sen nerede tatil yaptığımızı sormada nasıl tatil yaptığımızı sor. Az öncekilerin biri “canım sıkılıyor”– diye Moskova’ya varınca geri döndü.

O neden öyle oldu?– diye, Yagmır dayısının gülmesinin sebebini anlayınca durumla ilgilenmeye başladı.

– Ay, bu uzun konu. Bunu evde düzgün bir şekilde anlatmazsam ilginç olmaz. Şimdilik gel fabrikanın yemekhanesine gidelim. İşçi yemeğinin tadına sen de bak.

Yagmır dayısının konuşmasına katıldı.

Atayev sabah erkenden işe gelip, odasında oturunca, kapıdan ilk giren eski arkadaşı ve eski köyünden olan şimdi ise bölge alışveriş merkezinin müdür yardımcısı olarak çalışan Çakan idi. Çakan'ın da soyadı Atayev'di. Ama onların akrabalık bağı yoktu. Elli yaşlarında olan iri yapılı göbekli Çakan, hayatta eline geçen fırsatlardan faydalanan, her konuştuğu ile kolayca anlaşabilen kıvrak biriydi.

Araları çok iyi bir arkadaş olmalarınarağmen, iki Atayev'in karakterleri aynı değildi. Mesela, Sayın Atayev biraz tembeldi, az konuşurdu, insanlarla anlaşmakta zorlanırdı. Çakan ise tam tersiydi.

– İşe gidiyordumda hem bir selam vereyim, hem de dünki konuşmadan ne sonuç çıkardığını öğreneyim dedim.

Atayev önünde karnını kucaklayan arkadaşına biraz baktı. Onun hemen cevap vermesini bekleyen Çakan sabırsızlanıyordu. Ama bu kadar bekleterek onun bütün dedikleri:

– Ay kötü– dediğiiki söz oldu.

Aldığıcevaptan memnun olmadan, bir sohbet etmeye hazırlanıyormuş gibi sandalyeyi çekerek Çakan ağır gövdesini aşığı bıraktı.

– O nasıl bir konuşmaydı kardeşim?– O arkadaşının gözünde başka cevap görecekmiş gibi Atayev'in gözlerine dik dik baktı. Atayev eski cevabı takrarlayınca da memnun olmayıp başını salladı. – Hayatta kötü diye bir şey yok. Yapılan iş biri için kötü diğrei için iyiyse bu yanlış yapılmış olduğunu göstermez. Birkaç kez yanlış bilerek yaptığımı hayat kabul ediyorsa, bu demek doğrudur. Sadece böyle davranman gerekmediği taktirde bu artık yanlış kabul edilebilir, hiç karışmamak da yanlış olur. Diğer yaptıklarınise doğrudur.

Çakan felsefi kitapları okumayı çok severdi. Kendinden az bilen okumamış kişilerin yanında sofrada otururken çok konuşurdu. İlk başlarda felsefeden uzak olanlar onu gerçekten de akıllı biri gibi görüyorlardı. Atayev öyle değildi. Ama şimdiye kadar bitün tartışmalarda Çakan'ın kaybedip, Atayev'in kazandığı olmamıştır. Açık bir meselede de Çakan pes etmeden, çok sinir bozucu fazla konuşması ile Atayev onun düşüncesini kabul ederdi.

İşte bu kez de yine Çakan arkadaşını, onun istemediği yola yönlendirmek için felsefi konuşmalar yaptı.

– Valla şu yeğeni ben neden söylemişim sana– diyerek Atayev pişmanlığını saklamadan, yüreğini açtı.

– Böyle konuşacağını ben zaten biliyordum. – Bu Çakan’ın en çok kullanmayı sevdiği sözleriydi. – İyi ettin söyledin. Ben senin düşmanın değilim ki. Sen başına konan şans kuşunu uçurmaya çalışıyorsun. Bu anahtar elimize alsak ikimizin önüne cennet kapısı açılacak. Bunu yapamazsak o anahtar Gocuk köyünde paslanır kalır. Bu yanlıştır. Gerçekten anahtar bulunduysa onunla açılması gereken kapı açılmalıdır. Anahtar açmak içindir.

Çakan çok dil döktü. Söyleyeceklerini unutacakmış gibi acele etti, hızlı konuştu. Üzüm üzüme baka baka kararır– o konuştuğu zaten kalbinde bu mesele hakkında bir maksat besleyen arkadaşımı kendini dinlemeseni ikna etmeye başladı.

Birde Çakan’ın durmadan konuşmasından faydalanan Atayev.

– Ama daha önce tanımadığın birine hemen ısınmak biraz tuhaf ki– dedi. Hem de zor.

Çakan yerinden kalktı ve oturduğu sandalyeyi yerine koydu.

– Bu hayatta kolay bir şey mi var. Kendi menfaati için ise zorluklardan da faydalanmalısın. Bunu yapabilirsen sen mutlaka istediğini kazanırsın. Yapamazsan da...

– Hadi önce bir deneyelim!– diye, Atayev bu tartışmadan kaybettiğini kendi ağzı ile kabul etti.

Kazanacağını, kazandığını göz yetirse de son noktayı arkadaşına koydurmak ve daha iyi pekiştirmek isteyen Çakan son cevapla da memnun olmadı.

– Denemeyeceksin arkadaşım. Denemek hayaldir. Hayal ise daha yapılmamış, yapılacağı da belli olmayan, olacağı değil de olmayacağı daha yakındır.

Atayev söylenenlere “evet ,,” diye cevap mverdi çünkü arkadaşının bu konuşmalarından kurtulsa yeterdi. Ama Çakan onun daha zayıf noktasına değinmek istedi.

– Sen tarım bakanı olmaya mı layıksın?

Bu isteğiniAtayevhiçbir zaman dışa yansıtmamıştı. Arkadaşı olan Çakan bile bu isteğini kulağı ile duymamıştı. Bu yüzden de dikelen Atayev cevap verme yerini gülümseme ile değiştirdi. Bu gülümseme de Çakan’a hücumünü devam ettirecek esas yarattı.

– Bana yalandan gülümsemene gerek yok kardeşim. Ben sana gerçekleri söylüyorum. Sen ise...

– Böyle deme Çakan ben seni dinliyorum.

Sesini yavaşlatan ama isteğini devam ettiren Çakan yine eski düşüncesini söylemeye başladı.

İnsan helal kazanç ederkendoğru yolda ilerlemenin taraftarı olur. Ama bazı kişiler kendileri hakkında hak etmediğini bilseler de yine deövgülü sözler duymak isterler. Övgülü söz bazen kızgın kişiyi yumuşatır, kötü düşünceli olanı kötülükten alıkoyar. Çakan'ın sözleri de Atayev'e böyle etki etti, onu biraz değiştirdi. O eski çalıştığı yeri, işten kovulduğu an toplantıda konuşan kişileri hatırladı. O sözler söylenildiği an direk kişiye söylenilmesede Çakan'ın konuşması farklı bakmaya yardımcı oldu.

Bu hatıraların yardımı ile Atayev yoldaşının söylediklerini dinlemeyi başardı.

– Denize düşen yılanı sarılırmış. İkimizi de yok etmeye çalıştılar. Seni bu odaya, beni de böyle yapmaya hakları olmadığı takdirde küçük bir alışveriş merkezine gönderdiler. Biz yine elimize geçen fırsatı yakalamıyoruz. Tabi ki bu bir aptallıktır.

Çakan'ın son sözleri Atayev'i etkiledi hem de derinden. Ama arkadaşının söylediklerini canıgönülden kabul etse da nedendir sözlü onaylamadı.

Yine de Çakan'ın sürekli konuşması kazandı.

Durum nasılsa yine Yagmır yeğenin traktörüne akümülatör koyduğu gün bütün köye bu haber yayıldı, sanki akümülatör denen bu alet bulunazmayacak bir şey değildi. Ama bu haberin Arap ağanın da kulağına gitmesine sebep olan da akümülatörün bedava devletten para talep edilmeden verilmesiydi. Bir de onu yoldaş Atayev'in ta kendisi getirmişti. Bu da Yagmır yeğenin iş arkadaşları içinde kendisi için de sürpriz oldu.

Köydekiler Yagmır'a önceden de saygı duyarlardı. Ama son günlerde onun adı insanların ve daha önemlisi tamircilerin ağzında düşmez oldu. Kolhozun başkanları da onun iş yerine yakın yere bir işi düşerse onunla selamlaşmadan geçmezlerdi. Özetle bir hafta içerisinde Yagmır yeğen köy kahramanı gibi biri oldu. Sebebi ise o Arap ağanın bile alamadığı akümülatörü almayı başardı. Bu durum halk içinde farklı dedikodulara yol açtı. “Yagmır yeğen her akümülatör için on beş manat rüşvet veriyormuş”– demeye başladılar. Bu tahmin de yanlıştı. Çünkü her sabah işe zor başlayabilen traktörcüler kolaylıkla on beş değil, yigrimi beş manat vermeye razıydılar. Ama akümülatör rüşvetle bulunan bir şey değildi. Bu sebepten dolayı kendini çokbilmiş zanneden kişiler bölge tarım makinalarının yeni başkanı ile Yagmır yeğen bacanak olduğunu, artık Yagmır yeğen için yeni traktör bile alınacağı konuşuluyordu.

Öğle saatlerinde Yagmır yeğenin çalıştığı yere gelen Medet ağa, sebebini öğrenmet istesede akümülatörün nasilo bir yolla alındığını öğrenmek için gelmemişti.

Başkan yardımcısı Hanhovuz hakkında, köyün yüz kilometre uzaklığında yerleşen Hanhovza traktörle nasıl zor şartlarda gidildiği hakkında söz açtı.

Hanhovuz'u onun kötü yollarını bilen Yagmır yeğen başlanan konuşmanın sonu ile ilgilendi. Çünkü iş fazla olunca köydeki traktörlerden Hanhovuz'a bir veya yarım haftalığına gönderilirdi. Ama Medet ağa direk teklifte bulunmadı da traktörcüsüne dolaylı yolla teklifini sundu.

– Yeğen sana yeni akümülatör verildi diye duydum. Yagmır'ın “yok,,” diyeceğinden çekinen Medet ağa ondan rica etti. –Onu üç dört günlüğüne Sapar'ın traktörüne koysak olmaz mı?

– İsteddiğin bir akümülatör olsun Medet ağa!– diye şaka yapan Yagmır yeğen konuşmanın sonunun nereye varacağından haberdar değildi. – İsteddiğin bir akümülatör olsun ben yarın merkeze gidip yenisini alırım.

– Gerçekten mi yeğen– diye, Medet ağa şaşırdı.

– Evet gerçekten– diye Yagmır yeğen gülümsedi.

Son sözünü bitirmeden, Yagmır'ın konuşmasıyla cesaretlenen Medet ağa ciddi konuşma yapmak istedi.

O traktörün tekerleğinin yanına oturdu.

– Hani, bir dakika oturalım yeğen!– Yagmır karşısına oturunca başkan yardımcısı devam etti. – Sen akümülatörü nasıl aldın? Ama doğruyu söyle –.

– Gerçeği söylemem gerekirse onu ben de bilmiyorum.

– Hadi, hadi

– Valla, inan Medet ağa.

– Medet ağa'na inan dersin inanır tabi. Ama gerçek diye bir şey vardır yeğen.

– Daha önce yoldaş Atayev ile aynı uçakla Aşgabat'a gittik...

– Başka bir şey yok mu?

– Ben sana yalan söyleyemem ki Medet ağa.

Başkan yardımcısı sinsi gülümsemesiyle ayağa kalktı.

– Hadi neyse. Biz bunun sebebini aramayalım şimdi. Aslında çalmadığını biliyorum...Sen yarın akümülatör almaya gideceksen arabasız zorluk çekme. Başkanın arabasını al. Şimdi ben de onu kullanıyorum. –Medet ağa yigrimi otuz adım ilerde duran gazik marka jipe bakarak seslendi. – Ay, Kovsı sen yarın beni değil de Yagmır yeğeni almaya git. Bu nereye derse oraya götüreceksin. Sonra o yine Yagmır'a yöneldi. –Sen yeğen boş gitme, belediye'ye giderek yapılması gereken işleri hallet öyle git.

Yagmır yeğen şakaya vurarak konuştuğu cümleden pişmanlık duydu. Ama babası yaşında olan kişinin karşısında iki farklı konuşmadan da çekindi.

– Sen başkan onu daha sonra öğreneceksin!– diye Medet ağa ile gelen hiç konuşmadan duran İlaman sessizliğini bozdu. – Yagmır yeğen konuşmanla başına belayı satın mı aldın?– diyerek Yagmır’a gülümsedi.

– Aynen ekipbaşı. Kendimi övmeseydim bu derdi almazdım.

– Sen İlaman, aslında başlayan bu devletli işi karıştırmaya çalışma. Medet ağa cebinden bir paket “Belomorkanal” çıkardı.

Sahibinden önce İlaman bir sigaraaldı.

– Yok ya başkan yardımcım, ben tam tersine iki aydır tamirde olan zincirli traktörün işinden kurtulmak için Yagmır yeğenden yardım isteyecektim.

– Evet, ben bölgenin sahibiyim ya– diyerek, tekrarladı. – Başka bir isteğiniz varsa söyleyin!

– O traktörü de hemen tamir ederlerse benim başka bir isteğim yoktur –diyerek İlaman sigarasını yaktı.

Aşgabat’a giderken, uçakta iken ettiği tahminini Yagmır yeğen daha yeni anladı. Yoldaş Atayev onun gözündeki gibi biri değilde tam tersi biriymiş. Kibirliliği ve ukalalığı ona sürtsen bile geçmez. Yoksa o bir saate yakın yolculuk yaptığı adını bile bilmeyen, sadece sima olarak tanıdığı kişi ile bu derecede yakın olmazdı. Bir de Yagmır yeğen liseyi zor bitirmiş sade traktörcü, o ise bölgenin idaresinin hem de en iyi idaresinin başkanı. Arap ağa gibi başkanların bulamadığı akümülatörü sıradan bir traktörcünün ayağına getirdi. Bu da yoldaş Atayev’in gerçekten iyi ve farkını ortaya koyan biri olduğunu göstermez mi?

Yoldaş Atayev kendisinin iyi biri olduğunu bir kere daha ispatladı. O Yagmır yeğen geldiğinde bir yerlere gitmek için arabaya biniyordu. Atayev aynı kendisinininki gibi yeni Gazik marka jipin ön koltuğunda oturan kişinin Yagmır yeğen olduğunu gördüğü an sinirli olmasınarağmen hemen kendini düzeltilti. Odasından bir şey için sinirlenip çıkan adamın yüzü anında aydınlandı, gülümsedi.

Atayev Yagmır’dan önce arabanın kapısını açtı. Daha iki gün önce eksiksiz bir şekilde sağlık esenlik sorduğuna rağmen, yeniden sanki iki ay görüşmemişler gibi tekrardan sağlık esenlik sordu. Daha Yagmır’ın ailesinde kimlerin olduğunu bilmiyorsa da çocukluğun durumlarıyla ilgilendi. Yagmır arabadan inince de: “Milletin şansına bak!– diyerek içinden konuştu. Arap ağa bu arabayı yardımcısına bile vermiyordur amaışine geldiği için traktörcüye arabasını vermiş. Kendisi de ya yaya geziyordur ya da kamyonetin kabinesinde sallana sallana oturuyordur. Milletın şansına bak”

Bu düşünceler Atayev'in Aşgabat'da gördüğü devlet numaralı siyah "Volganı" yeniden aklına getirdi. Hemen de o "Volga'nın" sahibinin kim olduğunu Yagmır'a sormak istedi. Ama bunu üslupsuz gören Atayev sorusunu sona bıraktı.

– Yagmır yeğen geziyor musunuz?

– Ay evet, şey ...– diyerek, Yagmır yeğen ne diyeceğini bilemedi.

– Hem gezelim, hem de sizi görelim diye geldik.

Soru yerliksizdi ama cevabı da ondan daha beter oldu. Pamuk ekildiği zaman zeruriyeti olmadığı taktirde traktörünü bırakıp, tamirci kişi başkanın arabasıyla gezmesi nasıl bir şey? Soru soran kendince anladı, cevap veren ise bunu düşünmedi bile. Çünkü Yagmır'ın aklında en mühim olan akümülatör, soru soranın aklında ise, akümülatördende zaruri bir şey oda siyah"Volga'nın sahibi kim onu öğrenmekti.

– Benlik bir işin varsa söyleyebilirsin, yerine getiririz hemen.

Yagmır akümülatör dileğini hemen söylemekten çekindi. Çünkü o gelirken akümülatör verilmez diye tahmin ediyordu. Ama Atayev'e dilenmek ve bunu da şoför Kovsı'nın da dinlemesi Yagmır'ın akümülatör sormadan gitmesine engel oldu.

– Şimdi şöyle, yoldaş Atayev...Böyle bir şeyi yapmanın zor olduğunu ben de biliyorum. Başkanlar da anlıyor. Ama zor da olsa bir kere daha yardım etseniz...

– Akümülatör mü?– diye, Atayev soru sordu.

– Bu günlerde bundan başka ne sorulur, yoldaş Atayev!– diyerek Yagmır aşağıya baktı.

– Kolhozdan gerekli evrakları da getirdim, başkan yardımcısının imzasıyla birlikte...Zor da olsa...

– Yeğen sen de...Bunun için insan çekinir mi!– diye yoldaş Atayev avlunun içindeki fazla olan odalardan çıkan kişiye seslendi. –Möcek ağa, şu yiğidin işine yardım et. İmzayı sonra atarım.

Olan yerde bal bile ucuzdur, diyerek Kovsı şoför şaşkına düştü. Altın kadar pahalı olan akümülatöre aciliş diyor ya.

– Akümülatör bir şey değil de benim bir isteğim olacaktı, diye yoldaş Atayev birden Yagmır'a yöneldi.

"Çalışykly çemçe,," denildiği işte budur. Yagmır yeğen akümülatör yerine Kolhozdan bir şey isteyecektir diye düşündü. Biraz durdu. Yine de iki tane akümülatör veren insanın nasıl bir isteği olsa onu yerine getireceğine karar verdi.

– Bizim kolhozumuza ait bir iş varsa Arap ağa hayır demez. Çekinmeden söyleyebilirsiniz, yoldaş Atayev.

Atayev acele etmesine rağmen, Yağmır yeğen de kabul ederse bütün işini sona koyarak, öğle çayına onlara geleceğini bildirdi.

Ettiği tahmin yanlış çıkan Yağmır yeğen kendinden utandı.

– Bir dahaki sefer Gocuk’a yolunuz düşerse bizde de çay içeriz diye ağırbaşlılık etti, arkasından da:“Ay, böyle bir bizim evimize gelmez ya– diyerek kendince karar verdi. –A belki gelirse...” –Ay, bu kadar yarardan sonra...Bir dahaki sefer bizim evde ya da Arap ağaların evinde çay içelim. – Yağmır daha önce söylediklerini biraz değiştirerek tekrarladı. –Siz gelemezseniz de biz hazırız. Köyde misafir ağırlamak şehirdeki gibi zor değildir...

Atayev elini kelemenletdi.

– Hayır, hayır yeğen. Köyü şimdilik bırak. Önce sen bize gel.

Acelesi olsa da Yağmır düşündü: “Bu adam neden böyle davranıyor? Bu benim neyimi sevdi?. . Akümülatör istedim. Hiçbir yerde bulunmayan akümülatörü verdi. Daha ilginç olanı evine misafirliğe çağırıyor. Bu neyin alameti acaba?”

– Ne yapalım?– sorusunu duyan Yağmır birden irkildi.

– Neyi?

– Misafirliği?

– Artık Atayev’in davetini bir yalandan çağırılmış gibi hissedecek bir esas yoktu.

Yağmır bunu anladı.

– Siz çağırıyorsanız tabi ki de geliriz yoldaş Atayev, Arap ağanı da mı getirelim yoksa...

Yağmır’ın böyle bir soru soracağı beklenmiyordu. Ama çokbilmiş Atayev bundan da bir çıkış yolu buldu.

Arap ağaya da saygım var. Ama şimdiye kadar ne o beni, ne de ben onu misafirliğe çağırdım. Sen de kabul ediyorsan Arap ağa meselesini şimdilik bırakalım.

– Ben karşı değilim.

Şoförü zamanın azaldığını bildirmek için midir yoksa başka bir sebepten midir, durduğu yerde arabanın gazına bastı.

Atayev bundan sonra Yağmır’a elini uzattı.

– Görüşmek üzere, yeğen.

– Sağ olun yoldaş Atayev. Biz size minnettarız...Amadaha önceki konuşmam için sizden özür dilerim. Çocuk olmasakda bzen çocukluk yapabiliyoruz.

– Vay yeğen hafızan baya güçlüymüş. –Atayev gülümsedi. –Ben o sözleri çoktan unutmuşum. Sen onu iş için söylemiştin. Bir de senin o kaba konuşmaların bizi daha da yakınlaştırdı galiba yeğen.

Yağmır aldığı cevaba şaşırıldı ama sessiz kalmamak için de:

– Kaba sözler deiki kişini yakınlaştırıyor ya?– dedi.

Araları uzak olmasada Atayev Yağmır’a taraf yarım adım attı da onun omzuna elini koydu.

– Bazen bize ters görünen şeyler doğru da olabiliyor. Bir de bendobra insanlara yüreğindeki yüzüne söyleyebilen insanlara gerçekten saygı duyuyorum. Sen de gerçekleri söylemen açısından hoşuma gittin. Senle yakından tanış olduğumuza seviyorum...

Arabasına doğru yönelen Atayev Yağmır’la vedalaşsada elini silkti de geri göndü, Yağmır’ın yüzüne farklı bir merhametle baktı.

– Yağmır yeğen, bu dünya’ya ikinci kez gelmiyorsun.

– Bu doğrudur– diyerek Yağmır yeğen daha onun ne diyeceğini bilmiyorsa da dediklerini onayladı.

– İkimiz sona koymadan görüşmemizin vaktini şimdi belirleyelim. Önümüzdeki Pazar nasıl?

– Düşüncelerden dolayı şaşırın Yağmır Atayev’in teklifine karşı olmadı. Onun sade gülümsemesi Atayev için evet cevabıydı.

– Pazar günü evraklar için idareye geleceğim. Saat on iki gibi gelersen buradan da eve geçeriz. İstersen senin için arabaya göndereyim.

Son teklifi Yağmır fazla diye düşündü.

– Yok ya, kendim gelirim. Araba isterse Arap ağa hayır demez.

Atayev Yağmır’ın dediklerini kendince onayladı, çok anlamlı gülümsedi.

– Onu biliyorum Yağmır yeğen.

Hiçkimse beklemezken yine bir traktör akümülatörlü oldu. Onun da konuşmaları her yere gitti. Ama bu dedikoduların birkaç kat abartılıp söylenmesine Yağmır yeğen değilde Kovsı şoför sebep oldu.

Kovsı pireyi deve yapan biri olmasada gördüğü olayı yoldaş Atayev’in Yağmır yeğenin önünde tavşan gibi olması, aynen olduğu gibi ilk Arap ağaya sonra da akümülatörden söz eden bir iki traktörcünün yanında söyledi. Bu da gerçeklerin olduğundan daha fazla şişirilerek köye yayılmasına sebep oldu.

Bu konuşmaların bazıları Yagmır yeğenin kulağına da geliyordu ama o fazla dikkate almıyordu. Konuşmaların sonunda ona ziyan olarak geri döneceğini düşünmüyordu. Yagmır sadece Atayev'in çok iyi biri olduğunu ve onun yaptığı iyiliklerini nasıl geri ödeyebileceği hakkında düşünüyordu.

“İnsanın dış görünüşüne bakarak kötü biri olduğunu söylemememiz gerekiyormuş!– diyerek başkanın Gazik marka jipini binerek bölge merkezine doğru giden Yagmır yeğen düşünüyordu. –Demelerine göre yoldaş Atayev daha önce de büyük idarelere başkanlık yapmış. Yine de o çocuk gibi saf. Bu yüzden de...”

Bu yüzden de Yagmır yeğen onun bu saflığından ve kararlılığından faydalanmamalıydı. Artık arasından baya bir zaman geçmeden Yagmır yeğen ondan akümülatör istemeyecekti ama İlamın arık'ın da isteğini ona söylemek istemiyordu. Daha sürüme gidilmemiş de olsa, Araba Traktör İstasyonu'nda iki aydır tamirde olan zincirli traktör işçilere gerekiyordu. O traktörün bir eksik olan parçasını bulup, tamiri hızlandırmayı ekipbaşı Yagmır'a tekar tekrar anlattı. “Anlatıyorsa da anlatsın iki kişinin arkadaşlığını alışverişe ve ihtiyaçları karşılamak için kullanmam.”

Bir de yoldaş Atayev traktörcü de değil, ekipbaşı de. Onlardan daha yüksek bir işde. Bu yüzden de Yagmır yeğen onun gibi biriyle arkadaş olduğuna seviniyordu. Bundan dolayı da ihtiyaçlar için onunla aranı bozmaya değmezdi.

Yoldaş Atayev Yagmır yeğeni uzun aradan sonra görüşen dostlar gibi karşıladı.

Başkanın arabası geri gidince onlar Atayev'in evine yaya gittiler. Atayev ile Yagmır eski arkadaş olmadıkları için, ortak tanıdıklarının da olmadığına göre üzerinde konuşulacak konu bitti. Yagmır da kendini onun yanında küçük gördüğü için sormak istediklerini sormaya da çekiniyordu. Atayev de konuşulacak bir şey olmadığı için eski sorularını teklarlıyordu. Tarlanın ve ekinin durumunu soruyordu. Böylelikle gidilmesi gereken yer yakın olmasına rağmen Yagmır için çok uzak gibi geliyordu.

Daha önce söylenilmiş olması gerekiyor. Atayev'in yetişkin oğlu Yagmır yeğeni avlu kapısının önünde karşıladı. Önceden tanıyormuş gibi sıcak selam verdi “Yagmır dayı,” diye onun adını da biliyordu. Her zaman “yeğen” diye çağırılan Yagmır için “dayı” kelimesi onun kulağına değin geldi.

Yagmır sadece çok saygın misafirler için niyetlenen evin en son odasına getirdiler. Bu odaya çoluk çocuğun girmediği ilk gelen için de belliydi: Her şey durması gereken yerdeydi. Çekyatın üzerindeki sadece aksesuar niyetine koyulan üçgen yastıkların hiç kullanılmamıştı. “Yastıkları bu şekilde süslemeyi bizim eşlerimiz de öğrenmeliler,diyerek Yagmır yeğen içinden hayal etti.

Yagmır yeğen misafir odasına girince, yere ya da koltuğa oturacağını bilemeden ortadan duruyordu. O anda da yoldaş Atayev kadife uzun minderi halının üzerine serdi.

– Yeğen, otur!

Artık adı bile tutulmadan sadece “Yeğen,” diye hitap edilmesi misafirin çok kıymetli olduğunu gösteriyordu. Yagmır bunu anladı. Yine de çekingenliğinden dolayı atacağı adımla ayağının altı kopacakmış gibi oluyordu. O içerisini incelediğini saklamadan rahatça bakıyordu.

Nazar değmesin at koşturacak eviniz varmış, yoldaş Atayev. Nasip etsin!

Atayev durduğu yerden derin nefes aldı, bir şeye ah çekiyormuş gibi başını salladı.

– Ah, yeğen sen yine bizim dar eve geçtiğimiz zamana denk geldin. Aslında bu ev eski evimizin yanında çadır gibi duruyor.

– Ay bu da küçüş bir şey değil ya.

Bir de değil iki yastık Yagmır yeğenin ayağının altına atıldı.

– Rahat ol yeğen!

Yagmır daha oturmadan, Atayev’in oğlu diğer odadan evde giymek için eşofman getirdi. Onu görem Atayev kaşlarını çattı, bir söz demeden oğluna bakışlarıyla anlattı. Oğlunun getirdiği eşofman biraz eski gibiydi. Eşofman getirildiğini gören Yagmır, iş kıyafeti olmasa da eski bir ceketini giydiğine pişman oldu.

– Sen yeğen bir dakika beklediyerek diğer odaya gitti.

Fırsattan faydalanan Yagmır içinden konuştu. “Ay bu adamın saflığına bak! Bir de tanımadığı insanı bu kadar iyi davranır mısın. Pazar günü, millet dinlendiği bir gün işine yetişemeyen adam idarenin işlerini bırakıp, Yagmır yeğeni evine misafirliğe çağırıyor. Aslında o beni değil de ben onu çağırmam gerekiyor! Bunun benden istediği bir şey mi var? Elbette yok. Çok iyi biri olduğu için böyle davranıyor. Eski işinden de eğer söylenenler doğruysa, saflığı, insanlığı yüzünden kötülük ederek işten atmışlardır.” Yagmır yeğen güzel kılıflı yastıklara yine bir kez göz gezdirdi. Çok kültürlü bir evmiş. Bunlardan fazla şey öğrenebilirsin.

Geri dönen Atayev iki eşofmanı Yagmır’ın yanına bıraktı.

– Yeğen hangisi sana olursa değiştirebilirsin!

– Yoldaş Atayev ben böyle de rahatım. Ben fazla üst değiştiren biri değilim.

Oğlu da kapının girişinde bir iş yapıyordu. Atayev de değiştir diye ısrar etmedi.

– Kafana göre takıl Yagmır yeğen. İstedğini yapabilirsin.

Bütün soru cevaplar Atayev’in idaresinden evine gelene kadar konuşulmuştu. Artık konuşulacak bir şey kalmamıştı.

– İş güçler yerinde mi? diye, Yagmır köylü ihtiyar kocanın sorduğu gibi Atayev’in oğluna sağlık esenlik sordu.

– En büyükleri. Adı Kazbek. Oğlan cevap vermeden Atayev misafiri oğlu ile tanıştırdı. Bir de 5puanın altında almadan okuyor.

“Oğlunun adı da bizim çevreninkine benzemiyor. Bunlar çok kültürlü olmalılar. Büyüğü Kazbek isimliyse küçüğü nedir acaba! Aran iyi ama Yagmır yeğen, bunlar senin gibi traktörcünün arkadaşı olmazlar...”

Yagmır Atayev’in yüzüne baktı da:

“Kazbek,” diye bir sigara var mıydı ya? dedi. Soru tesadüfen sorulmamıştı. Yagmır “Kazbek” sigarasının olduğunu biliyordu. O sigarayı, köy adamları bile almadığı sebepli, kendi mağazalarında toplu bir şekilde duruyordu. Ama “Oğlunun adını acı sigara ile bağdaştırması nedendir ?” düşünce Yagmır’a son soruyu sordurtmuştu.

Soruyu tam anlamamış Atayev, duyduğuna şaşırırsa da şaşırıldığını belli etmeden anlattı.

– Kazbek, Yagmır yeğen Kafkaslarda en yüksek dağların birinin adı olması gerekiyor.

– Hiç görmedim ama duymuştum. Yagmır baş attı. “Oğlunun adına acı sigaradan almadan, yüksek dağdan almış ya!”

Atayev oğluna doğru baktı.

– Kazbekcan, annene bir bakar mısın?– Ev sahibinin nazarı Kazbek’ten misafire geçti. Yengende Yagmırcan“Yeğen gelecek”diye dünden beri hazırlık yapıyor.

“Bu yapılan iyilikleri ben nasıl öderim? “Hürmet karşılıklıdır” demişler.”Bu düşüncelerden sonrada: “Y da eşi evde değil midir?”diyerek Yagmır tahminiyle kuşku yarattı.

Ama Atayev’in son sözleri durumu aydınlattı.

– Yeğenle selamlaşmalıdır ya!

Durum aydınlaşmasına aydınlaştı ama o aydınlaşma Yagmır’ı zor güne koydu. Kazbek odadan çıkınca, odaya gelen büyük cüsseli kadının karşısında ne yapacağını bilemedi.

– Aylarcan, işte Yagmır yeğen. Yagmır yeğen dediğim şu gördüğün yiğittir.

– Gelecekmış gelecekmış diye, gözümüzü yollarda bıraktın...

Yagmır yeğen, selam!

Selam vermeye kadından önce yetişmeyen Yagmır telaşlandı. Şehir insanıdır. Yerimden kalkıp, elimi uzatsam mı ki? Birden de yerliksiz olursa?İçeri çağırılan birine elini uzatsan da...

– Yenge, selamün aleyküm!

– Çoluk çocuk iyi midir, Yagmır yeğen? Gelin yeğen de sağ salım midir?

Aylar'ın bütün sözü: Yagmır yeğen diyerek hitap etmesi, onun bir ay bundan önce çocuğu olan eşinin durumunu sorması asıl çocuğun olduğundan haberinin olması Yagmır'ı hayrete düşürdü.

– Babası, suçlu sen misin yoksa Yagmır yeğen?– Aylar'ın sorduğu soru Atayev'i şaşkına düşürsede soru Yagmır'ı huzursuz etti. “Valla suçlu olacak kadar ne yaptım ben?”

– Sorduğun soru nasıl canım? Yagmır ile bende suç yoktur, olamaz da.

– İkinizden biriniz suçlu ama hanginiz daha bilmiyorumdiyerek, Aylar gülümseyince sorunun şaka olduğunu ya da tam olarak soru olmadığını anlayan Yagmır rahat etti...– Düşseydiniz, Yagmır yeğen misafirliğe çağırılınca gelin yeğeni de getirmeniz gerektiğini bilirdiniz.

“Öyle mi”– diyerek Yagmır derin nefes aldı.

– Aslında doğrusunu söylersek, siz kadınlar erkeklerden daha akıllısınız.

– İşte, bazen böyle gerçekleri kabul ederseniz yeterlidir!“Akıllı” sözü hoşuna giden Aylar kaşlarını kaldırarak kabardı.

– Yenge, siz ben gibi yufka yürekli birini korkutmaya ustaymışsınız. “Suçlu,,” derseniz ne yaptım acaba diye çok huzursuz oldum. –Yagmır yeğen gerçeği söyledi.

Atayev kendi dizine vurdu.

– Başkan bey ben affedilmeyecek, düzeltemeyeceğim bir suç işledim. Bunu itiraf edeyim.

Ne yapacağını bilemeden dolaştı.

– Yalnız affedilmeyecek yanlış, ama düzeltmesi de zor olmaz. Senin yaptığın yanlış bir daha ben kendim düzeltmem gerekecek.

– Böyle arkasını toparla patron, yoksa korkudan yüreğim ağzıma geldi.

Yagmır yeğen bu kez artık Atayev ile Aylar'ın konuşmasının şaka ya da gerçek olduğunu anlayamadı.

– Herkes iyi mi, Yagmır yeğen? –dedi Aylar. Unuttu mu yoksa başka bir maksatla mı. Daha önce sorduğu soruyu tekrar soruyordu. –Küçücüğün kırkı çıktı mı?

Yagmır gerçeği söyledi.

– Yenge onu bilmiyorum. Aslında kırk gün civarı olmuştur. Birden de Yagmır saflığı yüzünden kaba bir yanlış yaptı. –Yenge, siz bunları nereden biliyorsunuz. Biz önceden tanışmıyoruz da.

– Şey Yagmır yeğen şimdi...–kadının yüzü bembeyaz oldu. –Tanışacaksak her şeyi öğrenmemiz gerekiyor...

Tam o sırada eşi yardım etmeseydi, Aylar bir şeyi bahane ederek odadan çıkacaktı.

– Hayatın ince bir çizgisi var Yagmır yeğen– diyerek Atayev öksürdü. –Dost arkadaş kanın ısındığı kişiler bazen akrabadan da yakın oluyor.

Yagmır yeğen o sözlerden başka bir anlam bulmak da istemedi. Kalbindekini söyleyiverdi.

– Sizin bana kanınız ısındığını artık emin oldum yoldaş Atayev. – Ben sizi de yengeyi de çok sevdim.

– Bir de biz başka semtten taşındık. Onu belki sen de biliyorsun...

– Biliyorum. Duymuştum önceden.

Eşinin başlattığı konu Aylar için biraz cesaretlendirdi. O Atayev'in bitirmediği konunun bir ucunu tuttu ve onu çekmeye başladı. Amaç kendi işleri için onu kullanmaktı.

– Bildiğin gibi Yagmır yeğen, yeni yurt yeni insanlar...Bizim de kendi konuştuğumuz, evine gittiğimiz birileri olmalı. Yoksa bu dört duvarın içinde...

Yagmır yegenin Aylar için üzüldü. Onun sesinde hiçbir değişiklik olmasa da misafire Aylar'ın boğazı düğümlendi gibi göründü. Bu yüzden de o Aylarla konuşmak istedi.

– O doğru ki. Biz de boyun kadar altın verelim deseler bile, şehirde bir gün bile yaşayamayız. Bu yüzden siz de bir aile ile yakınlık ederseniz iyi olur. Eskilerimiz yalnızlık Allah'a mahsus demişler.

Yagmır'ın da aynı onun gibi düşünmesi, zor durumdan çıkmaya ve Aylar'ın diyeceklerini hazır bir şekilde önüne sundu.

– Bu yüzden babası siz hakkında anlatınca sevinçten göklere uçtum...

Son sözleri ile Aylar biraz abarttı. Başka biri olsa konuşmasından farklı bir anlam çıkarabilir. Ama Yagmır yeğen öyle biri değildi. İnanmazlık ya da kötülük arayacak bir durum yoktu.

Kapıdan giren karaca gözleri ağır cüssesine göre olmayan Çakan Atayev Yagmır'ı görünce şaşırıldı. O Aylar'a selam verdi, film çekilen oyucular gibi hem hızlı adım attı, hem de gelirken elini ileri uzatarak Yagmır yeğenle görüştü.

– Soyisimdeş selam!diyerek ev sahibi yerinden kalkınca, Yagmır da aynısını yapmak zorunda kaldı.

– İhtiyar koca selamünaleyküm

Yagmır yeğen, selam. Selamdan sonra da benim biraz gecikmemi affedin. –Çakan konuşacaklarını daha önce ezberlemiş gibi hızlı konuştu. –Affederseniz eğer sonrasında ben bir teklif sunacağım...

– Sen teklif sunma, emir verme yönünde çok iyisin!– diyerek Atayev güldü.

Çakan “Dur,” denen anlamda ev sahibine avucunununayasını gösterdi.

– Benim şimdiki sunacağım idare teklifi değil. Sen soyisimdeş durumu resmileştirmeye çalışma. Ben bu eve iyi vakit geçirmeye geldim. İdare işini bugün unuttum.

– Biz de karşı değiliz.

– Böyle diyeceğini önceden de biliyordum, soyisimdeş.

Aslında Yagmır yeğen hiçbir zaman başkasıyla “siz,” diyerek hitap etmeye alışmamıştı. Sebebi ise Gocuk köyünde insanlar bir birine “siz,” diye hitap etmiyorlardı. Yılda bir kez köyden çıkıncada Yagmır’ın görüştüğü öz dayısıydı, onun ile “sen’li” konuşuyordu. Öyle olsa da Çakan’a gözü düşünce ne yapacağını bilemeyen Yagmır o ne derse “hayır,” diyemez oldu.

– Aslında makul ama...

– Kabul ediyorsan geri kalanını devamında düzeltiriz. Toplantı kararını da ilk kabul ederiz sonra da düzenleriz, Yagmır yeğencan.

– ”Yagmır yegen can mı” ya da “Yagmır can yeğen mi,” diyerek Atayev Çakan’ı sözünde şaşırtmak istedi.

– Sen daha detayına mı girmek istiyorsun?– diyerek, Çakan arkadaşına dik dik baktı.

– Elbette.

– Daha detaylı “Yagmırcan, yeğen can” olması gerekiyor. Nasıl anlatabildim mi?

– Tam yüzde yüz anlattın.

– Teklife ne dersin yeğen can?

– Ben “evet,” diyorum.

Yüzünü yukarı doğru çevirerek yapmacık gülünce Çakan tekrar Yagmır’a elini uzattı.

– Böyle diyeceğini önceden de biliyordum! Çak beşi! Yüzünü gördüğüm an sana ısındıysam ben ne yapayım.

Aylar sofrayı serdi.

Çakan aynı çocuk gibi alkışladı.

– Böyle işte, Aylar hanım böyle! Yoksa misafirlerin acından bayılacaklar.

– Ben hallederin şimdi. – Aylar sofranın kenarlarını düzeltti.

– Misafir bahanesiyle biz de buradayız – diyerek Çakan Ayları konuşturmak istedi.

– Böyle misafir hergün gelse de hizmet ederiz!– diyerek çıkarken cevap verdi.

Çakan birden ılımlı şekilde geçti. Yağmır'ın elinden tuttu misafire, sonra da ev sahibine baktı.

– Şu adama Yağmır yeğen Ahmet Atayev derler. O senin arkadaşınsa, ben de senin arkadaşın olmalıyım. Benim de soyadım Atayev. Ama adım Ahmet değil de Çakan. Ahmet'le ben kardeş değiliz. Biz önceden iki arkadaşık artık üç arkadaş olacağız. Üç arkadaş.

Çakan çok fazla konuştu. Cümlelerinin arasında nefes almadan konuştu. Ama onun nefes nefese kalarak konuştuğu cümlelerden Yağmır bir anlam çıkaramadı. O bu durumu rüyadır diye düşündü. Çakan'ın durmadan konuşması arkaya öne gerilerek yapmacık gülüşü, konuşması Yağmır'ı yordu. Beş altı dakikada Çakan Atayev denen kişi başka birinin bir haftada konuşabileceklerini konuşurken Yağmır, Atayev'i de baş sallayarak dinledi. Bu konuşmalardan sadece Çakan'ın bölge alışveriş merkezinin müdür yardımcısı olduğunu anladı.

Fazla zaman geçmeden Aylar tepsinin üzerini yemekten doldurup içeri girdi.

– Siz hazır mısınız, Beyler?

– Böyle kahramanlığa bir her zaman hazırız patron. – Ama Atayev'in bu şakasını kimse gülmedi.

– İdarede böyle çalışılması gerekiyorsa ben her zaman birinci olurum Aylar hanım...

– Ben ondan eminim Çakan!– diyerek, Aylar tepsisini boşlatınca misafire –Bunların konuşmasına bakarsan sen aç kalırsın yeğen.

– Merak etme Aylar hanım, eğer bizim arkadaşımız ise gerçekten iki taşın arasında kalsa da aç kalmaz.

Yağmır yeğen söylenenleri onaylamak amaçları sofraya doğru biraz ilerledi.

Yok ya yenge tam tersi ben şakacı insanları çok severim.

– Bize gelen bize benzer, biz de eşeğin kuyruğuna!– diyerek Yağmır'ı güldürmek isteyen Çakan söylemek istediğini yine söyledi. –Savaşta acımak yok, hadi başlayalım.

Sofradabaşkanlık eden Çakan kadehleri vodkadan doldurdu. Onu gören Yagmır korktu.

İç sevincini durdurmaya çalışan Yagmır:

- Ay ben– demekle kladı.
- Konuşma bitti yeğen. İçelim artık.
- Çakan dediyse demek içmeliyiz. Yagmır yeğen.
- İçelim ama...

Durma yeğen can, durma!– diyerek, Ahmet misafiri sıkıştırdı.

– Ben sürekli içen biri olmadığım için ...

– Biz de şişenin içinde yaşamıyoruz. – Yagmır’ın sözleri hoşuna gitmemiş gibi Çakan yüzünü yana çevirdi. Çevirince de onun Ahmet’e göz kırptığından misafir hebersizdi. – Sen bizimbu görüşmemize sevinmedin mi yeğen?

Bu şekilde soru soranın gönlünü almak için Yagmır yeğene kadehi sonuna kadar içmekten başka bir çıkış yolu yoktu.

...Çakan’ın konuşmasından başı dönen Yagmır yeğen en fazla on beş dakika sonra sarhoş oldu. Az vakit içerisinde sofranın bir kenarında duran çeşit çeşit renkli şişelerden kadehlere çok fazla içki koyuldu.

Yagmır yeğen vodha şeraptan habersiz temiz biriydi. Gocuklar şimdiye kadar Yagmır’ı sarhoş durumda görmemişlerdi. O toy bayramlarda bir iki kadeh kaldırırdı. Ama...

Ama onun bu kez içmesi gibi hiç görülmemişti. o birinci kadehi kaldırınca iradesini kaybetmişti. Sarhoşluk onu dillendirdi. İkinci kadeh içilince artık Yagmır Ahmet Atayev’i kardeşi bildi.

Fırsattan faydalanan iki yoldaş Yagmır’ın köy hakkındaki konuşmalarının bir ucunu da Aşgabat’a götürmek istedi. onların bütün maksadı Yagmır’ın devlet numaralı arabayı kullanan

dayısının hangi idarenin başkanı olduğunu öğrenmekti.

– Geçenlerde Çakan, yeğenle ben Aşgabat’a gittik.

– Senin gittiğinden haberim var ama yeğenden haberim yoktu. Yagmır yeğen gezmeye mi gittin.

– He, evet. Dayımlara gittim– diye cevap veren Yagmır yoldaşlarının yüzüne bakmadan konuştu.

– Yeğen, dayın siz taraflara gezmeye gelmiyor mu? Biraz sessizlik girince konuşmanın arasına hemen soru sordu.

Eğer de ayık kafadayken bu soru sorulursa, Yagmır yeğen bu soruyu başka yerlere çekebilirdi. Ama şu an onda kurnazlık yapacak durumu yoktu. Şimdi onun içi de tündük (Türkmen milli müzik aleti)gibi görünüyordu. Ama içki Yagmır yeğeni biraz kaba da yapıyordu. O konuştuklarını biraz kabartarak konuştu.

– Onların köye gelecek boş zamanı mı var?– Yagmır “onların” sözünü “şehirli” anlamında söylemiş de olsa, Atayev’lerin ikisi de bundan kendi istedikleri, anladıkları gibi anlam çıkardılar. Yagmır’ın öz dayısı hakkında lafı biraz açmasını beklediler. Ama onların isteğinin yerine misafirin son dediklerinin alakası olmadı.

– Zamanları yok işte. Tatile çıkınca o köye gelmeden...

– Nereye gidiyor?– diye Çakan hızlandırmak istedi.

Yagmır kapıya doğru elini kaldırdı da

– Oraya gidiyor, oraya. Tatile

– Tatil yaptığı yerin adını bilmiyor musun?– Bu soru da Ygamır’ın dayısının yaptığı işi öğrenmek için sorulmuştu.

– Onun bilmiyorum!– diye, Yagmır yeğen doğruyu söyledi. –Onu oraya doktorlar gönderiyor.

– Tabi ki?– diyerek Ahmet Atayev son söylenenleri onayladı, içindense: “Öyle insanlar doktorsuz bir adım bile atamazlar, atmazlar da!– dedi.

– Moskova’nın üzerinden aktarmalı gidiyor.

Yagmır yeğen dayısının Moskova’nın üzerinden gittiğini söylese de iki arkadaş onu Moskova izinli bir tatil olduğunu anladılar.

Yagmır ağzını silerek yine saçmaladı.

– Hangi tatil yeri olduğunu kendisi söylemedi. Söylemediği için ben de sormadım.

– Onların gittiği yerler herkeze de söylenmez– diye Çakan Atayev de kendi fikrini söyledi.

Sarhoş adamların aynı dediklerini tekrar tekrar söylemesi gibi, dayısının tatili aradan biraz zaman geçse de Yagmır’ın kafasından çıkmadı. Dayısının iki yardımcısından biri Moskova’ya gidince geri döndüğü aklına geldi.

– Dünyada çeşit çeşit insan olurmuş!– diye o bir öne bir arkaya gerilince eski arkadaşlarıyla oturuyormuş gibi Ahmet’in eğinine vurdu. –Dünyada farklı insanlar var işte Ahmetcan.

– Evet yeğen– diye, Ahmetcan’lı konuşması hoşuna giden Atayev öne eğildi. –İki kulağım sende.

– Benim de iki kuşağım sendedir– diyerek Çakan arkadaşından geri kalmamak için konuştu.

– Geçen sene, geçen sene de değil, asıl bu sene, benim dayım...– diyerek, Yagmır yeğen ara vererek devam etti. – Benim dayım bu sene tatile gidince iki yardımcısını da götürmüş ama...

Ahmet “İşte gördün mü” anlamında Çakan’a göz kırptı. Çakan duramadı.

– Dayımın iki tane yardımcısı mı var?

– Kendine güvenen bölge başkanlarınıniki yardımcısı olmalıdır– diyerek, Yagmır’ın yerine Ahmet cevap verdi.

– Dayımın iki yardımcısı var. İkisi de güçlü yiğitler.

– Onlar güçlü olmalılar zaten.

– Sistem de bunu talep ediyor!– diye iki arkadaş baş salladılar.

Yagmır yeğen Ahmet ile Çakan’ın hareketine de sözlerine de dikkat etmedi.

– Bu sene tatile giderken onlardan biri “canım sıkılıyor,” diye, Moskova’dan geri dönmüş. – Yagmır yeğen bir şey demek istedi ama susadığı için sofradaki sulu bardağı aradı.

– Ne istiyorsun yeğen?

– Su! Su!

– İşte sana buz gibi barjom!– diye Çakan Atayev Yagmır’ın eline bardağı verdi.

Su içerken araya zaman girince, sarhoş misafirin daha önceki konuşacakları da aklından gitti. Yagmır yeğen gözlerini süzüp, yoldaşlarına baktı. Ama onun küçülmüş gözlerine iki adam dört olarak göründü. O kendisini büyük bir toyda oturuyormuş gibi hissetti. Arada o nerede, kimin yanında oturduğunu da unuttu.

– Yeğenin dediklerinin gerçek anlam çıkarabildin mi sen? –diyerek, Çakan çokbilmişlik göstermek istedi. Ahmet’in cevabını beklemeden de konuştu. –Kurala göre onu– “Onu” sözünü farklı bir tonla tekrarladı. –O birinci yardımcısı ile gitmesi gerekiyor. İkinci yardımcıda söylenen yere kadar gidip geri dönmelidir. Kural böyle. Buna “Protokol”denir. O protokol’dan çıkmamalısın.

Çakan’ın dediklerinden Yagmır yeğenin kulağına giden sadece “eşyalarını taşımak” olduğu için:

– Yardımcılar dayımın bavulunu yere koymazlar!– dedi, yine hıçkırık tuttu onu.

– Su vereyim mi?

– Su ver, se ver. Ben şu an aynı susamış pamuk tarlası gibiyim.

– Sen susamış pamuk tarlası değilsin, yağmır yeğen. Sen çınarsın Yağmırca. Al suyu!

Oraya buraya gidince, Yağmır'ın dayısının yardımcıları gerçekten de bavulunu taşımaya yardım ederlerdi. Ama meselenin garip yeri şu an “eşya taşımak” sözünün anlamı oturanlar tarafından farklı algılandı.

– Zaten senin dayın bavul mu taşır?– Araya zaman girsede yine bavullu meseleye dönen Ahmet Atayev güye Yağmır yeğen düzeltilmeyecek kötü bir yanlış yapmış gibi yüzünü çevirdi.

– Benim dayım bavul taşımaz –diye Yağmır da korkutucu konuştu.

Bu konuşma da şimdilik dayılı meseleni bir kenara koymaya sebep oldu. Çünkü en önemlisi: Yağmır'ın devlet numaralı araba binen dayısının iki tane yardımcısının olduğu, o bir yere gidince (bir yere değil tatile gidince) onlarında yanında gittiği ile ilgili edilen tahminlerin doğru olduğu belliydi. Bunları aydınlatmak da bir kereliğine yeterdi. Bir sonraki hedef ise, Yağmır yeğen ile aralarını iyi tutmalarıydı. Bugünkü konuşmalardan sonra bu çok kolaydı.

...Aylar tepsinin üzerinde yeni tabak getirdi.

– Patron bir gittin geri gelemedin– diye, Ahmet iki elini kaldırdı. Böyle getirebiliyorum.

Aylar getirdiği tabağı Yağmır yeğenin önüne koydu. Ev sahibinin bu hareki Çakan'ın yine konuşmasına sebep oldu.

– Aylar hanım bugün ben de size yeğen olsam. Uzak bir akraba yeğeni olarak görsen de olur. Ben alınmam. Ben alıngan değilim.

– Sen yeğen değilsen ben nasıl yeğen diyebilirim, Çakan?

– İçmeden oturuyorsada sesini çıkarmazdı ama Aylar'ın Çakan'a verdiği cevap Yağmır'ın yüreğindeki dile getirdi.

– Yengecan, affedersiniz ama ben de size ondan yakın bir yeğen değilim aslında.

– Sen yakınsın Yağmır yeğen, yakınsın. – Aylar bunun dışında bir şey diyemedi.

Zor da olsa artık Aylar'ın derdi hafiflemişti. Kendininkilerde misafir de sarhoştı. Ters cevap versende doğru olarak anlıyorlardı. Bu yüzden Aylar'da baştaki gibi korku yoktu. O içeri kolayca girip çıkabiliyordu.

Araya giren sessizliği Yağmır bozdu. Onun iyi olmayan kafasına tamirde bekleyen zincirli traktör geldi.

– Ahmetcan sen bizim traktörlü meselemize ne tür bir yardımda bulunabilirsin?

– O nasıl bir traktör?– diye, Ahmet ilgilendi. Benlik bir işse bitti bil.

Gocuk köyünden bir traktör uzun zamandır tamirde olduğunu, o traktörün kolhoza gerekli olduğunu Yağmır zor anlatabildi. O anlatmasını bu şekilde bitirdi:

– Bunu senden rica etmemi İlamın söyledi.

– İlamın dediğin kim oluyor?

– İlamın’ı tanımıyor musun?– diye Yağmır şaşırdı. –İlamın artık işte. Bizim ekipbaşı. Çakan kendini tutamadı, güldü. Ahmet ise kendini tuttu, gülümsedi.

Benzayıfveya kilolu olanları tanımam ama bunu sen söylüyorsan, köpeğim dileği de olsa oldu bil.

Yağmır Ahmet’e önceden teşekkür etti.

Ahmet misafirin yine bir şeyler istemesini bekledi. Ama misafir sustu.

Benlik bir işin varsa söyle, yeğen!– diye geri kalmış olduğunu düşünen Çakan konuştu. –Arkadaşın arkadaşına yardımını dokunmalıdır. Bizim de sana yardımımız dokunsun.

Yağmır sanki Çakan’ın kendisi tarafından hizmetinde olduğunu söylemiş gibi:

– Senin idarende kalenval var mıdır?

Gözlerini büyük açan Çakan Ahmet’e bakarak:

– O nasıl bir şey Ahmetcan,” dedi.

“Be kez eski gülemediklerini güldü Ahmet.

– O da traktörün bir parçası.

Çakan biri içini gıdıklıyormuş gibi öksürdü, boğazı düğünlendi Ahmet’le birlikte güldüler hatta onun yüzü gülmekten kızardı. O yüzünü sildi. Benim işim demirle değil yeğen. Ama Aşgabat’ın gürültülü Cıgıldak Pazarında, Maru Şahu Cahan Pazarında bulamadığın kumaş,yün eşarp...gelin yeğene alacaksın.

Halsiz olan yeğen elini silkti Çakan’a sözünü bitirmesine izin vermedi.

– Bana öyle bir şey lazım değil, gelin yeğen de öyle şeylerin aşığı değildir...Bana demir lazım.

– Anladım!– diye, misafirin farklı bir şey demesinden çekinen Çakan Yağmır’ın dikkatini Ahmet’e yöneltti. –Demirse ona de. Bu meselede Ahmetcan tam Davut peygamberin kendisi olmasa da biraz yardım eder.

– Yine de bir ricam...– diyerek Yağmır’ın bundan sonra dedikleri anlaşılomadı bile. Bizim köyümüze bundan beş yıl önce su boruları getirilmeliydi. Kazılan çukurlar da gömüldü. Onu da sen düzeltmelisin.

Yagmır'ın son isteği Çakan'a da Ahmet'e de ait değildi. Bu yüzden de misafirin durumundan faydalanmak için Çakan soruyu cevapsız bırakmak için kadehleri doldurdu. Sonra da büyük bir kalabalığa yüzleniyormuş gibi:

– Yoldaşlar, bunu bir şey için içelim!– dedi.

– İçelim yoldaşlar, içmemiz gerekiyor! Yagmır oraya buraya dökerek kadehini eline aldı.

– Bunu yoldaşlar, bizim aziz ve sevgili arkadaşımız olan Yagmırca'nın ailesinin sağlığı için...– Çakan birden durdu. Yagmır yeğenin yüzüne baktı. – Gelin yeğenin adı nedir?

Yagmır sorunun kime sorulduğunu anlamamış gibi baya sallandı oturdu.

– Hozyayka yeğenin adı nedir? Dilimin ucunda da...

– Bossan yeğen. Sadece Bossan da siyebilirsin.

– Şunu yoldaşlar, Bossan yeğenin, yani Bossan'ın sağlığına kaldıralım...Bu ayın yirmi dokuzunda benim küçük kızım Tereza'nın yani Terezaca'nın doğum günü. Bunun sebebiyle açılacak sofrada Bossan yeğen de mutlaka olmalıdır. Doğru mu konuşuyorum, Ahmet can?

– Doğru Çakan can doğru!diye Ahmet de Yagmır'a bakarak, yoldaşının dediklerini tekrarlardı. Öyle değil mi Yagmırca?

– Böyle, böyle diyerek Yagmır volta attı.

– Böyle olsadiye, söylev söyleyen yine konuştu.Öyleyse Yagmırca, şu sofrada, yani benim aziz arkadaşımın evinde açılan sofraya bizim, yani üç tane erkeğin başını topladıysa, ayın yirmi dokuzunda açılacak sofraya üç tane kadının da arkadaş olmasına sebep olsun. Bu yüzden yoldaşlar!

– Bu yüzden!

– Yapıştıralım!

– Başlayalım!– diye, Çakan bir elini kaldırdı.

– Neden yapıştırıyoruz?– diye, ter basan Yagmır sudan çıkan at gibi kafasını silkeledi. B– b– b– u! Neden kaldırıyoruz dedin ya?

– Onun için!

– Onun için!– Yagmır kadehi kaldırdı, ama iki tarafından konuşulduğuna rağmen kadehi sonuna kadar kaldıramadı. Geçmedi. Bu durum da gözlerini bazen açıp, bazen de kapatıp misafiri kendi vaziyeti hakkında düşünmeye mecbur etti. Bundan fazla içerse Yagmır'ın rezil olma ihtimali yüksekti. En azından bunu düşünebildi.

– Dost canlar! Dost canlar!– diye sözlerinin devamını getiremiyormuş gibi aynı sözleri ağırbaşlılıkla tekrarlayan misafir gözlerini sildi. Böyle yapmasıyla evin içindeki ses durmadı– onun gözünün önü karanlık olmaya devam etti. –Artık benim gitmem lazım dostlar gitmem lazım...

– Gitmekten bahsetmeyelim, olmaz!

– Sen Karakum’un merkezine gelmedin ki.

İçmek meselesinde zayıf olmasada artık fazla kaçırmıştı. Dili söyleyeceklerini diyemiyordu. O Yagmur gibi saçmalamasada zorla konuşuyordu.

Doğzu söyledin Çakancan. Sen Yagmız yeğen çöle gelmedin. Can gibi dostunun evine geldin.

Kendisi zor durumda olduğu için Yagmur ev sahibinin konuşmasına dikkat etmedi. Dikkat etse de anlayamazdı, içki meselesinde kendini sudaki balık gibi hisseden Çakan bile arkadaşının konuşmalarına dikkate almadı.

Ettiğiniz hizmeti unutmam! –Yagmur bu sözleri öylesine ağzına geldiği için farkına varmadan söylemişti.

– Biz onu biliyoruz.

– Bizi onu bekliyorduk senden!– diye, ne kadar istemese de fikrini değiştirerek söylemek isyeyen Ahmet yapamadı.

– Yedik, içtik, ben artık gitmeliyim– diye, misafir aynı dediklerini tekrarladı.

– Sen yeğen böyle tekrarlama. Daha yemeğin çayın arkası bitmedi!– diye ev sahibi misafirperverlik etti. –Korkma, biz Bossan yeğene arayıp, biraz geç geleceğini söyleriz...

– Siz onu arayamazsınız...

– O nasıl arayamazmışız? Artık o da bizim can gibi yeğenimiz ki?

– Yeğeniniz değil, kardeşiniz olsa dahi arayamazsınız.

– Sebep?

– Sebebi bizim evimizde telefon yok.

– Telefon mu yok dedin?– diyerek Ahmet Atayev güvenmemezlik etti. –Sen şaka mı yapıyorsun yoksa doğruyu mu?

– Gerçekten. Köyde herkesin evinde telefon olmaz ki!– diye Yagmur da Ahmet’in şaşırmasına şaşırıldı. –Ekipbaşı olsa da İlanın’ın evinde de telefon yok.

– İlanın, Yolaman bizim işimiz değildir ama senin evinde yeğen can, tam bir hafta sonra telefon olacaktır!Ahmet yumruğunu sıktı.

– Bu ne hal? Sen şimdiye kadar neden ilgilenmedin?– diye Yagmur’ın evine telefon çekilmediği için Ahmet suçluymuş gibi Çakan ev sahibine baktı. –Sen şimdiye kadar...

Ahmet aşıya baktı.

– Yagmır yeğenin evinde telefon oldu diye hesap edelim yoldaşlar. Böyle yapmazsak hepimiz için de ayıp olur.

– Ayıp değil utanç nazop bolar! –Çakan arkadaşının dedkilerini daha büyük laflarla biriktirdi.

İş günü olmadığı hâlde Atayev arayıp şoförünü çağırdı. Genç yiğidin tatil günü bir de hangidir bir sarhoş adamı yirmi kilometrelik uzaklıkta olan Gocuk köyüne götürmekten hoşlanmadığı dış görünüşünden de belliydi.

Yagmır arabaya zor binince Ahmet’in: Misafiri güzel bir şekilde götür!”diyen sözleri şoförün daha da moralini bozdu. O araba hareket edince hızı üçe geçirdi, gereğinden fazla gaza bastı ve tekerlekten toz çıktı gitti.

Bu olaydan sonra üç beş gün geçince, bütün kolhozların aynı anda Gocuk köyünün de derdi bir anda çözüldü. Akümülatör denilen parça geyiğin boynuzlarında denilse inanılmayacaktı. Bölge gereğinden fazla mı akümülatör gönderdi mi ne, kolhozlar ne kadar isterse o kadar da aldılar.

Artık bu meslede hiç kimse hatta Yagmır yeğen de insana muhtaç değildi. Buna rağmen, Yagmır’ın köydeki şanı eskiden de fazla arttı. İki aydır tamir edilmemiş traktörün bir hafta içerisinde yeni gibi yapılması, onun bu kadar hızlı tamir edilmesinde Yagmır’ın elinin olduğu haberinin yayılması yeğen hakkında yeni dedikodular oluşturdu. Bölge merkezinden araba gönderilip Bossan’ı misafirliğe götürülmesi ile durum daha da değişti.

Bütün köy kadınlarının huyu gibi Gocuk köyünün kadınları da böyle yeniliklere dikkatliydi. Bossan’ı “Siyah beyaz taşı” (Yere siyah beyaz fayans yapıldığı için bölge alışveriş merkezine böyle at verilmişti) “büyüğünün” eşi tarafından misafirliğe çağırıldığı için köy kadınlarının bazıları şaşkına soktu, bazılarını da kıskanmaya mecbur etti.

Gocuk köyü ile bölge merkezinin arasında her gün dört kez otobüs gidip gelmekteydi. Bir gün de şehirden onu bunu almak için giden Bossan, köyün kulübünün yanında duran otobüse bindi de arka koltukların birinde oturdu. Birazdan üç kadın, üç de olsa otuz üç kişinin yapabileceği gürültüyle otobüse bindiler. Onlar konuşma ile arkada oturan Bossan’ı görmediler bile. Bu yüzden de başlatılan konuşma devam ettirildi.

Otobüsün iki kişilik koltuklarına zor sığan kadın konuşmaya başladı:

– Yagmır yeğenin eşi “Ala taşlının” müdürünün eşi ile kardeş olmuşlar...

– Şimdiye kadar bir birini tanımayan insanların kardeş olmasına ne sebep olmuştur acaba?– diyerek ince zayıf kadın şaşırı. (O İlamın arrık’ın eşi Dürdane idi). – Bunlar yalan olmasın.

– Yalan değil kardeşim!– diye üçüncü kadın birincinin dediklerini onayladı. – Kardeş gibi olmasalardı arkasından araba gönderilmezdi ki. Onu öz kardeşin yapar mı? Üstüne de kat kat önlük de vermiş.

– Böyle davranacak kadar o körün neyini sevdiler.

Bossan'ın kirpikleri seyrekkti. Ama kör denilecek kadar yolunu göremeyen biri değildi. Yine de kadınlar ona “kör” lakabını vermişlerdi. Bossan daha önce öyle bir lakabının olduğunu hissediyordu. Ama onu ilk defa şimdi otobüste duydu. Bu yüzden de kendisinin orada olduğunu fark etmeleri için kadınların yanına geçmek istedi. Kendi hakkında konuşulan dedikodulardan dolayı sinirlenen kadın sonuna kadar dinlemek istedi.

– Bir de “Artık Gocuk’un kadınlarıyla konuşmayın,” diyormuş.

– O zaman kimle konuşacakmış o kör? diye Dürdane kendinin darıldığını yüze çıkardı.

– Büyüklerin eşleri varken ikimizi ne yapsın!

– O kadınla konuşmaya çok da meraklı değilim, konuşmuyorsa da fark etmez!

– Şehir kadınlarının kullandığı çantadan da almış.

Bossan zavallıda o denilen çantadan yoktu aslında.

– Daha ne gördün ki! Yine birkaç kez öyle yerlere misafirliğe gitmeye devam ederse gözüne gözlük de takar!

Bossan’da öyle bir istek de yoktu.

– Öyle şeyler kullanacaksa o kör kimin eşi oluyor? Gocuklular ne onun kim olduğunu bilmiyorlar mı? O Yagmır yağlıdır işte– diyerek Dürdane yüzüne ters çevirdi.

– Yağlıdır ama evine de telefon çektirmişler. Kocan ekipbaşı ama senin evinde var mı telefon? Bir de yukardan talimat verilince olmuş. Ramkomun birincisi talimat vermiş.

Bu talimat da yalandı. Yagmır’ın evine telefon çektirme meselesini açanda yerine getiren de Raykomun birinci sekreteri değil de Ahmet Atayevdi.

Çekyatın üzerinde sırtüstü yatıp, televizyondakiler gibi bir ayağını yukarı kaldırarak, telefonla konuşan Bossan aklınıza geldi mi? Hih– hah– ha– a!

Üç kadının gülüşü otobüsü aldı. Ama zaten zor yürüyen eski otobüsün homurtusu ise kadınların sesinden güçlüydü. Motorun sesi sonraki iftiraları Bossan’a duyurmadı. Bossan da zaten duymak bile istemiyordu.

Sinirini biraz olsun yatıştırmak için yeşil çayı demlenince önüne alan Bossan, kaseseini çaydan doldurduda yanındaki telefon cihazına bakarak fısıldadı.

– Ata babalarımız yanında telefon mu bulundurmuş, sence olamayan kadınlardan o kadar laf dinledin...Bir gün seni başımdan savarsam.

Bossan fazla tek kalmadı. Dürdane kapıdan girdi. Güzel ismi ile dış görünüşü uymayan iri yarı Dürdane Bossan'ın yanına bir şey için değil de laf almak için gelmişti. Ama o başta bu kapıdan gelmesinin asıl sebebinin ev sahibinden saklamaya çalıştı.

– Yagmur yeğen evine telefon çekirmiş de onu kutlamak için gelmişim, kardeşim. – Onun sonra söyleyecekleri “kardeş” kelimesiyle uymuyorsa da o konuşmasını yumuşak şekilde başladı.

Bugün otobüsteki konuşmalardan sonra telefonda nefret etmeye başlayan Bossan'aDürdane'nin konuşması hoşuna gitmedi. Zaten dolu olan kadın:

– Telefonun neyini kutlayacağız?– diye Bossan yine yumuşak davranmaya çalışıyordu, gülümsedi de.

Dürdane kapı kara ve kalın parmağını uzattı. Bossan'ın “gel geç” sözünü de bakmadı.

– Bu zamanda evine telefon çekirmek “Jiguli” almaktan da zormuş. O kapıdan girince duvarda asılı duran telefon aparatına baktı. İyi yerden asmışlar aslında da bu ses çıkarmıyor mu kız?

Telefonla ilgili konuşmak istemeyen, onunla ilgili sorunun cevabından kaçsa da Bossan bu kez konuşmak zorunda kaldı.

– Diğer taraftan biri aramıyorsa ses çıkmaz ki.

– Ay, aklım kalmadı. Öyle ya aslında. Sonra diğer taraftan biri ararsa şu kaşık gibi olanı eline alıp “Alyo” diye cevap vereceksin ya– diye, Dürdane nedense daha önce bildiklerini saçmaladı.

Bu kez Bossan onun dediklerini düzeltmek de istemedi. Bu yüzden de Dürdane'nin kendisi konuştu.

– Cırlamasa da evde olsun yeter. Telefonları da varmış derler. Artık evine telefon getirmek “Jiguli” almaktan kolay değil. “Jigulini” paran varsa verirler de telefonu parayla da alamıyoruz.

Bossan Dürdane'nin konuşmasının altında ne olduğunu biliyordu. Onun arabadan söz açmasının bir sebebi vardı. Bir ay önce İıaman Kolhoz'un yardımıyla “Jiguli” almıştı.

– ”Jiguli,” dedin ya. İş güçle kutlamak için de gelemedik. Arabanız kutlu olsun. Düğün için kullanılsın.

– Teşekkür ederim (tanrıyalkasın)– diye kabaran Dürdane saçlarını düzeltti. Ama kıvrıcık saçlar sahibinin istediği gibi durmadan daha da fazla kabardı.

– Geç bir kase çay vereyim!

Dürdane asıl maksadını ayaküstü anlatmak istemedi. O gösterilen yere oturdu. Sonra da o sadece kutlamak için değilde başka bir haber ile geldiği dış görünüşünden de anlaşılıyordu. O uzun zaman konuşmadı. Ama susan kadın avın üzerine atlayak aslan gibi bir şeyden çok rahatsız göründü. Dürdane hoş olmayan konuşmayı başlamaya fırsat kolluyordu. Ama Bossan ona fırsat vermedi. Başka bir bahane bulamayınca, ev sahibinin bir kase çay vermesi ekipbaşının eşinin maksadını yerine yetirmeye sebep oldu.

– Çay içeyeceğim, kız– diye o hemen söyledi. –Kadınların konuşmalarından haberin var mı?

Otobüsteki konuşmaları hâlâ unutamayan. Dürdane'nin gelmesiyle o olayı daha da fazla hatırlayan Bossan sinirine hakim olamadı.

– Biraz kulağıma geldi. –Bossan en fazla bunu demeliydi. Ama telefona karşı olan siniri onun kendini kontrol etmesinden ağır bastı. –Şu telefon da olmasın, Dürdane üstüne Gocuk'un kadınları da defolsunlar. O yüzünü çevirdide telefon aparatına doğru elini uzattı. –Bu telefon bütün Gocuk'un kadınlarına dedikodu oldu. Yolsuzların bizden başka işi yok gibi...

Kendisi de Gocuk'lu olduğuna göre Dürdane o sözlere cevap vermeden oturamadı. Zaten Bossan'a sinirli olan Dürdane o sözlerin söylenilmesini fırsat bildi. İçinde biriken kinini dışarı çıkarmak için bahane bulundu.

– Gocuk'un kadınları yolsuz değiller. Ağzından geleni kulağın duysun kadın.

Dediklerinin fazla kaba olduğunu ondan sonra Bossan anladı. Artık bu yanlış düzeltmek kolay da olmayacaktı ama Dürdane de fırsat vermedi. O küfretmeyi bıraktı ve esas meseleye geçti.

– Siz üst düzeyden insanlarla arkadaşlık kurdum diye çok fazla oldunuz. Evinizde eşeğin kuyruğu gibi siyah telefon astık diye kendinizi yükseklerde mi görüyorsunuz. Siz kim oluyorsunuz da böyle davranıyorsunuz?

Bossan zorlukla:

– Bu kadar kızacak ne oldu ki, Dürdane? –diyebildi.

Dürdane ona dikkat etmedi.

– Adımı ağzına alma kadın. Kimin yolsuz olduğunu ben sana gösteririm. Demek istediklerini deyince...

– Sana ne oldu Dürdane, ben o sözleri sana dmedim ki...

– Adımı ağzına alma dedim sana. Ben demek istediklerimi söyleyerek içimi soğutayım. Sonra sen tek evlinin iti gibi havla otur.

Bossan şaşırıldı. O hayatta duymadığı, duymayacağı sözleri duydu. Onun düşüncesine göre bu kadar bağırarak bir şey yoktu. Zaten Dürdane ona kendini savunmaya fırsat vermemişti. Onun:

– Ben... ben...– dedikleri de Dürdane'nin bağırmasıyla kalboluyordu.

– Konuşma. İlaman sizin dediklerinizi yapmadı mı?

İlaman'ın da adının geçmesi Bossan'ı daha da karanlığa sürükledi.

– Bizim İlaman'a yaptığımız kötülük olmadı ki. Biz ona ne yapmışız?

– Ne yapmışız?– Ne yapmışız? At oynatma bana. Sen her şeyden habersin.

– Neyin üzerine yemin et dersin ederim...

– Senin gibi paragözün yemini olmaz. Senin kocanı traktöre işe alan kim? İlaman değil mi? “Eşek sermese eyesini deper.”

Bossan'ın iki kulağı da duymuyordu. O beklenmedik yerden ona bağırarak kadının sözlerini duymadan, sadece hareketlerini görüyordu. Dürdane ise daha da kötü sözler söylüyordu. Aslında onun ağzı durmadan açılıp kapanıyordu. Bu da onun konuştuğunu gösteriyordu. Onun iyi söz demediğini baston gibi olan ellerini kaldırmasından anlaşılıyordu.

Birden Bossan suçsuz durumdayken üzerine birinin bağırmasının küçüklük olduğunu anladı. O anda da onun kulakları açıldı.

– Siz yukarda oturan arkadaşlarınıza dayanarak benim kocamın yerini mi almak istiyorsunuz?

– O şimdi nereden çıktı?– diye Bossan yeğen yakasını tuttu. O her bedduaya hazırsa da Dürdane'nin ağzından böyle bir şey duyacağını beklemiyordu. Çünkü Bossan İlaman'ın yeri hakkında hiç düşünmedi bile. Yağmır'ın da aynı olduğundan emindi.

– Nereden çıktığını sen benden daha iyi biliyorsun. Ama yapamazsınız. Yapılması gerekeni yaparım. Aşgabat'ın başkanı dinlemezse, Moskova'ya giderim. Trene binince Moskova'ya üç günde giderim. İç değil on üç günde de olsa intikam olamazsam ölürüm daha iyi. Senin gibi kadından geri kalmam.

Bossan yeğen kendisi aslında sessiz sakin kendi hâlinde bir kadındı. Onun en önemli huyu da birinin kalbini kıramamasıydı. Aslında o anlamak istemeyen karşısındakini kapıdan çıkarıp içeriden kapatması gerekiyordu.

Dürdane'nin bütün şamatasının nereye gittiğini anlayan Bossan'ın yine kulakları kapandı. O Dürdane'nin hareketlerine de dikkat etmeden, duvardaki telefon aparatına baktı. Aparat öyle bir sinir bozucu olarak görüldü ki, Bossan'ın göz önüne masallardaki

iftiracı esir kadınlar canlandı. Telefon aparatının kulağa tutulan siyah ahizesi köyün sadece Gocuk'un değil hepsinin dedikodusunu bu eve getiriyormuş gibi geldi.

Bossan o aparatın koyulduğu güne, onun takılmasına sebep olan adamlara lanet okumak için geçen gübleri hatırladı. Hatıraları onu tanımadığı, hayatında bir defa bile görmediği ve sonra da göremeyeceği Ahmet Atayev'in arkadaşı Çakan'ın eşinin evine misafirliğe gittiği güne götürdü. Misafirlikte yediği tatlıların, artık yenildiğine bir hafta geçince, Bossan'ın boğazından acı tat olarak ağzına gelmiş gibi oldu.

Yağmır'ın işten gelmesini bekleyen Bossan hemen akşam olmasını bekledi.

Dürdane ise ağzından ateş püskürtüp, iftira ata, ata çıktı gitti. O giderken bile telefon aparatına bakarak çıktı. Evin içini ve ev sahibinin kafasını bağırkantan şişiren Dürdane gidince telefon çaldı. Ama onun sesi telefon sesi değil de korkunç bir ses olarak duyuluyordu. Bossan telefonu açmak istemiyordu. Dürdane gibi bir kadın yine onun sinirini bozacakmış gibiydi.

Arayan kişi cevap verilmeyince kapattı.

Çakan Atayev öğle arasının verilmesini bekliyordu, ara ara saatine baktı, saatin saniye çubuğu hareteksede dakika çubuğu hiç hareket etmiyor gibiydi.

Bugün sabahki on dakikalık toplantıdan sonra alışveriş müdürü "Çakan ağadan" başlasada sonunu ağa dediğin kişiye demen gereken sözlerle devam etmedi. Müdür Çakan'dan yirmi yaş küçük olmasına rağmen, marketteki alışveriş kuralının bozulmasındaki sebebin kendisi olduğunu kabul etsede yardımcısına da baya saydırdı.

Çakan uzun yıllardır alışveriş merkezlerinde üst görevlere sahip olduğu için hiçbir zaman duymadığı, duysa da unuttuğu sözleri duymak zorunda kaldı. Zaten görevinden alındığı için kendini kötü hissedenden Çakan genç yiğidin konuşması ona fazla ağır geldi.

Bu yüzden de çok taraflı küçültülen ve küçültülmeye devam edilen Çakan bu öğle arasında Ahmet'in yanına gitmeyi karar verdi. O Ahmet'in yardımıyla Yağmır yeğenin Aşgabat'da yüksek makamda olan dayısından yardım isteyecekti. Bununla da Çakan çalıştığı yerdeki kendini patron sananların cevabını vermek istiyordu.

Doğru, artık Çakan Yağmır'ı uzaktan tanımıyordu. Onunla Ahmet olmadan da görüşüp, istediklerini söyleyebiliyordu. Gerçekleri düşünmek gerekirse, Çakan Yağmır'ın dayısıyla yakın olma konusunda Çakan Ahmet'ten daha iyiydi. Ama uzun yılların arkadaşlığı saygı ve sevgisi böyle yapmaktan alıkoydu.

...Çakan öğle yemeğini arkadaşı ile birlikte yemek zorunda kaldı... Ama maksadına hızlı yaklaşma isteği ona yemeğin tadını bile anlasına izin vermedi. Onun arzusu yemeğin tadından da tatlıydı.

– Sade traktörcü diyeceksin!– diye, Ahmet’in Yagmur yeğenin konuşmalarından dolayı kurnazlık yaptığını söylemesi ise, Çakan’ın hayaller kurmasına yol açtı.

– Sade traktörcü diyeceksin, doğru– diyerek o arkadaşının dediklerine onayladı. – Ama sarhoş hâldeyken “Benim dayım filanca,” diye ağzından kaçırmamıştır.

– Elbette, öyle ol diye söylenmiştir.

– Yoksa ne! Yukarı makamda oturanların akrabaları da sade olarak görünme peşinde.

Yemeğini bitirince, beyaz peçete ile ağzını silen Ahmet kaşığı tabağın kenarına koydu.

– Bak işte bir sözle biten hâliyle şimdiye kadar evine telefon almamış. Yoksa kolhozun önderleri de demesini bekliyorlarmış. Söylenince de hemek taktılar. Ah!

– Ona diplomasi derler, Ahmetcan! diye Çakan konuştu. Aynen gerektiğini an bana o diplomatiya yardım etmedi. O diplomatiya olsaydı “Köpek kulübesini de kerpiçten yaptırıp çatısını da kiremitlerle kapattırırdı,” diye gazeteye yazmazdılar. Köpeğim de olmazdı, ev de yapmazdım, kimseye görünmezdim. Görüyor musun millet benim gibi değil.

Arkadaşının çok konuştuğunu bilen Ahmet saatine baktı.

– Beni netice ilgilendiriyor, Çakan.

– Netice mi?– diyerek Çakan da Ahmet gibi kaşığı tabağın kenarına koydu. Sonra da kaşığı tekrar aldıda onunla tabağın kenarına hafifçe vurdu. Yemeği biten tabaktan farklı bir ses çıktı. Sonunda o dayımı şu tabağın kenarında bir kez oturtsaydık, ikimize başka bir yardım gerekmiyor. Sonra biz Yagmur’ın dayısının el yardımında dil yardımına da muhtaç değiliz...

– Anlaşıldı!– diyerek, Ahmet Çakan’ın hem bitirmiş hem de bitirmemiş fikrini tekrarladı. – Şu sofranın başında oturabilirsek, başka bir şeye gerek yok. Anlaşıldı. Şimdiki İstişare neyden ibaret?

– İstişare– diye, Çakan kaşığa bakrak konuştu. – Maslahat, birinciden acele etmemeliyiz. Tavşanı araba ile kovalamalıyız. İkincidende benim geçenki teflifimi yerine getirmeliyiz.

Ahmet arkadaşının teklifi hakkında düşünüyormuş gibi sustu. Onun susması Çakan’ın teklifini kabul etmesi anlamına geliyor gibiydi. Çakan Ahmet’in yüzüne soru soracakmış gibi baktı.

– İyi bir teklif!– diyerek, Ahmet sonra cevap verdi. – Ama ben “Filan yerden, filan kişi arıyor” –demeye utanıyorum, Çakan.

Deveye binen saklanmıyordur ama –diyerek, arkadaşının dedikleri hoşuna gitmeyen Çakan sinsi gülümsedi. Ama “Fılan yerden, filan kişi arıyor” demeye gerek yok.

– O zaman ne?

– O bende– diyerek, Çakan kesin konuştu.

– Sendeyse o zaman işte telefon!

Çakan yerinden kalkmaya bile üşenerek, oturduğu yerden kayarak koltuğun önünde duran uzun kabloları telefon aparatı sofranın başına getirdi...

– Sovyet köy hükümet binası mı? diye bir eli ile yüzüne gölge tutan Çakan bağırdı.

–Sağır mısın? Bölgeden...Kim konuşuyor?. . Tanıyamadım. Tanımıyorsam da selam! Küçük sorum olacaktı. Tamirci Yagmur Velcayev hakkında belge lazım...Neden? Nedenini hesap verdiğimiz idarelerimiz talep edince söyleriz...Evet, doğduğu yılı, günü...Tamamdır. Başka bir şey istemiyoruz. Ama yoldaş Sopiyev, bir şeyi unutmayın. Bölgeden arayıp, az önceki gibi küçük bir şey istenince “Neden?” –diye sormayın. Yagmur Velcayev’in doğduğu yılı söyleyince büyük devlet sırrını söylemiş oluyosunuz. Medeniyet öğrenmeniz gerekiyor yoldaş Sopiyev!– Çakan telefonu kapatınca– Nasıldı arkadaş?– diyerek ağzı kulağına geldi.

Telefonda konuşurken heyecanlanan Ahmet, kapatılınca biraz kendine gelen Ahmet başını salladı.

– Sen her zaman tam noktadan vuruyorsun.

– Her şey yolunda olacak. Tamda doğum günü yaklaşmış. Zamanında aramışız.

– Ne hediye alsak?

– O senin işin değil kardeşim! diye, Çakan kendini gösterdi. – O bölge alışveriş merkezinin işi.

Ondan sonra Çakan Atayev oyundaymış gibi gülümsedi ve ellerini ovdu.

Bossan’ın Yagmur eve adımını atar atmaz Dürdane hakkında söylemek istedikleri olmadı. Yagmur’ın yüzünün asık olması, bugün onun çok fazla yorgun olduğunu gösteriyordu. İşten yorulmuş gelen eşinin gelir gelmez yemekten önce moralini bozmaya kıyamadı. O bir şey demeden sustu. Sofrayı açtı. İlan kapıdan girdi. O selam vermeyi bile unutmuş kapıdan girer girmez:

– Telefonunuz da çalışmıyor mu ya? Önce telefon cihazına sonra Yagmur’a baktı.

Yagmur’ın işten gelmesiyle yemeklerle uğraşan Bossan’a telefonun hatırlatılması yine bir kez keyfini kaçırdı. O sofrayı toplayarak yerinden kalktı.

– Her zaman misafir gelince sofraya açılır. Şimdi ise misafir kapıdan gelince toplanır oldu– diyerek Yagmur güldü.

Telefon hakkında lafı açan adam Bossan'a kötü bir şey söyleyecekmiş gibi geldi. O yüzden de eşinin şakasına da bakmadan yan odaya gitti.

– Ben misafir değilim ki– diye, İlamın kapıya yakın oturdu. Akşam yemeğimi de yedim öyle geldim. Telefonunuz çalışmıyor mu ya?

– Çalışıyor, ne oldu birini mi arayacaktın?

– Çalışıyorsa tebrik ederim usta!

– Al bir kase çay iç.

– Arayacağım kimse yok ya. –İlamın Yağmır'ın İlamın Yağmır'ın uzattığı kasesine elini getirdi. Ben nereye arayayım?Az önce tamirhaneden aradın ama Bossan yeğen açmadı mı, anlayamadım. O yüzden sordum. Çalışıyorsa tebrik ederim.

Aralarında kötü bir şey olmamasına rağmen toy ya da cenaze dışında İlamın ile Yağmır bir birinin evine oturmaya gelmemişlerdir. Yağmır biraz düşündü de İlamın en son bu kapıdan dört ay civarı önce gelmişti. Bu yüzden de ekipbaşının hiçbir meselesiz sadece oturmaya ya da telefon aparatının koyulması ile onu kutlamaya geldiğine inanmıyordu.

Aynı köyde doğup büyüyünce, on beş yıl da birlikte çalıştıkları için Yağmır yeğen İlamın arık'ın huyunu biliyordu. O dedikoducu değildi. Ama bir laf ona gelince biraz şişirerek söyleme alışkanlığı vardı. Bu yüzden de bu kez onun Yağmır'ın yanına gelme sebebinin şöyle anlatmaya başladı.

– Usta, ben böyle bir değişik haber duydum. O yüzden geldim. Öğlen evrak için köy hükümet binasına gittim.

– İyi haberse yarısı senin olsun!diye, İlamın'ın yine çay koyan Yağmır yeğen güldü.

– Benim getirdiğim haber paylaşılacak haber değilde kime aitse onun sahip çıkması gereken haber.

– Böyleyse söyle bakalım!

– Öyle şeyleri vaktinden önce yaymamalıyız aslında– diyerek, İlamın haberini daha da ilginç hale getirmek için uzattı. –Bir zamanlar babam at sürücüsü olarak çalışırken, köy hükümetinin sırrını dışarı çıkarmaman gerektiğini ben biliyorum. Ama senin dürüst biri olduğunu bildiğim için...

Sözünün arasını bölmezsen İlamın esas meseleden uzaklaşıyordu.

– Oba Sovetinin çalışanı olmadığın hâlde senin de duyduğuna göre, bana getirdiğin haber o kadar da gizli bir şey değildir, İlamancan.

– Gizliydi aslında tam o an rastlantı sonucu öğrendiğim için sekreter saklayamadı.

– O nasıl gizli bir habermiş?– diyen Ygamır'ın sesinden ve yüzünden getirdiği haberi çabuk duyma isteği olduğu anlaşılıyordu.

– Yukardan sen hakkında bilgi almak için aradılar.

– O nasıl yukarıdan, Kremlin'den olmadığı belli bir şey.

– Sigaran var mıdır? –diye İlanan beklenmeyen bir soru sordu.

– Sen benim sigara içmediğimi biliyorsun ki!– diyerek, İlanan elini silkti. Kremlin'den daha yakında da yukarı yerler var ki. İlla zirve mi olması gerekiyor? Sekreter söylemedi ama bence bölgeden aradılar. Bölgeden de olabilir. Yerinden kalkmasa da Yağşı ağanın büyük biriyle konuştuğu belliydi. “İhtiyar koca hemen,” diyerek sanki korkmuş gibi yüzü değişti. Asıl sesi de inceldi.

– Ne konuştular?

– Yukarıdan ne dediklerini duymadım ama senin doğum gününü ve yılını sordular.

– Doğduğum saati sormadılar mı?

– Duyduklarını ciddi bir şekilde anlatan İlanan'a Ygamır'ın bu sorusu hoşuna gitmedi. O yine elini silktide yüzünü buruşturdu.

– Ben sevindiğim için...Sen de dalga geçiyorsun.

– Özür dilerimi, İlanan, devam et.

– Devamı getirilmesede anlaşılıyor. Yukardan köy hükümet binasından arayıp, traktörünün adı soyadı ve doğduğu yıl sorulunca...Ben medal verecekler diye düşünüyorum. Madalya da verebilirler. Hükümetimizin madalyaları az değil ki.

Ygamır İlanan'ın getirdiği habere ve tahminine biraz inanıyordu. Çünkü, geçen yazda iyi çalışan bir tamirci olduğu için beklemediği an Çalışkan İşçi Madalyası verilmişti ama daha belli bir şey olmadığı için, bu haberin bütün Gocuk'a yayılmasını istemeyen Ygamır İlanan'ı uyadı.

– Sen onu yanlış anlamışsın, İlanancan. Birinciden orden, medal verecek kadar diğerlerinden fazla çalışmıyorum. İkinciden de...

– Birinci tahminin yanlış ama ikinciye de bakalım

– İkinciden de Ygamır şuradaki salıncakta mırıldayan çocuğa doğru elini uzattı. İkinciden de senin dediklerin onun için. Çocuk doğunca anne babası hakkında yeniden malumat topluyorlar.

– O doğrudur aslında dadiyerek kendi dediklerini doğru çıkarmak için İlanan Bossan'ın çıktığı kapıya baktı. Çocuğu sen mi doğurdun yoksa Bossan yeğen?

– O öyle de.

– O öyleyse o zaman neden Bossan yeğenin doğduğu tarihi sormadan, senin doğduğun tarihi öğrenmek istiyorlar?

Buna Yagmır bir cevap veremedi.

O anda da sessizliği telefon bozdu. Beklenmeyen ses İlamın'ı korkuttu.

– Aha zıngırdıyormuş.

Yagmır telefonda konuşmasını bitirene kadar İlamın sanki hayatında ilk defa telefonda konuşan birini görüyormuş gibi ona bakıyordu. Arayanın kim olduğunu Yagmır'ın “Yoldaş Atayev, selam!” demesiyle anladı. Bu yüzden de İlamın Yagmır telefonu kapatınca ona demek istediklerini hazırladı.

– İşte gördündün mü? Yagmır telefonu kapatır kapatmaz İlamın acele etti. İlamın artık da ağzına gelenini saçmalayan biri değildir ya! Az önceki aramada boşuna değildir.

– Boşuna değilmiş zatendiyerek İlamın eski oturduğu yere geçti. Yarın değil de sonraki gün Mollanepes kolhozunda geçirilecek traktörcülerin yarışmasına katılmam gerekiyormuş.

Ama İlamın yagmırın cevabına şaşırmadı bile.

– Ben onu öğlen öğrendim. O yarışmaya Sahit'in gitmesi gerekiyordu da... İyi tamam, yukardan gitmen gerekiyor dediyeler, gideceksin.

İlamın'ın sözleri Yagmır'ı biraz düşündürdü. Yarışma merasimi ile birlikte kendi iş arkadaşı Sahit aklına geldi.

– Sahit yanlış anlamazv değil mi, İlamın?

– Sahit da artık çocuk değil yeğen. O da yukarı ve aşağının anlamını biliyordur.

Analmıyorsa da anlatırız.

Yagmır yeğenin kalbinde bir kötülük olmadığı için İlamın'ın o sözlerinden sonra yarışma bitince, olabilecekli göz önüne getirmek bile istemedi. Ama İlamın'ın:

– Git yeğen, git. Bir de mutlaka birinci olacaksın– demesi ise, onu baya düşündürdü.

– Arap ağa da öyle diyor.

– Başlanmamış yarışmada kimin birinci olacağını başkan nereden biliyormuş?– diyerek Yagmır hemen sordu.

– Onu da aramış olabilirler. Benim haberimin yalan olmadığına artık inanıyor musun?

– Anladım!– diye cevap verdi Yagmır.

Zincirli traktörle yer sürmek, lastikli tekerlekli traktörle karık yapmak, arık kazmak yarışları her zaman yapılırdı. Ama Yagmır yeğen şimdiye kadar böyle yarışmaya

çağrılmamıştı. Çünkü Gocuk köyünün traktörcülerinin çoğu Yagmır'la kıyasladığında çok çalışırlar ve becerikliydiler.

Birden açılan kapıdan siyah duman gibi Dürdane girdi. Onun sesini duyan Bossan da odaya girdi ve kapının önünde bekledi.

Yagmır ile İlaman Dürdane'nin gelmesinden kötü bir şey beklemiyorlardı. Onların ikisi de beklenmeyen bir iş çıktığı için İlaman'ı çağırarak için geldi diye düşündüler.

– Ne oldu böyle oturuyorsun? Hadi eve gidelim! Ama İlaman onun böyle titreyen sesini ilk defa duyuyordu. Bu yüzden de o eşine şaşkınlıkla baktı.

– Kadın seni hangi dev çarptı? Neler oluyor?

– Dev, devin evinde oturanı çarpar. Bugünden sonra oturmaya gidecek yerini iyi seçeceksin, İlaman. Onu seçemezsende iyi seçeni dinleyeceksin.

Hangi eve gidilmemesi gerektiği belliydi. Bu yüzden de İlaman bu kadar keskin konuşmanın sebebini bilmiyorsa da Yagmır'ın önünde kendini suçlu hissederek ne yapacağını bilemedi. Bir şeyden korkuyormuş gibi ev sahibin yüzüne baktı.

– Ben hiçbir şey anlayamadım, Yagmır yeğen?

Dürdane eşinin kollarından tutup çekemesede öyle yapmak istiyormuş gibi ellerini hareketlendirdi.

– Hadi eve gidelim anlamıyorsan kendim anlatırım.

Yüzü sararan İlaman, şimdilik bir şey demeden Yagmır'ın evinden çıkması daha iyi olur diye düşündü.

Kapı dışarıdan kapanınca yine Dürdane'nin konuşması duyuluyordu, ama ne dediği anlaşılıyordu.

– Ben de hiçbir şey anlayamadım Bossan?– demesiyle hareketleriyle de İlaman'a benzeyen Yagmır yeğen ekipbaşının sözlerini tekrarladı.

– Hadi odaya geç. Anlamadıysan ben de sana anlatayım...

Gocuk köyünde gizli saklı bir şey olmazdı. O bu semtteki köylerin en büyüklerinden biri de olsa, çok küçük bir yenilik olduğu an bütün köye yayılıyordu. Köyün ilerisinde birilerinin ineği doğursa bile, yavrusunun (göle)rengine kadar herkes öğrenirdi.

Durum böyle olduğu için, Yagmır yeğenin traktörcülerin yarışmasına özellikler arayıp çağırdıkları Gocuk köyüne hemen yayıldı. Ama bu haberi her ev aynı şekilde karşılamadı. Daha önce bir kere bile yarışmaya katılmayan Yagmır yeğen, Sahit'in yerine

gönderilmesi, bazı kişileri düşündürdü. Hoş olmayan konuşmaların yayılmasına da sebep oldu.

Yine de ortaya çıkan bazı anlaşılmayan durumun sebebinin Ahmet Atayev'in hareketlerinden dolayıdır diye hiç düşünmüyordu. Asıl o, geçen akşam olduğu gibi kendisi aramadığı zaman, ya da köyden birinin “Yukardaki arkadaşın nasıl?” diye şaşa ile sorduğu an hatırlamazsa, başka bir zaman o aklına bile gelmiyordu.

Yarışmanın gerçekleştirildiği yere saat on ikiyi geçmeden orada bulunman gerekiyordu. Ama her zamankine göre daha erken uyanan Yagmıryeğen traktörünün yanına değilde, kolhoz yönetimine doğru yol aldı. O yoldayken başkana söyleyeceklerini düşündü. Yagmır yeğen, Arap ağa ve Kolhoz'un diğer yolbaşçıları da darılmamaları için, ya da onun hareketlerinin yanlış algılanmaması için, güzel bir bahane uydurması gerekiyordu. “Sağlığım yerinde değil. Başım dönüyor– derim. Ben gidemem– derim. Bundan daha iyi bir bahane olamaz.”

Başkanın yerinde olmadığını öğrenen Yagmır yeğen yardımcısının odasına gitti. Orada da yardımcı yok, mirap (su işlerine bakan kimse) Cumageldi ağa vardı. Yagmır ihtiyar koca ile selamlaştı.

– Cumageldi ağa, başkan gitmiş ama yardımcısı da mı yok?

Cumageldi ağa hemen cevap vermedide cevinden çıkardığı gümüş saatine baktı ve geri koydu.

– Başkan ben gelmeden önce gitmiş. Yardımcı da “Beş dakida sonra gelirim”– diye çıktı. Yarım saati geçti. Benim de bundan fazla gekleyecek vaktim yok. Sorarsa gitti dersin yeğen.

Yagmır da saatine baktı.

– Sorarsa söylerim. Ben yarım değil iki saat sonra da geliyorsa yine beklemeliyim.

– İşin acilse beklemelisin, yeğen. –Cumageldi ağa kapıya yetince geri döndü ve Yagmır'ın yüzüne sinsilikle baktı.

– Yeğen, hükümet konağına gelmen daha sık bir hal aldıda konuşulanlar doğru galiba? Seni bazen başkanın arabasında da görüyorlarmış.

Yagmır İhtiyar koca 'nın sözlerine ne sonuç çıkaracağını bilemedi. İki anlamlı olan bu sorunun birinci anlamını anlasa da diğer yarısının yanlış olduğu Yagmır biliyordu. Çünkü o buraya çok gelmiyordu. Bu yıl içerisinde ikinci kez geliyordu.

“Bu ne şimdi. Ben köydekilere bir kötülük mü yaptım? Hangi sebeple benim hakkımda bu kadar kötü konuşuluyor. Ben aynı eski hâlimdeyim. Bunun sonu nasıl bitecek, canlarım?”

– Halkın ağzı doğruyu söyler, Cumageldi ağa. Belki de...

– Belki!diyerek, ihtiyar koca gülümsedi. Sen bizdensin ki!

Cumageldi ağa gidince yine bir sonu anlaşılmayan konuşmaların şahidi olan Yagmıryeğen birden başka bir tahmin etti. “Madalya törenindeki konuşma Cumageldi ağa’nda kulağına gitmiş olabilir. Ama ben neden pravleniya’ya çok geliyormuşum. Bu söz ne anlama geliyor?”

Yagmır yeğen çok beklemek zorunda kalmadı. Cumageldi ağa çıkınca hemen yardımcı kapıdan girdi.

– Yagmır yeğen, salam!

– Salam, Medet ağa.

– Mirap nerede?

– O seni bekliyordu, gitti.

– Gittiyse, demek mühim bir işi yoktur. İş olsaydı beklerdi– diyerek, Medet ağa masanın diğer tarafına geçti. –Sende yeğen erkencisin?

– Başkanın yanına gelmiştim.

– Onun işi olduğu için çıktı. Bence öğleden önce geri dönmez.

– Öyleyse, benim haberimi sen almalısın.

– Söyle, bakalım!

Yagmır yeğen yardımcıya durumunu anlattı. Haberi alan Medet ağa ne diyeceğini bilemedi, biraz düşününce:

– Şöyle, şöyle!dedi.

– Öyle yardımcı. Bana izin ver.

– Yeğen bu meseleye ben cevap veremem. Senin yarışmaya gitmen gerektiği yukardan söylenilmiş. Bu yüzden de onların sözünü yerine getirmemek aslında...

Yagmır hemen sinirlendi.

– Yagmır beklenmediği an öldü diyelim, o zaman ne yaparlar senin yukarıdakiler?

İlk defa Yagmır’ın sinirlendiğini gören yardımcı hemen yüzünü kaldırdı, birden ciddi görünüşe geçti.

– Birinciden yeğen, sen hemen değil, yatakta kalarak da ölme. İkinciden de “yukarı” benim değil, dediklerine göre senin olması gerekiyor...

Bu konuşmasıyla Medet ağa, Yagmır’ı daha da sinirlendirdi. Yagmır, ihtiyar kocanın sözünü bitimesine izin vermedi.

– Üçüncü ne?

Buna rağmen yardımcının sesi mülayim çıktı.

– Üçüncüden mi?

– Üçüncüden.

– Üçüncüden...O kapıya doğru elini uzattı. – İşte o kapıyı içinden kapat.

Kapıyı kapatan Yagmır yerine oturdu. Medet ağa karşısında duran sandalyeyi gösterdi. Yagmır gösterilen yere geçti.

– Kapın da kapandı, söyle şimdi!

– Söylersem, senin neden yarışmaya katılmak istemediğini ben anlıyorum yeğen.

– Neden?Yagmır yeğen acele etti.

Söylenmeyenleri Yagmır yeğen anlıyormuş gibi Medet ağa:

– Aslında en iyisini yapıyorsun!dedi. Böyle küçük meseleler yüzünden köye saçma sapak dedikodu yayılıyor...Yarışma bir şey değil de Yagmır yeğen, ben seni точно sevdiğim için açık konuşayım.

– Ben de sana saygı duyarım, yardımcı.

– Saygın için teşekkür ederim...Sen bizim Arap ağamızı tanıyorsun yeğen.

– Arap ağanı tanımayan yoktur.

– Doğru söylüyorsun. Buralarda aslında Arap ağanı tanımayan yoktur. Tabi, saygısı da var. Hal ka, hükümet de saygı duyar...

– Onu ben biliyorum, yardımcı.

– Onu biliyorsan– diyerek, Medet ağa gizli konuşma yapacaktı gibi kısık sesle konuşmaya başladı. –Ben senin bilmediklerini de söyleyeyim yeğen.

Yagmır bir şey diyecekti amaMedet ağa parmağını kaldırdı.

– Dur daha, arkasını dinle. Şu semtte, bu sene ya da sonraki sene iki kişiye yıldız takılacaksa, onun biri de Arap ağa olmalıdır...

– Çok iyi!

– Yıldız dediğin ise, burada verilmez!– Yardımcı baş parmağını tavana doğrulttu– Orada verildiğini de ben sana anlatmayayım. Sen yeğen aslında грамотный birisin. On yıl okudun.

Yardımcının Arap ağa hakkındaki konuşmaları doğrudu daYagmır’a bunları kapıları kapatarak anlatması değişti. Bu sebepten dolayıda Yagmır bunu düşünmek zorunda kaldı. “Arap ağaya karşı millet nasıl saygı gösteriyorsa, aynı şekilde ben de öyleyim. O da beni sever. İhtiyar koca ’nın döşüne yıldız takılırsa yardımcı sevinir tabi, ben ondan da fazla sevinirim. Bu yüzden...”

– Bu yüzden– diyerek, Medet ağa Yagmır’ın aklındakileri okumuş gibi onun sözleri ile konuşmasını devam etti. –Bu yüzden de senin hakkında yayılan dedikodular iyi değil, Yagmır yeğen, iyi değil...Aslında senin bu niyetin olursa biz de seviniriz...

Öncekinden daha kötü olan hepsi söylenmemiş konuşma Yagmır’ın sinirini yatıştırdı. O kısık sesle:

– Ne oldu, ben Arap ağa hakkında bir şey mi demişim?– dedi. Birazaçsana şunu yardımcı.

Medet zor duruma düşmüş gibi hem ellerini ovdu, hem de gözlerini kırptı.

– Demişsin diyemeyeceğim. Ama kulağıma geldi. Yine bir şey var. İnsanın demediği iyi bir sözyayılırsa, dediği yaramaz sözden de kötü olur.

Dedikodudan kendini korumak isteyen yardımcınınaçık konuşmadığı Yagmır’ın hoşuna gitmedi.

– O zaman duyduklarını bana da söylesene.

– Ben sana onu söylemek için bu konuşmaya başladım– diyerek Medet ağa biraz canlandı. – ”Şu seçmelerde olmazsa da bir dahaki seçmelerde Arap ağanın yerine geçerim” demişsin. Bu sözü ihtiyar kocanın kendisi duyarsa...

Yagmır yeğenin başı dönmüş gibi oldu, kulakları tıkandı. Medet ağanın son dediklerini duymadı bile. Kalbinde bile olmayan bu sözlerin söylenmesi çok ağır bir yük gibi olduğunu Yagmır kendi omuzlarında hissetti. O diyecek bir şey bulamadan, yerinden kalktı, geri oturdu. Sağ elinin serçe parmağının tırnağını kenkin dişlerinin arasına koydu. O ter bastı diye düşünerek elinin tersini alnına yetirdi. Terlemek nedir. Tam tersi alnına buz koyulmuş gibiydi.

Yagmır da herkes gibiydi. Herkes gibi onun da arzu ve hayalleri, iyiliğe, eskisinden de güzel yaşamaya, yine bir yıl ya da yarım yıl sonra motorlu bisikletini yapabilirse, araba ile değiştirmek istiyordu. Ama kolhozun başkanı olmak değil, şimdiki işini bile değiştirmeyi düşünmüyordu. Bu durumda bile adından böyle dedikodu yayılması Yagmır’ı öyle bir sinirlendi ki, o dedikoduyu ilk çıkaranın kim olduğunu öğrenirse, onun boğazına yapışmaktan kaçınmayacaktı.

– O niyetin gerçek olursa, aslında biz de seviniriz. Sen iyi bir yiğitsin.

Medet ağanın son sözleri Yagmır’ın yeni oluşan yarasına tuz basılmış gibi geldi. O sıçrayarak yerinden kalktığını, sesini yükselttiğinin farkında bile değildi.

– Bende öyle bir niyet yok yardımcı, olamaz da!

Medet ağa Yagmır’ın bağıracağını anlayarak hemen:

– Yagmur yeğen, sen kızma– dedi. – Bana bağırma senin hakkın yoktur. Aslına bakarsan sen benden yirmi yaş küçüksün. Bağırma, kardeşim.

– Benim bağırma gerekiyor Medet ağa...

– Aslında...diyene yardımcı sakındı.

– Aslında!Aslında!Aslında sen beni bağırma mecbur bıraktın. Artık ben nasıl başkanın yüzüne bakayım?– Birden Yagmur yeğen hiçbir şey olmamış gibi sakinleşti de hemen sandalyeye oturdu.

Medet ağa Yagmur'ın sorusuna cevap vermedi. Ama onun düştüğü duruma üzüldüğü, acıdığı yüzünden belliydi. Yagmur ona bakarak, dünyayı unutmuş gibi oturuyordu. Masanın üzrinde duran telefonun çalması Yagmur'u kendine getirdi. Arayan Arap ağa idi. O yardımcısına yeni bir iş veriyordu. Medet ağa onun bütün dediklerini dinledikten sonra, Yagmur'ın yarışmaya katılmayacağını onun yerine kimin gönderilmesi gerektiğini sordu.

Medet ağa telefonu kapatmadan Yagmur hemen soru sordu:

– Ne dedi?

– Önce bellenen kişi gitsin dedi

Bu cevap Yagmur'u eskisinden de rahatsız etti.

– Benim gitmememe sebepimi öğrenmeden razı olduysa, az önceki senin “aslındalı” konuşmaların onun da kulağına gitmiştir, Medet ağa.

Medet ağa fikrini saklamadı. O Yagmur'ın tahminini onaylayarak baş attı. Onu da az gibi görerek hareketinin üstünü sözle doldurdu.

– Az önceki konuşmadan öyle bir netice çıkarabiliriz.

– Yagmur yerinden kalktı ve derin bir nefes alınca tekrarladı.

– Sağ ol, yardımcı aslında sen beni sakinleştirdin. Ben gidiyorum.

Neden olduğunu bilmese de Medet ağa da yerinden kalktı.

– O zaman sen yeğen, Sahit Gurbanov'a yarışmaya gitmesi gerektiğini söyle!

– Tabi ki de söylerim, Medet ağa tabi ki de. O da bana darılmış olabilir.

– Tahminin doğru olabilir.

Ama yarışmaya katılmak için gitmesi gerektiğini söylemek için Sahit'in çalıştığı yere gitmesine gerek kalmadı. Yagmur daha odadan çıkmadan kapı açıldı ve Sahit kapıdan girdi.

Sahit ne kadar belli etmemeye çalışsa da ya da kendini suçlu hisseden Yagmur'ın gönlüne böyle oldu, kısacası genç yiğit eskisi gibi değildi. Bu sebepli, Yagmur hem haberini söylemek için, hem de iş arkadaşını denemek amacıyla:

– Ben de senin yanına geliyordum Sahıtdedi

Yagmır'ın düşüncesi yanlış da değildi.

– O zaman bir dakika bekle –diye, Sahıt zor cevap verdi ve Yagmır'ın yüzüne bile bakmadan, yardımcıyasağlık esenlik sordu. –Medet ağa aslında özel olarak gelmedim, geçiyordum, size de bir bakayım dedim– diyerek o yardımcının cevap vermesini bekleyerek, bilerekten sözünü kesti.

– Geldiyse, iyi yapmışsın Sahıt, haberini söyle. Ben de çıkıyorum.

– Haberimi söylersem– diyerek, usulca Yagmır'a bakan, Sahıtheyecanlı olduğunu hissettirdi. –Ben onun için üzülüyorum, itle oynamış gibi yapmaları beni sinirlendirdi. Sahıt'ın sözlerinin cevabı hazır olduğuna sevinen Medet ağa güldü.

– Sen hemen yarışmaya katılmak için gitmelisin, Sahıt...

– Gitmem yardımcı gitmem –diyerek Sahıt kesin konuştu. Zorla benim adımlı listeden aldırın kişinin kendisi gitsin.

Sahıt'ın böyle açık konuşmasını Yagmır kötü kabul etmedi. Çünkü, bir birine bir şey demeden, yürekte kin tutmadan konuşulursa iyi olacaktı. Böyle fırsat ele geçince de Yagmır yeğen:

– Sen yanıyorsun– demekten başka bir söz bulamadı.

Yarışmadan kalmakla Sahıt'ın kaybettiği bir şey yoktu. Sahıt o yarışmaya katılsa dahi, kimin kazanacağı belli değildi. Yine de yarışmaya katılması gereken tamirci kendine sorulmadan, söylenmeden en azından yalandan bile gönlünü almak için bile yüz tutmamışlar. Hem de o bu durumda başka bir adamın suçlu olduğunu Yagmır'ın sadece kurban olduğunu bilmiyordu.

– Doğru yeğen, ben yanılmışım, sen hakkında yanıldığımı da şimdi anladım.

Yagmır yeğen Medet ağanın yüzüne baktı ve bir şey demek istedi. Ama onun yerine Sahıt konuştu.

– Kısacası Medet ağa sonradan söylemem gerekenleri başta söyledim. Başka da haberim yok. Yarışmayada kim gidecekse gitsin.

Bu konuşmadan sonra Sahıt hızlar arkasına döndü ve kapıya yöneldi.

– Sen yanıyorsun, Sahıt –diyerek başka sözü olmayan Yagmır Sahıt'ın arkasından yürüdü. Ama o eşige yetmeden kapı kapandı. Böyle yapılırca yoldaşının arkasından gidip gitmeyeceğinde kararsız kalan Yagmır kapının önünde durdu.

Yagmır'ın heyecanlı olduğunu hisseden Medet ağa, o görmese bile ağzını kapatark başını salladı.

– Aslında böyle olacağını tahmin etmiştim. Ama böyle yapmaya bir esas var işte.

Yagmur yeğen yardımcı ile vedalaşmadan, arkasına da bakmadan kapının koluna elini uzattı.

Yagmur ne yapacağını bilemedi. Ama olaydan üç dört gün geçse kulağına yaramaz konuşmalar gelmediği için biraz sakinleşti. O akşamları Arap ağanın gözüne görünmeden geçirdiğine sevinerek yorgana girsede sabah yorgandan çıkınca: “Bugün de başkanla karşılaşmayayım”– diyerek niyet etti.

Ama Perşembe günü, öğleden sonra dutların ötesinde görünen araba Yagmur’ın az kaldı moralinin bozulmasına neden olacaktı. Ama yanlış görmüştü. Gelen arabanın Arap ağanın değilde sarı şapkalı Ahmet Atayev’in olduğu Gazik marka jipten inince anlaşıldı. Onun yanında Çakan da vardı.

Yagmur Çakan’ın buraya gelme sebebini anlamasada Ahmet’in gelmesine sevindi. Geliyorsa da gelmiştir, Ahmet Atayev sadece Yagmur Velcayev’i görmek niyeti ile pamuk tarlasını mı gezecek. Pamuk tarlasını gezmek, tamircilerin, mekanizmaların durumundan haber almak onların işidir. Atayev, Yagmur gibi traktörcülerin onlarcası ile hergün karşılaşılıyordu. Yagmur da onlardan biridir.

Yagmur’ın ettiği tahminlerin hiçbirine de yanlış denilmezdi. Ama koltuğundaki kâğıda sarılanın ne olduğunu öğrenince Yagmur yoldaş Atayev’in bölgenin bütün traktörcülerinin yanına gidince öyle gitmediğini bilemedi.

– Yeğencan buraya gelsene!– diye, onların yanına gitmek niyeti ile traktörü durduran Yagmura Çakan el sallayarak bağırdı. Birden de o öğrencisi ile konuşan öğretmen gibi:

– Ben sana bir nasihat vereyim, arkadaşım– diyerek, Ahmet’e yüzlendi, ilerden gelen Yagmura bakarak konuştu. –Dayı,teyze konuşmasını açma. Bırak hiçbir şey anlamasın. Yine bir şey: biletleri sakla, cebinde bilet olduğunu anlamasın. Sonrasına da bakarız.

Ahmet baş attı, sözle cevap vermeye yetişemedi. Çünkü:

– Siz buraya gelir miydiniz? diyerek artık Yagmur onların yanına gelmişti.

Üç kişi görüştüler, sonra Atayev konuştu.

– Kolay gelsin demeye gelmiştik.

– Geçiyorduk da diyerek, maksadının aslını baştan örtmeye çalışan Çakan Ahmet’in sözüne de düzeltme yaptı ve eksiğini tamamladı.

– İyi yapmışsınız. Kaybolmayın işte, arada buralara gelin.

Çakan burada kendi yeteneğini göstermeye çalıştı.

– Yeğen gezmeye de gelmiyorsun. Bizim de canımız sıkıldı.

Kalbinde hiç kötülük, yapmacık olmayan Yagmır yeğen Çakan'ın dediklerini gerçek olarak kabul etti.

– Bizim ne olacak işte Kolhoz işidir, Çakan. Traktöre sabah bineriz, akşam da iniyoruz. Bu günlerde doğruyu söylemek gerekirse, hiç gezmeye ya da başka bir şeye vaktimiz de yok. İşimiz çok fazla.

Yagmır'ın bu cevabı Çakan'a esas meseleye geçmesine yardım etti.

Çalışkan insanın işi böyle olur. O bütün önemli bünleri iş üstünde kutlar– diyerek, birkaç kez baş attı ve Yagmır'a yeniden elini uzattı.

– O ne kutlaması?– diye kendine doğru uzatılan eli sıkırsa da Yagmır yeğen sözü anlayamadı.

Başı başlanan bu konuşmaya Ahmet katıldı.

– Hadi, hadi dalga geçme, yeğen!

– Yemin ederim.

Yemin ediyorsan –diyerek, Ahmet Yagmır'ın elini sıktı. – Bin yaşa Yagmır yeğen.

– Çalışkana halkda vatan da saygı gösterir!diyerek, Çakan yapmacık gülümsedi.

“Vatan da saygı gösterir”– dediği laf Yagmır'a birden İlamana arrık'ın Oba sovetinden getirdiği haberi hatırlattı. “İnanmamıştım. Asıl dedikleri doğruymuş!”Yine de o madalya törenindeki konuşmayı yersiz gördü:

– Ay ne olacak, çiftçinin işidir,dedi. Şimdiye kadar işten kötülük görmedik.

– Doğru söylüyorsun. – Ahmet Atayev şapkasını yensesine koydu. –Biz de seninle gurur duyuyoruz, Yagmır yeğen.

– Ahmet “gurur duyuyoruz,” deyince, hediye ile kutlamaya gelinmesinden başka bir şey kalmamıştı.

“Daha radyo haber vermeden, bölge gazetesi yazmadan, Arap ağa ve Medet ağa sesini çıkarmadan bunlar kutlamaya gelmişler.”

Sabırlılığı olmasaydı Yagmır yeğen Ahmet ile Çakan'ın önünde rezil olacaktı. O nasıl bir hediye gönderildiğini öğrenmeye çalışınca, Ahmet koltuğuna koyduğu kağıta sarılan bir şeyi Yagmır'a uzattı:

– Bu da doğum gününe bizden hediye olsun!– dedi. Sonra boş bir zamanımızda, eski oturduğumuz gibi üçümüz doğum gününü kutlarız.

Yagmır'ın dili tutuldu. İçinde baya bir şey olduğu belli olan mavi kâğıdı tutan elleri titredi. Böyle şaşkın hâlde de o doğum gününün ne zaman olduğunu hatırlamaya çalıştı. Bu gün gerçekten de onun doğum günüydü. Yagmır otuz dokuz yaşını doldurmuştu. Ama Gocuk köyünde elli ya da altmış gibi belli yıllara kutlanılmazsa, çoğu kişi kutlamazdı.

Yagmırotuz dokuz yaşını bugünde dün de hiç düşünmemişti. Düşünse de o bu yaşını kutlamazdı. Yagmır kutlamıyorsa da tanıştığına daha bir ay bile olmamış, ona uzak olan insanlar elleri hediyeli, yanına gelerek kutluyorlar.

– Ben biraz, valla biraz...teşekkür ederim!diyerek Yagmır yeğen zor konuşabildi.

Yagmır'ın cümlesi devrik de olsa, gelenlerin ondan duymak istedikleri tam o sözlerdi.

Bu yüzden de yüzü kızaran Yagmır'ı daha da utandırmamak için Ahmet lafı başka bir yere çevirdi.

– Bu sene tatile gitme niyetin var mıdır, yeğen?

Yagmır bu sorunun neden sorulduğunu anlamadan:

– Gidebilirsek, gideriz– dedi

– Ahmet'in sormasının sebebi, bugün iş sonuna kadar tatil için üç bilet verilmelidir– diyerek, yoldaşının yanılmasından korkan Çakan hemen konuştu. – Eğer bize verilirse Ahmet akşam seni arayacaktır.

Yagmır kafası karıştı. O bu olanları rüyasıdır diye düşündü.

Ama Yagmır'ın şu anki yaşadığı ilginç ve anlaşılması zor olan olay rüya değildi, gerçektir. Köyde onun hakkındaki konuşmalar da yatışmamıştı, tam etsine daha fazlalaşmıştı. Buna o gün Yagmır'ın kendisi de şahit olmuştu.

Çakan ile Ahmet'in iş maydanına hediye getirmelerini düşünerek kafası şişen Yagmır yeğen karanlık çökünce köye girdi. Birden yeni sepetli motosiklet onun yanına gelince durdu.

Motordan inmeden elini uzatan, alacakaranlığının içinde siyah sakalı bulut gibi görünen adama Yagmır selam verdi.

– Kardeşim,(inim) bende senin yanına geliyordum diyerek selamdan sonra Cumageldi ağa mülayim konuştu. Senlik bir işim var. Söyle dersen hemen söyleyeyim.

Yagmır yeğen demirle işi olduğu için motor gibi küçük motorlu taşıtlardan da anlıyordu. Bu yüzden de o ihtiyar kocanın motorunun ışığına baktı.

– Hemen eskimiş mi bu? dedi. Bunu alalı daha bir yıl bile olmadı ki.

– Yok benim işim bununla alakalı değil! diyen Jumageldi ağanın sesi kaygılı. Evde hamam yapmaya çalışıyorum.

– Hamam? diyerek, Yagmır şaşırıldı. Hamamla ilgili nasıl yardım edebilirim? Ben ne usta mıyım?

– Beş bin kerpiç almak için kolhoza para verdiğime iki yıl olmak üzere. hâlâ da alamıyorum. “Kerpiçli mesele çok zor bir mesele,” diye söyledi.

– Evet?

– “Ne yapalım?” deyince, Yagmır yeğenle konuş dedi. Yagmır yeğenle hallediliyorsa o kolay dedim, geldim. Sen bizdensin, öyle değil mi?

Yagmır babası yaşında olan kişinin yüzüne bir şey diyemedi, ama sesi titriyordu.

– Cumageldi ağa ben kimim? Başkanın yapamayacağı işben nasıl yaparım? Sen onu bir söyle bana.

– Senin, senin yeğen, yukıdan tanıdıkların olan biri.

– Onu sana kim söyledi?

– Bütün Gocuk söylüyor. Arap’ın yerine başkan olacakmış da diyorlar. Biz de sevindik. Sen bizdensin!

Sinir, stres Yagmır’ın boğazından yapıştı ve dişlerini kıcıştırdı. O birkaç kez titrayarak zor cevap verdi.

– Ben başkan olduğum gün sana beş değil, on bin kerpiç veririm, Cumageldi ağa. O zamana kadar güğümle idare et. Ama o kündüğün de ölene kadar elinden düşmeyeceğini de söyleyeyim.

Öyle diyerek Yagmır giderken cevaptan memnun olmayan ihtiyar koca.

– Ay, bu da böyleymiş ya!– dedi. –Tanıyamamışız işte. İnsan yükleirse...

...Evine girip, gündüzki hediyeyi koltuğa atan Yagmır ne hediye, ne de Cumageldi ağanın moralini bozması hakkında ailesine anlatmadı. O keyfinin yerinde olmadığını belli etmemek için yapmacık davrandı. Okul olmamasından dolayı kolhozun ot biçen ırgatlarının yanına işe giden on beş yaşındaki oğluyla şakalaştı.

– Esen han, bugün kaç ton yonca topladınız?

– Yoncanı iki kamyonu yükledik ama baba seni kolhoza başkan olarak mı seçiyorlar?

Oğlunun cevabı değil de sorusu Yagmır’ın bütün yapmacık hareketlerini boşa çıkardı. O şaşırıldığını belli etmeden:

– Hadi sen, buraya gel oğlumdiyerek, Esene doğru uzatan baş parmağını hareket ettirdi.

Böyle olacağını tahmin bile etmeyen oğlan, babasına yaklaşıncaya yensesi kızardı. Oğlan çenesini tutup koltuğa doğru yürüdü.

Çok sinirlenen Yagmır oğluna fazla sert vurduğunu anlayamadı. O hiçbir şey olmamış gibi, sakin sesle:

– Ben şu gereksiz konuşmalardan bıktım dedi de koltuğa attığı kâğıdı alıp odaya geçti.

Odada kâğıdı açıp gören Yagmır doğum gününe verilen on sekiz manatlık hediyeye baya baktı. O an hayalinde şöyle bir hadise oldu.

Yagmır Ahmet Atayev'in odasına girince saat dokuza çeyrek kalmıştı. İş tam dokuzda başlamasına rağmen, sekreter kız artık yazı makinesinde bir şeyler yazmaya başlamıştı.

– Yoldaş Atayev, daha gelmedi– diyerek sorulmamış soruya cevap verince, duvardaki saate baktı. Yine on dakika sonra gelir.

Atayev'in daha gelmediğine sevinen Yagmır az sevinmedi. O cebinden çıkardığı parayı sekreterin masasının üzerine koydu.

– Bu ne? diye kız şaşırdı.

– Para.

– Para olduğunu görüyorum...

– Şunu zor olmazsa, yoldaş Atayev'e ver. Sorarsa “Başkan göndermiş” dersin.

– Hangi başkan?

– Kendi biliyor. Dünkü gömleğin parası. Bunu söyleyerek, Atayev gelmeden, oradan gitmek isteyen Yagmır yine kapıya yönelmek için, birden arkasına döndü. Başkana bilet de istemediğimi söyle.

– Ne bileti?

– Onu da kendisi bilir.

– Ben hiçbir şey anlayamadım– diyerek kız omuzlarını sıktı. – Ama bütün sözlerinizi bir harfini bile değiştirmeden yoldaş Atayev'e söylerim.

– Onu yaparsan, tamamdır.

Yagmır geri dönünce Esen hâlâ koltukta hıçkırıyordu. Bu durum Yagmır'ın konuşmasına sebep oldu.

– Bugünden itibaren eve anlamsız konuşmalar getirme.

Yagmır sakın sesle bu sözleri anlatsa da onun yerine Bossan sesini yükseltti.

– Oğlanın ne suçu var? Bu çocuk milletten duyduğunu söylüyor. “Baban Atayev'e dayanarak, başkan mı oluyor?” diye, kendi yaşlıları konuşuyorsa bu ne yapsın? Şu Atayev'li konuşmalardan ben de artık bıktım. Şu adama sen nasıl da yakın oldun!

Kes sesini, kadın. Şu Atayev'den ben de artık bıktım. Bitir. Bir kere onun hakkında konuşursan, oğluna gelen tokat sana da gelir.

Tokat yapıştırmak değil, şimdiye kadar Yagmır Bossan'a hiç bağırılmamıştı.

Oğlunun dayak yemesi, kendisine bağırılması ile sinirlenen Bossan yeğen eşine ders vermek istedi. Ama olmadı. Telefon çaldı.

- Şu lanet şeye de sen cevap ver.
- Açmıyorum!– diyerek, Yagmır yüz çevirdi.
- Açmıyorsan, çalsın o zaman. Bir de o Atayev’dir. “Tatil için bilet var,,” diye üç kez aradı.

Bu eve Atayev’den başka biri aramazdı. O yüzden Yagmır hemen telefonun yanına gitti. Ama o iki eli ile tuttuğu telefonu kuşağına getirmeden, güçle yere attı. Sadece telefon değil siyah aparatıda duvarın bir kısmı ile yere düştü. Yagmır aparatı yerden kaldırıp, açık kapıdan attı. Koridorun sert duvarına yapışan aparat, son sesini çıkardı ve yere düştü.

İçeriye sessizlik aralaştı.

3.1.3. Geçen Günlerin Fısıltısı

Toy’un sadece bahane olma ihtimali de vardı ama bütün kötülükler bu Hasat Bayramında başladı. Nepes ağa şu toya katılmasaydı, ömrünün sonunda kendine bu kadar eziyet etmezdi. Ama hasat bayramına katılmamak da mümkün değildi. Bütün halkın alın teri ile gelinen sevinçli bir günü kutlamak için köy adamlarına özel bir davetiye gönderilmezdi. Ama Nepes ağaya özel davetiye dışında, kolhoz başkanının Gazik marka jipini gönderildi. Nepes ağa o an kendini iyi hissetmiyordu. Yinede kapısında araba olmasına rağmen, “Sen gelmezsen hasat toyu başlanmayacak,” diye gelen şoförün şaka yapması yaşlı kocaya başka bir seçenek bırakmadı. Şöylelikle...

Bütün kötülükler bu hasat toyunda başladı. Kolhoz’un başkanı Kasım bu kez toy için hazırlanan daha yeni boyasının kokusu bile gitmemiş minbere çıkıp konuştu. O kolhoz kurulmasından bu yana, kolhoz’un bir çift öküz, dört atlı zamanından, onlarca traktörlü olmasına kadar “Ter döken, şimdi de emeli olarak ayrılan” yaşlı kişilerin hepsinin adını tutarak, onları alkışladılar. Ama Nepes ağaya gelince başkan daha da coşkulu konuştu. O sözünü bitirmek üzereyken açık meydana toplanan kalabalık güçlü alkışladı. Sessiz olun yoldaş kolhuzcular, sessiz!– diyerek, başkan sesi zor yatıştırdı. – Sizin bu kadar sesli alkışlamanız Nepes ağa hakkında dediklerimin doğru olduğunu gösterir. Bu yüzden de sizin adınıza ve köy hükümetinin adına Nepes Amanow’un beline ipek eşarp bağlamaya izin verin. Bu eşarp bu gün hakkında anı olarak kalsın.”

Nepes ağanın beline ipek eşarp bağladılar. O anda da Nepes ağanın kalbine bir rahatsızlık kalabalığın gürültüsünüçinden çıkararak farklı bir ses olarak kulağına geldi: “Sen o beline takılan ipek eşarbu hak ettin mi?”Bu ses Nepes ağanın çoğu geçmiş, azı kalan,

oğul kızsız, eşsiz yanlış geçirdiği vicdanının sesiydi. Yetmiş yıldır sessiz olan vicdan'ın, bu bayramda bir eşarp yüzünden seslenmesini Nepes ağa anlayamadı.

Şenliğin kutlamanın sonunda tahta sekiye serilmiş büyük halının üzerinde oturtular, Nepes ağaya büyük saygı ile hizmet ettiler. Bu hürmet de kocanın hoşuna gitmedi. Toydan sonra büyük makamlı insanlara yapıldığı gibi arabanın kapısını açıp, Nepes ağanı evine götürdüler. Koca bunu da sevmeydi. Evde tek başına kalınca iki saat ayakta durmanın yorgunluğu ile, biraz dinlenmek için büyük yatağa geçen nepes ağa kendisiyle baş başaydı. O kendisini de sevmeydi. Onun her şey aklına geldi, onların içinde iyi bir olay yoktu.

Daha sabah olmadan korkarak uyanan Nepes ağa bu kadar istese de tekrar uyuyamadı. O uykulu olunca nasıl bir rüya gördüğünü de hatırlayamadan yerinden kalktı, büyük pencerenin perdesini çekti, karanlıkta yaprakları belli olmayan büyük bir mantara benzeyen kayısı ağacına baktı. Sonra da sobanın üzerinde duran çaydanlıktan bir yudum su içti. O yine uyumak niyeti ile yatağa geçince, gördüğü rüya aklına geldi.

Rüyasında Nepes bir zamanlar vefat eden köy arkadaşını görmüştü. O Nepes ağa ile selamlaşarak: “Ben hâlâ ayakyalın seni bekliyorum. Gelirken benim çizmelerimi getir,” dedi. Yataktayken bu sözler sürekli aklına gelen Nepes ağa vücuduna ateş basılmış gibi dik oturdu. “Ey, Allah'ım! Ölen biri ruyana griyorsa, seni beklediğini söylüyorsa, senin de sayılı günün kalmıştır demek.”Biraz sessiz kalıp, derin nefes alan koca kendine teselli verdi. “Ölmeyen biri mi var? Bu dünyaya gitmek için gelinir. Sen de gidenlerden farklı ya da fazla bir şeyin yoktur.”Birden de o Kerven'in çizmeler hakkında dediklerini hatırlayarak düşünmeye başladı. “O neden çizme dedi acaba? Ben hayatım boyunca çizme mi giydim.

Birinci hatırlama

Savaşın en zor günleriydi. O zamanlar kolhozun bütün depolarının anahtarı Nepes'in elindeydi. Bütün gücün, emlağın büyük bir bölümünün cepheye gönderildiği için depolar da eskisi gibi değildi. Buna rağmen, bu zor günlerde her günün sağ salim geçmesi için Nepes'in aıp kapattığı kapıların katkısı ile, duruma göre az değildi. Lafın kısası, kolhozun bütün zenginliği Nepes'in kapattığı kapıların arkasındaydı. Çok zor durumda olanlara biraz buğday, bazı kişilere ilaç, yağ göndermek başkandan sonra Nepes'e bağlıydı. Hatta açlık neticesinde kötü hastalıkların orataya çıkmasıyla, sayısının çoğalmasıyla vefat edenlerin kefenliklerini göndermek de Nepes ağalık bir işti. Bu yüzden kolhozun bütün depolarında sabahtan akşam geç saatlere kadar kolhozun depolarında Nepes'in işi çok olurdu.

Bir kez Nepes buğdayı, unu biten çuvalları silkeleyip, yerine koyarken kapı açıldı. Kapıdan Kerven girdi. Kerven on yirmi günlük cepheden gelen kırk yaşlarında olan biriydi.

– Oho, Kervencan! Buralar nere, sen nere?– diyerek Nepes köy arkadaşını sevinçle karşı aldı.

– Kapıda neden duruyorsun?.Gel, geç. Ne zamandır görüşemiyoruz. İş çok, kaygı fazla.

Nepes'in "ne zamandır," demesi köy arkadaşının cepheden geldiği gündü. O gün herkesle birlikte Kerven'e "gözün aydın," demeye gitmişti.

Sol ayağına ağır darbe alınca savaştan geri dönen Kerven depo müdürünün gösterdiği yere geçerken onun parlayan siyak çizmelerinde Nepes'in dikkatini çekti. Çizmeler hakkında bir şeyler diyecekti ama nedense yorum yapmaktan çekindi.

– Daha işe başlamamışsındır değil mi? diyerek, Kerven'in eski işine devam ediyor olduğunu bilsede konuşmayı açmakiçin Nepes ona soru sordu.

Kerven bir birinin üstünde koyulan çuvalların yanında duran kirden dolayı rengi bile belli olmayan sandalyeye geçip oturunca cevap verdi.

– Başladım, Nepes.

– Nerede çalışıyorsun?– diye Nepes masanın üzerindeki eşyaları bir kenara koyarken sordu.

– Eski işim.

– Yine o eski traktör mü?

– Eski olmasına rağmen çalışıyor.

– Çalışıyor desene!dedikten sonra, başka da ne diyeceğini bilmeyen Nepes Yine Kerven'in çizmelerine baktı. Aslında o parlayan çizmeleri sevdi. Nepes çizmeler hakkında sormak için.

– Çalışıyor ama Vatan için kan döküp gelen adama daha kolay bir iş verilirse daha iyi olurdu.

– O traktörü kendim başkandan isteyerek aldım.

– Kendin mi aldın?

– Ever kendim. Biliyorsun ki, köyde erkek mi kaldı.

"Erkek mi kaldı?" sözden başka anlam çıkararak, onu kendine söylenilmiş gibi kabul eden Nepes köy arkadaşının cevabını vermeye hazırlandı. Ama Kerven'in onun yanına ne amaçla geldiğini o söylemeden de haberi olduğunu ve tekrar tekrar parlayan çizmelere gözünün dalması onu durdurdu. Yine de iyi konuşmaya özen gösterdi.

– Erkek kalmadıysa, köydeki kadınlar da mı yok.

“Ben,” denilecek erkek hâline ağır traktörün direksiyonunu tutmadan, deponun hafif anahtarını oynadığı için Nepes’in vereceği cevap Kerven’in diline geldi. Ama kendi işinin bir miktarda da olsa, Nepes’in keyfine bağlı olduğu hakkında düşünen Kerven dişini sıktı. o verilecek cevabın yerine bulunan hafif sözler de kibar bir şekilde söylenildi.

– Kadın çok, Nepes. Ama ağır traktör kadının işi değil. Yeni olsaydı belki. Daha dün gece iki kez tamir ettim. Böyle bir durum kadın için zor olur.

– Öyledir zaten, yorgun olduğun yüzünden de anlaşılıyor,diyerek iş meselesindeki konuşmada kazanamayacağını anlayan Nepes de traktörle ilgili konuşmalardan uzak durmak istedi.

Nepes’in bu sözleri de Kerven’e esas meseleye geçmeye yardım etti.

– Yorgunluk ondan değil– diyerek o çocuk gibi aşağı baktı. – Ben bir zor dilekle geldim, Nepes. Yüzüm o yüzden belki ağır görünüyor.

Dileğin ne ile alakalı olduğunu Kerven kapıdan girince Nepes anlamıştı. Bu yüzden de saklamdan hemen konuştu.

– Dileğin ne olduğunu biliyorum Kerven.

Yere bakan Kerven yüzünü kaldırdı.

– Söylenmemiş dileği nereden biliyorsun? Sen ne falcı mısın?

Nepes bilerek mi ya da böyle davranması gerektiği için mi bir eski defteri açıp, onun bazı sayfalarına bakarak, küçüklüğünden dolayı zor tutulan kalemle bir şeyleri işaretledi.

– Şu an senin dilemek istediğin şeyi istemeyen yok. Bu yüzden biliyorum.

Herkesin istediği şeyi istemek daha da zor. Bu dileği yerine getirmek de zordur aslında ama bu dilekle gelmek de zor.

Birden Nepes’in yüzü ciddileşti.

– Yapılması zor olan bir dilekle de gelinmez, Kerven. Bu çok ağır. Birinin işini yapmak istiyorsun ama onu da yapamazsan, geceleri rahat uyuyamıyorsun.

Kerven Nepes’in dediklerini uzun zaman kafasında tekrarladı. Söylenenlerin doğru mu veya yalan olduğunu anlamak için söyleyenin gözlerinden anlayacakmış gibi Nepes’in gözlerine dik dik baktı. Nepes’in nazarından karşısında oturana acımak dan başka bir şey görmediği için kendinden utanarak, yine aşağı baktı. Bundan sonra söylenilmeden düşünülen dilek hakkında bir daha konuşmamayı yemin etti. Yine de evindeki durum onu konuşmaya mecbur bıraktı.

– Durum ağır, Nepes, durum. Başka ailelerin yiyecek bir şeyleri var. Bende o da yok. Başkan'ın yanına gittim: “Nepes'in yanına bir git,” dedi. İstersen parasıyla, istersen borç. Ben on kilo vermezsen olmaz.

Nepes cevap için fazla bekletmedi. Her gün kerven gibi gelenlere verilen cevap tekrarlandı.

– Bende buğday yoksa ne yapayım, Kervencan? Ambarda bir şey olsaydı başkan eline mektup verirdi ya da beni görünce söylerdi. Bana başkan bir şey demedi. Eline mektup da vermemiş. Bu buğdayın olmadığı gösterir.

Nepes'in cevabına inanmamak mümkün değildi. Böyle cevap alacağını buraya gelirken Kerven'in kendisi de tahmin etmişti. Bu yüzden de o yerinden kalkarak eskimiş asker gömleğini çekti.

– Olmayandan Allah bile almamış. Nepes, buğday yosa her şey anlaşıldı. Olan bir aileden borç isterim.

Nedense kapıdan girerken ses çıkarmamış (sesi olsa bile Nepes duymamış olabilir) parlak siyah Kerven kapıya doğru yürümeye başlayınca iki iç kez ses etti. Bu ses sıradan bir çizmenin sesi de olsa, Nepes'in kulağına farklı, hiç kimse de olmayan bir ses gibi geldi. Onun kapıya doğru giden çizmelerde gözü kaldı, ağzı sulandı, dili tatlandı.

– Böyle yapmasana Kervencan, hadi dursana!

Ayak çekip, arkasına bakan Kerven Nepes'in içkin ve konuşma istekli nazarı ile baktığını gördü.

– Neden böyle keskin bakıyorsun?

– Çizmelerine bakıyorum.

Kerven az kaldı gülüyordu. Ama onun keyfinin olmaması ve bunun üzerine de işinin de yolunda olmaması onun gülmesine engel oldu.

– Hayattında çizme mi görmedin?

– Çizme gördüm de bu kadar iyisini görmemiştim– diyerek Nepes doğruyu söyledi.

Böyle çizmeleri bizimkiler de giyiyor mu yoksa sadece Almanlar mı?

Kerven içten olmamasına rağmen bu kez gülmeden duramadı.

– Ben ne Alman mıyım?

Nepes'in gülümsemesi de cevabı da gülünç oldu.

– Sen bizdensin de.

– Ben sizden isem, ayağımdaki çizmelerde bizimdir, diyerek Kerven kapının koluna elini uzattı.

Nepes koşarak kapıyı tuttu ve sanki Kerven her gün geliyormuş gibi:

– Dursana, gelince hemen gidiyorsun, dedi. Çizmelerini bir bakayım.

– Benim durumum çizmeden, telpekten daha önemli. Bu yüzden de fazla dyracak vaktim yok.

Kerven'in gitmek için acele etmesi, siyah çizmelerin parlaması Nepes'in yüreğinde sır tutturmadı.

– Daha önemli dediğin buğday değil mi?

Bu sözlerin anlamını hemen anlamayan Kerven:

– Buğday mı, arpa mı, benim için fark etmez, dedi.

Boğazdan geçecek bir şeyler olursa tamamdır.

– Buğdayın, arpanın bir çaresi olur ya.

Kerven bu laflardan sonra anladı. O Nepes'e bakınca gözlerinde kıvılcım gördü ve sesi titriyordu.

– Ben sahtekâr biri değilim Nepes, sen bunun bil.

Göz açıp kapatılan sırada Nepes başka birine dönüştü. Çizmelere isteli bakan o gözlerindeki kıvılcım kayboldu, yüzü asıldı, hareketleri yavaşladı sesinde ise küskün bir tavır vardı.

– Sahtekâr demek ne oluyor. Burada sahtekârlık yapan biri mi var? Sahtekârlık ediyorsam, sahtekârlığın bir kenarından bile görünseydim beni depo müdürü olarak seçmezlerdi. Sen bunu anlıyor musun? Bunlara aklın ermiyor mu?

Nepes'in hızlı arkasını durdurmadan konuşması Kerven'i dediklerine pişman olmaya, laflarını geri almaya mevbur etti. O sesini çıkarmasa da dış görünüşünden, az önceki hâlini andırdığı için durumdan faydalanmak için Nepes sessizliği bozdu.

– Çizmeler kaç numara?

Eski cevabı ile köy arkadaşını incittiğini düşünen Kerven bu kez kibar oldu.

– Kırk iki numara

– Kırk iki tam benim numaram. Kaç aydır kullanıyorsun.

– Parladığını görmüyor musun? Daha geldiğime bir ay bile olmadı, kendin biliyorsun.

Nepes yavaş adımlarla Kerven'in oturduğu sandalyeye doğru gitti, sıralanmış çuvalları elledi. Sonra da halsiz insanlar gibi, iki elini dizine koyarak, sandalyeye oturdu.

– Ben ne düşünürsem onu konuşurum Kerven. İkimiz bir şey yapalım...

– Ne yapalım?

– Eğer sen şu çizmelerini biraz ucuz verirsen, ben sana yirmi kilo kadar buğday bulayım. Borç olarak. şu an yirmi kilo buğday demek, u yıl nceki Deve ile yavrusu demektir. Bunu da kendin biliyorsun.

– Onu biliyorum da sen şimdi yirmi kilo buğdayı nereden alacaksın?

Nepes bir “buradan”denilen anlamda, bir de yüzünü yana eviren bir biçimde, deponun sonuna doğru yüzünü çevirdi.

– Sen yirmi kilo buğdayı nerden bulacaksın, diyorsun?

– O senin işin değil. şu depodan bulacağım.

– Az önce sen hiçbir şey yok demedin mi?

Nepes Kerven’e doğru baktı.

– Bu da benim işim.

– Bir şeyi unutma, Nepes. Kerven çocukları ile birlikte a ölür. Kerven hainlik etmez.

Bu sözden sonra Kerven’in gideceği, onunla birlikte de parlak siyak izmelerin de gideceğini anlayan Nepes yerinden kalktı. Kerven’e yaklaşmak zorunda kaldı. Ses tonunu da değiştirmek zorundaydı.

– Ben nere, hainlik nere Kervencan! Başkandan kendim için aldığım buğday vardı...Hey, iyilik yaramaz denileni işte!

Kerven Nepes’in sözlerine inandı. O çıkmak için açtığı kapıyı tekrar kapatmak zorunda kaldı.

– O buğdayın senin olduğu doğru mu, Nepes?

– Ben bu dünyaya gelip yalan sylememişimdir, Kervencan. Bunu daha kaç kez tekrarlayayım. Ya da sen beni tanımıyor musun?

– Aslında...

Samimi görünen Nepes, gerçekten değilde rol yapmak için, efendi görünüşe geçti, daha sağlam sözler aradı. Böyle olmasa bile, Kerven’in ailesinin şu anda tek yemeklik una bile muhtaç olması, izmelerin kendinden hiçbir yere gidemeyeceği Nepes için belliydi. bu yüzden de o rahat konuştu.

– Aklına farklı bir şey geliyorsa izmelerin sende kalsın. Onu ben çocukların için demiştim. Çizme istesem pazarda yandak dikenini gibi biri bir sürü vardır. Bir ift çizme için birinin terslemesini ekemem.

Tam yerinde olan sözlerle Kerven’in evindeki durum Nepes’e inanmasına mecbur etti. Bu yüzden Kerven sesini bile çıkarmadı. Büyük kantarın üzerinde oturarak

çizmelerine yapıştı. Ama bu kez Nepes karşılık gösterdi. Bu karşılık göstermesi ile sadece kıymetini arttırmak değil Kerven'in güvenini de kazanmak istiyordu.

– Çizmeleri çıkarma Kerven.

Bir taraftan kendini düşünüyormuş gibi gösteren, diğer taraftan da buğday meselesinde verilen sözden dönülecektir diye düşünen Kerven şaşırarak Nepes'in yüzüne baktı.

– Çizmeleri çıkarma mı dedin?

– Çizmeleri çıkarma diyorum

Kerven ne yapacağını bilemeden yerinden kalktı.

– A yirmi kilo buğday?

– Buğday da vermeyeceğim.

– Erkeğin sözü sözdür, Nepes.

– Neyse sözüm iki olsun.

Kerven sinirlendi. O sesini çıkarmadan, kapıya doğru gideceğini ve Nepes'e bir iki söz hakkında düşündü. O hem yürümeyi hem de söylenecekler hakkında kafasında döndürdü. Evindeki durum da bunların hiç birinin yapılmasına izin vermedi.

– Ben bu çizmeleri sana hediye veriyorum. Ama az önce dediğin yirmi kilo buğdayı bana ver, Nepes. Başka bir durum kalmadı.

Gerçekten de başka bir durum kalmamıştı. Nepes de bunu istiyordu. Yine de o kendi ettiği kabahatleri kapatmaya çalışıyordu.

– Çizme değilde ben senin çocuklarını düşünüyorum.

– Her şey o zaten.

Nepes yan yana koyulan parlak siyah çizmelere alıcı gözü ile baksa da kendine göre dış görünüşüyle belli etmiyor diye düşündü...

Kerven'in siyah çizmeleri iki hafta sonra pazarda yüksek paraya verildi.

O görülen rüyadan yarım yıl geçince Nepes ağa hastalanıp, yatağa düştü. O daha fazla yaşlanmış biri olmasada yarını hakkında düşünmeden, geçen günler hakkında düşünmekteydi. O kendisinin uzun ömrünün devamında insanlar için iyilik yapmasına rağmen, o hakkında düşünmeden, sadece yapıyığı yanlışlar hakkında düşünüyordu. Kendisini köy arkadaşlarının önünde suçlu ve borçlu hissetti. Sabahtan akşama kadar sadece bunları düşündü. Bunları fazla düşünmesi de hastalanmasına sebep oldu. Nepes ağa tek başına yaşadığı sebepli, her gün ona bakan komşuları dışında, sokağın diğer ucunda yaşayan köylüleri de dört beş yıl önce taşınan onu tanımayan insanlar bile her gün onun yanına geliyorlardı. Bu durum Nepes ağanı daha fazla suçlu hissetmesine sebep

oldu. Kendini tanıyan tanımayan kişilerin karşısında oturup yüzüne bile bakamaz duruma getirdi.

Aslında köylüleri hâlimden haber almasalar daha iyi olur diye düşünüyordu. Yaptığı yanlışlar için o sadece kendisini değil, köydekileri de suçluyordu. Bir bakışa bu meselede Nepes ağa haklıydı. “Neden onlar ben ters iş yapınca beni uyarmadılar? Neden onlar anında benim cezamı vermediler? Böyle yapsalardı, suç üstünesuç işlemezdim.”

Nepes ağanın fikrine göre, bir zamanlar genişlik eden köy arkadaşları şimdi de yanılıyorlardı. Köylüleri suçlu kocaya nefretle bakmanın yerine, çocuklarına vereceği yemekleri kocanın başucunda üst üste koyuyorlardı. Kendilerine kötülük yapanlara iyilik yapıyorlardı. “Hayatı boyunca suç işlemeyen biri var mıdır? Yoktur. Olamaz da. Öyle insanlar nasıl uyuyabiliyorlar.

Kolhozun başkanı Kasım ağa ile Nepes ağa yan komşu olarak yaşıyorlardı. Onun kendisi de işe gitmeden önce ve fazla geç kalmadığı günlerde de iş dönüşünde Nepes ağadan haber alırdı. Başkanın annesi Çeper ise işi olmadığı zamanlar hep Nepes’in yanındaydı. Kapıdan da hiçbir zaman eli boş gelmezdi.

Bu kez de aynısı oldu. Üstünde ekmek koyulan tandır çanağını iki eliyle tutup, Çeper içeri girince evin içi taze ekmek koktu. Nepes gözleri kapalı yattığına rağmen içeri girenin Çeper olduğunu, getirilenin de ekmek olduğunu anladı. Çünkü iki oğul, iki gelinli, altı yedi torunlu evde her gün bir tandır ekmek yapılırdı. Her iki günden bir de yapılan ekmeklerden birini Çeper buraya getirirdi. Nepes hastalanınca bu durum hergün tekrarlanıyordu.

Çeper gelmeden önce Nepes geçen günlerini hatırlayarak kendi kendine konuşuyordu. Arasında da sesini yükseltiyordu. “Siz böyle yapmakla iyilik değil, kötülük ettiniz,” dediklerini ise Çeper de duymuştu.

– Uyandırdım mı? Diyerek Çeper iç kapıda ayak çekti.

– Sen yine geldin mi?– diyerek Çeper bu sözlerin söyleneceğini Nepes konuşmadan önce anlamıştı. –Uyku nerede! Az önceki sesimi duydun mu?

Açık “Duydum,” demeyi iyi olarak görmeyen Çeper Nepes’in yatağının yanına gelince:

– Duydum aslında da...– diyerek durdu.

– Duyduysan hey uykuda olan biri de bu kadar gürültülü konuşur mu?

Nepes saçmalamasını “gürültü,” diyerek büyütünce Çeper yuvarlamaya çalıştı.

– Birinciden o gürültü değildi. Sonra da...İnsanlık işte karabasan basınca saçmalamış olabilirsin.

Nepes dikelererek, yastığını yatağın başına koyarak, ona yaslandı. Arkasından da:

– Kara basınca saçmalamış olabilirsin! –diyerek Çeper’in sözlerini yankılama tonunda tekrarladı.

– O zaman ne?

– Rüyamda değil, gerçekten saçmalıyordum.

– Bir şeyler istediğin için konuşmuşsunur. İşte ben geldim. İsteddiğim bir şey varsa söyleyebilirsin.

– Sen anlamadın, Çeper. Ben bir şey istediğim için saçmalamadım. Ben adamlara bağırdım.

Çeper repideni ekmekle birlikte yatapın yanındaki masaya koyduda kendisi de orada olan eski bir halının üzerine oturdu. Biraz geçince duyduklarına inanmanış gibi tekrardan sordu.

– Adamlara mı bağırdım dedin?

– Adamlara bağırdım.

– Bağıracak kadar adamlar sana ne kötülük etti?

– Sorun da orada işte, adamların bana hiçbir kötülüğü dokunmadı.

– Öyleyse...

– Adamlara çok fazla iyi oldukları için onlara bağırdım.

Nepes’in sözlerinden Çeper kendine göre bir anlam çıkarıp, hasta olduğu sebepli saçmalıyordur diye düşündü. Bu yüzden de saçmalamak, bağırarak gibi sözlerden uzaklaşmak için tandır çanağına doğru elini uzattı.

– İşte az önce tandırdan çıkan ekmek. Ye, Nepes. Sıcak ekmek bin derdin devası imiş. Gelinler “Nepes ağa yesin,” diye gönderdiler.

– Gelinler gönderdiler desene!– diyerek Nepes ağa derin nefes aldı. –Gelinler de mi Nepes ağa’ya iyilik yapıyor?– diyerek lafı yine eski yerine getirdi. Gelinler sağ olsunlar ama ben ekmek yemek istemiyorum, Çeper.

– Yemek istemiyorsan da sıcakken yemelisin. Sıcak ekmek derde deva olurmuş.

Nepes yine uzun süre konuşmadı. Çeper de dediklerini tekrarlamamak için sessiz kaldı.

– Benim ilacım bitmiş olabilir– diyerek, Nepes yine kendisi konuştu.

Bu kez Çeper konuşmak zorunda kaldı. O kendi yaşıtına değil de. Kendinden onlarca yaş küçük olan birine hata yaptığı için kızıyormuş gibi sesini değiştirdi.

– Ağzın hayır açsın, Nepes. Akıllı başlı adam böyle sözleri ağzına almamalı. Tövbe de.

– Tövbeden bir fayda yoksa ne yapayım.

– İyi niyetli ol. Başın yastığa yetti diye bu kadar da karamsar olma...– Bunun dışında söylenecek bir şey bulamayan Çeper, yine sıcak ekmekli meseleyedöndü. –İçtiğin su bile fayda eder, uğurlu olursa. Al, bir iki parça ekmek ye. Boğazdan geçen zarar olmaz.

Bu sözler Nepes’in ateşini tazeledi. O dikelererek yutkundu, bir şeyler demeye çalıştı. Sonra da diyeceklerinin yersiz olduğunu düşünerek durdu, biraz uzanarak:

– Boğazdan geçen zarar olmaz mı dedin Çeper?– dedi.

– Boğazdan geçen sadece faydası vardır.

Nepes başını salladı, acı gülümsedi. Bu davranışların Çeper için hiçbir anlamı olmasada Çeper için büyük bir anlamı vardı. Nepes onlarca yıl önce boğazından geçenler için şimdi eziyet çekiyordu. Çeper ise bunu anlamıyordu. Nepes gönlündekileri direk söyleyemesede dolaylı söylemeden duramadı.

– Vah Çeper, boğazdan geçenlerin hepsi faydalı olmuyormuş. Arman ben bunu geç anladım. Bu yüzden rahat uyuyamıyorum. Rahat ölemem de...

Nepes’in bilinçli konuşmadığını Çeper artık emin oldu. “Ölümü yaklaşmayan biri böyle şeyler konuşmaz ki”– diyerek o içinden konuştu. Nepes’in bu dünyadan evlatsız gideceğine içten üzüldü, boğazı düğümlendi. Ama Nepes’e belli etmemek için aynaya bakıyormuş gibi yaptı. Hastaya bildirmeden yutkununca kendini düzeltti.

– Son zamanlar konuşman hoşuma gitmiyor, Nepes. Nepes yine acı gülümsedi. Çeper uzun bir süre görmemiş gibi yatana dikkatle baktı.

– Son zamanlarda benim konuşmalarım hoşuna gitmiyor. Ben ise son zamanlar kendimi sevmiyorum.

– Sen biraz konuşmadan yatsan nasıl olur. Nepes? Yoksa ağzından iyi bir şey çıkmıyor.

Nepes yastığını yatağın başlığından alıp, eski yerine geçirdi:

– Tamam, ben artık konuşmayayım– dedi. Hemen –Çeper?– dedi.

– Yine az önceki gibi mi konuşacaksın.

– Bu kez başka bir şey demek istiyorum.

– Ne diyeceksin.

– ”Hakkımı helal et,” demek istiyorum.

Her şeyi bekleyen Çeper “Hakkımı helal et” gibi korkunç sözü beklemiyordu. Bu yüzden o uykudan uyanmış gibi, gözlerini yuvarladı.

– Bu lafıben hiç duymak istemiyorum. Ondan eskileri de iyiydi.

Nepes ciddi görünüşe geçti.

– İstemesen de söylemek zorundayım. Dünyaya baki gelen yok, Çeper. Sen bunu biliyorsun.

Çeper söyleyeceklerinin bir anlamı olmadığını bildiği hâlde, diline geleni söyledi.

– Baki gelen olmasada verilen yaşı yaşamalıyız.

– Verileni yaşadım galiba...Benden kötü bir şey gördüysen de hakkını helal et, Çeper.

Söylenenler hoşuna gitmesede hastanın yanında sessiz oturmamak için Çeper Nepes'e karşı gelmeden sözüne cevap vermek istedi.

– Helal etmeyecek kadar insan oğlu senden dolayı incinmemiştir, Nepes. –Bu dediklerini az görerek, daha inandırıcı, ispatlayıcı sözler aradı. O da bulundu. Senin ayağının altında kalarak karıncaya bile zarar gelmemiştir.

Bu sözler Nepes'in hoşuna gitmedi. Çeper'in bu konuşması ile Nepes'i günahsız melek etmesi günahlarını köylüleriyle paylaşmayı düşünen Nepes'te insanların hiçbir zaman doğruyu söylemediklerine inandırdı. Bu yüzden de o söylenenlere karşı çıktı.

– Sen bu sözleri söyledin ama hayatında bir kere olsun bana karşı dürüst ol, Çeper. Bununla bana iyilik yaparsın. Saçmalıyor diye düşünme. Ben bunu içten söylüyorum.

Çeper dediklerinin gerçekliğine Nepes'i inandırmak için ya da yalana çıkarmak için delil arayarak çok düşündü. Az bir süre içerisinde Nepes'i tanıdığı kırk yıl boyunca aklında kalan olayları aklına getirdi. Ama Nepes ile tartıştığı anlarda bile bir birine yaptığı kötülüklerin olmadığını hatırladı. Çeper için anlaşılmayan olay olan kendi suçu ile ayrılan Ayna'nı da hatırladı. Hatta Ayna ile Çeper'in arası hiçbir zaman kötü olmamıştı. Böylelikle Çeper Nepes hakkında söylediklerinin doğru olduğuna bir kez daha inandı. Düşündüklerini o şu şekilde beyan etti:

– Senin halka yaptığın iyilikler sayısızdır, Nepes. O kara günleri hatırlamak bile istemiyorum ama Kasımcan'a hamileyken bana iki kilo tereyağı vermiştin. Ben onu hâlâ unutmadım.

Geçmişini düşününce değil, her defasında Çeper'i görünce o tereyağı hatırlayan Nepes çok bekletmeden konuştu.

Ben onu sana bedava vermedim ki. O tereyağı...

Çeper Nepes'in konuşmasına izin vermedi.

– Bedava vermesende ekmeğin bile bulunamadığı o zamanda...Belki de o tereyağı Kasım'ın adam olmasını sağlamıştır.

Doğru, Kasım Türkmenistan’da adı belli, saygı gören kolhoz başkanı oldu. Kasım’ın insanlığı mı dersin, alçakgönüllülüğü mdersin...O halkı, halk da ona saygı duyuyor. Nepes ağanı ise babası gibi sever, onun dediklerini ikinci kez tekrarlatmaz. İnsanların gönlünü alma konusunda ise okulunu bitirmiş gibidir. İşte bir rnek: Nepes ağa çoluk çocuksuz, eşi olmayan biri. Onun evinde şimdiye kadar tandır ekmeği yapılmaz. Buna rağmen geçen sene sonunda odun paylaşılınca Nepes ağanın evine de bir araba pamuk odunundan getirdiler. Pamuk odunu köylerde sadece tandır için kullanılır. Yine de Kasım’ın syemesi ile Nepes ağa da “odun payını” aldı. Neden böyle yapıldı? Sebebi ise tandırında ekmek yapılan evlerin kapısındaki odunu görüp, Nepes ağa yaşadığı yaşamdan memnun olmayabilirdi. İşte Kasım böyle insani, böyle öngörücü başkandı.

Bunlara rağmen, Nepes ağa son zamanlarda Kasımla karşılaşınca kendinden utanıyor, onun gözlerine bakamıyordu. Sebebi ise...

İkinci Hatırlama

Nepes bugün uykusunu alamadan işe gelsede keyfi yerindeydi. O deopunun içinde kendi oturduğu yeri düzenledi. Kalemmini kalem tıraştan geçirdi, Dn gönderilen eşyaları tekrar kontrol etti. En son işlerini bitirince masanın başına geçti. Nedense dn de birkaç kez mırıldandığı şarkının sözlerini tekrarlayası geldi. Nepes o sözleri şimdiye kadar bağşıların, ozanların ağzından hiç duymamış, yoldan geçen bir dilenciden duyduğuna şaşırdı. şaşırmamak elde değildi, bu sözler çok derindi. Dilencinin mülayim sesi ile söylenen sözler ise vücudunu diken diken ediyordu. Nepes o sözleri aklında tutamadığına veya dilenciye durdurmaya, en azından kâğıda yazıp alamadığına pişman oldu. Yine de o:

“Ağzı kanlı, at ve silahlı mertlerimden ayrılıp,
Dağlara gölge salan kartallarımın ayrılıp”

Satırları sesine göre uzatarak, tekrarlararken büyük siyah şişenin yamındaki katlı duran kâğıdı görüp, şarkı syemesini kesti. Nepes o kâğıdı az önce cebinden çıkarıp, şişenin yanına koymul olsa bile onu okumamıştı. O kaybettiği bir şeyi bulmuş gibi mektubu eline aldı ve büyük harflerle yazılan mektubu okumaya başladı:

“Yoldaş Nepes! Kolhozcu kadın yoldaş çeper’e iki kilo (2 kg) tereyağını nakit değil de defterine yazıp, veresiye vermeni istiyorum. Kolhoz başkanı Sultan Maşat. On ikinci mart, bin dokuz yüz kırk dört”

Nepes kâğıdı katlayıp, eskisi gibi cebine geri koydu ve millet yiyecek ekmek bulamadığı hâlde, çeper’e iki kilo tereyağı ne için lazım olduğu hakkında düşündü. “Bu zamanda iki kilo tereyağından bir kilo arpa daha pahalı ki. Hey akılsız kadın işte.”Birden

o “Oh” edip, sağ dizine vurdu. Yine sayılı günlerden Çeper’in çocuk beklediği aklına geldi. Aynı o anda da güzelce yıkanmış meyve (alaça)ile Çeper içeri girdi.

– Yerinde misin, Nepes? İyi oldu “ Gidersem yerinde yoksa,” diye korkuyordum. Yerinden kalkan Nepes kendi sandalyesini Çeper’e verdi.

– Al otur, Çeper. Nereye gideyim. Şu boş depoda oturuyorum. Yapılacak bir iş de yok aslında...Ne yapalım. Benim durumum da askersiz komutana benziyor.

Haberini nereden başlayacağını bilmeyen Çeper Nepes’in dediklerine katıldı.

– Ne yapalım, Nepes. Bu da geçer.

Nepes eşi savaşta olan kadına teselli olmanın yerine:

– Ne bileyim, Çeper, bu geçer mi!– diyerek, tersine onun moralini bozdu. – Bitmeyen bir savaş mı var?

Bu sözlerden sonra Çeper savaşla ilgili konuşmadan uzaklaşmak istedi.

– Ay, ben de...

– Ne sen benim yanıma bir şey için mi geldin?– diyerek, işini söyleyemeden duran kadına Nepes yardımcı oldu.

Ama Çeper’in düşündüğü gibi olmadı.

– Ay– dedi de yine devamını söyleyemedi.

Nepes istediğinin ne olduğundan haberi olsada nedense gelenin kendisini konuşturmak istedi.

– Buğday, arpa yoktur, Çeper. Çuvalları dana için kullanılmalı. Ambarın yerini de süpürerek temizledim.

Çeper bu kez fırsattan faydalanmalıydı.

– Ben o tereyağ için geldim.

– Hangi tereyağı?– diyerek Nepes anlamıyormuş gibi davrandı.

– Tereyağı ya. Suhan ağa bunun hakkında bir şey demedi mi?

Nepes işaret parmağını ısırarak, düşünüyormuş gibi yaptı.

– Valla, başkanla bugün idarede selamlaştım. Bir sürü talimat verdi ama sana tereyağı vermem gerektiği hakkında bir şey demedi...Kendisi bunu dedi değil mi?

Sorulan soru Çeper’in yüzünün kızarmasına neden oldu.

– Başkanın kendisine demeden ben senin yanına gelmezdim ki.

– Ya o bana söylemeyi unuttu, ya da sana yok diyemediği için...

Çeper kapını jalkyldadyp kapatıp gitmenin yolunu bulamadı. O yağlı meselenin yüze çıkmasıyla kendisinin buraya gelmesine sinirlendi. Sebebi ise, Çeper tereyağı

hakkında düşünmediği hâlde iş arkadaşları başkan ile konuşmuşlardı. Şu an Çeper iş arkadaşlarına sinirlendi. Yine de Nepes'in sözlerini cevapsız bırakmadı.

– Bana yok denmeyecek bir durum yok, Nepes.

O anda da Çeper Nepes'in haklı olduğunu düşünerek içinden söylendi. “Bu yoksullukta başkanın izni olmadan her gelene iki kilo tereyağ verilirse çabuk çökersin. Nepes'in ne suçu var?”

İçinden konuştuğu sözlerin anlamını:

– Ben sana darılmıyorum– diyerek düşüncelerini dışa çıkardı.

Bunu söyleyerek gitmek isteyen Çeper'e Nepes:

– Bekle, Çeper!– diyerek bağırdı. Çeper ayak çekince –Ben seni boş gönderemem– diyerek sözünün üstünü getirdi.

Nepes “Senin böyle yapacağını biliyordum. Hayatım boyunca bunu unutmam” gibi sözler duymak istemişti. Ama Çeper kendini küçük düşürmedi.

– Olmaz, Nepes. Başkan sana söylemediyse...

– İki kilo tereyağ için başkan benim derimi üzecek hâli yoktur– diyerek, artık Nepes'in kendisi ısrar etmek zorunda kaldı. – Hadi kabını getir.

Çeper yanında kap getirmemişti. Ama kap da bulundu, tereyağ da. Ama Nepes'in iki kilo diyerek verdiği tereyağ bir buçuk kilo bile değildi.

O zamanlar böyle hainliği Nepes cesaretli, yürekli ve yasalara uygun diye düşünüyordu.

Çeper içeri girince Nepes onu “Yine geldin mi?,” diye karşı aldı. Çeper bunları dikkate bile almadı, cevap bile vermedi. Masanın üzerindeki çaydanlığı alıp, suyunu değiştirdi, karışık duran tatlıları yerine düzenledi. Arkasından da ayakta olduğu yerden hastaya baktı. Gün içerisinde birkaç kez gelmesine rağmen, sohbet ettiği anlarda bile komşusunu bu kadar incelememişti. Çeper gerçekten de Nepes'in bilincini kaybettiğini düşünüyordu. Zaten kısa olmayan adam birkaçzaman içerisinde hastalıkla boyu uzamış, büyük yatak bile ona küçük gibi görünüyordu. Nepes'in gözü çökmüş, boynu, burnu, parmakları eskisinden daha da inceldi. Çeper içinden “Hey, artık bu ayağa kalkmaz,” diye düşündü. Onun ayağa kalkması için ne yapılması gerektiği hakkında düşündü. “Ben ne yapayım? Ne yiyecek içecekse ben her şeyi bulayım. Ama bunun derdinin devasını nereden bulayım?”

Çeper kapıdan girdiği an sorulan soru yine aynıydı. Onu da Çeper Nepes'in derdinin acısına bir şey bulamadan, canı acıdığı için söylediğini düşünüyordu. Bu yüzden de komşusunu biraz sakinleştirmek istedi.

– Senin yanına benim dışımda kim gelecek, Nepes? Komşu komşuya sadece toyda değil, zor günlerde de lazımdır. Zaten biz kardeş gibi yaşamadık mı?

Nepes’in sesi tekrar rahatsız çıktı.

– Bu sözlerle sen ne demek istiyorsun, Çeper?

– Ben senin ne istediğini bilmek istiyorum.

– Ne istiyorsan, neyi iştahın alırsa onu da getireceğim.

Çeper Nepes’in “Filan şeyi istiyorum,” demesini beklemiyordu ama “Lafın kısası sen bana ne iyilik mi yapacaksın?”– demesini de beklememişti.

– Bana iyilik yapmak istiyorsan benden nefret et işte, o zaman ben senden razı olurum.

Bu cevap Çeper’i şaşırttı. Yine “Hastanın saçmalaması,” diye düşünmesi Nepes’in içten söylediklerini etkisiz, boş lafa dönüştürdü. Çeper susmamak için konuştu.

– Senin gibi birinden neden nefret edeyim.

– Ben saçmalamıyorum, Çeper– diyerek, Nepes Çeper’in kalbindekileri tekrarlayınca, onun sesi şikayetçi tonuyla çıktı. –Ben saçmalamıyorum. Gerçeği konuşuyorum. Sen buna inan.

– İnaniyorum, inanıyorum. Ama beni boşverde senden hiç kimse nefret edemez. – Bu cevapla Çeper bu zor meseleden uzaklaştığını düşündü. – Bu gün hava biraz bulutlu– diyerek konuyu değiştirmek için laf zor bulabildi. Ama daha beter oldu, Nepes Çeper’in düşündüğü gibi yapmadı.

– Konu da bu işte.

Çeper anlamadı. Ama başka bir soru sormaya da çekindi.

– Neyde?

Hiç kimsenin benden nefrete etmemesinde.

Konuşmadın yine eski noktasına gimesi Çemen’in sinirlendirdi. Ama hastanın durumu, onu rencide edecek sözler söylemekten çekindi.

– Kimse senden nefret etmiyorsa ne güzel.

– Ben bu yüzden de hastalandım.

– Saygı ve sevgi insanı hasta eder mi?

– Ben insan mıyım?

– Elbette.

– O zaman saygı ve sevginin insanı hasta ettiği doğru.

Kasım’ın kapıdan girmesi ile Çeperüzerinden ağır yük ayrılmış gibi oldu.

Kasım’ın elindeki ilaçları gören koca soru sormadan duramadı.

– Şehirden mi getirdin?

– Şehirden, Nepes ağa.

– Onun için mi gittin?

Artık Nepes’in durumundan haberi olan Çeper, Nepes’e duyurmadan, oğluna “hayır” anlamında işaret ett, Kasım annesinin dediğinden çıkmadı.

İnsanlar durumunu sormak için gelince, günahı olan, olmayanın karşısından Nepes kendini kötü hissetmeye başladı. Onlardan utandı, onların gelmemesini istedi. Tek kalıncada yanında insan olduğundaki hâlden daha iyi değildi. Her yolu denesede kalbindeki düşünceler geçen yılların hatıralarından uzaklaşamadı. Uyuyunca çok kötü rüya görüyor, kulağında da tanımadığı birinin sesi yankılanıyordu.

Bugün erkenden gök yüzünün tutulması ile, dışarısının kararması onun moralini daha da bozdu. Bu keyifsizlikde onu eski düşüncelere götürdü. Sevmişti ve sevilmişti. Ama artık gençliğin sayfaları kapanıp, kadın kız meseleside artık sadece günahla anılıyordu. Uykudan uyandığından beri, Akca gelin ile ilgili hatıralar onu terk etmedi.

Bir zamanlar Akca gelin adını alan, yaşıyorsa da artık beyaz saçlı yaşlı olması gereken bu kadının nereden yaşadığı da belli değildi. Ama uzun zamanlar önce Nepes için el yetmez baht olarak onun hayatından geçen Akca gelini sol yanında bir ağrı ile hatırlıyordu. Bir zamanlar yaptığı hareketler artık ona ters geldi. Söylenen tatlı sözler ve onun için harcanılan saatler artık gereksiz olarak duyuldu. Çünkü Akca gelini hatırlamak yapılan yanlışların da bir kaçışını hatırlamakla birlikte geliyordu.

Üçüncü hatırlama

Akca gelin deponun kapısından girince konuşarak girdi.

– Gün içerisinde bir kez selam vermek için buraya gelmezsem, kendimi bir şey kaybetmiş gibi hissediyorum.

Her zamanki gibi Nepes de Akca’nın gelmesi ile bütün işini bırakıp ona doğru yöneldi.

– Bu böyle de olmalıdır, Akca gelin.

Akca gelin masanın üzerindeki hesap makinesinibir kenara iterek elindeki saçığı onun yerine koydu.

– O nasıl bir kuralmış. Kendine çok güveniyorsun yiğit.

– Kendine güveniyorsam güveniyorum ama bu ikimizin gönüllerimizin birliğinden kaynaklanıyor.

– Öyle desene. Yoksa lafı başka yere götürdün diye ödüm koptu.

Akca gelin böyle konuşsada sözlerini tam da başka yere götürmek için söylemişti. Bunu çok iyi anlayan Nepes bir an ne cevap vereceğini bilmeden sustuda hayatından ilk defa görüyormuş gibi Akca gelini tepeden tırnağa süzdü.

– Ödün kopmasın Akca gelin. Senin ödün koparsa yerin de parçalanma ihtimali yüksek. Benim bundan başka bir derdim yok.

Kendine alıcı gözü ile bakıldığını hisseden Akca gelin eskisinden de güzel görünmek için, zaten nazik olan sesini daha da nazik çıkarmaya başladı.

– Aslında senin kendin...

Bir birine söylenilmeyecek sözler söylenmeden Nepes düz konuşkan istedi.

– Benim başımın bağlı olduğunu sen unuttun mu?

– Bağlı olduğunu unutmadım da...

– O zaman ne?

Akca gelin bir bakışta dolaylı olup görünen ama tam anlaşılacak cevap verdi.

– Bazı başı bağlılar, bekarları bile geçiyorlar.

Nepes nedense yumruğunu masaya vurduda sandalyeye attı kendine.

– Benim daha önce yanan canımı tekrar yakmaya çalışma Akca gelin. Bitir.

Akca gelin kendi konuştuklarının daha üstün olduğunu anlayınca Nepes'in üstüne gitmeye başladı.

– Demek istediklerini anlıyorum.

Nepes Akca gelinin yüzüne bakmanın yerine, yanında duran abaküsün düğmeleriyle oynamaya başladı.

– Anlıyorum diyorsun ama anlamıyorsun, Akca gelin.

– İkimiz bir birinin gönlünü konuşmadan anlayabiliyoruz. Bu yüzden de sen beni konuşturmaya çalışma.

– Doğru söylüyorsun biz konuşmadan anlaşabiliyoruz. Ama kalbindeki yardım etmiyorsa konuşarak rahat ediyor insan.

– Onunla rahatlıyorsan, rahatla. Zaten “Kavunun iyisini çakallar yemiş,” diye boşuna söylememişler.

Akca gelinin ne demek istediğine anlayamayan Nepes:

– Burada kim kavun, kim çakal? diye sordu.

– Bizim aramızda çakal yok– diye, Akca gelin çok anlamlı gülümsedi. Nepes'in sessizliğinden “çakalın” Ayna olduğunu anladı diye düşünerek o esas konuşmaya geçti.

–Öğle olmak üzere. Ben artık gideyim, Nepes.

– Öyle değil, ikindi olsa da benim seni gönderesim yokdiyerek, Nepes yerinden kalktı. –Arman...

Akca gelin Nepes'in kalbindekini hissetti.

– Arman, evliyim mi demek istiyorsun?

– Yarama tuz basmasana, Akca gelin.

“Evli”, “Yaraya tuz basmak”, “Kavunun iyisini çakal yer” bu sözlerin hepsi Nepes'in eşi Ayna'ya söylenmişti.

Ayna saf biriydi. O Nepes'in yaptıklarının ne ile biteceğini bekliyordu. Sebebi, Nepes ne kadar belli etmemeye çalışsada yaptıklarının hepsi olmasa da bazılarında Ayna haberliydi. Zor yılların akşam yemeğini de “kendin ye,” diyerek uyumasının sebebini de biliyordu. Çünkü ikinci ekip (Akca gelin de bu ekipte çalışıyordu) için yapılan bir tandır ekmekten Akca gelin ile Nepes'in çaldıkları hakkındaki dedikodular Ayna'nın da kulağına gelmişti. Ayna'nın nasıl biri olduğunu bilen Nepes bu işlere Ayna'nı dahil etmekten çekiniyordu. Bu durumlardan haberi olan Akca gelin Nepes'in “Yarama tuz basma,” dediğine:

– Tuz basılmasa da senin yaran acıyordur– diye cevap verdi. Alnına yazılından kaçıp kurtulamazsın. –Neden daha önce karşılaşmamışız?

– Ayna daha erken davrandıysa ben ne yapabilirim.

– Onun adı anmasana –diyen Nepes'in sesi titredi. Böyle yapmakla o tir taraftan, Akca gelini sevdiğini belli etse, diğer taraftan Ayna'nı itten beter nefret ettiğini gösteriyordu.

Akca gelin de ya kendisinin daha fazla iyi olduğunu tekrarlatmakamacıyla ya da Ayna'nın adını anarak Nepes'i daha da sinirlendirmek için tekrarlıyordu.

– Sürekli onunla da ekmekle çay içersen onu da seversin. –Bunu diyerek o masanın üzerinde duran sofradan bir parça ekmeği alıp Nepes'e uzattı. – Al kendi payını.

Harsızlık yaptıkları için Akca gelinin verdiği ekmeği hemen masanın altına sakladı.

– Ah, Akca gelin o salak böyle hürmeti anlıyor mu ki?

Akca gelin sofrayı toplarken burun kıvırdı.

– Bu zor günlerde yumuşak ekmekten anlamayan kadın, ekmeğin getiren erkeğin kıymetini bilmeyen kadın, gerçekten de akılsız olmalı.

İşlerle uğraşan Nepes bu akşam evine geç gitti. İşten gelip, kocasını uzun süre bekleyen Ayna, yaptığı yemeğin yarısını yiyip, yarısını da eşine bıraktı. Zaman geçtikçe o endişelenmeye başladı. Çünkü, birinciden ne olursa olsun Nepes hiçbir zaman bu kadar geç kalmıyordu, ikincidende köylerde erkeğin az olduğundan faydalanan yolunu

azanların dışarıda yaptıklarından haberi vardı. Nepes bu günlerde bölge merkezine kolhoz için mal getirmeye de gitmiyordu.

Bunlar hakkında düşünerek endişe den Ayna dışarı çıkıp geri girdi. Evden uzaktaki tek duran ağacın yanındaki görünen gölgeyi Nepes diye düşündü. O Nepes'ti. Nepes gelip kapının önünde durdu da:

Ayna'm tek misin?– dedi.

Sorulan soruya Ayna şaşırıldı.

– Bu suru ne?

Sorduğu sorunun gerçekten de yerliksiz olduğunu düşünen Nepes :

– Ay insanlık işte...– diyerek, söyleyeceklerinin devamını bulamadan heyecanlandı. Misafir de gelebilir o yüzden sordum.

– Hey, ne bileyim– diyerek Ayna eşinin sözlerinden şüphelendiğini belli etti.

Nepes “Korkan erken davranır,” denildiği gibi yapmaya çalıştı.

– Ne, sorunca ne oluyor, kadın? Kapıdan girince kavga eden kişiler gibi değilde bir şeyler konuşarak girilir.

Bu sözlerden sonra Nepes tekrar geri gitti. Bu durum, Ayna'nın içine şüphe düşürdü. “Hırsız gibi ne yapıyor bu? Hayır olsun!”– diye Ayna içinden konuştu.

Fazla oyalanmdan Nepes geri döndü. O Akca gelinin getirdiği ekmeği.

– Uzağa gitmedim Aynam geldim.

– Geldiğini görüyorum da elindeki ne?

– Elimdeki ekmeği, Nepes onu Ayna'ya uzattı.

Ekmeği gördüğü an herşeyi unutan Ayna ekmeği alıp alınına koydu.

– Milletin şuna muhtaç olalı ne kadar zaman geçti!

Nepes kendinin böyle karşı alınacağını beklemiyordu. Bu yüzden de Ayna'nın sözlerinden sonra tatlı konuşmaya başladı.

– Bunu desene Aynam. –Ama Nepes'in son “Şunu senin için getirdim,” dedikleri Ayna'nın keyfini kaçırdı. Az önceki ekmeğe bakan kadının yüzü değişti, ciddi bir şeyle büründü. Bunu gören Nepes konuşmadan duramadı.

– Sana ne oldu, Ayna?

Ayna'nın sesi zehir karışmış gibi çıktı.

– Nereden aldın?

– Neyi?

– Ne olduğunu iyi biliyorsun.

– Ekmeği mi?

– Ekmeği.

– “Nereden aldın?”– diye, Ayna boynundaki eşarpla gözyaşlarını sildi. –Ben senin bu ekmeği nereden aldığımı çok iyi biliyorum...Kadınlar doğru söylüyormuş.

Söylenecikleri öncesinden anlayan Nepes:

– Kadınların doğru sözü olmaz– diye, daha önce davranmak istedi. –Doğru sözü olsaydı “kadın,” demeden başka bir şey derlerdi.

Bu sözler daha önce de patlamak üzere olan kadının yarasının üzerine basılan tuz gibi oldu. Aslında Ayna Nepes ile konuşmak için fırsat arıyordu.

– Mert ol Nepes. Senin arkamdan çevirdiklerinden haberim var. .

– Mert olmasaydım seninle nikah kıymazdılar ki?

Ayna kendini küçümsemek için söylenen sözleri cevapsız bırakmadı.

– Erkek adamın mertliği nikahla ya da telpekle ölçülmez. –Bunu söyleyince kendini durduramadı, ağladı. Ama ağlarken de konuştu. Demek istediklerinin hepsini söyledi.

Çok zor Ayna'nın sözünü bölen Nepes:

– Senin bu kavgan benim iştahımı keser– dedi.

Bu da Ayna için yeniden alevlenmeye sebep oluşturdu.

– Sen kendini mert olarak görüyorsan iştahın alsın almasın yediklerinin hepsi ağzından kan olarak geldin.

Nepes artık sessiz duramadı.

– Yine kalan bişey varsa söyle, en sonunu da.

– Sonu– diyerek Ayna biraz sessiz kaldı. Sonra da güya bir şey olmamış gibi düşük sesle devam etti. –En sonunu söylersem eğer, sen gerçekleri söylemezsen, ben bu gece...

Ayna'nın söyleyemediklerini Nepes tekrarladı.

– Bu gece seninle belli ederiz. Öyle mi?

– Doğru söylüyorsun. Bellisi olacak.

Nepes biraz sessiz kaldı ve sonra da kısık sesle konuştu.

– Ben de buna karşı değilim. Ölecek hasta ölürse...

Ayna eşi ile kavga mı etmeli yoksa sessiz mi kalmalı bunun hakkında düşündü.

Aynı anda da buraya kadar gelindi ve Nepes'ten geri kalmamak için:

– Hasta sensin aslında. Ölmeden sağalırsan, kendin içinde millet için de iyi olur.

– Yok Ayna biz o hastayı öldürmeliyiz. Çünkü hasta olan ben değilim, sensin.

Benim sana yaptıklarımın kıymetini bilmiyorsun.

– Ben her şeyi anladım. Sen hırsız, sen aciz. Ben hırsızın yandaşı olmak istemiyorum.

– Kes sesini kadın, ben nasıl hırsız oluyormuşum? –diyenNepes’in sesi evin içinde yankılandı.

Asıl sen kes sesini– diye cevap veren Ayna’nın da sesi ondan geri kalmadı. –Sen yetim çocukların hakkını yiyorsun. Sen eşleri savaşa giden yarım aç kadınların hakkını yiyorsun. –Birden Ayna bağırmayı bıraktı ver gazetenin üzerinde duran ekmeği aldı. – Arman ekmek atmak... Yoksa şu ekmekle senin kafanı kırardım. Benim sana gücüm yetmese de eninde sonunda hakkını yediklerinin hesabını ödettirecekler.

Ayna konuştu, hiç durmadan konuştu. O kalbindeki bütün sakladıklarını konuştu. Hazırlıklı olduğu için konuştu. Onu acı sözleri değilde sanki günah işlerken yanındaymış gibi konuşması Nepes’i şaşırttı. Ayna gerçekleri, sadece gerçekleri konuştuğu için Nepes cevap bile veremiyordu. Yine de kendine saldırmamazlık için:

– Yaşamak istiyorsan bitir artık! –Her konuşmasının arasında böyle sözler denildiği için bitirmenin yerine, tam tersi daha da fazla konuşuyordu.

– Ben yaşamak istiyorum. Ama senin gibi biri ile değil...Kolhozcular için yapılan ekmek gün geçtikçe incelik çelpeğe dönüştü. Akca gelin ile ikimizin yaptığı hırsızlıktan herkesin haberi var. Acizler...

Nepes’e konuşacak söz, kaçacak yer kalmadı. Onun bütün dedikleri aynı takrarlanıyordu.

– Ben hırsızlık yapmıyorum

– Sözü erkek sözü müdür?– diyerek Ayna eşinin yüzüne dik dik bakıyordu.

– Erkek sözüdür.

Ayna arkasına döndüde eskiden kalan siyah sandığın kapağını açtı ve yarı gövdesini sandığa sokup bir kucak elbise çıkardı. Bunlar Nepes’in arada sırada giydiği toy elbiseleriydi. Elbiselerin arasına saklanan bohçadan çıkarılan kırmızı otuzluklar yırtılan yastığın tüyleri gibi gökte uçtu.

Bu paraların hepsi de Ayna’dan saklanan hırsızlıkla elde edilen paralardı.

Bu günlerde Ayna hakkında düşününce, Nepes ağa kendinden utandı. Para ve ekmek yüzünden tartıştığı için pişman oldu. Eğer de o yıllar Ayna eşinin gizli saklı işlerini ortaya atsaydı, yaptıkları için ceza çektirseydi Nepes’in günahı (Onun şimdiki düşüncesiyle) olmayacaktı. Günahı temizlendiği hâlde de şimdi Nepes rahat yaşardı ve rahat ölebilirdi. Ama şimdi ise Nepes ağa ne rahat yaşayabiliyordu, ne de ölebiliyordu. Bunun da sebebi o zamanlar Nepes suçunu ortaya atmayahiç kimseye izin vermedi. Sinirlenen kadın Ayna teklife göre kendi elbiselerini alıp, evden çıkmak zorunda kalmıştı.

Akca gelinin önerisine göre yapılan bu hile de bu şekildeydi: (Olay Nepes'in deposunda olmuştı).

Akca gelin: Nebu kadar acele işin çıktı, Nepes?

Nepes: İş çıktı ama acele de diyebilirim, acelesi yok da diyebilirim.

Akca gelin– İlginç.

Nepes. Ben seni Ayna hakkında konuşmak için çağırdım. Ne yapalım? Bir çare bulabilir miyiz? Dediklerini duymadan mı gelmeliyim...

Akca gelin: Hadi şimdi konuyu anlat bakalım.

Nepes: Anlaşılmayacak bir şey yok. Konuyu sen de benim gibi biliyorsun. O beni herkese rezil edecek. Sadece beni de değil...

Akca gelin: Ekmek ve para hakkında dediklerin değil mi?

Nepes: O evet. Asıl o hiç sakinleşmiyor.

Akca gelin: Sen bir şeyi anla, Nepes. Eğer o diline sahip çıkmazsa sadece rezillik değil...

Nepes: Hapis de mi olacak diyorsun?

Akca gelin: Demeye çalışmıyorum, dedim bile. Hapis de olur. Evinden o kadar para çıkarsa, diğer yaptıklarının da üstü açılırsa, sadece bir hapis değil, daha kötüsü de olabilir. Bu zor günlerden o kadar paraya sahip olmak... Bir de olay büyüyüp, depoya da bakarlarsa. Senin de...

Nepes: Benim de o kadar malım olmadığını herkes biliyor.

Akca gelin: Bu yüzden de Ayna'nın dilini dışının arkasında tutmaya mecbur etmeliyiz.

Nepes: Nasıl?

Akca gelin: Nasıl olacağını bir düşünüp, bulmalıyız. Seni hapse atacaklarına her tür şirretlik konusundan faydalanmalıyız.

Nepes: Ay şirret...

Akca gelin: Sen bilirsin. Hapishanenin nasıl bir yer olduğu hakkında hiç düşündün mü?

Nepes: Ben işte o hapisin cennet olmadığını bildiğim için senin tavsiyeni almak için konuşuyorum.

Akca gelin: Kadından tavsiye almazlar demişler.

Nepes: Kadından ejderha da korkar demişler, bunu da unutma.

Akca gelin: İpini çiğnediği gerçekse, onun gibi kadının merhametini bekleme, Nepes.

Nepes: Rezil olmadan onun merhametinden uzak durmaya hazırım.

Akca gelin: Hazırsan o zaman onun kendisini rezil edeceksin.

Nepes: Yapabilir miyiz?

Akca gelin: Sen benim dediklerime “evet,” de dur. Ben o kadını hayatı boyunca bir daha konuşmayacak hale getiririm.

Nepes: Ben izin veriyorum.

Akca gelin: Sen Ayna’ya “Sessiz sedasız buralardan defolup gitmezsen, rezil ederim,” de. Hiçbir şeyden çekinme. Ben bir kadını, her şeyi biliyorum. Kadın milleti rezillik çıkarmayı sever, bağırır çağırır. Ama hem korkaktır, hem de her şeye inanırlar. Kadının erkektan farklı tarafı da budur.

Nepes: Ne diyeyim, nasıl korkutayım?

Akca gelin: Ağzına hazır bir şekilde verdim, onu da mı çiğneyemiyorsun?

Nepes:Ağzıma boş hava dışında bişey koymadın, neyi çiğnemem gerekiyor?

Akca gelin: Sen Ayna’ya “Dilini tutamazsan eğer, eve geç geldiğim gün seni başkasıyla yakaladım diye herkese söylerim,” diye korkut.

Nepes: Evet?

Akca gelin: Evet diye durma. Ayna’nın da kardeşleri akrabaları var. Herkesin önünde millete rezil olmak istemez.

Nepes: Bir de büyük kardeşleri çok sinirli biri.

Akca gelin: Öyleyse çok iyi.

Yine kapıdan Çeper’in girmesi, Nepes’i geçmişten alıp günümüze getirdi. Ama bununla da kocanın yükü hafiflemedi. Sebebi, Çeper, Nepes’in günah işlediği yıllara şahit biriydi. Bu yüzden de birinciden, Çeper’i görünce hayalleri onu eski zor günlere götürüyorsa, ikincidende Çeper’in önünde işlenen günah tam da bugün işlenilmiş gibi hissedildi. Elbette, kendi hakkı olan yarım kilo tereyağı çalınmada Çeper aç olmamış. Onun çocuğu da sağ sail dünyaya gelmiş. Yarım kilo tereyağı çaldı diye Nepes de zengin olmamış. Ama o azıcık tereyağının güzel tadının otuz yıl sonra getirdiği acı geçirmesinin verdiği acıya ise Nepes dayanamıyordu.

Çeper’in elinde gümüş renkli tepside parlak bir bağ kırmızı üzüm vardı. Bu sene Nepes daha üzüm yememişti. Asıl o üzümün piştiğinden bile haberi yoktu. Bu yüzden de Nepes Çeper’e doğru baktı.

Çeper’in arkası ile de Kasım’ın en küçük çocukları beş altı yaşlarında olan oğlu ve kızı içeri girdi.

– Artık üzümler de pişmiş. Nereden aldın?– diye Nepes sordu.

– Nebileyim. Bizimkiler daha yeni kızarmaya başlamış –diye, Çeper tepsiyi masanın üzerine koydu. – Millet bir çaresini bulup hemen yetiştiriyor...Kasımcan senin için şoförü ile göndermiş. Al, ye.

– Şu Kasım da ne kadar düşünceli biri!– diye, Nepes başını salladı. Birden de kapıda duran çocukları görünce: – Ben üzüm istemiyorum, Çeper, torunlarına verseydin.

– Torunlarım tadına baktı. Sen ye– diyerek, Çeper kapıya doğru yöneldi. – Hadi eve gidelim. Nepes atanız uyumak istiyor. Hadi gidelim.

Torunları ile birlikte, Çeper kapıdan çıkınca Nepes dişlerini sıktı. “Ben nasıl biriydim, bunlar nasıl? Ben az önceki çocuklar gibilerin zor zamanlarda hakkını yedim. Bunlar ise çocukların hakkını bana getirmişler. Ne kadar kötü! Taşla vuranı aşla vur, denenleri bu ise gerek.”

Nepes geçmiş, gelecek ve bu gün hakkında, köylülerinin onu çok fazla saygı gösterdikleri hakkında düşündü. Hepsini terazide ölçtü. Uzun süre uzanıcada masanın üzerindeki üzüme baktı. Güzelce yıkanmış olan üzümün üzerindeki kalan su damlaları parlıyordu. Üzüm Nepes’in nazarını kendinde tuttu. Ama Nepes üzüme dokunmadı, bir tanesini de ağzına atmak hakkında düşünmedi.

Yine de kapıda birileri göründü. Nepes’in morali bozuldu. Geliyorlar durumu ile ilgileniyorlar, gidiyorlar. Neden böyle yapıyorlar. Neden Nepes’in köylüleri böyleler. Yalnız ve hasta kocaya acıyorlar. Böyle saygı ve hürmet göstermeleri Nepes için saygı ve hürmet değilde başka bir şey hissettirdi. Gelip gidenler Nepes’in eski yıllra götürüyordu. Bir de en ufak yanlışları bile hatırlatıyor.

Kapıdan gireni Çeper diye düşünen Nepes eskisi gibi uzanıyordu, içinden konuştu,” daha yeni gelmedin mi? Ben bir şey istemiyorum. Sen neden böyle davranıyorsun, Çeper?.”Gerçekten de Nepes hiçbir şey istemiyordu. O sadece tek kalmak, kendi kendine konuşmak istiyordu, tek başına kalmak zor olsada böyle yapması gerekiyordu. Bu yüzden de Çeper gelir de geri gider düşüncesiyle uyuyormuş gibi gözlerini kapattı.

Kapından giren kadın, Nepes’in baş ucuna geçtinde baya bekledi. Yatakta uzanan hastanı baştan sonra inceledi. Yutkundu da baş salladı. Hastanın gözleri kapalı olsa da uyumadığını anladı.

– Nepes, hadi gözlerini aç.

Hem tanıdık, hem de tanımadığı sese gözünü açan Nepes üzerinde dikilen kadına uzun süre baktı. Onun kim olduğunu ise göz göze gelince anladı. Yine de bunlar hayalinde oluyordur diye, gözlerine inanamadı.

– Beni tanımadın mı, Nepes?

Gelen kadın, Ayna idi. Dış görünüşü biraz değişen kadının sesi hâlâ aynıydı. Az süre içerisinde Nepes, çok düşündü. Beklenmeye misafir onu çıkamayacak duruma soktu. Ateşten alıp, suya attı. Onun vücudu hareketsiz olsada kalbine heyecan aralaştı. Ayna'nın karşısında konuşmak istese bile sözü nereden başlayacağını şaşırıldı. “Bu neden geldi ki? Bana gülmek için mi? İnsan gibi hem güçlü hem de aciz bir şey yokmuş. Yapabilirsem şimdi, ben Ayna'nın gözüne gözükmek için...”

– Ben Ayna'yım, Nepes, tanımadın mı? Ayna'yım.

Nepes bundan sonra, konuşmadan duramadı.

– Ayna olduğumu biliyorumda sen neden geldin? Kim seni çağırdı? Ne istiyorsun?

Elbette, terk ettiği eski eşinin evine otuz yıl sonra geri dönmesi, bir de çağırılmadığı hâlde gelmesi, zor durumlar yaratacağını, Ayna buraya gelmeden önce tahmin etmişti. Ama Nepes'ten bu kadar kaba sözler duyacağını bilmiyordu. Nepes'in içten söylediklerini, Çeper'in hastanın saçmalaması ile bağdaştırdığı gibi, Ayna da bu sözleri hastanın mızımızısı ile bağdaştırdı. Nepes'e darılmadı. Yine de “Kim seni çağırdı? Ne istiyorsun”– demesi aklında çıkmadı.

– Senden bir şey istemiyorum, Nepes. Beni kimse çağırmadı.

– O zaman neden geldin?

– Sende kötülük de vardı, iyilik de. İşte o kötülük de seni terk etmeme sebep oldu. İyilik de işet otuz yıl sonra kapına getirdi.

Nepes Ayna'nın sözlerine inanmadı. Bu sözler sadece hastaya moral olması için söylendi diye düşünüyordu. Bu yüzden de:

– İnsanlık?– diye tekrar sordu.

– Evet, insanlık. Senin kötülüğün beni buralardan gitmeye mecbur etti, insanlığın da getirdi.

Bundan sonra Ayna konuşmadı. Nepes de sesini çıkarmadı...

– Hasta olduğumu duydumda geldim desene!

Ayna gerçeği saklamadı.

– Hasta olduğumu duydum da geldim. Yoksa...

Ayna devamını getirmese bile söylenecek sözler belliydi. Bunu Nepes de biliyordu. Ama Nepes Ayna'ya darılmadı. Asıl darılacak bir durum da yoktu. Bir zamanlar Ayna'nın hareketlerini ters gören Nepes otuz yıl sonra doğru olduğunu anlamıştı. Bu yüzden şimdi Nepes hem Ayna'dan hem de kendinden utanıyordu. Ayna'nı görünce diğer olumsuz bir olayı da hatırladı.

Dördüncü hatıra

Ayna Nepes'i terk edip gittiğine üç yıl geçince, onlar tefadüfen pazarda karşılaştılar. Ayna Nepes'i görmeden geçmeç istesede Nepes'in yaramaz sözleri onu durmaya mecbur etti. Tam karşısına gelince Nepes ona:

– Sen daha ölmemişsin ki?– dedi.

Ayna geçmek istedi. Ama yapamadı. Tam tersi cevap vermek için onun sözlerinden daha kötü karşılık vermek için söz söylemek istedi.

– Ne yani, senden ayrıldım diye ölmem mi gerekiyordu?

– Ben ise seni acından ölmüşsündür diye düşünüyordum.

Bu sözler Ayna'nı sinirlendirse de bir an söyleyecek söz bulamadı. Sonra da sanki biri kulağına söylemiş gibi:

– Sen sadece hırsızlar mı acından ölmez diye düşündün. –Merak etme ben daha kolay kolay ölmem.

– Ölmesen de durumun ölen kişinin durumundan daha iyi görünmüyor. Benden ayrılalım iğne gibi olmuşsun.

– Zayıfladığım için çok seviniyorum. Sebebi ise senin hırsızlıklarınla yediklerim bedenimden çıktı.

Ayna bulduğu cevaptan dolayı çok sevindi. Ama şimdiye kadar görüşmelerde Ayna'nın şehrin yetim çocuklarının kaldığı evde çamaşır yıkamacı olarak çalıştığından haberi olan Nepes, hemen cevap verdi.

Çalıştığın yer şehir, yaptığın iş çamaşır yıkamak. Bu yüzden de temiz olmak kirlenmiş olabilirsin.

Sinirden dolayı Ayna'nın dili tutuldu. O anda da bahçede çalışan kadının gelmesi iyi oldu. Ayna o kadın ile kalabalığa sidi, gitti. Nepes onun arkasından bir şeyler diye bağırdı. Ama büyük pazarın coşkulu sesi onun sözlerini Ayna'ya yetirmeden yuttu.

Arkasını getirmeyen Ayna'nın cümlesini Nepes tamamladı.

– Hasta olmasaydım gelmezdim.

Nepes bu sözleri söyledi ama arkasından da söylediklerinin yanlış olduğunu anladı. Çünkü suçu olmadığı hâlde ayrılmaya mecbur kalan kadın, otuz yıldır da başkasıyla evlenip beş altı çocuğun annesi olmuştu. Eski eşini görmek için gelmek zorunda da değildi. Ama Ayna'nın “Ben hasta olsaydım, seni kapımdan bırakmalarını istemezdim,” dedikleri ise Nepes'i sinirlendirdi.

– O zaman seni de bu kapıdan bırakmadılar diye düşün.

– Bunu anlıyorum ama ben bütün küçük sorunlardan konuşmak istemiyorum.

Söz çok anlamlı söylensedey her şeyin suçlusuydu olduğunu anlayan Nepes, biraz alttan almak zorunda kaldı. O Ayna geldiğinden beri ilk kez yüzüne bakabilirdi.

– Sizin o küçük sorunları konuşmak istemediğiniz bana zarar verdi.

Nepes’in çok münasip nazarla bakması, anlamı ağır “zarar vermek” sözü Ayna’ny düşünürdü. Ama Ayna bu sözü kökünden anlamadığı için ilk “Bu hasta olmasının sebebini insanlar olarak mı düşünüyor?” diye fikre daldı.

– Bunun suçlusubaşkaları değildir.

Bu kez Nepes Ayna’ya bakmadan yüzünü yana çevirdi.

– Bütün sorun da işte bu. Ama ben çok geç anladım. Otur, Ayna.

“Otur Ayna” sözleri kulağına çok değişik geldi. Bu iki sözde pişmanlık, üzüntü, güçsüzlük alametleri vardı. Yine de:

– Ben oturmaya gelmedim –diye cevap veren Ayna, belki Nepes bu sözlerden dolayı kötü olur diye düşünerek, kendisinin acelesi olduğunu, sadece durumunu sormak için geldiğini anlattı.

Kendisinin çektiğı azaplar hakkında Ayna’ya anlatarak, ondan özür dilemek isteyen Nepes’in düşündüklerine göre, ona az çok yardım edecek de Ayna idi. Onun tahmin etmesine göre, eğer Nepes geçmişteki yaptıklarını herkesin karşısında söylerse, insanları inandırabilirse, günahı hafiflemesede en azından kendisine biraz yardım edecekti. Ama meselenin en zor tarafı da insanları inandırmak. Hiç kimse onun dediklerine “Evet,” demeyecekti. Onu aklını kaybetmiş, ağzına geleni saçmalayan biri olarak göreceklerdi. Bunu Nepes biliyordu. Çünkü kendine yakın olarak gören Çeper ve Kasım da Nepes’in bu fikrine hastanın saçmalaması diye düşüneceklerdi. Bu işte Nepes’in yükünü hafifletecek olan Ayna idi. Yanına kendi ayaklarıyla gelen Ayna’dan faydalanmak için Nepes onun ayaklarına kapanmaya, ona yalvarmaya hazırdu. O Ayna’ya diyeceklerini içinden:

– Sen bana merhamet et, Ayna. Ben senin yardımına muhtacım– sözleri seçti. Bu sözler bir kadının içindeki buzları eritmeliydi.

Gerçekten de Nepes’in tahminleri doğrudu. Kısa bir sürede gelip gitmek isteyen kadın, yatağın bir kenarında oturduğunu kendisi bile fark etmedi. Yoksa, Nepes’in evinin karşısında sokağın diğer tarafında duran arabada Ayna’nın kocası bekliyordu. Nepes’in hasta olduğunu öğrenince kocasının kendisi gidip görmesi gerektiğini söylemişti. “Sadece üç dakikalık girip çıkması” uzun sürünce Ayna için kocasının karşısında kötü duruma yol açsada oturmak zorunda kaldı. Hasta adamın, yarın yaşayıp yaşamayacağı belli olmayan adamın son isteğini yerine getirmemek Ayna için buz kalpliydi.

– Elimden ne geliyorsa ben hazırım.

Nepes Ayna'nı çok bekletti. Sonunda çok kısık sesle:

– Türkmenlerin “Yarımdan ayrılan yedi yıl ağlar, yurdundan ayrılan ölene dek”– diye bir sözü vardır.

– Biliyorum.

– Biliyorsan, ben yarımından ayrıldığım için yedi yıl ağladım desem yalan olur...

– İnaniyorum. Çünkü biz bir birimiz için gerçek yar değilmişiz.

Nepes Ayna'nın sözlerini dikkate almadan devam etti.

– ...Vatanından ayrılan ölene kadar ağlar. Vatandan ayrı düşmesem de bunu biliyorum. Ama vicdandan ayrılmak, bundan ayrıldığını anlamakda Vatandan ayrılmak gibiymiş. Meğer, Vatan sözü ile vicdan sözünün anlamı bir imiş.

Ayna kulaklarına inanmadı. Çünkü, Nepes doğruları söylüyordu. O hasta ziyaretine gelsede hastadan böyle mertlik beklemiyordu. “Nepes değişmiş. Nepes tamamen başka biri olmuş. Belki aslında da Nepes değil de ben yanılmışım.”

Yok, aslında da Ayna yanılmamıştı. Şimdi de yanılmıyordu. Nepes yatağa düşene kadar Ayna'nın tanıdığı Nepes gibi yaşamıştı. O son dört beş yıldır başka birine dönüşmüştü, daha doğrusu dönüşüyordu. İşte Ayna bunu anlamıyordu. Anlamadığını da itiraf etti.

– Dediklerinin doğru olma ihtimali var. Ama ben o sözlerin anlamını anlamış olabilirim.

– Konu da bu, Ayna. Ben milletin karşısından yaptığım hataları düzeltmek istiyorum. Sen benim yaptıklarımı biliyorsun ki...

Artık her şey Ayna için de aydın oldu. Bu yüzden de Ayna Nepes'in dediklerini onaylayıp:

– Günahın olduğunu kabul etmek de iyidir– dedi. Zararın neresinden dönersen kârdır. Ben seni anladım. Sen tövbe etmişsin.

– Tövbe ettim Ayna. Ama sadece tövbe etmekten bir fayda yok.

– Geçmiş geri dönmüyor. Geçen geçti. Bu yüzden de alinden tövbe etmek dışında bir şey gelmez.

Nepes dikeldi, Ayna'ya doğru elini uzattı ve geri yattı. Artık sözü dolaştırmadan konuştu.

– Geçen geçti. Bunu ben de anlıyorum. Bu meselede bana sadece sen yardım edebilirsin. Yalvarıyorum. Düşün, taşın, Ayna.

Ayna bu yaşadıklarını rüyadır diye düşündü. Nepes'e belli etmeden alnını, yanaklarını elledi. Bir zamanlar yanlışını doğru, doğrusunu da yanlış diye düşünmesede kahmancılık diye düşünen, hattini aşmış adamı şimdi güçsüz görmesi Ayna'nı şaşkına çevirdi.

– Ben sana nasıl yardım edebilirim?

– İlk benden nefret et.

Gece doğan güneş gibi bu istek Aynanı belli bir netice çıkarmaya itti. “Nepes aklını kaybetmiş.” Bu yüzden de Ayna ona karşı gelmek istemedi.

– Durumunu öğrenmeye gelsemde kalbimde sana karşı nefret olduğunu kendin biliyorsundur.

Bu cevapla Ayna Nepes'in sakinleşmesini sağlayacağını düşündü. Ama tam tersi oldu.

– Kalptekini hesaba katma. Onu dışarı çıkarman gerekiyor.

– Benim senden nefret etmemim sana bir faydası olmayacak, Nepes. Yaptıklarını herkesin önünde itiraf edersen... Böyle daha iyi olur.

Ayna'nın dediklerini Nepes'in hoşsuna gitti. Bu yüzden de Nepes Ayna'ya karşı daha da suçluluk hissetti. “Sen anladın. Sağ ol. Artık gidebilirsin,” demek kaldı. Ama durumu anlayıp ona yardım etmemek durumu anlamamazlıktan da beterdi. Durumu anladığın için faydalanman gerekiyordu.

– Halk benden nefret ederse, halk benim dediklerime inanırsa, bana acımazlarsa, yaptıklarımın cevası diye düşünürüm... Halk benden nefret etmezse ne yaparım? Ben kalbimdekileri konuşunca herkes saçmaladığımı düşünüyor.

– Halk affedici.

– O affedicilik beni zor duruma bırakıyor. Herkes benim saçmaladığımı düşünse de sana inanır... Benim rahatca ölmeme yardım et, Ayna. Sen bana bir kez daha iyilik yap.

Eğer de başka biri “Nepes ile konuştum bunları söyledi,” deseydi, Ayna ona inanmayacaktı. Şimdi ise o Nepes'in sözlerine inanmak değil, eski içindeki kinlerini de dışarı attı. Nepes'in dediklerinin içten olduğu belliydi.

– Ben sana sıcacık çorba getirdim– diyerek, daha kapıdan girmeden konuşarak Çeper'in eve girmesiyle Nepes ile Ayna'nın konuşmasının arası kesildi. Ayna'ya gözü düşen Çeper'in heyecandan ve şaşmaktan elindeki tabak az kaldı yere düşüyordu. O bir dakika boyunca şaşkın kladı ve:

– Vay, bu oturan sen misin Ayna? Yoksa gözüme mi göründü?– dedi.

– Gözüne görünmüyorum. Benim Çeper. Selamünaleyküm.

– Aleyküm selam, aleyküm selam!– diyerek, Çeper tabağı pencerenin önünde koyduda Ayna ile görüştü. “Ölmeden kalbolmak,” denileni bu olmalı. Görüşmeyeli yıllar oldu. Sağlığın her şey iyi midir, Ayna?

...Ayna da Çeper ile karşılaştığına çok sevindi. Hatta boğazı da düğümlendi.

– Gelmemin sebebini sen de biliyorsun. Kendin ve torunların nasıllar? Büyük ailenin olduğunu duyunca çok sevindim.

Bu sözler Çeper’i sevindirdi.

– Çok şükür. Sekiz tane torunum var. Küçük oğlum Kasım’ın iki oğlu bir kızı var.

– Biliyorum Çeper, biliyorum. Kasım’ın saygıdeğer bir başkan olduğundan da haberim var. Gazetelerde hep yazıyorlar. Okuyorum ama karşıma çıkarsa “ben Kasım,” demeden tanımam. Ondan sonra nice yıllar geçti.

Ayna’nın karşısına geçip, elini yüzüne koyan Çeper, onu inceleyerek geçmiş hatırladı.

– Aynı bugünkü gibi hatırlıyorum: Kasımcın yedi çilesinden çıktığı gün, sen kara kazana bir kaşık tereyağı atarak azıcık pişi yapmıştın. O zamanlarda teryağı mağazalarda da bulunmazdı.

Nepes’in isteğini yerine getirmek için de değil, ama Ayna’nın ağzına gelen de bu oldu:

– Gönderilen tereyağı da çalmışlar mı dedin.

Çeper bu sözleri anlamadan, biraz sessiz kaldı.

– O nasıl çalmışlar? Bu ne demek kız?

Çeper’in şaşırıldığını görünce Ayna dediklerinin yersiz olduğunu anladı. Ama bu durum Nepes’i konuşmasına sebep oldu.

– Kasım dünyaya gelince senin için gönderilen iki kilo tereyağının yarım kilosunu ben çaldım. Senin bundan haberin yoktu. Ayna bunu söylemek istedi.

Çeper şaşırıktan ne diyeceğini bilemedi. Bulutsuz yaz gününde beklenmeyen kar gibi gelen bu sözler Çeper’in dilini tuttu. O ne yapacağını bilemeden, oturduğu yerden pencereye doğru elini uzattı. Eli yetişmediği için, yerinden kalktı ve pencerenin önünde duran tabağı alıp, yatağın yanındaki masaya bıraktı.

– Al, Nepes soğumandan iç. Bu sözlerden sonra Çeper donuk gözlerle Ayna’nın yüzüne baktı da –Ben seni seviyorumdur kız. İkimizin bir ovuç yiyeceği bile paylaştığımız günler olmuştu.

Çeper’in sonra ne diyeceğini bilmeyen Ayna:

– Hepsi de aklımda kardeşim, diyerek baş salladı. – O günler hiç unutulur mu?

– Aklıdaysa böyle yapmakla kendinden nefret ettireceğini de hatırla.

Otuz yıldan sonra görüşünce heyecanda mı ya da az önce söylenenleri unuttuğu için mi?

– Ben kötü bir şey yapmak istemiyorum, iftira da atmıyorum. Ben sadece olanları hatırladım. Gerçekleri hatırladım.

– Yalanlardan gerçekleri çıkarmak kolay değildir.

Nepes’in halkı inandırmak zor olduğu hakkında söylediklerine Ayna şimdi anladı. O yine bir şey demek isteyince Nepes erken davrandı.

– Ayna doğruları söylüyor, Çeper. Ayna doğruları söylüyor.

Çeper Nepes’in sözlerini ciddiye almadı. Bu kez daha da ciddi şikle bürünerek Ayna’ya yüzlendi.

– Sen otuz yıl sonra iki komşunun arasını bozmak için mi geri döndün?

Kendinin suçsuz olduğunu kanıtlamak için Ayna’ya gerçekleri anlatmaktan başka yol kalmadı.

– Ben sizin aranızı bozmak için gelmedim, Çepercan. Nepes vicdanını temizlemek için insanların karşısında yaptıklarını itiraf etmek istiyor. Biz Nepes’e yardım etmeliyiz.

Çeper ilk Nepes’e baktı. Ayna’nın dediklerini yalanlamak için hiçbir şey demeden sessiz yatışını görünce şaşırıldı. Birden Ayna’nın son dedikleri aklına gelip, cevap vermek için acele etti.

– “Biz,” diyerek beni de kendin gibi iftiracılarla bir koyma. Ben her şeyi hatırlıyorum. O an yoktan var ederek Nepes bana tereyağı bulmuştu. Bunu ölene kadar unutmam.

Ayna artık Nepes’in isteği ile ilgili bir şey demek istemedi. Ama Nepes’in de konuşmaya dahil olması onu düşündürdü. Çünkü Nepes’in isteğinin yürekten olduğuna Ayna inanmıştı. Hastanın Çeper’in yanında da aynı sözleri tekrarlaması Ayna’nı konuşmaya mecbur etti.

– Hatırlıyor musun, Çeper?Bize iş meydanında ekmek verirdi.

– Onları ayarlayıp herkese yardım eden de Nepes idi. Onu da hatırlıyorum. Onu da mı yalanlamaya çalışıyorsun?

– Yalan demiyorum. Ayna geline çiftçilerin hakkından çaldırarak, bize hergün iki tane ekmek az verdiren de Nepes idi...

Nepes’e daha fazla iftira atılacağını düşünenÇeper ellerini yakasına yetirdi.

– Sen ne diyorsun, Ayna? Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu?

– Kulağım duyduğu için konuşuyorum.

– Ayna doğru söylüyor, Çeper.

– İşte o hırsızlıklar yüzünden ben Nepes’i terk etmek zorunda kaldım.

Çeper Ayna’nın dediklerine inanmıyor, inanmak da istemiyordu. Hasta olduğu için bazı şeyleri görmezden gelse de bu kez sessiz kalamadı. Bütün suçu Ayna’ya atmak istedi.

– Sen kendi suçunu Nepes’e atmaya çalışma. Bu iftiralarına bütün köyden tek kişi bile inanmaz. –Çeper sözü değiştirmek için Nepes’e yüzlendi. Sen de bunun sözlerine bakma yemeğini ye, soğumasın. Şimdi birazdan araba gelecektir. Bu tartışma ile söylemeyi unuttum.

İki kadını tartışmasında Ayna’nın üstün olmasını bekleyen Nepes yalvaran ses ile:

– Araba dediğin nedir? dedi. Arabayı ne yapayım?

– Kasımcı seni göstermek için şehrin en iyi doktoru ile konuşmuş. Yarım saat sonra araba gönderirim diye aradı. Eve aradı.

Bu haber Nepes’in hoşuna gitmedi. Hoşuna gitmediğini de belli etti.

– Görüyor musun, Ayna. Benim bütün konuşmalarım boşuna. Bunlar benim ömrümü uzatmak istiyorlar. Ben şimdi ne yapayım? –diyerek, Nepes Ayna’nın yüzüne anlamsız nazarla baktı.

Bu bakış Çeper için anlaşılmasa da Ayna için anlaşılırdı.

3.2. Hikâyeler

3.2.1. Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp veya Her Ayın Son Haftası

Düğün ertesi yaşlanan gelinler!

Hem anne hem baba oldunuz bize.

Baba görmeden baba olan yiğitler

İşte bu hikâyemi bağışladım size.

Tırkiş yaşlı ninesinin sözünden çıkmadı. Selbi ecenin cesedini şehirden köye getirdiler.

Doksan yaşını doldurarak dünyadan giden kadını son yolculuğuna göndermek için köy insanların çoğu geldi. Şehirden gelen arabalarını sayısı çok fazlaydı. Profesör Tırkiş Geldiyev’in iş arkadaşları, tanıdıkları herkes gelmişti.

Selbi ecenin cesedini süslenen eve koyduktan sonra sıra ile köydeki yaşlılar onun yüzünü açıp baktılar. Selbi ecenin yaşadığı yaşı yaşamak ve onun gibi saygılı olarak dünyaya veda etmeyi Allahtan dilediler. Aslında Selbi ece saygıdeğer profesör adını alan tek toruna bakarak onu bu günlere getirdi. Bunlardan sonra diğer yaşlı kadınlar da tabi ki

de onun gibi saygın hayat diler. Yaşlılar torunu Tırkiş'in Selbi ece için yaptıklarını da onayladılar. "Torun dediğin böyle olmalı!". Ama Tırkiş'in bir yaptığını yaşlılar iyi bakmadı. Selbi ecenin cesedi evden çıkarılırken onun üstünde siyah püsküllü ucuz eşarp vardı. Bunu Tırkiş'in kendisi sandıktan alarak üstünü kapatmıştı.

Eşarbu gören kadınlar bir birilerine baktılar. Bu kadar bollukta yaşayıp babaannesinin üstüne ipek yağlığı fazla mı gördü dediler. Tırkiş'in son hareketi olmadı. Babaanesi için pazardan en pahalı kumaş olarak örtecek parası vardı. Tırkiş'in babası savaştan gelmemişti. Annesi de bir yaşını doldurmadan vefat etmişti. Selbi ece onun için hem anne hem de baba olmuştu. Tırkiş'in son hareketi olmadı.

Tabutun sol tarafını tutan Tırkiş için babaannesinden ayrı düşmekle hayatta yalnız kalmıştı. Ona göre Selbi ece daha ölmeliydi. Onun yaşadığı 89 yaş sadece kendi hayatıydı. Yine iki adamın: 31 yaşında savaşta vefat eden oğlunun ve 27 yaşındayken vefat eden gelinin yaşayamadık yıllarını da devam ettirmeliydi. Böylelikle profesörün babaanesi yine 90 yıl kadar yaşamalıydı. Ama hayatın bir düzeni vardır. Biri gider biri gelir.

Evlerin yanından geçilip iki tarafı da pamuk tarlası olan yoldan giderken taburun üstüne atılan eşarp hareket etmeye başladı. Onun bir ucu Tırkiş'in yüzüne gelmişti ve gözünü güneşten koruyordu. Profesörün kulağında: " Bu kadar bollukta yaşayıp babaannesinin üstüne ipek yağlığı fazla mı gördü? Tırkiş sonunu iyi yapmadı"-dediği sözler kulağında yankılandı. Ama bu durumda Tırkiş kendini suçlamadı. Çünkü babaanesi onu çok fazla para vererek almıştı. Vefat edince bu eşarbu kullanmasını vasiyet eden de yaşlı kadının kendisiydi.

Çocukluk yıllarını tam hatırlamıyorsa da. O zamanlarda neden savaş olduğunu, insanların neden üzgün olduklarını bilmiyordu. Tırkiş dükkana gidince para olmadan bir şey alamadığını, bir de o parayı yürüdüğünde eğri yürüyen zayıf Hemra postacının getirdiğini biliyordu.

Tırkiş parayı Hemra'nın yaptığını düşünüyordu. Bu yüzden de onu sevmiyordu. Çünkü o üşengeçti. Parayı fazla yaparak her gün getirmenin yerine her ayın son haftası getirirdi. Bir de o paraları ellerine vermek yerine kapını önüne atıyordu.

Hemra'nın şimdiki getirdikleri eski getirdiği paraya benzemiyordu. Her zaman otuzluk denilen kağıtları getiriyordu. Nedense o paraların dükkanda değeri yoktu. Yine de paranın getirildiği gün Tırkiş için sevinçli gün oluyordu. İkinci vaktinde o babaanesi ile birlikte dükkana gidiyordu. Hemra'nın getirdiği parayı da küçük torbaya koyarak Tırkiş'in kendisi taşırdı. Geri dönerken de o torbaya şeker koyardı. O gün altı yaşlı Tırkiş

için mutlu gündü. Ona göre o gün babaannesi de kendini mutlu hissedirdi. Selbi ece Hemra para getirdiğinde ve dükkandan alışveriş yapınca göz yaşlarını tutamıyordu. Tırkiş bunları görünce sevinirdi. Çünkü bu göz yaşları sevinç göz yaşları idi.

Her defasında dükkana gidilince Selbi ece iğne ve ipliği Tırkiş'e uzatırdı.

-Hadi, çocuğum!

İğneye iplik geçiren Tırkiş her zamanki gibi çuvalın içinden kayısı alırdı ve babaannesine getirirdi.

Selbi ecenin diktiği küçük çuvalın içine kayısı ve şeker koyarak ağzını kapatırdı. Sonra "Tamam çocuğum!" sözünü duyan Tırkiş koşarak komşu eve gitmeliydi. Komşu evdn Sahet ağanın 6ncı sınıfa giden kızı gelmeliydi. Hacı kız kara kalemle çuvalın yüzüne "Cepheye, Mammedov'a verilmeli" yazısını yazmalıydı. Sonra babaanne ve torun komşu köyde yaşayan Hemra postacıya çuvalı vermek için gitmeliydi.

İşte bu her ayın son haftası tekrarlanmalıydı. Tırkiş bu duruma artık alışmıştı ama, yaşlı kadın postacıya çuvalı verene kadar rahat etmiyordu.

Tırkiş annesi hakkında bir şey duymasa da, babası hakkında bir sürü şey duymuştu. Onun adının Geldi olduğunu, 3 4 yıl önce cepheye gittiğini, babaannesinin de onu çok sevdiğini biliyordu. Babasının kafasına ok değerek öldüğünü çocuklardan duymuştu. Ama babaannesine güveniyordu. Babaannesi söylemese de, ölen adama her ay bir çuval dolusu kayısı gönderilmeyeceğine akıl edebiliyordu. Eğer de babaannesi ölüye bir şey göndermek isteseydi onu postacıya değil, mezarlığa götürürdü.

Tırkiş'in düşündüğüne göre, cephe denilen yer, köyün ilerisindeydi. Sabah erkenden trenin geçtiği yolun diğer tarafındaydı. Orada cepheye giden adamlar bir şeyler yapıyorlardı. Oraya ise sadece Hemra uzun gidebiliyordu. Bu yüzden çuval da Hemra'nın evine gidiyordu.

Selbi ece bir yıl önce oğlunun vefat ettiği haberi alsa da, her ay düzenli olarak cepheye çuval gönderiyordu. Ya o oğlunun öldüğüne inanmıyordu, ya da küçük çuvala cepheye yardım ettiğini düşünüyordu.

Hemra uzun da çok sustu. Aslında çuvalın cepheye gittiğine inansa da, o kadar askere fazla bir yardım olmadığını biliyordu. Selbi eceye "Artık çuval göndermeyi bırak" demeye hazırlanıyordu. Sonunda bunu söyleme vakti gelmişti.

Selbi ece torununun elinden tutarak eve girince Hemra postacı yatıyordu. Durumu anlayan kadın Hemra'nın hastalanmasına üzüldü ve bununla birlikte çuvalın cepheye zamanında gidemeyeceğini düşündü.

Hastalanınca insan sabırsız olur. Selbi ece: "Hemracan, hastalandın mı?" dedi.

-Hasta olduğumu görmüyor musun?

Hemra'nın bu sözlerini Tırkiş sevmeydi. Onun yorganın altında çıkan ayakları da kötü göründü. Babaannesesi ne kadar istese de cepheden onu geri getirmeyen Allah'ı Tırkiş artık sevmeye başladı. Çünkü Allah Hemra gibi adamı sevimsiz olarak yaratmıştı. Uzun olarak yaratıldığı için yürürken bile herkes gibi normal yürüyemiyordu. Öne eğilerek yürüyordu. İşte yorgan bile onu kapatamıyordu. Bu yüzden kışın onun ayağı üşümeliydi. Allah çok iyiymiş.

-Grip olmuşsun ya. Karabiberli unaş içseydin iyileşirdin-diyerek, Selbi ece hastanın başucuna geçip oturdu. -Ben de eskilerden kalma acı biber var.

Küçücük gözlerini büyüten Hemra kadına sözünü bitirmesine izin vermedi.

-Acı ile iyileşsedim daha gün iyileşecektim.

-İçtin mi?

Hem de iki tane. Hiç terletmedi de. Bibere de sinir olan Hemra yüzünü buruşturdu. -Boşuna ağzımı acı aldığımı kaldım.

-Şimdi bu çuvalı ne yapalım? -diye boşuna sözü uzatmak isyemeyen Selbi ece esas konuya geçti.

-Çuvalı da bir şey yaparsın. Bu sözü biraz sert olduğunu düşünen Hemra yastığını aldı. -Selbi ece böyle zahmet etmeseydin.

-Zahmeti olur mu bunun da Hemracan!

-Ay, cephede olanlar Gocuk'un ekşi kayısıasını ne yaparsınlar.

Bu söze alınan Selbi ece:

-Ne diyordun Han? Ekşi mi olur? Torunumlar birlikte en iyilerini seçtik. Bundan sonra yine çuval konusuna geçildi. -Sen götüremezsen, kime vereyim.

-Bilmiyorum-diyerek Hemra yine yaşlı kadına acıdı. -Övelek ağa bugün Marı'ya gidiyor.

-Marı'ya gönderebiliyor muyuz? Hani sen Semyonnik'e göndermiyor muydun?

Sınıfta kalarak iki yıl boyunca üçüncü sınıfı okuyan, adını zor yazabilen Hemra'nı okuldan atmışlardı. Ama şimdi kendini bilgin biri olarak görüyordu.

-Hayır Selbi ece. Okumamış insan böyle oluyor. Semyonnik'e gitse de yine Marı'ya gönderirler.

-O neden böyle?

-O neden böyle?-diyerek yaşlı kadının sözlerini tekrarlayan Hemra gülümsedi. - Dünyanın bütün trenleri Marı'dan geçerse neden olmasın. Aşgabat'ın da başkenti Marı'dır.

Nereden bileyim canım. Ben senin gibi ak okulda mı okudum.

Selbi ece Hemra'nın tavsiyesi üzerine Övelek ağanın evine gitti. Çuvalını göndermeden içi rahat etmeyecekti.

Bundan sonra Hemra postacı köyde yokmuş gibiydi.

Her ayın son haftasının son günleri gelmişti. O gün Tırkiş'in babaannesi için zor günlerden biri oldu. Çünkü o gün Hemra postacı bir sürü para bıraktı. Bu paralar da Tırkiş'in babaannesine kötülük getiriyor ve derdini tazeliyor.

Hemra postacının bir suçu olmamasına rağmen, paranın geldiği o günde Selbi ece onu da sevmiyordu. Hemra'nı gördüğü an vücudu diken diken oluyor, boğazı düğümleniyor, dünyanın bütün ağırlığı üstüne çöküyor. Anlaşılacak gibi değil. Para verilince sevinecek haline, Tırkiş'in babaannesi gam içinde. Anlaşılacak gibi değil.

Bu kez de böyle oldu. Hemra bir avuç para getirdi. Tırkiş sevindi. Selbi ece torununa belli etmeden ağladı. Ama Tırkiş birkaç kez söylese de, Selbi ece gitmeye acele etmedi. Bu yüzden Tırkiş yine söyledi:

-Babaanne, gidelim artık kapanmasın.

Torununu kıyamayan kadın yine onunla dükkana gitti. Dediği olan oğlan babaannesinden önce yürüyordu. Altı yaşlı Tırkiş'in ayak izleri kumlu yolda kalıyordu. Selbi ece torunun ayak izlerini görerek oğlunu hatırlıyordu. Geldi geç geldi. "Geç geldi erken gitti. Artık ben oğlumu görmeden mi öleceğim? Öldüğümde evlat gözyaşını üstümde hissetmeden mi gideceğim? Yine de şükür ediyorum. İşte kendisi gibi ayak izi bile aynı olan evlat bıraktı. Affet beni. Bunu da bırakmasaydın bir şey yapamazdım. En fazla delirirdim. Hakkımızda hayırlı olanı sen biliyorsun".

Selbi ece'nin Tırkiş'e olan sevgisinin sınırı yoktu. Zaten öyle olacaktı. Tırkişçik anne ve baba sevgisini görmeyen çocuktur. Bu yüzden Selbi ece onu kendisi için, Giçgeldi için ve Nartaç için sevmeliydi. Selbi ece öyle de yapıyordu. Aslında bugün Hemra parayı getirince dükkana gidecek hali yoktu. Ama torununa olan sevgisinden dolayı onu dediğini yaptı. Ayakları da kendi kendine harekete geçti.

Yaşlı bugün Tırkiş için bir şeyler dikerken Nartaç'ı hatırladı. Onun "Ben kendime üzülüyorum. Tırkiş'in hem babasız hem de annesiz kalmasına üzülüyorum" dediği sözler kulağında yankılanıyordu.

Belki de o anda Hemra'nın gelmesi Selbi eceyi etkiledi.

Yaşlı torununa arkadan bakarken oğlu Giçgeldi'nin aynısı olduğunu fark etti. Onun gibi hareket ediyordu ve yürüyordu. Onun sevindiren de torununun Hemra'nın

getirdiği paralara üzülmesi değil de sevinmesiydi. “Anlamaması da güzel. Bu da anlayarak kara gözlerini yaştan doldurursa, ben ne yaparım?”.

Kadının kalbindeki fikirleri hissetmiş gibi Tirkış hemen durdu.

-Babaanne, ikimize parayı kim gönderiyor?

Her şeyi bekleyen kadın torunundan bu soruyu beklemiyordu. Çünkü, bu soruyu cevaplamak Selbi ece için bütün dünyanın yükünden bile ağır gelecekti. Giçgeldi'nin vefat ettiğine inansa da, onun artık geri gelmeyeceğini bilse de, “Oğlum vefat etti” ya da “O artık geri gelmez” sözlerini sesli söylerse dünya başına yıkılacak gibiydi. Bir de Giçgeldi'nin böyle olduğuna inanmak istemiyordu. Çünkü, Giçgeldi'nin kafasına gelen ok, ona bir şey yapamamıştı. Hatta tenine hiçbir zarar vermemeliydi. Sebebi ise binlerce kilometre uzaklıkta olan ok ona değil, Selbi ecenin kabine gelmişti. Bir atılan ok iki kişiye gelmesi haksızlıktı.

Tirkış yüzüne baktığı için Selbi ece gülümsedi. Aslında bu gülümseme yapmacık değildi. İçinde dünyanın gamını saklayan kalbinden sızılıp çıkan göz yaştı.

-Parayı baban gönderiyor, balam. Giçgeldican gönderiyor.

-He. İkimiz dükkana gitmek için mi?

-Evet. Şeker almamız için.

-O zaman neden kendisi gelmiyor.

Son söz yaşlının gülümsemesini yüzünden aldı. Artık dayanamadı. Yürek ağrısının gücü üstün çıktı. Yine de acizlik göstermemek için kadına güç geldi. Kendini geldi. Hatta konuşurken sesi bile titremedi.

-Kendisi balam, bize para göndermek için uzaklarda çalışıyor...

-İkimiz dükkana gidelim diye mi?

-Evet, şeker almamız için.

-Şeker alabilmemiz için mi?

-Evet balam...

Selbi ece ile Tirkış gidince satıcı dükkana kapatmak üzereydi. Onun acele ettiği belliydi. Ama nereden, neden geldiği belli olan parayı alıp, her ayda bir kere dükkana gelenleri tanıyan satıcı kapıyı büyük hevesle açıyormuş gibi tekrar dükkana girdi. İşini yaparken de:

He, Giçgeldi'nin oğlu, büyümüşsün?-dedi.

“Giçgeldi'nin oğlu” sözü Selbi ecenin hasretini biraz hafifletti. “Giçgeldi'nin oğlu! Tabi ki de Giçgeldi'min oğluysa, Giçgeldi'nin oğlu derler!

-Hadi Astan, benim torunuma bir şeyler ver.

Astan ağa fazla bekletmedi.

-Giçgeldi'nin oğluna bir şeyler verelim, Selbi ece-diyerek bir şeyler aradı.

-Stalin kekinden yok mudur Astan?

Eğilen satıcının sesi yankılandı.

-Ben de Stalin kekini arıyorum.

Sonunda aradığını bulan Astan ağa masanın üzerine koydu.

-Al, senin payın kalmış burada? –diyerek satıcı derin nefes aldı. –Savaştan önce Marı'daki Yolbarslının çayhanasında bir sürü bulunurdu. Artık altın gibi olmuş. Sadece Stalin rahat yiyebiliyormuş.

'Peçenye' denilen ince keke Gocuk köyünde 'Stalin keki' diyerek adlandırıyorlardı. Köy adamlarının söylemesine göre buralarda bulunamayan kek Stalinin önünde sepet sepet duruyormuş.

Tirkiş'in elindeki ala ipli beyaz çuval sabın, tuz, Stalin kek alınca doldu. Artık onu taşımak Tirkiş için kolay değildi. Yine de Tirkiş çuvalı babaannesine vermedi.

Alınacaklar alınıp, hesap ödünce çıkmak için kapıya yöneldiler. Dükkanın bir köşesinde asılı duran eşarbi görünce Selbi ece ona doğru yürüdü. Siyah püsküllü mavi eşarptı. Yaşlı kadın onun fiyatını sordu. Pahalı da değilmiş. Ama bir şeyler aldığı için parası yetmedi.

-Bir sonraki gelişimize kadar kalır mı ki Astan?

-Bilmiyorum, Selbi ece. Bir tane vardır ama. İki haftadır duruyor.-diyerek Astan ağa bir şeyler düşündü. –Sen istiyorsan saklarım. Yukarıda asılı duran eşarbi alarak attı. –Paran olunca gel.

Selbi ece kendine saygı duyulduğuna sevinse de, bunu belli etmeden çıktı.

Astan ağa Giçgeldi'nin oğlunun ağır çuvalı taşıdığına uzun uzun baktı.

Bundan sonra, Giçgeldi'nin arkadaşları için yine bir çuval gönderildi. Sonra bir ay geçince o ayın son günleri Hemra uzun yine geldi. Yine o sevinç, yine aynı saklı gözyaşlar devam etti. Ama nedense Selbi ece dükkana tek başına gitti. O eşinin annesinden kalan eski dolabı açtı ve geçen aydan kalan şekerlerini torununun eteğine koydu.

-Balam, sen oyalan, men Astan'ın bıraktığı eşarbi alıp gelirim. Artık paramız yetecektir.

-Kakam bu kez fazla para mı göndermiş.

Tirkiş'in bu sözleri zaten boğazı dolu olan kadını sessiz evden çıkmaya mecbur etti.

Tirkiş fazla beklemedi. Selbi ece istediği eşarbı alarak geri döndü. Tirkiş babaannesini anlayamadı. Anlayacak gibi de değildi. O nedense çoğu zaman keyifsiz. Hemra uzun para getirdiği an o seviniyor, babaanesi sevinmiyor, dükkanda stalin keki alınca bile o sevinmiyor. Yaşlı olduğu için şeker ve kek sevmiyor. Belki de bu yüzdendir. Geçen ay para olmadığı için aldığı eşarbı aldı, yine sevinmedi. Tirkiş bunu hiç anlayamadı. O şekerden dolu eteğini topladı ve yerinden kalktı. Bir eli ile babaannesinin aldığı eşarbı tuttu. Yeni eşya kokusu olan eşarp Tirkiş'in hoşuna gitti.

-Takıcak mısın babaanne. Şimdi taksana.

Selbi ece sustu. Bu eşarbı neden aldığını anlatmak istemedi. Ama Tirkiş'in eşarbı takmasında ısrarcı olması, Selbi eceyi doğruları söylemeye mecbur etti.

-Ben bunu takmam, çocuğum.

-O zaman ne yapacaksın?

-Üstüme atmak için aldım.

Oğlan anlamadığı için babaannesine bakıyordu.

-Üstümüze yorgan var ki.

Selbi ece her şeyi anlatmak istemediği için yine sustu. Her şeyi bilmek isteyen Tirkiş yine duramadı.

-Üşüyorsan iki yorgan at üstüne.

-Öyle yaparım çocuğum.

-O zaman şimdi tak eşarbı.

Selbi ece torununun önünde sırnı açmak zorunda kaldı.

-Bak çocuğum. Ben bu eşarbı senin baban Giçgeldi'nin gönderdiği para ile aldım. Ben bunu ölünce tabutumun üstüne...senin babandan hediye olarak...atsınlar diye aldım...

Tirkiş'in eteğindeki şekerler eski halının üzerine döküldü. O ağlamaya başladı.

Selbi ece bir eli ile şekerleri toplamay başladı. Diğer eli ile Tirkiş'in başını okşuyordu. Ama Tirkiş dinlemedi. Yaşlı kadın tekrar soru sormaması için eşarbı dolaba koydu.

Yine de Tirkiş'in soruları bitmedi.

-Babaanne sen ölürsen ben ne yaparım?

-Ben ölene kadar sen büyük adam olurdu.

Çocuğun gözlerine yine yaş doldu.

-Babam gelene kadar sen ölme tamam mı?

-Tamam çocuğum. Baban gelene kadar ölmemem gerekiyorsa, o zaman ben hiç ölmem. Bu sözlerin ağzından nasıl kaçtığını anlamayan kadın. Torunun karşısında ağlamamak için kendine çeki düzen verdi.

-Ama torunum sen Medet ağa gibi yaşlanınca ben yanlışlıkla ölürsem sen o eşarbi benim üstüme atmayı unutma.

-Unutmam babaanne-diyerek bu kez Tırkiş babaannesini öleceğini kabul etti.

Postacı her ayın sonunda bir kez para getiriyordu. Bu durum Tırkiş on sekiz olana kadar devam etti. Selbi ece için her defasında para getirilince Giçgeldi bir kez daha vefat ediyordu. Siyak püsküllü ucuz eşarbin Selbi ece için dünyanın en pahalı eşyası olduğunu. Sadece bir ucuz eşarp değil, bir insanın ömrü ile alınmasını profesör babaannesinin tabutuna atarken anladı.

3.2.2. Ak Pınarın Şarkısı

Koyunlarına su vermek için giden Akgül sevdiği kuzusunu kaybetti. Dağın taşına benzeyen koyu gri rengi olan kıvrırcık tüylü ele alışmış olup, Akgül'e çok alışmıştı. Beş on koyun için yapılan ağıla akşamleyin hayvanları koyarken o kuzu Akgül'den ayrıldığı için bağırıştı (malap– malap)arkasından. Sabahtan koyunları meydana çıkarmak için onun geldiğine sevinmiş gibi kızı işte o kuzu karşılıyordu. Bu yüzden de toplam on beş dakika kaybeden Akgül onu sonsuza kadar kaybettiğini düşünerek ağladı. O taşların arasında koşarken de koltuğu kuzulu Cuma'nı görüp, sevincinden az kaldı ona sarılıyordu. Eğer kız utancı olmasaydı, öyle yapacaktı ama Akgül birden düşündü. "Kim bilir belki beni bekleyen başka biri vardır. Benim kaderim, beldi de köyümüzde değildir."

– Ömürlük kaybettim diye ödüm koptu– diyerek Cuma'nın karşısına çıkınca, Akgül kuzunu onun elinden almak istedi. Ama Cuma kendine taraf uzanan beyaz kolları boş bıraktı.

– Pınardan su içmek için gidiyordumda karşımda meliyordu. İki tarafı da kuru otlarla süslenen dağ patikasından yavaş yavaş yürüyen Cumakendisi ile konuşuyormuş gibi sözünü devam etti. –Hayvanlardan en çok sevdiğim kuzudur. Bir de böyle küçücük olunca.

Akgül'ün kalbindeki sözler tekrarlandı. Ama Akgül'ün değilde Cuma'nın sesi ile söylendi. Bu durum ise kızı şaşırttı. Cuma'nın yürüyüşü de daha iyi, kısa boyu daha uzun olarak görüldü. "İkimizin kalbi bir mi olacak? Bir de ak pınara doğru gidiyor. "

Cuma'nın sözlerine cevap vermese de göze görünmeyen gençlik hayalinde o yiğide bağlanan Akgül nasıl onun arkasından gittiğini anlayamadı. Pınarda işi olmasa da oraya gitmek istedi. "Belki de..."

Pınara gidene kadar, Cuma kuzuyu bırakmadı. O sağ eli ile kuzunu okşarken, ona bir şeyler söylüyordu. Arzu gölüne boğulup, az süre içerisinde iradesini elinden aldırın Akgül çok şey düşündü. Okşanan kuzunun kıvrırcık tülleri değilde onun saçları olarak hissetti. Cuma'nın dedikleri de kuzuya değil de...Yiğidin söyledikleri de kızın yürek sırrıydı. Cuma Akgül'e yürek sırrını açıyordu. Akgül de öyle yapmalıydı. "Benim yürek sırrını açacağım kişi bu mudur?"

Kuzunu bırakan Cuma pınarın suyunda elini yıkıyordu.

Gelip benden su içer.

Adamların susayanı– diyerek, dağ pınarının şarkısının iki satırını tekrarladı. Gerisini söylemedi. "Adamların," değil, "Aşıkların" olması gerekiyor diyerek, Akgül Cuma'nın yanlışını düzeltti. Ama dıştan değil içten düzeltti. "Benim yüren sırrını açmam gereken kişi Cuma mı olacak yoksa?Ben, ben bunu kabul ediyorum," demesi gereken sözleri ise Akgül içten de söyleyemedi. Vah kız utancı. O olmasaydı, Akgül hayalindeki kişi ile karşılaşırdu.

Bu kez Akgül Cuma ileoradan ayrılırken" Ak pınarın" şarkısını mırıldanarak ayrıldı.

"Gelip benden su içer

Aşıkların susayanı

Bana yüreğini açar

Kızların en nazlısı

Bende aşkın sırrı var

Ben dağın ak pınarıyım."

Buna "ak pınarın şarkısı," denir. Bu şarkıyı dağ köyünün küçüğü büyüğü herkes ezebere bilirdi. Bu şarkı dilden dile geçerek, kaç yıl yaşadığı belli olmayan şarkıydı. Bu yüzden de yerden yukarıda olan, kara taşın göbeğinden çıkıp, ilgibç sesi ile aşağıya inen pınarın sesini dinleyenlerin kulağında az önceki sözleri tekrarlanıyordu. Bu pınar, dağ köyünün en çok genç kızlarının gururuydu. Kızlar en çok o pınara gidiyorlardı. Bu pınarın başında sırlarını söylediler. Pınarın başında olanlar bir birinden bir şey saklamazlardı. Sadece Akgül onlar gibi değildi. Akgül kızların sırrını dinlesede kendi sırrını saklardı. O kız duygularının gerçek sırrını arkadaşlarına değilde sadece iki yerde söylenmesi gerektiğini düşünürdü. Onlardan biri Ak pınar idi, diğeri de eskiden tanışını kişiydi. Pınardan sonra Akgül'ün kalbini sadece o yiğit düşünmeliydi. Akgül'ün klabindekileri

sadece yiğit dinlemeliydi. Akgül bütün sırrını, sevgisini, kalbinde beslediklerini, sevincini, nazını, sadece o daha tanımadığı yiğit için saklıyordu.

Akgül hayatında sadece tek şeyin eksik olduğunu düşünüyordu, başka her şeyi vardı. Onun doğduğu köy de dünyanın en iyi köyüydü. Anne ve babası ise çok iyilerdi. Köydeki herkes ile çok iyi anlaşıyordu. Lafın kısası, dünyanın bütün iyiliği bu küçük dağ köyünde toplanmış gibiydi. On sekiz yaşına kadar bu kızın bütün arzuları oldu. Bu kız bütün isteklerine kavuştu. Ama Akgül'ün bir isteği olmadı. O kendisine anne babasından ve arkadaşlarından da yakın olacak birini arıyordu. Bu adam ise Akgül'ün aklındakilere göre en iyi insanlardan bile farklıydı. Anlayışlıydı, herkesin gönlünü almak isteyen biriydi, kız kalbindekileri bir bakışta anlayan biriydi. En önemlisi de Akgül annesine ve en yakın arkadaşına bile söyleyemediklerini ondan saklamamalıydı. Ona işte o sır saklanmayan yiğit ile karşılaşmak nasip olmamıştı.

Bahar ayları dağ köyünün çevresi çiçeklere büründüğü sıralarda Akgül hayalindeki yiğidin yanına gitti. O dağ köyünü bırakıp, konar göçer köye gelin olduğu andan itibaren o hayalindeki kişiyi bulduğuna inandı.

Ama Akgül'ün yıllarca aradığı kişi tam hayalindeki gibi olmadı. Yovşan uzun boylu, yakışıklı yiğit olmasına rağmen, konuşkan değildi. Bu durumu Akgül kabullendi. “Zamanın geçmesiyle yavaş yavaş yakınlaşır,” diye düşündü. Ama zaman geçse de Yovşan ile Akgül'ün arası iyi olmadı. Yovşan'ın eşi ile konuşmaya isteği yoktu. Onun bütün hareketleri Akgül'ün isteklerine karşıydı. Akgül ise alçak gönüllü, konuşkan kızdı. O kendisi gibi birini istiyordu.

O gün akşam Akgül çok düşündü. Hayalindekileri aklına getirerek, gönlünü açacak kişiyi bulamadığı hakkında düşünüp, güzel olması gereken hayatının başlamadan bittiğini düşündü. Aynı anda da olumsuz düşüncelerden uzak durmak istedi. Yovşan yine ona iyi olarak görünüyordu. Uzun boylu, yakışıklı konar göçer köyeyiğidi ile gelincikli meydana çıkmaya çıkmak istedi, dağ köyü gururu olan “Ak pınar'ın” başına eşi ile gitmek istedi.

Bu gerçekten de düşündüğü gibi oldu. Uzun zaman geçmeden Akgül Yovşan ile gelincikli meydana çıkmaya çıktı. Yaylaya gidilen en önemli zamanda, konar göçerköyün insanları yaylaya gidiyordu.

İleride, uzakta üstündeki kara gün ışığı düşüp, altın gibi parlayan dağ göründü. O parlayan dağın diğer tarafında dağ köyü vardı. O dağda da susayan aşıklara su veren “Ak pınar” vardı. Dağa, dağ köyüne, en çok da “Ak pınara” biraz yakınlaşınca yüreği coşan Akgül çocuk gibi sevindi.

Üstünden hafif rüzgar esen al elvan çiçekli düz meydan uzun zamandır evden çıkmayan Akgül'ü sevindirdi. Sevinince, koşuşturan siyah beyaz kuzuları gören gelinin yüreği coştı. Suskun Yovşan da eskisinden değişerek mutlu yığide dönüştü. Hepsinden daha etkili de çoban düdüğünün sesi oldu. Bunu Akgül uzun zamandır duymamıştı. Dilli düdük “Testili kızı” çalsada o ses Akgül'ün kulağına:

“Bana yüreğini açar

Kızların en nazlısı”

– diyerek, “Ak pınarın” şarkısı olarak duyuldu. O gün ta öğlene kadar Akgül'ün çarva köyüne gelip, başlanan yeni hayatında unutulmayacak gün oldu. Öğleden sonra ise...

Öğleden sonra ise Akgül'ün hayatında en kötü olay oldu. Her şey dağ köyündeki koyu gri tüylü kuzuya benzeyen kuzu ile başladı.

Akgül koyunun yanında daha yeni doğan, kurumamış güzel bir kuzunu okşarken, çobanların yanından kalkıp ona doğru gelen Yovşan'ın keyfi yerindeydi, gülümsüyordu, hafif adımlar atıyordu. Onun keyfinin yerinde olmasına Akgül sevindi. “Yavaş yavaş alışırız,” diye içini konuşturdu. Yovşan yaklaşınca da kuzucuğu eline alan gelin:

– Bunun güzelliğine bak, Yovşan– diyerek gülümsedi.

“Bir şey demeden kuzunu Akgül'ün elinden alan Yovşan bozağını kesin kumun üstüne attı. Cesedinden daha canı çıkmamış kuzu, yılan gibi titredi. Onun nazik tüyleri de buna dayanamadan kıvrıldı. Akgül şaşırıldı. Yovşan ise sanki bir şey yapmamış gibi eskisi gibi gülümsedi. Ama onun gülümsemesi artık Akgül için gülümseme değildi. Ak kulaklı koyun acı acı bağırarak, dünyaya gelip, dünyayı görmeden ölen kuzusunun çevresinde dolanıyordu. Daha bir kez bile anne sütü emmemiş kuzu ise boğından kanlar akmış yatıyordu.

Şaşkına dönen Akgül sanki kendi boğazı kesilmiş gibi boğazını elledi. Eline ıslak bir şey geldi. Kan diye düşündü. Ama o kan değilde kızın kısmeti gelinin önüne inen ter damlalarıydı.

Uzun gün kuzu kesip yorulunca, akşam yemeğini geç yiyip, yorgana geçen Yovşan ses çıkarmadı. Akgül onun sessiz kalmasını istemişti. Sebebi ise artık Yovşan'ın sesi Akgül için en yakın insanın sesi olarak duyulmayacaktı. Bu böyle de oldu.

...Geniş ve serin odanın içinde Akgül için nefes alacak hava yoktu, onu ter bastı, o boğulmaya başladı. Dik oturdu. Yine de gelin kendine gelememi. Sonunda o dışarı çıktı. Köy sessizdi. Her yerde köpek sesi vardı. Daha yeni göğe kalkan Ay çevreye aydınlık vererek, ilerideki dağı gösteriyordu. Akgül o tarafa büyük sevgi ile baktı. Dağ köyünü,

dağları hatırladı. Koltuğundaki kuzunu okşayarak, dağ patikasından giden Cuma aklına geldi. O Yovşan gibi uzun boylu, yakışıklı olmasada Akgül için dünyanın en iyi adamı olarak göründü. Birden de:

“ Gelip benden su içer
Aşıkların susayanı
Bana yüreğini açar
Kızların en nazlısı
Bende aşkın sırrı var
Ben dağın ak pınarıyım.”

Şarkı Akgül’ün kulağında yankılandı. Ama böylelikle uzaktaki dağ yakın olmadı. Kara dağ olduğuyerdeydi. Onun yaklaşmayacağını Akgül biliyordu. Bu yüzden onun kendisi kara dağa doğru, kara taşın gözünden çıkan sırlı ak pınara yavaş yavaş adım atmaya başladı.

3.2.3. Patma Kız Doğurmuş

Kırka yaklaşan Patma kocasız haline çocuk doğurdu. Gözü mavi olan kız çocuğunun babasız olduğu haberi aynı gün her yere yayıldı. Komuşu köydeki tanıdıkları ile görüşen Gocuk köyünün erkeklerinin başı yere bakıyordu. İki kişi bir yere gelince de, “Bu kadar rezillikten sonra bizim köyün kızlarını istemeye dışardan kimse gelmez”- diyerek kadınlar bir birini korkuttular. Bu semtlerde kocasız çocuk doğurmak, erkek eşeğin doğurması gibi olur. Gocuk köyünde gözü mavi kızıdan başka bir şey konuşulmadı. “Eski zamanlar gibi olsa da, eline orak alarak o kadının kafasını kesip içimi soğutsam!”- diyerek konuşanlar da oldu.

Kolhozun kavun bekçisi olan Medet ağa eşeğini binerek pazara gidene kadar bu konu konuşuldu. Aslında o Patma ile akraba bile değildi. Yaşlı adam Patma’nı yılda bir iki kez görüyordu. Yaşlı adam Patma’ların evine yakın yaşıyordu. Ama kocasız kadının çocuk doğurması köyün erkeklerine olduğu gibi yaşlı adam için de ağır geldi. Bu gün sabah pazara gitmeden önce karısı ile Patma hakkında çay içerken konuşmuştu. Medet ağa karısına çok fazla saygılıydı, her konuda onu kendinden üstün görüyordu. Çünkü Maysa ece okulda temizlikçi olarak çalıştığı için, en çok okuyan ve medeniyetli olan öğretmenlerle aynı ortamdaydı. Bu yüzden Maysa ecenin “Mavi gözlü kızın suçu yok, esas suçlu olan kim olduğu belli olmayan babası”-sözleri yaşlının kalbine oturdu. Elbette bu neticeye Medet ağanın kendisi de gelebilirdi. Ama bu sözler Maysa ecenin ağzından çıktığı için, daha da etkiliydi.

Asfalt yolun kenarından giden yaşlı adam konuşulanları duyarak gülümsedi. Kocasını pazara göndermek için dışarı çıkınca ‘‘Patma’nın kızının gözleri mavi diyorlar ama suçlu sen olma’’ diye şakalaştı.

Medet ağanın gözleri mavi idi. Ama suçlu değildi. Maysa ece de kocasının suçlu olmadığını bildiği için şakalaşıyordu.

Medet ağa pazardan alınması gerekenleri alınca, geri dönmek istedi ama fikrini değiştirdi. Eski adı ‘‘Yolbarslı’’ olan restoranın (Medet ağa onun yeni adını bilmiyordu bile) önündeki çayhananı hatırladı.

Yaşlı adam yanında kaşeli verilen çaydanlıktaki çayın lezzetini alamadan içti. Çayı getirdikleri an on yıl evvel Gocuk köyünden Gonur köyüne taşına Bay ağa çayhanaya geldi. Bay ağa çok konuşan, fırsat buldukça herkesi ezmeyi seven, nas atan biriydi. Medet ağanın na ve sigara kullanmadığını bildiği halde, selamlaştıktan sonra:

-Yeni yapılan nas vardır köydeş.

-Ben nas kullanmıyorum ki-diye cevap veren Medet ağa ona bir kase çay uzattı.

-Kasesini istemsizce alan Bay çay içmek istemediğini bildirdi.

-Nas kullanmadığını biliyorum ama söz başı olsun demiştim diyerek esas konuya geçti.

-Gocuktan tam zamanında taşınmışız. Köyünüz herkese rezil olmuş, Medet.

Medet ağa başı başlanılan konuşmanın ne ile biteceğini tahmin ettiği için ona göre cevap hazırladı. Ama yapamadı. ‘‘Şaşırtıcı daha iki gün olmayan olayın bütün Marı’ya yayılmasına bak’’ diyerek şaşırdı.

-Patma da salak bir kadınmış diyerek Bay ağa devam ettirdi. –Kocadan ayrılarak bu kadar yıl tek yaşa sonra da kendini böyle rezil et. Kendini demiyorum ama bütün köyü de...Bizim de aslımız o köyden olduğu için bize de ucu değişiyor ya.

Medet ağa sessiz kalamadı.

-Sana da bir ucu değişorsa bay, o zaman böyle konuşmalar da yapmayacaksın. Dedikodu kadınların işidir.

Konuşmayı başka yere yönlendirmek istediği için söylediği sözler tam tersi olarak geri döndü.

-Bu durumu, Medet sadece kadınlar değil, bugün Hangeçen’in büyük pazarından konuşma bununla başlar. Erkeklerle de bundan başka bir şey konuşmuyorsa ne yapalım? Hey kocasız da çocuk doğurulur mu? Kız çocuğuymuş, gözleri de mavi.

Medet ağa konuşulanları duymuyormuş gibi yakın aralıkta öne arkaya hareket eden lokomotif bakıyordu.

-Uzun süredir ıslık çalarak çay içmeme izin vermedi.

Yaşlının bu sözleri lokomotifte değil de, Bay ağaya yönlendirilmişti. Bay ağa bunu anlamadı ya da anlasa da anlamadan geldi. Bu yüzden Medet ağa çayhanaya ödemesini yaparak çıkmak zorunda kaldı.

Gocuk köyünün yaşlıları pazara gitmeyi ve pazardaki ses gürültüyü severdiler. Ama bu kez Medet ağa keyif alamadı. Hepsi Bay ağa ile görüşmekle başladı. Bu yüzden yol boyunca Patma hakkında onun gözü mavi kızı hakkında ve onu dışarı çıkacak yüz bırakmayan adam hakkında düşündü. ‘‘Diyelim ki Patma yanılmış. Onun yaptığı çok kötü... Belki Patma bunu iyi niyetinden yapmıştır. Belki de onun güvendiği adam yalancıdır. Verdiği sözde durmamış olabilir. En kötü durumlar insanın güvendiği yerden çıkar. İnsanoğlu yanlış yapabilir. Neden insanlar bu yanlış anlamadan onun dedikodusunu ederler. Neden ona destek olma yerine...’’

Eşekli arkasından gelen siyah telpekli yaşlı adam Medet ağanı düşüncelerinden aldı. Medet ağa yaşlı adama tanıyamadı. Eşekli pazara geldiğine göre şehre yakın köylerin birinden olduğu belliydi.

Tek başına canı sıkıldığı için Medet ağanın arkasından gelen yaşlı adam selamlaştıktan sonra konuşmaya devam etti.

-Pazardan mı geliyorsun?

-He, pazardan geliyorum.

-Ben de pazardan geliyorum.

‘‘Pazar gittiğini herkese söylüyor musun?’’ diyerek içini konuştu.

-Evet bugün hava da sıcak.

-Tabi yaz geldiği için artık hava da sıcak olacaktır.

-Ay çok sıcak oluyor yine de.

Medet ağa konuşmaya başlamazsa kaçacak yerinin olmadığına göz yetirdi.

-Sen hangi köydensin?

-Ben Gocuk köyündenim-diyerek cevap veren Medet ağa başka bir şey düşünmemişti.

Soru soran adamın gözleri açıldı ve eşeğini Medet ağa tarafa çekti.

-Gocuk köyünden isen sana bir şey sorabilir miyim? Daha geçen günlerde bir olumsuz konuşmalar oldu, ona söyleyebilir misin?

-Ne olmuş?

-Gocuk'ta bir kadın kocasız çocuk doğurmuş dediler.

-Ay, onu kocasız çocuk doğuran kadınlar uydurmuştur. O kadın benim komşumdur, kızı oldu...

-Gözleri de maviymiş.

-Çocuğun gözlerinin ne renkte olduğunu bilmediğim için yalan söyleyemem. Ama başka bir şey söyleyebilirim. Doğru çocuk oldu. Babasız değildir konuşulduğu gibi.

Yaşlı adam söylenenlere inanmadığı için Medet ağaya dik dik baktı.

-Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.

Medet ağa yaşlı adamdan geri kalmak istemedi. Aslında birine incitici söz söylemekten hoşlanmayan Medet ağa bu kez konuştu.

-İkimiz gibiler duman olmayan yerden bile üfleyle üfleyle o ateşi yakar, dumanı da çıkarır.

Adamın istediği gibi olmadı. Bu yüzden de uzaktan gelen büyük arabayı bahane ederek yolun diğer tarafına eşeğini çekti.

Kendi cevabından memnun kalan Medet ağa ise yine fikirlere daldı. O düşünerek bazı insanlara şaşırırdı. Eğer de Patma on bin kilo pamuk toplayarak gazeteye çıksaydı, bu haber hızlı yayılmazdı. Kötü haber ne kadar da hızlı yayılır oldu. Neden insanlar bir birinin ayıbını örtmezler. Bu nasıl bir dünya!

Büyük yolda Gocuk köyüne taraf gidilen yerde duran adamı görünce ‘‘Bu da mavi gözlü çocuğu soracak’’ diye fısıldadı.

-Selamünaleyküm! Şu yol Gocuk köyüne mi gidiyor?-diyerek yolda bekleyen adam Medet ağaya sordu. Gerekli cevabı aldıktan sonra,yine bir şey soracaktım-dedi.

Medet ağa ‘‘Ben senin ne soracağını biliyorum, oğul’’siyerek fısıldadı ve yoluna devam etti. Baya ara açılınca:

-Gocuk’a kadar kaç kilometredir –denen soru arkadan geldi.

Medet ağa arkasına dönerek:

-Yarım saatte rahat gidersen-diye bağırdı, sevindi. Sonra da ‘‘ Çok şükür, ben yanlış düşünmüşüm’’

Medet ağa farklı sorularla gelen insanlara sinirleniyordu ama Patma hakkında da düşünmeyi devam ediyordu. Sadece Medet ağa değil, köyden herkes bunu düşünüyordu. Bine yakın aile yaşayan Gocuk köyünün şerefi ayaklar altındaydı. Bazı Gocuklular bundan daha kötü bir şeyin olamayacağını söylediler.

Ama onların tahmini yanlıştı. Onları yine bir rezillik bekliyordu.

Medet ağa eve girer girmez Maysa ece ona:

-Yeni konuşmaları duydun mu? –dedi.

-Hangi konuşmaları?-diyerek yine gözü mavi kız çocuğunun konusu açılacağını tahmin bile etmeyen Medet ağa oturdu ve haberi bekliyordu.

-Batır köyün bütün erkeklerini toplayarak konuşma yapacaktı.

-Batır kim oluyormuş?

-Gözü mavi çocuğun babasının kim olduğunu bilmek istiyormuş. ‘‘Kendisi itiraf etmeden öğrenirse, öldürecekmiş’’

Patma'nın abisi Batır'ı köyde saymayanlar da vardı, ondan çekinenler de. Kendi dediklerine göre ilk kolhozları kurmakta onun büyük emeği varmış. İkinci dünya savaşında söz açılınca ise, Hitler'i az kaldı ele geçirecekmiş.

Batır'ın abartılı konuşmalarına köyde inanan da vardı, inanmayan da. Aslında Batır köydeşlerine göre farklıydı. Onun elinden gelmeyen bir şey yoktu. Ayakkabı ve mesisi dikebiliyordu. Dutar yapabiliyordu ve çalabiliyordu. Dikiş makinelerini tamir edebiliyordu. Avcılığı hakkında hiç konuşulamazdı. Övünmeyi seven Batır votka içtikten sonra, şişenin üstüne yumurta koyarak onu tüfekle vurabiliyordu. Batır yakışıklı, uzun boylu ve bıyıklıydı.

Eşinin haberini duyduktan sonra biraz düşünen yaşlı:

-Öldüreceği yalandır da-diyerek sakındı.

Maysa ece yine konuşmaya devam etti.

-Batır birini öldüremez de. Herkes bunu konuşur. Batır'ın savaşa katıldığına da inanmıyorum. Savaşa diyerek Çarcev'den geri dönenler de bugün kendilerine kahraman diyorlar. İşte Remezan ağa savaş yollarını düzenlediği için iki madalyon almış.

Medet ağa yalan konuşmayı ve iftira atmayı sevmediği için eşine karşı çıkmak zorunda kaldı.

-İnsanın yaptıklarını saymamak yanlış olur, Maysa. Madalyonunun olup olmadığını bilmiyorum ama Batır'ın savaşa katıldığı doğru.

Söylediklerine karşı çıkılınca sevmeyen Maysa ece dudaklarını bir yere toplayarak, yüzünü yana çevirdi.

-Kendi kıymetini bilen insan yastıkta oturur tabii.

-Öyle değil. Doğruya doğru şimdi. Batır'a ok gelmiş.

Kocasının delillerle konuşması Maysa'nı sinirlendirdi.

-Artık bundan başka konuşacak bir şeyimiz kalmadı mı?-diyerek arkasında yine çocuk hakkında konuşmaya başladı. -İnsan öldürülür, sonuçta yine bu köy konuşulacak.

-İşte bunu doğru söylüyorsun-diyerek Medet ağa sadece eşinin dediklerine katılmak için değil, söyledikleri tam yerinde olduğu için ona doğru biraz ilerledi. Bu yüzden:

-Patma yine herkese rezil olacak. Ona biz yardım edemez miyiz?

Bununla da sabaha kadar Patma hakkındaki konuşma bitmedi. Ama uyuyana kadar ‘‘Ona yardım edemez miyiz?’’ denilen sözler Medet ağanın aklından çıkmadı. ‘‘Kadın kadını çok iyi anlar. Patma böyle yanlış yapan ilk kişi değildi dünyada. Gerçekte de bu kadına nasıl yardım edilir?’’

Yastığa başını koyan koca anında uykuya gitti. Uyumuş olsa bile rahat olamadı. Hemen rüya gördü. Gündüz düşündüklerini gece rüyasında gördü. Rüyasında Patma’nın abisi Batır köyün erkeklerini toplamıştı. Ordu komutanı gibi öne arkaya yürüyordu.

-Gözü mavi çocuğun babası kim?-diyerek Batır bağırarak soru soruyordu.

Hiç kimseden cevap gelmeyince soru yine tekrarlanıyor.

-Kimin gözü mavi ise on adım öne çıksın-diye Batır bağırıyor.

Medet ağa duruyordu. Gözünün rengini Batır’dan saklamak için yere bakıyordu. Göz altından bakınca Yusup ağanın, Baynazar’ın, Hommat tavukçunun, Gurban ustanın on adım öne çıktığını görüyor. Medet ağa kurtulduğunu düşünerek sevinince Batır onun çenesini kaldırıyor.

-Sen ne gözünün mavi olduğunu bilmiyor musun?

Yaşlı adam sesini çıkarmadan öne çıkmak zorunda kalıyor. Beş kişinin karşısına geçen Batır:

-Geri kalanlar evinize gidebilirsiniz!-diye bağırıyor ve kalan kişilere soru sormaya başlıyor.

Hiç biri ‘‘Ben suçluyum’’ demiyor. Sıra Medet ağaya gelince:

-Ben senden şüphelenmiştim yaşlı köpek-diyor. İtiraf et.

Medet ağa susuyor. Batır iki iç adım geri çekilerek tüfeği onun alınına getiriyor.

O an oraya koşarak gelen Patma abisinin önünde diz çöküyor.

-Yapma, Batır, yapma. Çocuğu babasız bırakma.

Medet ağa o an çocuğun gözlerine bakmak istiyor. Ama sadece sesini duyabiliyor. O an çocuğun babasız büyüyerek zorluklar çekeceğini düşünüyor.

-Beni bu kadar rezil ettiğin az mı?-diyerek Batır kız kardeşine bağırıyor. Birden de köyde tüfek sesi yankılanıyor.

Medet ağa okun ona mı yoksa Patma’ya mı geldiğini bilemedi.

Olay buraya gelince Medet ağa uyandı. Yerinden kalktı ve terini sildi. Yan tarafa bakınca karısı horluyordu. Medet ağa nedense bu rüyasını karısına anlatmadı. Anlatmadı ama Patma konusu da aklından çıkmadı. Başına kötü bir şey gelince insan insana yardım etmeyecekse, insanlık nerede o zaman. Tam tersi Patma kadar onuru olmayanlar da şimdi

onun hakkında konuşur oldular. Sinirli Batır da ona bir şey yapmadan bırakır mı? Son gece gördüğüm rüya da boşuna değildir.

Patma'ya yardım etmek konusunda Maysa ecenin fikrini almak istedi.

-Dün sen bana ona nasıl yardım ederiz dedin de o nasıl olacak?-diyerek yaşlı adam karısının geçen akşamki konuşmasını hatırlattı. –Nasıl yardım edeceksin ona?

-Kime yardım etmeliyim-diyerek Maysa ece Patma hakkında konuştuklarını unuttuğu için gözlerini yuvarladı.

-Patma'ya diyorum.

-Sen hala o konuda mısın? Ben Patma aklıma da gelmiyor.-diyerek konuştuktan sonra düşüncelerini topladı.-Patma'nın işi bitti, artık ona insanoğlu yardım edemez.

-Beterinden beteri vardır. Dün senin dediğin gibi, eli tüfekli Batır damadını ararsa ya da...

-Ne ya da?

-Ya da Batır Patma'nın kendisini...

-Öldürür mü demek istiyordun?

-Ay Batır'dan herşey çıkar.

-Sinirlenince insan ne yaptığını bilemiyor. Batır'dan ise iyilikten başka her şey beklenir. Onun elinden her şey gelir.

'Onun elinden her şey gelir'. Bu sözler Medet ağanı rahatsız etti. O andan itibaren yaşlı adam Patma'nı kurtarmanın yollarını aramaya başladı.

Medet ağa çadırdan çıkıp, yoldan geçerken duran arabaya doğru giderken bile Patma hakkında düşünüyordu. 'Onun düştüğü duruma Maysa da üzülüyor. Bırak herkes beni konuşsun. Bir insanı ömürlük rezillikten kurtarırız. Patma buna nasıl bakar?' – diyerek yaşlı birkaç adım attıktan sonra kendine cevap verdi. –Patma hayır demez. Anlar. Anlamıyorsa da anlatmamız lazım.

Otuz beş yaş civarlarında bir adam yol kenarında arabasının tekerleğini değiştiriyordu. Onun yanında iyi giyinen ütülen giysilerse ellerini cebine koyan dış görünüşüne göre aşırı özgüvenli sekiz on yaşlarında bir oğlan çocuğu vardı.

Medet ağanın geldiğini görseler bile ona selam vermediler. Yaşı küçük olanların kendisine selam vermediğine şaşırın Medet ağa yol kenarındaki otları almaya devam etti.

İşini bitirince yaşlı adamın yüzüne bile bakmadan:

-Koca, bu köyde bir kadın kocasız doğum yapmış dediler, bu doğru mu?-dedi.

Medet ağa sinirlendi. Bu tanımadığı kişinin ağzının payını vermek istedi. Birden ‘‘Geçip giden insanla ne işim olur’’ diye düşündü.

Yiğit eski soruyu tekrarladı. Bu kez daha sevinçli bir sesle.

Medet ağa ona taraf baktı da:

-Ba-ba-ba!-diyerek iki elini hareketlendirdi. Bu onun soruya cevap vermemek için uydurduğu bir şeydi.

Yiğit ilk Medet ağaya şaşırarak baktı. Sonra da yanındaki çocuğa gülerek:

-Bu adam dilsizmiş.-dedi. Yine bir kez yaşlı adama baktı. -Dilsiz olduğu zaten belliymiş. Dikkat etmemişim.

Medet ağa gülmemek için kendini çok zor tutabildi. Giderken de ‘‘İyi bir insan tanıyormuşsun!’’ -dedi.

Aradan on, on beş gün geçti. Artık insanlar Patma'nın da onun gözleri mavi çocuğunun da dedikodusunu yapmaktan bırakmıştı. Yeni dedikodu ise mavi gözlü çocuğun babasını bulmak, bunu da Batır'ın kendisi bulacağını söylemesiydi. Bunu herkes konuşuyordu, her gün daha kötü yorumlar yapıldı, sözler şişirildi ve abartıldı. Yalancılar, iftiracılar kendilerine göre farklı dedikodular yaydılar. ‘‘Batır'ın üstlerde bir yerde çalışan arkadaşı ‘‘Sen suçluyu bulup köyün ortasında tüfekte vur, sonra ben gereken yardımı yaparım’’ demiş’’-diyerek, biri abartırsa diğer yalancı olan ‘‘Aslında o iş için birileri gelerek suçluyu vuracaklarmış’’ diyerek konuştular. Bu yalan dedikoduların hepsi de yine Patma'ya geliyordu.

Bu kadar süre içerisinde Medet ağa Patma ve çocuğunu bu rezillikten kurtarmanın yollarını aradı. Patma'nın kızı hakkındaki konuşmaları ve bunları konuşanlardan da nefret ediyordu. İnsanları susturmak için bir yol aradı.

Batır'ın avcı olmasına rağmen şimdiye kadar bununla uğraştığını gören yoktu. Çünkü onun avlanabileceği tilki ve kurt köye yakın yerlerde artık kalmamıştı. Bu yüzden de Medet ağa Batır'ı kolhozun kavun tarlasının kenarında görünce şaşırıldı. Onun neden burada olduğunu tahmin etmeye çalıştı.

‘‘Patma'nın kızı olmuş’’ haberi köye yayıldığından beri Medet ağa Batır'ı görmemişti. Dünyaya gelen çocuk haberlerinden ve dedikodulardan sonra Batır'ın ne düşüncede olduğunu öğrenmek istedi. Eğer Batır çadıra doğru gelmese de bir bahane ile yaşlı adam onu yanına çağıracaktı.

Ama Medet ağanın çağırmasına gerek kalmadan büyük adımlarla Batır'ın kendisi çadıra doğru geldi. Selamlaşarak nedense Medet ağa demeden Medet diyerek yüzlendi.

İki kişi selamlaşınca adetlere göre ilk olarak yaşı büyük olan küçük olana hal ahval sorması gerekiyor. Ama Medet ağa avcıya durumunu sormadı. Çünkü, Patma hakkındaki dedikodulardan sonra bunu sormak dalga geçermiş gibi olacaktı. Bu yüzden koca "Aleykümselam" dedikten sonra hemen:

-Mergen, avın kanlı olsun!-dedi.

Batır gülümsediği, sinirlendiği belli olmayan şekle büründü.

-Av nereye, Medet. Çocuklar Popuş gum'un oralarda her gün büyük yılan görüyoruz deyince bir bakayım diye çıktım. Yoksa dışarı bile çıkmıyordum.

"Dışarı bile çıkmıyorum" sözlerini Medet ağa anlamıştı. Elbette daha sen evden çıkamazsın.

-Bulabildin mi?

-Bulmak mı? Ne yılan ne de akrep bir şey bulamadım. Sabahtan beri bu çevrelerden dönüyorum.

Soru cevap bitti. Batır'ın susması yaşlı adama çok kötü etki etti. O kendisini tepeden gelecek yumruğu bekliyormuş gibi hissetti. Medet ağanın düşüncesine göre Batır şerefi yerlerde olan, namusu karalanmış adamdı. Böyle insana da herkes yardım etmeliydi. Ona destek olmalıydı. Ama durum tersineydi. Köydekiler ve onun çevresinde yaşayanların onun düştüğü duruma gülüyorlardı. Medet ağa da böyle insanlarla yaşadığı için kendini kötü hissediyordu. Medet ağa onun düştüğü duruma gülmüyor olsa da Batır bunu öyle hissediyor olabilir. Bunlar Medet ağanın tahminleriydi. Fazla zaman geçmeden Batır bu tahminlerin doğru olduğunu onayladı. O hiçbir şey saklamak istemedi.

-Medet, hal ahvalimi bile sormadın.

Beklenmeyen soruya yaşlı adam ne cevap vereceğini bilemedi.

-Ay Batır, şey...

-Anlıyorum diye cevap veren Batır, elindeki tüfeğini yere attı. Sorulacak bir halim yok. Sen bu yüzden susuyorsun. Doğru ediyorsun. O kemerinden tutup tüfeğini aldı da yürümeye başladı. Şu tüfek iki kişinin canını alabilir diye düşünüyorum. Millet ne konuştuğunu biliyorum, Medet. Bu iş başka birinin başına gelseydi belki ben de susmazdım. İnsanoğlu böyle işte...

Batır gidince Medet ağa çok düşündü. "İki kişi dediği kim oluyor? Elbette onun biri Patma. Diğeri ...Ya da namus altında kladığı için ikinci kendisi mi oluyor. Kim olsa da yine herkesin ağzında olacaktır"

Uzun süre geçince de Batır'ın içten söyledikleri Medet ağanın kulağında yankılandı. ‘İnsanoğlu böyle yaratılmış! Çok doğru sözler. Biz böyleyiz. Ağlanılacak duruma güleriz. İşte bizim en büyük yanlışımız burada. Bu bir hastalıktır. Üstesinde hiç kimse ilacını bulmaya çalışmaz. İnsanlara bunun hastalık olduğunu kimse söylemez.’

Çadırdan uzaklaşan Batır'a bakarak Medet ağa onun düştüğü duruma acıdı. Yüzü yere bakan avcının eski halinden eser kalmamıştı. Bedeni sıkılmış vaziyetteydi. Onun sinirli olduğu doğrudu. Her şeyi göze almış, yoksa böyle açık konuşmazdı. Bir gün tüfeğini kullanacaktır. Bunu engellemek için ne yapabilirim.

Aradan bir hafta geçmesine rağmen Medet ağa Patma'nı ikinci kez görmedi. Patma insanlara gözükmemek için fazla dışarı çıkmıyordu. Medet ağa mektup attığı gün de Patma eczaneden çıkıyordu. Mektubu atınca eşeği ile ileri gittiye de, mektubun sahibine kavuştuğunu gördü. Patma hemen yerde duran mektubu almıştı.

Mektup yazmak Medet ağanın çok fazla düşünerek aldığı kararı. Mektup biraz kaba ve harf yanlışı ile yazılsa da, yardım etmek için sade sözlerle yazılmıştı. İki parça kağıdın üzerinde çok fazla şey anlatılmıştı.

Batır'ın evinin olduğu sokaktan günde birkaç kez geçse de Patma'nı göremiyordu. En sonunda Patma'nın yanına gitmeli diye karar aldı.

Medet ağa bu adım için çok fazla hazırlandı. Kapıdan girmesiyle geri çıkana kadar söylenecek sözleri düşündü. Batır'a da ne söyleneceğini hazırlamıştı. Onun tahminlerine göre Patma yaşlı adamın teklifini kabul etmeliydi. Çünkü kabul etmeseydi yaşlı adamla görüşüp gereken cevabı verirdi. Patma görüşmek de istemedi, cevao da vermedi. Demek Patma yaşlı adamın teklifine karşı değildi. ‘Zaten yardım dışında başka bir şey istemediğimi Patma anlıyordur.’

Medet ağa doğru tahmin etmişti. Koca Batır'ın evinin kapısının önüne gidince dışarı çıkan Patma selam verdi ve gülümsedi. Fazla durmadan içeri girdi.

Patma'nın bu hareketi kocayı cesaretlendirdi. Kendisinin doğru tahmin ettiğine sevindi. ‘Benim mektubuma karşı olsaydı ne selam verirdi, ne de gülümserdi. Buradan defol yaşlı köpek diyebilirdi. Demedi. Diyemez de. Artık biraz dayan Medet. Senin de insanlara iyiliğin dokunsun.’

Birinci ve esas olan meseleyi hallettiğini düşünen Medet ağa ikinci Batır hakkında düşündü. ‘Kendisi çok sinirli biridir. Onun dediği ikinci kişi ben mi olacağım yoksa? Belki ölümüm için kendi ayaklarımla geldim. Tüfek aklına gelince Medet ağa durdu.

Birden gülümseyerek selam veren Patma aklına geldi. Patma bir şey demezse Batır da anlayış gösterir.

Medet ağa içeri girince Batır eski Batır değildi. Keyfi yerinde, iki elini uzatarak selam verdi.

Medet ağa Batır hakkında düşündükleri de doğrudu. O sevinerek yükü hafiflemiş gibi oldu. Ama sofrayı görünce şaşırıldı. Onun bugün geleceğini ne Patma, ne de Batır biliyordu.

Dışardan bir araba sesi geldi. Sofranın Medet ağa için açılmadığı belli oldu. Medet güzel giyinmiş bir adam Batır'ın evine doğru geldiğini aynadan gördü. Adam kapıya yetmeden Patma evden hızla dışarı çıktı, onunla selamlaştı ve bir şeyler anlattı. Adam yere baktı ve gülümsedi. Patma'nın hareketleri yakın akaraba veya tanıdık yanında edilen hareketler olmadığı için Medet ağa durumu anladı. Bu yüzden Medet ağa gitmek istedi. "Bugün biz çok kıymetli misafiri ağırlıyoruz"-diyerek yaşlı adamın gitmesine izin vermedi.

-Tamam. Batır. Ben yaz için ayakkabın varsa karım için alacaktım-diyerek Medet ağa yalan söyledi.

Misafirin içeri girmesi Batır'ın dikkatini misafire yönlendirmesine sebep oldu. Misafirle selamlaşan yaşlı onun gözünün rengine bakmadan dışarı çıkmıştı. Dışarda yine Patma ile karşılaşan Medet ağa Patma'nın gülümsediğini farketti.

-Sağ ol, geyiğim.

-Sağ olun, Medet ağa-diyerek cevap veren Patma'nın sesinde sevinç vardı.

Medet ağa sokağa çıkınca Batır'ın evinin karşısında eski Volga'yı gördü. Onun bildiği kadarıyla bun araba çevreden birinin değildi. Yaşlı adam giderken bile birkaç kez arabaya bakarak gitti.

3.2.4. Hacı Ağa

Başkanın konuşması da çok sertti. Zaten ne olacaktı ki, devlete pamuk toplama planını iki kata çıkararak kolhoz başkanı konuşmasını da kim konuşsun! İlçe değil, bu kadar ileride olan bölgede bile yoktu. Bu yüzden de başkan sözünü bitirdiği an salondaki insanlar öyle bir alkışladılar ki, salonda yankılandı durdu. Bu durum için heyecanlanan başkan bu toplantı için özellikle giydiği pantolonunun cebinden çıkardığı el mendili ile terini sildi ve yerine geçti.

Toplantı sunucusu ceketinin etğini çekiştirerek yerinden kalktı. "Çıkıp konuşmak isteyen var mı?"- diyerek topluma karşı gülümseyerek konuştu. Böyle durumlarda, işini

anlatmak, övülmesi gereken durumlarda konuşmak isteyen çok olurdu. Bir sürü kişi konuştu. Hepsi de aynı konuda, aynı tonda, daha fazla konuşarak, başkanı ekipbaşları övdüler. Köy klübünün müdürü ise şarkı söyleyerek pamuk tarlacılarının gücüne güç, cesaretine cesaret kattığını güçlü sesi ile belirtince, başkana yazdığı şiirini de okudu.

Toplantı sunucusu ceketinin eteğini çekiştirerek, yerinden kalktı, eski ses tonu ile:

– Yine çıkıp konuşmak isteyen var mı?– dedi.

– Bitti artık.

– Yok.

– Yoksa o zaman cesur pamuk tarlacılarımız için yaptığımız toplantıyı...

– Dur daha!– diyerek bağırarak kişi sunucunun toplantıyı kapatmasına izin vermedi.

– Ben de konuşayım.

Salonda pturanlar en arka sıradan kalkıp gelen kişinin kim olduğunu görmek için arkaya baktılar. Söz isteyen yaşı altmışa yeten atyüzlü, kısa ve zayıf, gri ceketinin altından beyaz gömleği çıkıp duran adamdı. O hızlı gelmezse, söz söylemekten kesilecekmiş gibi, büyük adımlarla tirübüne doğru geldi. Protokol tirübünde oturan kişilerin bazıları bu adamın konuşmasını istemedikleri yüzünden belliydi. Sunucu “ne yapalım?” anlamında başkanın yüzüne baktı. Onun bakışlarından anlayan ama ne cevap vereceğini bilmeyen başkan elinin beş parmağıyla masayı tıkırdattı.

Öne çıkan adam tirübüne doğru elini uzattı da:

– Şunun diğer tarafına geçmeden, yanında durarak konuşsam da olur mu?– dedi.

– Tamam da...– diye cevap veren sunucu onun konuşmasını istemediğini belli etti.

–Tamamama birinciden konuşacak beş dakikanız vardır Hacı ağa...

– Bana üç dakika da yeterlidir– diyerek, bu teklifle hemen uzlaştı. “İkinciden” ne diyeceltin?

– ”İkinciden”...Mikrofonun önünde konuşmazsan sesin beş adımdan fazlaya gitmez.

– Ben duyulacak bir şekilde konuşurum.

– Hadi o zaman konuş.

– Konuşursam, kolhozcu erkekler ve kolhozcu kadınlar!– diyerek minberin bir ucuna elini koyan Hacı ağa en son sıradakilere bile duyurmak isteyerek, bağırarak söze başladı. – Bizim hepimiz çok iyi çalıştık. Pamuğu da yüz doksan üçyaptık. Övünmeye de hakkımız var, başımızı yukarı tutup konuşmaya da hakkımız var. Ama kolhozcu erkekler ve kolhozcu kadınlar, “Ayıbını saklayan akıllanmaz,” demişler. Bunu bizim ata

babalarımız söylemişler. Eğer biz bütün gücümüzü toplayarak çalışsak, plana göre bir yüz doksan dört de present de yapabilirdik...

Hacı ağanın sözlerinin nereye geleceğini anlayan başkan başını salladı da sol elini alınca diredi. O gözlerini süzerek bir ay önce olan olayı hatırladı.

Pamuk tarlacılarına kolay gelsin demeye gelip, yorgun hâliyle başkan çok zor yere kendini atıp önüne daha yeni çayı almıştı ama Hacı ağa geldi. O çapanının eteğine koyup getiren iki kilo kadar pamuk harmanın üstüne attı da yorgun başkana kolay gelsin demenin yerine söylenmeye başladı.

– Yolda yürürken yere bakman gerekiyor, başkan varken bu işler bana mı kalacak?

– Ne, ben göğe bakarak mı geziyorum, Hacı ağa?

– Göğe bakmıyorsan, yolun kenarından duran pamukları görürdün. Ta orada, yolun kenarından bir etek pamuk getirdim. Kolhozunda kaç tane yol var! Sen bunu biliyor musun?

Başkan bunu biliyordu. O bir taraftan Hacı ağa'nın haklı olduğunu biliyordu. Ama devlete her gün otuz tonu aşkın pamuk veren başkana yola düşen pamuk için azarlaması fazlalıktı. Başkan zaten yoruluyordu. Bu yüzden de:

– Hatırlattığın için teşekkür ederim. Bu sorunu düzeltirim! –desede başkan içinden başka bir şey dedi. O pamuk için gece rahat uyuyamadığı için değirinin bilinmemesine sinirlendi.

Başkan şimdi bu olayı hatırladı. Hacı ağa'ya da konuşmasını bir etek, yolda kalan ziyan olan pamuktan başlayıp, bununla da bitirdi. Az olsada Hacı ağa içten konuştu. Hatta onun alını da kırıştı. Ama onun yürekten ettiği konuşma beklediği sonucu vermedi. Ona ne alkışladılar, ne de “Doğru söylüyorsun,” dediler. Toplantıdaki sunucu ise sanki Hacı ağa konuşmamış gibi:

– Yoldaşlar, konuşulacakların hepsi konuşulmuş galiba?– diyerek, toplantıyı kapattı.

Hacı ağa yerine geçerken de kendine bakan gözlerde “Şunu çok iyi yaptın!” diye destek görmedi. Tam tersi yerine geçip oturduğu an komşusu:

– Ay, Hacı, sen hâlâ küçük şeylere takılmaya devam ediyorsun!– dedi. –Böyle şeyler için milletin önüne çıkılır mı hiç!

Sunucu “Hacı ağa doğru söylüyor” demedi, kalabalık alkışlamadı, komşusu da: “Sen hâlâ küçük şeylere takılmaya devam ediyorsun!” dedi. Bu yüzden de Hacı ağa kendinde suç arayarak düşündü. Netice çıkmadı. Desteklemeyenler, alkışlamayanlar yanlış yaptılar ve Hacı ağanın kendisi yine haklı çıktı. “Ne derlerse desinler. Kalplerinde

oturmuştur. Başkanda ekipbaşı de “Doğru,” demişlerdir. Hepsi bu. Gerçekler dilden söyleneceğine, kalpten onaylanırsa iyidir”

Gerçektende Hacı ağa'nın bazı hareketlerini köylüleri, pimpiriklik olarak düşünüyorlardı. Kendine göre mühim ve dikkate alınması gereken bir durum diye düşündüğü için bu meseleyi ortaya attığı için sıradan kolhozcuların desteklemediğini hesaba almıyordu ama yolbaşçılar da desteklemedi. Sen hâlâ küçük şeylere takılmaya devam ediyorsun!– dediler. İşte bu sözler Hacı ağanın hoşuna gitmedi. Bu yüzden de o duruma kendine göre paha biçiyordu: “Milletin ya bu yüzden küçük şey diye düşünüyorlardıydı. Kendi ceplerinden bir şey düşerse hemen alırlar. Milletin ya...”

Kalbine sinen bu alışkanlık Hacı ağa'nı küçücük eksiğin yanından kapalı gözle geçip gitmeye izin vermiyordu. İşte, bugün de böyle oldu. O toplantıdaki konuşmasını kimse tarafından desteklenmediği hakkında düşünerek hiçbir yere gitmeden, hemen evine geldi. Bir de düz yoldan gitmeyi uzak diye düşünerek, kolhozun elma bağının içi ile batıya doğru yürüdü. Bağın bittiği yerde diğer uçtan dut ağaçlı yoncalar görünüyordu. Güzün nemli geceleri yoncaların yüzünü kurutmuştu. Buna rağmen yoncaların daha kısa olduğu yerlerde hâlâ da yoncalar rengini kaybetmemişti.

Hacı ağakarığın üstünden geçerken, oturup ot toplayanı görüp ne yapacağını bilemeden biraz durdu. Toplantıdakilerden aklından çıkmadığı için “Ne işim olur”– diye, içini konuşturdu. “Bu da bir şeyler saçmalar ya!”Yine de doğuştan dobra olması isteğinden daha üstün çıktı. O hırsızlık yapana belli etmek için öksürdü. Hırsızlık eden kişi ise korkmayı geç tam tersi sevindi. O orağını yere dikip Hacı ağaya doğru geldi.

– Gelmen çok iyi oldu Hacı ağa nasım bitmişti.

Nasımı ona doğru uzatan Hacı ağa:

– Nas iyi de ...diyerek biraz sakındı. – Yaptığın nedir Omar?

Omar ağa nas atmağı da unutup şaşkına döndü.

– Ne demek istiyorsun?

– Hırsızlık mı yapıyorsun demek istiyorum.

– Ben otlara bakıyorum ki!– diye Omar acı gülümsedi.

– Birimiz otlara bakıyorum diye bir çuvalçalsak...diğerimiz başkanım diye çuval çalsak...Bu halkın ki...

Omar ağa çok sinirlendi. O istese de böyle bir insanın nasını kullanmayı bile kendine küçüklük bildi. Nas kesesinin ağzını bile açmadan geri verdi.

– Ben seni akıllısın sanıyordum da Hacı...Böyle küçüklük büyük insana da yakışmıyor.

– Yakışmasa da ben bu durumu yönetime yetiştirmem gerekecek, Omar.

– Yap! –diyen Omar ağa sinirle baktı, sonra da elini silkti de geri gitti. –Daha büyük yere git. Hay senin...

Hacı ağa sonra dediklerini duyamadı. Onun tahmine göre ota bakan küfretmişti. “Küfrediyorsa da etsin. Hırsızlı görüp bir şey demeden nasıl geçeyim. Belki de düşünür yaptıklarını. Sinirlenmesi de düşünmesidir.”

Bir gün içerisinde iki fiyaskoya uğrayan Hacı ağa'nı evinde üçüncü de bekliyordu. Eşi kapıdan girince, daha suyu kaynamamış olan ocağın üstünde duran çaydanlığın ateşini kapatan Amantaç ece yüzünü bürüştürüp, başka işleri ile oyalanıyordu. Hacı durumu anlamadı. Bu yüzden de Amantaç ecenin kendisi konuştu.

– Herkes otururken sen dilini tutamıyorsun değil mi?

– Ne oldu kadın?

– Ne oldu! Ne oldu! Bilmiyorsun ne olduğunu! Sen herkesin karşısına çıkıp konuşuyorsun, millet de sana gülüyor. Herkesin fazla neyin var. Başkan var, ekipbaşı var. Sen kimsin?

“Sen kimsin,” dedikleri Hacı ağanı düşündürdü. Çobansa ne? Çoban ne, insan değil mi? Onun dedikleri yersiz miydi? Yalan mıydı?

Amantaç ece çok söylendi. Eşinin yanlış yaptığını, gördüklerini de “görmedim,” demeliydi, yoksa hemen milletin gözünden düşebilirdi. Tekrar tekrar anlattı. Ama o sözleri sesini çıkarmadan dinlesede Hacı ağa yaptıklarının yanlış olduğunu düşünmüyordu...

Gocuk köyü bir birinin arası üç kilometre uzaklıkta olan iki tane ayrı nahiyeden ibaretti. Komşu nahiyedeki çobanın devesi hastalandığı için onu görmeye giden Hacı ağa kendi köyüne geç saat on iki gibi geri döndü. O iki köyün ortasında yerleşen kolhoz yönetiminin yerine yetince durmak zorunda kaldı. Kolhozun bütün deposu pravleniya uzak olmayan yerde, hendeğin yanındaydı. Hacı ağa oradan geçerken bir ses duydu. O nefes almadan onu dinledi. “Benzin saklanan yerden yağ damlıyor olabilir!” Bu gerçekten de böyle oldu. Yanındaki alçak yapılan evlerle aynı büyüklükte olan fiçinin musluğundan yağ damlıyordu. Hacı ağa kova ile yağ almak için çelegin önünde yapılan çukurdan aşağı inerek, eğilip baktı. “Dakikada kırk elli damla!,” diye içini konuştu. “Yarına kadar bir kovadan bile fazla akar. .”

Hacı ağa sıraların hepsini dolaşarak, bekçinin kaldığı yeri buldu. Birkaç kez “Dövlet,” diye bağırdı. Cevap veren olmadı. Sonra çekinmiş gibi, yavaşça aynaya vurdu. Bir az geçince içeride ışık açıldı.

– Kim o!– diye ses çıktı. –Ne istiyorsun?

– Dövmecan benim, Hacı mülki. Bir şey istemiyorum.

Anahtarın sesi kapının birkaç yerden kapatıldığını haber verdi. Yarım açılan kapıdan bakçıye benzer biri değilde bugün toydaki güreşte yorulup gelen güreşçiye benzeyen güçlü biri görüldü.

– Bir şey istemiyorsan, niye insanları rahatsız ediyorsun?– dediğinde onun sesi de dargın birinin sesi gibi çıktı. – Başka işin mi yok?

– Ay geçiyordum da diyerek Hacı ağa kekeledi.En sondaki fiçidan yağ damladığı için söylemeye geldim.

– Bu işler sana mı kaldı? İki aydır yağ damladığını ben de biliyorum. Ne bu insanlar eşek bakarak mı maaş alıyorlar. Ben de biliyorum.

– Yarına kadar bir kova kadar dökülür...

– İki kova dökülse de sana ne?

Kapı kapandı, anahtar yine birkaç kez ses etti. Şakırtısı durunca içeriden bir şeyler işitildi. Işıklar kapandı.

Yüzüne tükürülmüş gibi Hacı ağa geri döndü. O kendi nahiyesine yetince de yağın sesi kulağına duyuluyormuş gibi oldu. O kendi sokağına girmeden komşu sokaktan gitti. O sokağın sonunda depo müdürü Ballı yaşıyordu. Tatlı uykudan uyandırdığı için Ballı'dan “Teşekkür” almayacağını Hacı ağa biliyordu. Yine de o emin adımlarla onun evine doğru gitti. Aksi takdirde o evinde rahat uyuyamayacaktı.

3.2.5. Ülker Çoktan Kaybolmuştu

Serginin açılışı yarın idi. Arka atan kırk yaşının devamında sergilerine katılan Dövrân bu kez ona ilk kez katıldığından bile dah heyecanlıydı. Çünkü o şimdiye kadar yaptığı işlerin en önemlisi olarak gördüğü resmini kalabalığın nazarına sunuyordu. Dört ay içerisinde yaptığı resmi Dövrân bütün hayatı boyunca yaptığını düşünüyordu. Sebebi ise daha ressamlığın ne olduğu hakkında düşündüğü yaşlarından beri Ülker hakkındaki fikir onun kalbinde yer edinmişti. Dövrân hâlâ Ülker hakkında düşününce ya da akşamları şehrin sessiz sokaklarından tek başına gelirken, gökteki toplanan yıldızlara gözü düşünce heyecanlanıyordu. Köyü, çocukluğunu, kendisine ilk kez Ülker sözünü öğreten, ilk kez ülkeri gösteren annesini anıyordu. Yaz ayları dışarıda yatıldığı zamanlar, her gün akşam, ülkere bakılıyordu, Ülker hatırlanıyordu. Aslında Dövrân'ın annesi ülkerden, yedigenden, kervankıran yıldızından daha büyük olarak görünen “Ay ışığı” hakkında da anlatırdı.

Ama nedense, Ülker Dövrän'a gök cisimlerinin arasında en ilgi çekicisi, en akılda kalanı oldu.

Kırk yaşından sonra da ülkeri hatırlayınca annesi aklına gelirdi, annesini hatırlayınca da ülker aklına gelirdi. Açıl ece'nin ise az görüldüğüne rağmen, hatırlanmadı gün olmazdı. Bu yüzden de Ülker de gün içerisinde en az bir kez hatırlanırdı. Böylelikle, Dövrän'nin hemen hemen kırk yıl gibi kalbinde taşıdığı fikri kâğıda geçirince "Ene ve Ülker," diye adlandırıldı. Dövrän bu iş için çok ter döktü. Kendine göre zahmetinin rahmetini gördüğünü düşündü. Sergi salonunda bu resmin asıldığı yer de uygundu. Büyük duvarda, daha küçük işlerin arasında koyulan "Ene ve Ülker" kapıdan adım attığın an gireni kendine baktırıyordu.

Ömrünü resim asarak geçiren sergi işçilerine inanmayan Dövrän'ın kendisi "Ene ve Ülkerini" asmaya yardım edip, dört beş adım geri çekildide işe tekrar bakıp, derin nefes aldı. Akciğerlerine giden hava ile bu resim dünyaya gelene kadar yaşadıklarını, çektiği zahmeti ressamın benedinden çıkmış gibi oldu.

O kendi resmini iyi yorumladı. İyi de nedir? Dövrän bunu annesi için yapmıştı. Nasıl heyecan ve dikkatlilikle! Bu kadar yıl içerisinde resimlerinin hiç birini annesi için yapmamıştı. Çünkü onların arasında en merhametlisine münasip bir resim yoktu. Böylelikle Dövrän kendisini bu dünyaya getiren, adam eden annesinin çektiği cefalarının bir kısmını ödedi hesap etti.

Her insanın annesini çok sevdiğine Dövrän inanıyordu. Ama kendisine sıra gelince ise, annesine olan sevgisinin başkalarinkinden güçlü olduğuna inanıyordu. Doğru artık annesi köyde, Dövrän ise yıldan fazla şehirdeydi. İş güç onu annesi ile çok az görüşmesine neden oluyordu. Bir aylık dört günlük iş seferleri Dövrän'ı hayatında görmediği yerlere götürsede oralar köyünden daha iyi değildi. Annesin de hayatı diğer annelerin hayatından kötü değildi. Açıl ece tek oğlunun başka yerde olduğu için büyük kızının evinde yaşıyorsa zor durumda değildi. Dövrän oğulluk borcunu fazlası ile yerine getiriyordu. O her ay annesine elli manat gönderiyordu. İki yıldan, bazen de üç yıldan bir köye gidip tek geceliğine yanında olduğunu söyleyen yoldaşlarına cevap için "Annesi ile aynı evde yaşayan oğulların çoğu benim yaptığımı yağamaz," diye, kendi kendine teselli verirdi. Doğru, tahminen yarım yıl önce annesinin adından kız kardeşinin yazdığı mektupta: "Dövrän can para gönderip zor duruma düşme. Benim paraya ihtiyacım yok. Ben senin güler yüzüne muhtacım. Gelemesende aydabir kez mektup yaz. Paradan mektubun daha kıymetlidir," diye yazmıştı. Açıl ece o mektupta artık sağlığının eskisi gibi olmadığını da söylemişti.

Dövrän insan oğlunun ömrünün kısa olduğuna onun beklenmeyen bir anda biteceğine göz yetirsede annesinin yanına daha sık gitmek istese de yine işler ona köye gitmeye izin vermiyordu. En son o “Ene ve Ülker” sergisini bitirip, serginin açıldığı gün açılışa katılıp, uçağa binmeye karar vermişti. Ama sabahki uçağa bilet bulamayan Dövrän, sergi açılmasından bir gün önce öğlene doğru köye gitmek zorunda kaldı.

Dövrän’in resmi asıp geri çekilince, yirmili yaşlarında olan sakallı bıyıklı, taramamış saçlı ressam onu bir kenara çekti. O yavaşca “Dövrän annen hasta mıydı?” dedi. Sorunun kendisinden cevap alması gerekiyorsa da Dövrän bu sözleri dikkate almadı ya da belirlemek istedi (anyklamak). “Ay yok, bazen hasta oluyordu ama ciddi bir durum yoktu. Ne olmuş?” Bizim eve aradılar annen vefat etmiş.

Dövrän ayağı kesilmiş gibi, ressam arkadaşlarının “Sabah evine gittim, yoktun. Sonra bıraya geldik,” dediklerini de duymadan, duvara dayandı. O arada gözü “Ene ve Ülker,” düştü. Nedense, küçük çocuğu dizine koyup yere yaklaşan ülkere bakan annenin gözleri kapanmış gibi oldu.

İkindin saatlerinde kendini köye atan Dövrän’a annesini tabutunu taşımak nasip olmadı. Hava çok sıcak olduğu için, Açıl ecenin cesedini sabaha kadar misafir almayı onaylamayan köylüleri, onu defnettiler. Dövrän gidince ise, köydekiler evlerine gitmişti. Sadece yakın akrabalar vardı. Onun gelmesi ile sakinleşen ağlama sesleri yine de yankılanmaya başladı. Dövrän büyük ağacın gölgesine atılan halının üzerinde oturan yaşlıların yanına gidip, yere bakıp oturdu da hem sessiz ağladı, hem de çevresindekilerin yürek sırrını öğrenmeye çalıştı. Onların fikri farklıydı. Biri “ Hey oğul da annesini son yolculuğa uğurlamak için geç kalır mı. Elbet bir sebebivardır,” dese başka biri: “Dünyaya getirip, büyütüp, en sonunda da tabutundan tutmayacaksa, bir avuç toprağı atmayacaksa, bunda da bir evlat olur mu?,” dedi. Dövrän bu fikirlerin ikisini de kabul ediyordu.

Gün batması ile oturan yaşlılar da işleri ile gittiler. Halının üstünde Dövrän dışında yaşını sormazsan belli olmayan seksenli yaşlarında bir koca kaldı. Dövrän onu hayatı boyunca iki üç kez görse de tanıdı. O Canmammet ağa idi. Açıl ece’nin en büyük kardeşi. Dövrän’in öz dayısı idi. O öz yeğeni ile konuşmayı geç, hesabı karıştırmış gibi tesbihin beş altı düğmesini sayıp yeniden başlıyordu. Asıl o Dövrän’ı görene de benzemiyordu.

Dövrän kız kardeşini görmek niyeti ile yandaki beyaz renge boyanmış eve yöneldi. O kapıyı açınca, Cennet kadınların arasından çıkıp koridora geldi. İki kardeş selamlaşmadılar bile. Dövrän sesini çıkarmadı. Cennet’in arkası ile diğer odaya geçti. Yaz günleri olmasına rağmen odadan çıkarılmamış sobanın bir tarafında Dövrän diğer tarafındada Cennet oturdu. Göz yaş dökülsede ses ve konuşma gerçekleşmedi. Sözsüz

de her şey ortadaydı. Sonunda Dövrän duramadı: “Bana demek istediğin bir şey var mı?,” dedi.

Uzun bir süre geçsede bu soruyu yanıtlamayan Cennet beli ağrıyormuş gibi elini keçeğe diredi ve yerinden kalktı. O annesinin eskiden kalan sandığını açınca, devenin ziline benzeyen bir ses vardı. Dövrän’in vücudu diken diken oldu. O zil sesi Dövrän’in kendini bildi bileli, annesinin sesinden sonra duyduğu ilk seslerdendi. Bu avaz onu az süre içerisinde çok düşünmeye mecbur etti.

Önüne atılan bahçe Dövrän’ı gençlik hatıralarından günümüze getirdi. Cennet sesini çıkarmadığı için, konuşmadığı ve hareket etmediği içib bohçayı da o açmak zorunda kaldı. Bohça beşlik ve onluk paradan doluydu. Her şey anlaşıldı. Dövrän’in fikri Açıl ece’nin sesi ile tekrarlandı: “İşte senin gönderdiğin paralar, oğlum. Hiç birini harcamadım. Anne yüreğini para ile sakinleştiremezsin. Paranın evlat yerine geçtiği yer yoktur. Ayda bir kez yüzünü görseydim iyi olurdu.”Elini alnına yetiren Dövrän yerinden kalktı. O kapıya doğru adım atınca bohçaya ayağı takılarak paraların dağıldığını da hissetmedi. O arkasına bile bakmadan, Cennet’e “Hoşça kal, gelirim,” demeden, evden çıktı.

Tren Aşgabat’a gece yarısını geçince geliyordu. Dövrän iki kişiyi rahatsız edip uykudan uyandırarak sergi salonuna geldiğinde güneş doğmaya başlamıştı. Evrak gösterilen serginin müdürünün imzası ile yazılan mektubu gören bekçi karşılık göstermeden ressamı içeri aldı. Onun arkası kocaman resimli sokağa çıktığını görüp: “Bir eksikliğini düzelticektir,” diye içini konuştu.

Resim ağırdı. Buna rağmen sessizliği bozup, geçip giden arabaları da durdurmadı. Onun yerine ise, şehir bahçesinden geçerken genç polis yiğit onu durdurdu. Resmin sergiden almasının sebebini bilmesede sabah saatinde ilginç kişinin hırsız olmadığını tespit etmek için elindeki yükünü indirttiği için ressamdan özür diledi.

Evine gelip alın terini silen Dövrän duvara dayadığı resme uzun bir süre baktı. Ülker ile annenin, çocuğun yüzünde bir sürü olay: mutlu, gülünç, gurur duyucu olaylar sessiz film şeridi gibi geçsede sonu pişmanlık ve hüznün noktasında toplandı. Birden resmin tepesinden yağmur yağdı. Öyle bir yağmur yağdı ki, Ülkerde anne de annenin dizinde oturan çocuk da suya boğuldu. Dövrän sağ elinin tersiyle yüzünü silince resmin üstüne yağın yağmur durup, onun yerine buğu geldi. Sonra yine yağmur yağdı, yine buğu örttü. Yine bir kez Ülker kaybolup, Ülker göründü.

Hasretten, pişmanlıktan, uykusuzluktan gözleri acıyan Dövrän, ayağı zor sürüyerek dışarı çıktı. Canlanmaya başlayan güzel şehrin, serin havası onun kıyım kıyım olan

yüreğine teselli veremedi. O her zamanki gibi göğe baktı. Ama gökte Ülker görünmedi. Ülker çoktan kaybolmuştu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

“Atacan Tagan’ın Hikâyeleri ve Hikâyeciliği” adlı bu çalışmamızda Türk Lehçelerinin biri olan Kiril alfabeli Türkmen Türkçesi ile yazılmış olan “Büyük Dünyadaki Küçücük Ev” uzun hikâyeler ve hikâyeler kitabının içindeki üç uzun hikâye ve beş hikâyenin tamamını inceledik. Yazar Kiril alfabesini kullanarak eserlerini kaleme almıştır. Dönem özelliklerini ise dil ve üslup üzerinden yansıtmıştır.

Atacan Tagan’ın eserini çalışmamızın amacı Türkmenler ve Türkmen Türkçesi alanındaki çalışmaların az olmasıdır. Çalışmamızla birlikte bu alana katkı sağlayarak araştırmaların ve çalışmaların yaygınlaşmasıdır. Bir diğer amacımız Türkmenler ve Türkmenistan adına bir çok işlere imza atan yazarımız Atacan Tagan’ın 1976 ve 1993 yılları arasında SSCB yazarlar kuruluna Türkmen Edebiyatına üzerine danışman olarak çalıştığı yıllarda bir çok Türkmen edebiyatının cevherlerini Sovyet toplumu ile tanıştırmıştır. Buna rağmen kendi geri planda kalmayı tercih etmiştir. Bu çalışmamızla birlikte yazarın daha fazla tanınmadı ve eserlerinin okunmasını sağlamaktır.

Çalışmamızda “XX Yüzyıl Türkmen Edebiyatına genel bir bakış” başlığı altında bu dönemin Türkmen Edebiyatı anlatılmaya çalışılmıştır. Yüzyılın değerli yazarları ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Yaşanan tarihi olaylar Türkmen edebiyatına olan etkisi gösterilmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı yılları dönemi ve sonrası kadın hakları, toprak reformu, zengin fakir ayrımı ve eleştirileri toplumun gündelik hayatında karşılaşılan gündelik olaylar eserlerin konuşarı olmuştur. Bu dönemde gerçekçi anlatım eserlerde yerini almaya başlamıştır.

Sonrasında yazar tanıtılmıştır. Atacan Tagan’ın hayatı ve eserleri üzerinde durulmuştur. Kiril alfabeli olan uzun hikâye ve hikâyeler Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Söz konusu eserler; şahıs kadrosu, olay örgüsü, zaman ve mekan, anlatım teknikleri, dil ve üslup başlıkları altında incelenmiştir.

Olay örgüsünü oluşturan unsur olarak şahıslar, zaman ve mekanı gösterebiliriz. Bu unsurların eserin bütünlüğünü de korumuştur. Olayların şekillenmesinde ise başkahramanlar ve yardımcı kahramanlar yer almıştır. Eserin daha canlı ve renkli olması için dekoratif kişiler ve mekanlar bulunmaktadır.

İncelenen eserlerde mekan ve zaman çok önemlidir. Yazar eserlerinin bazılarında kendi doğup büyüdüğü köy olan “Gocuk” köyüne yer vermiştir.

Eserlerin tamamında “hakim” bakış açısı kullanılmıştır. Yazar kendi kahramanlarının iç dünyası ve geçmişine her yönden hakimdir. Eserlerinde okuyucusu ile samimidir. Bazı eserlerini ucu açık son tekniğini kullanarak bitirmesi okuyucunun düşünce ve yorumunun ne kadar önemli olduğunu göstergesidir.

Yazar, eserlerinde Sovyet döneminin Türkmen milli kimliğine ve özelliklerine yer vermiştir. Kendisinin bulunduğu ortamları ve mekânları daha çok tercih etmiştir. Aşgabat ve Marı gibi illerimiz eserlerde kullanılmıştır.

Sovyet insanlarını, kadını, kolhoz çalışanlarını, işçi ve emekçi toplumu, II.Dünya Savaşı ve acıları eserlerine konu olmuştur. Türkmen kültürüne özgü olan gelenekler bulunmaktadır.

Büyük Dünyadaki küçücük ev adlı uzun hikâyeye gerçekten de büyük dünyadaki yani bir şehirdeki olayları anlatan bir uzun hikâyedir. Şehre taşınmış köylülerin küçük evdeki günlük tartışmalar ve fikir ayrılıklarını görebileceğimiz bir uzun hikâyedir. İsminden de belli olduğu gibi olaylar dünyadaki karşılaşılabileceğimiz sorunları ele almıştır.

Olaylar vaka bakımından zengindir. Yazar Atacan Tagan olayları ve kahramanların diyaloglarını canlı bir şekilde aktararak uzun hikâyeye canlılık ve heyecan katmayı başarmıştır. Olaylar genelde Mahri ve Almaz’ın çevresinde gelişir. Akrabalık ilişkilerini göstererek yazar Almaz’ı gerilimi artıran kişi olarak kullanmıştır. Evin başı olan Mahri ise herşeyi düzeltmeye çalışır, kendine göre bir üslubu ve düşünceleri vardır. Bu düşüncelerin de herkes tarafından kabul edilmesi gerektiğini düşünen biridir. Yazar kahramanlar üzerinden Sovyet kadınının nasıl olduğunu da göstermeye çalışır

Bu uzun hikâyenin olay örgüsü çatışmalar ve tartışmalar üzerine kuruludur. Olaylar en baştan Türkmen kültürüne aykırı olan damadın evlendikten sonra kayınvalidesinin evinde yaşaması ve onun her dediğini yaptığı için kayınvalidesi Mahri teyze damadı Almaz’ı artık tamamen değiştirmeyi düşünmeye başlar. İlk kızı ile evlendirir, daha sonra şehre getirir. Bütün köy “Mahri damadı ile kızını büyük şehre götürdü” dedirtmek için elinden egeleni yapar. Çünkü hayatı boyunca kolhoz için çalışan kadın özünde iyi biri olsa da, milletin hakkında ne konuştuğu onun için evdeki huzurdan daha önemlidir. Hayatı boyunca köyden nefret ederek yaşadığı için köydeki dört odalı evini şehrideki tek odalı eve değiştirmeye hazırdır. Şehirli olmak Mahri teyze için bir lükstür. Dışarda herkesin dediklerine dikkat eder ma evinde damadı ve kızı her zaman onun dediğinden çıkmamalıdır. Aksi takdirde evde tartışma çıkar.

Çok geniş şahıs kadrosuna sahip olan bu uzun hikâyede köylü ve şehirli yer almaktadır. Uzun hikâyenin kahramanları köy ve şehirde yaşamaktadır. Atacan Tagan'ın bu uzun hikâyesinde diyaloglar kahramanları daha yakından tanımamızı sağlar. Her karakter düşünceleri, konuşma tarzı, davranışları ile okurun aklında kalacak bir şekilde kaleme alınmıştır. Kendi halinde ve hayatın günlük telaşları ile koşturan kahramanlar mevcuttur. Genelde dışa dönük, sade ve aile ilişkilerine önem veren kişilerdir. Kahramanların kendine özgü davranışları da canlılık katmıştır. Atasözü ve deyimler kullanılması, kendi aralarındaki atışmalarında kullandığı yöresel sözler de dönemin insanlarını tanımaya imkan verir. Atacan Tagan uzun hikâyesinde Sovyet döneminin insanlarını ve davranışlarını, hayat tarzlarını, düşüncelerini belirgin bir şekilde gösteren kahramanları kullanmıştır.

Hikâyede zaman dilimi açık bir şekilde verilmiştir. *“Böyle şeyleri söylemeye utanmalıydın. Artık XX yüzyıl tamamlanmak üzere”* (Tagan,1981:14). *“Asrın bitmesine daha yirmi yıl kadar var. Ama, bir sonraki yüz yılın sonunda da kendine saygısı olan kadın ‘Senin bütün şartlarını kabul ediyorum, yeter ki beni al’ demez”* (Tagan,1981:14).

Büyük Dünyadaki Küçücük Ev isimli uzun hikâyeyi yazar, Sovyet yıllarının şehir ve köy insanlarını hâkim bakış açısı ile okurlarla buluşturmuştur. Yazar; olaylara, kahramanlara, onların iç dünyasına, geçmiş hayatlarına bütünüyle hâkimdir.

Yazar betimleme tekniğinden de geniş bir şekilde yararlanmış. Mekan, karakter betimlemeleri için bu tekniği görebilirsiniz. Bu uzun hikâyede bütün kahramanlar her yönleriyle anlatılmıştır. Fiziksel ve ruhsal yönlerinin hepsini yazar betimleme yolları ile ele almıştır. Uzun hikâyete yazar Mahri teyzeyi rüzgar gibi, hiçbir şeyden korkmayan, Türkmence tabirle “Garadan gaytmaz” olarak göstermiştir.

Yazar Atacan Tagan “Büyük Dünyadaki Küçücük Ev” isimli uzun hikâyesinde diğer hikâye ve uzun hikâyelerinde olduğu gibi sade bir dil ile kalem almıştır. Karşılıklı konuşmalara fazla yer veren yazar, burada ata söz ve deyimleri de sıkça kullanmıştır. Köylü kesim olduğu için yöresel ifadeler ve argo kelimeler bu uzun hikâyete en çok önem verilen unsurlardan biridir. İkilemeler kullanılarak anlatım zenginleştirilmiştir. Benzetmelere yer vererek anlatım daha da renklendirmeye çalışılmıştır. Kahramanların içinde bulunduğu durumu daha iyi anlamamızı sağlamıştır.

Yazar Atacan Tagan uzun hikâyeyi ucu açık son ile tamamlamıştır. Yazarın okura bıraktığı yorum da çok önemlidir. Genelde bu yöntemi sık kullanır.

Cennet Kapısının Anahtarı Genel görünüm ve ilk manası ile ele alındığında, “Cennet Kapısının Anahtarı”nın basit bir konusu olduğu söylenebilir. Gerçek hayatta da

karşılaşabileceğimiz konuları ve olayları içermektedir. Bunu; bir köyde yaşayan genç ailenin dedikodulara maruz kaldığını ve bu baskılar yüzünden yaşadıkları sıkıntıları anlatmaktadır. Bir insanın bu durumdaki davranışları, çevrenin etkisi geniş anlamda işlenmiştir. Farklı hilelere başvuran insanlar da mevcuttur. Uzun hikâye daha çok insan ilişkilerini konu almıştır. Köy yerindeki insanların küçük değişiklikleri bile fark ettiklerini, bunu abartarak, şişirerek konuşmaları da bir gerginlik yaratma unsudur.

Atacan Tagan söz konusu uzun hikâyesinde; “dedikodular”, “aile ilişkileri”, “arkadaşlık”, “kıskançlık”, “asimile olan insanlar”, “çıkarlarına göre hareket eden insanlar” temaları etrafında ele almayı tercih etmiştir.

Bu uzun hikâyede Cennet kapısının anahtarı olarak görülen kişi Yagmur’dır. Uzun hikâyenin de başkahramanıdır. Sıradan bir kişiliğe ve hayata sahip Yağmur’u daha iyi yerlerde çalışabilmek için kullanmak isteyen kişiler ise kolhozun başkanı olan Ahmet Atayev ve kolhoz mağazasında çalışan Çakan Atayev’dir.

“Cennet Kapısının Anahtarı” adlı uzun hikâyesinde, olaylar tek kişi çevresinde gelişir. Bu kişi de Yagmur’dır. Giriş kısmında gördüğümüz gibi olayların kaynağı Gocuk köyü ve insanlarıdır. Bu köy, uzun hikâyeye için önemli bir yerdir. Kolhoz için çalışan köylülerin işine ne kadar önem verdikleri daha ilk paragraftan anlaşılmaktadır. “*Kolhozun traktörlerinin büyük bir kısmının akümülatörlerinin bozulması ile arabaları traktörleri tepeden aşağıya doğru iterek çalışmasını sağlıyorlardı. Eğer tepeden itilen traktör çalışmazsa diğer çalışma hâlinde olan traktörün yardımı ile çalıştırıyorlardı. Kısacası, kolay olmasa bile işler durmadan devam ediyordu.* (Tagan,1981:80).” Gocuk köyü mekân olarak Atacan Tagan’ın en çok kullanmayı sevdiği bir yerdir. Kendi doğup büyüdüğü Marı’nın Murgap ilinde bir köydür.

Yazar bu hikâyede bütün kahramanların fiziksel ve ruhsal yönlerini de göstermeye çalışmıştır. Genelede kahramanların iç ve dış görünüşlerine ne düşüncelerine tamamen sahiptir. Köylülerin saf olması tarafı yanında, dedikoducu ve hilekâr taraflarını da öne çıkarmıştır.

“Cennet Kapısının Anahtarı” isimli uzun hikâye, Marı ilindeki Gocuk köyünün çalışan kolhoz işçilerinin arasındaki ilişkiler ve yöneticilerle olan tartışmaları, insan ilişkileri ele alınmıştır. Dolayısıyla halk söyleyişleri, halk ağzı sık kullanılmıştır. Ayrıca okumuş olan kesim başkan ve yöneticilerin Rusça kelimeler kullanmaları da dikkat çekicidir. Köylülüler arasındaki konuşmalarda kullanılan sözcükler bu durumu açık bir şekilde göstermektedir. Yöneticilerden Ahmet Atayev ve Çakan Atayev’in her ikisinin de çocuklarına Türkmen adı vermemeleri de dikkat çekmektedir.

Kalabalık bir şahıs kadrosu olan eserde diyaloglu anlatımlardan da sıkça yararlanılmıştır. Ayrıca her kahraman hakkında ayrıntılı bilgiler verilmesi, açıklayıcı anlatım tekniğinin de ağır bastığının göstergesidir. Uzun hikâyein sonunda Yagmır'ın evindeki eşi ile tartışma sahnesi, oradaki konuşmalar, telefonun Yagmır tarafından kırılması olayların kronolojik açısından bakıldığında ilk giriş bölümü dışında uzun hikâyein geneli, gelişme, sonuç bölümlerinden oluşur.

“Geçen Günlerin Fısıltısı” adlı uzun hikâye, II. Dünya Savaşı yılları sırasında kendi köy arkadaşlarının hakkını yiyerek birikim yapan bir adamın hikâyesidir. Hayatının son aylarını yaşarken vicadının sesi uyanarak eski günlerini hatırlaması ile yaşlı adam vicdan azabıyla yanıp tutuşur. Adından da belli olduğu gibi bu uzun hikâyede yaşlı Nepes ağa gençlik yıllarındaki halka yaptığı yanlışları düşünür ve vicdan azabı çeker. “Geçen Günlerin Fısıltısı” adlı uzun hikâye başkahraman Nepes ağanın çevresinde şekillenir. Diyaloglar ve hatıralardan oluşan bu uzun hikâyete geçmiş zamanda işlenen günahlar ve hesaplaşma gününden korkan yaşlı adamın vicdanının sesleri vardır. Bir kolhoz hasat bayramının kutlamasında kolhoz başkanı tarafından saygı ile karşılanan yaşlı biri olduğu için eşarp beline bağlanmaktadır. Bu Türkmenlerin farklı bayramlarda halk tarafından saygı duyulan kişilere onların önemini göstermek için yapılan bir eylemdir. Nepes ağa için ise bu beline bağlanan eşarp geçmiş günlerin yanlışlarını hatırlatan bir unsur olarak hizmet eder. Bu eşarp bağlanması ile Nepes ağa vicdanının sesini duymaya başlamasıyla kabusları da başlar.

Yaşlı Nepes ağa yaptıklarından dolayı kendini suçlar ve rahat ölemez hale gelir. Hakkını yediği insanların rüyalarına gelmesi onu daha çok düşündürür. Geçmişte kul hakkına girdiği için kendi içinde çatışmaya girmesine neden olur.

Nepes ağa bütün yaptığı kötülüğe rağmen hala herkesin ona saygı duyduğunu gören Nepes ağa kendisinin yaptığı günahlarda halkın da suçu olduğunu düşünür.

“Geçen Günlerin Fısıltısı” adlı eserde açık mekan olarak köy karşımıza çıkmaktadır. Bu köyde yaşanan olaylar Nepes ağanın geçmiş günlerini hatırlamasına sebep olur. Dışarda kutlanan Hasat Bayramında Nepes ağanın vicdanı uyanır.

Olay örgüsünün çok büyük ölçüde kapalı mekânlarda yaşanmış olması eserin konusunu ve kahramanın ruh halini de gösterir. Bununla birlikte bütün mekanlar olaylara sahne olmanın ötesinde, gerek eserin muhtevası gerekse kahramanların durumlarını sezdirmede çok önemlidir. Mesela Nepes ağanın kendi evinde hasta yatağındaiken hatırladıkları yazarın geriye dönüş tekniği ile olayları canlı bir şekilde vermeyi başarmıştır.

Hikâyelerde öyküleme anlatım tekniğinin yanı sıra betimlemeye de yer verilmiştir. Uzun hikâyenin giriş kısmında kendini iyi hisseden yaşlı Nepes ağanın bayrama gitmesiyle her şey değişir. Evine gelerek geçmiş günlerini hatırlaması ve onun arkasından rüya görmesi onu daha fazla korkarak vicdanen azap çekmesine neden olur.

Baştan başlama tekniğini kullanan yazar olayları sırasıyla vermektedir. Uzun hikâyein gerilim unsuru Nepes ağanın geçmiş günlerini hatırlamasıdır.

İç çatışma yaşayan başkahraman kendini suçlamaktadır ve utanmaktadır. Geçmiş günlerinin bedelini yaşarken ödemek istediği için açıkça konuşmayı tercih eder. Sadece tövbe ederek susmanın yetersiz olduğunu düşünür. Hasta yatağındaiken sürekli iç muhasebe yapar, bocalar. Her şeyin üzerine bir de korkular sarar. Pişmanlık duygusu geceleri bile rahat bırakmaz.

Yazar Atacan Tagan'ın bu eserinde sade bir dil kullanıldığı söylenebilir. Karşılıklı konuşmalara da yer verilen uzun hikâyete daha çok Nepes ağanın kendi iç diyalogu ön plandadır. Sürekli kendini yargılayan yaşlı adam son günlerinin yaklaştığının farkındadır. İşlediği günahların bedelini ödeyemeyeceği için her şeyi ilk önce kendine, daha sonra ise topluma itiraf eder. Geçmiş günahları için toplumun onu yargılamaması onu hem kötü hissettirir hem de toplumu yargılamasına neden olur.

Uzun hikâyede ikilemeler, samimi hitap ifadeleri, atasözleri, teşbih sanatı da görülmektedir.

Uzun hikâye ucu açık son ile tamamlanmıştır. Nepes ağanın evine gelen eski eşi doğruları söylemesine rağmen komşusu Çemen ona inanmaz. Nepes de rahat ölemeyeceğini için endişelenir.

Siyah Püsküllü Ucuz Eşarp veya Her Ayın Son Haftası adlı hikâye Atacan Tagan'ın *Büyük Dünyadaki Küçük Ev* adlı uzun hikâyeler ve hikâyeler kitabından bir hikâyedir. Yazarla yapılan röportaj sırasında yazar hikâyenin gerçeklik payının olduğunu söylemektedir. Hikâyenin ismi “Siyah püsküllü ucuz eşarp veya her ayın son haftası” Selbi ece'nin her ayın son haftası oğlu vefat ettiği için torununa devlet tarafından verilen on sekiz manattan bir kısmını alarak kendine vefat edince üstüne atmaları için alınan bir eşarptır. Türkmenlerde son yolculuğuna evlatları tarafından uğurlandığı için Selbi ece de en azından oğlunun parası ile alınan eşarpla son yolculuğuna gitmek ister. Bu eşarp onun için dünyanın en pahalı eşarbidir. Çünkü eşarbin parasını canı ile ödemiştir. Olaylar gerçekte yazar Atacan Tagan'ın kendi doğup büyüdüğü Gocuk köyünde geçmektedir. Hikâye, başkahraman Tirkış'in babaannesini kaybetmesiyle başlar. Son yolculuğuna uğurlarken yaşlı kadının vasiyetlerini yerine getiren torununa köydeki insanlar eşlik eder.

Olay odaklı olan hikâyede başkahraman yalnız başına değildir. Babaannesinin tek başına büyüttüğü çocuk her kes tarafından saygı ve sevgi ile karşılanılan biri olarak tanınır. Hayırlı bir torun olduğu için köydekiler onun gibi torun isterler.

Eser, yazarın kendi çocukluk yıllarına, II. Dünya Savaşı yıllarına denk gelmektedir. Tagan, bu dönemde şahit olduğu olayları gözlemlemiş ve eserlerine konu olarak işlemiştir. Yazar, bazı yasakları göz önünde bulundurarak hikâyelerinde iyi ve kötü tarafı hemen söylemeyerek dolaylı yollarla anlatmaya çalışmıştır. Bu hikâyede ise II. Dünya Savaşına gidenlerin ardında bıraktıkları ailelerinin hem maddi, hem de manevi sorunları ele alınmıştır. Halka, elinde olanlara şükrederek yaşamayı, aza ve yoksulluğa kanât etmenin hikâyesidir.

Hikâye II. Dünya Savaşı yılları ve sonrası köydeki halkın yaşamını ve hayat zorluklarını ele almaktadır. Savaş bitince geriye kalan nüfusun büyük bir kısmını yaşlılar ve çocuklar oluşturmaktadır. Bu çocukları yetiştirmek ise yaşlılara düşmüştür. Selbi ece kendi oğlunun yasını tutamadan yaşamaya devam etmek zorundadır.

Hikâyede zaman iki daire biçiminde yer alır. İlk daire başkahramanın büyümesi, ikinci daire ise çocukluk dönemidir. İkinci zaman dairesinde Selbi ece'nin annesi ve babası vefat eden torununa sahip çıkması ve onu büyütmesini anlatılmaktadır. Mekan ise köydür ve onun dışına çıkılmaz.

Sade bir dille hikâyeyi ele alan yazar, eserde sürekli bir “son”u vurgulaaya çalışmıştır. Hikâyenin isminde son kelimesinin bulunması, hikâyenin başının bir son ile; Selbi ece'nin son yolculuğu ile başlaması ve bu son yolculuğa her zaman Türkçe ile Selbi ece'nin yürüdükleri yola bile en son kez birlikte gitmeleri. Dolayısıyla eserin kurgusunda son kelimesi sembolik olarak kullanılmış ve okuru bu duygu dünyasına katarak hikâyenin anlatımına zenginlik kazandırmıştır.

Bu hikâye trajik son ile biter. Selbi ece torunu tarafında defnedilir.

Ak Pınarın Şarkısı sahip olduklarının kıymetini bilmeyen bir genç kızın aşkı ve mutluluğu uzaklarda araması fakat beklentilerinin boşa çıkması sonucu yaşadığı hayal kırıklığını konu edinen bir hikâyedir. Ak pınar başkahraman Akgül'ün yaşadığı köydedir. Akgül en çok Ak pınar'ın şarkısını dinlerken onun sesi ile mutlu olur. Genelde genç kızların hepsi zamanlarını orada geçirirler. Bu hikâyede olaylar Akgül'ün çevresinde gelişir.

Hikâyede şahıs kadrosunu oluşturan kişiler köyde yaşamaktadır. Günlük hayatta da karşılaşılabilecek bir şahıs kadrosu mevcuttur. Olağanüstü bir olaya yer verilmemiştir. Günlük sorunlar bulunmaktadır. Evlilik hayatı ile ilgili olaylara yer verilmiştir.

Hikâyede vaka zamanı bir genç kızın bekârlık ve evlilik süresini kapsamaktadır. Atacan Tagan'ın ‘‘Ak pınarın şarkısı’’ adlı hikâyesinde başlıca mekân unsuru adından da belli olduğu üzere Ak Pınardır. Hikâyenin kahramanı Akgül ile Ak pınar arasında duygusal bir bağ vardır. Yazar Ak pınarı edebiyat oyunu ile canlandırmıştır.

Hikâye ilahi bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Hikâyenin başlarında baştan başlama tekniği kullanılmasına rağmen, hikâyeyi ikiye bölerek incelediğimizde yazar ilk bölümünde baştan başlayarak geleceğe atıfta bulunmuştur. İkinci bölümde ise geriye dönüş tekniği kullanılmıştır. Hatıralarına inen başkahramanın iç dünyası aktarılmıştır. Artık yeni evli kız mutsuzdur. Hikâyeyi kendi içinde iki bölüme ayırabiliriz. a)Başkahraman Akgül'ün dağlık köyünde baba ocağındaki yaşamı, b) Evlenerek çöldeki göçebe köyüne gittiği hayatı. Mutlu olamayacağını anlayan Akgül evlilikten önceki hayatının mutlulukla dolu olduğunun farkına varır.

Ak pınarın şarkısı hikâyesinde sade bir dil kullanılmaktadır. Karşılıklı konuşmalar azdır ama Marı ilinde kullanılan bazı yöresel kelimelere de yer verilmiştir. Yine Türkmenistan'da günlük konuşmada sık kullanılan ikilemelerle anlatım zenginleştirilmiştir. Hikâyede benzetmelere de rastlamaktayız.

Hikâye ucu açık son ile tamamlanmıştır. Yazar bu tekniği kullanarak yine hikâyeye okurun da dâhil olmasını ister.

Patma Kız Doğurmuş adlı hikâye II.Dünya Savaşı sonrası kırk yaşına yaklaşan kocası olmayan bir kadının çocuk doğurması, köylülerin bu durum üzerine konuşmaları ve kadına yardımcı olmaya çalışan Medet ağanın yaptıklarını konu edinir. Hikâyedeki şahıs kadrosunu oluşturan kişiler köyde yaşamaktadır. Yazar Atacan Tagan genelde kahramanlarını köydeki insanlardan alır. ‘‘Patma kız doğurmuş’’ adı hikâyede mekân unsuru olarak en önemli yer Gocuk köyüdür. Burası olaylar açısından önemlidir. Olayların kaynağıdır. Gocuk'ta konuşulanlar ve yaşananlar daha sonra Marı iline yayılır.

Hikâyede diyalog tekniği çok fazla kullanılmıştır. Bu diyaloglar köylüler arasındadır. Bu diyaloglarla köylülerin düşünceleri canlı tutulmaya çalışılmıştır. Halk arasında kullanılan deyimler ve sıradan sözler de ilgi uyandırmıştır. Devrik cümleler ve yöresel sözlerle renklenmiş diyaloglar daha akıcı bir şekilde kullanılmıştır. Yazar hikâyenin anlatımını etkili kılmak için Türkmencenin anlatım gücünü başarılı bir şekilde kullanmıştır. Bu bakımdan eserde samimi hitap ifadelerinden, yöresel sözlerden ve kalıp ifadelerden ustalıkla yararlanılmıştır.

Hikâyenin başında ve ortasında hatta en sona gelene kadar olaylar şaşırtıcı son ile biteceğinin belirtisi bulunmayışı okuyucuda heyecan uyandırır. Bu teknikle yazar okuyucunun ilgisini baştan sona kadar hikâyede tutmayı başarmıştır.

Atacan Tagan'ın "Hacı ağa" adlı hikâyesi Gocuk köyünde yaşayan ve Komünist ideolojiyi savunan Hacı ağa adlı çobanın hikâyesidir. Bu hikâyede çatışma unsuru, Hacı ağanın toplum ile olan çatışmasıdır. Pimpirikli ve dobra huylu olan yaşlı adam en küçük ayrıntılara takılarak bunları toplum önünde konuşmaktan çekinmez. Hırsızlık yapanı görürse hemen devlete bildirir, işini yapmayanı görürse de yönetime gece yarısı bile olsa uykudan uyandırarak haber verir. Kendince doğru olanı yapar. Onun düşüncesine göre milletin olan mallar israf edilmemelidir. Hikâyede daha çok davranışları ve düşünceleri ile öne çıkan Hacı ağa birine rahatsızlık vermekten çekinmez. Herşeyin ortak olduğunu düşündüğü için söz hakkının olduğunu savunur. Genelde karşılaştığı olaylar sonucunda: *Yüzüne tükürülmüş gibi Hacı ağa geri döndü* (Tagan,1981:232) bu şekilde geri döner ama inatçı ve pimpirikli huyundan da vazgeçmez. Bu davranışlarını hikâyenin başından sonuna kadar aynı şekilde sürdürür.

Hikâyede olayların geçtiği zaman II. Dünya Savaşı yılları sonrası olarak görülebilir. Mekan bakımından olaylar; Gocuk köyü, köyün kolhoz emekçileri için toplantı yeri olan kulübü, pamuk tarlası, Yönetim binası ve depo gibi yerlerde geçmektedir.

"Hacı ağa" adlı hikâye ilahi bakış açısı ile el alınmıştır. Baştan başlama tekniği ile ele alınan hikâyede geri dönüş tekniğine de yer verilmiştir. Hikâyede yazar kolhoz hayatını, bu dönem toplumunu hakim bakış açısı ile okurlarla buluşturmuştur. Başkahramanın iç dünyasına tamamıyla hakimdir. Bunların dışında betimleme ve öyküleme sanatından da yararlanılmıştır. Sade bir dil ile ele alınmıştır. Türkmenistan'ın Marı ilinde günlük hayatta kullanılan kelimeler bulunmaktadır. Kalıp ifadeler, terimler, yöresel sözlere diyaloglarda bolca yer verilmiştir. İkillemeler ve benzetmeler de hikâyeye ayrı bir renk katmıştır.

Hikâye ucu açık son ile tamamlanır. Yazar bu tekniği kullanarak hikâyenin sonunu okuyucunun bitirmesini istemiştir. Okuyucunun da üretici bir konumda etken rol almasını tercih etmiştir.

Atacan Tagan'ın "Ülker Çoktan Kaybolmuştu" hikâyesi Dövrän adlı ressamın hayatın günlük telaşları peşinden koşarken ona en yakın olan annesinin bu dünyadan gideceğini unutmamasını konu edinmiştir. Dövrän dünya telaşına kapılıp hayatın çok kısa

olduğunu unuttuğu için onu bu dünyaya getirip büyüten annesini uğurlayamaz, onun üstüne toprak bile atamaz. “Özlem”, “Pişmanlık”, “Anne sevgisi” temalı bir hikâyedir.

Hikâyenin olay örgüsü, başkahramanın iç dünyası, düşünceleri ve olaylar şeklinde kurgulanmıştır.

Hikâyenin şahıs kadrosu köyde ve şehirde yaşayan kişilerden oluşmaktadır. Olaylar köy ve şehirde şekillenmektedir. Farklı düşüncelere sahip olan toplum, düşünce yapısı ve hayat tarzları ile olay örgüsünü oluşturmuşlardır. Hayatın en önemli konularına değinilen hikâyede bir annenin çocuğuna olan özlemi, bir evladın ise annesine her zaman gerektiği ilgiyi gösteremeyişini, hayatın karmaşıklığına, dünya telaşına kendini kaptırdığı için hayatın kısa olmasını unutmasıdır.

Hikâye hâkim bakış açısı ile ele alınmıştır. “Ülker Çoktan Kaybolmuştu” Hikâyesi kendi içinde iki bölümdür. Hikâyenin tamamında kahramanın ruh hali yansıtılarak, iç çözümleme tekniği ile okurun kahramanı yakından tanımasına yardımcı olunmuştur. Hikâyede yazar kahramanın iç dünyasına tamamen hâkimdir. Diğer kahramanların iç dünyası yansıtılmamıştır. Sade bir dille kaleme alınan hikâyede kelime oyunu veya atasöz, deyim gibi unsurlar fazla kullanılmamıştır.

Yazar olayları ve kahramanları anlatırken betimleme ve öyküleme sanatına başvurmuştur. Türkmen tabiatının güzelliklerini de bu takniği kullanarak okuyucuya aktarmayı başarmıştır.

Hikâyelerinde sade bir dil kullanan Atacan Tagan eserleriyle okurunun kalbine dokunabilen yazarlardandır.

KAYNAKLAR

- Aktaş Şerif (2003). Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akpınar Yavuz, Ağca Ferruh (2013). *Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatları-I*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Çetin Nurullah (2004). Roman Çözümleme Yöntemi, Öncü Basımevi Ankara.
- Çetişli İsmail (2004). Metin Tahlillerine Giriş / 2, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Durduyev Kakacan ve Kara Mehmet (1993). “Yirminci Yüzyıl Türkmen Edebiyatı”, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, S 3, s.3-9.
- Kaplan Mehmet (2016). Hikâye Tahlilleri, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- K. Cumayev, E. İşanguliyev (1980). Türkmen Edebiyatının Tarihi, C 5, I.Kitap İlim Neşriyat, Aşgabat. (TET-5)
- K. Cumayev, E. İşanguliyev (1981). Türkmen Edebiyatının Tarihi, C 5, II. Kitap, İlim Neşriyat, Aşgabat. (TET-5)
- K. Cumayev, Ş. Gandımov (1982). Türkmen Edebiyatının Tarihi, C 6, I. Kitap (Red., İlim Neşriyat, Aşgabat. (TET-6)
- Kıyasova G. vd. (2015). Türkmen Diliniñ Düşündirişli Sözlüğü, Turkmenistan İlimler Akademiyası Magtumulı Adındaki Dil ve Edebiyat İnstitü, II Tom K- Z Aşgabat.
- Kıyasova G. vd.. (2016). Türkmen Diliniñ Düşündirişli Sözlüğü, Turkmenistan İlimler Akademiyası Magtumulı Adındaki Dil ve Edebiyat İnstitü, I Tom A- Ž Aşgabat.
- Sağlam Mehtap Solak (2012). Yakut Saha Masalları Üzerine Bir Dil İncelemesi (Giriş – İnceleme – Metinler – Dizin), (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sağlam Soner (2005). Türkmen Şairi Mollanepes’in Bütün Şiirleri (giriş-incelememetin-dizin), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sağlam Soner (2011). Azadi (hayatı-edebî şahsiyeti-eserleri) (I. Cilt) (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sağlam Soner (2015). “Türkmenistan Sahasında Bir Kahramanlık Hikâyesi: “Baba Rövsen” ”, Alevilik Araştırmaları Dergisi, S 7, s.169-230, Ankara.
- Hocageldiyev Nargılıç (1990). “Permanın İkbalı”, *Miras*, 1 Şubat, Aşgabat.
- ÖDE, O. (1998). *Ruhnama-Türkmençilik Kodeksi*, I. kitap, Aşgabat.

- Sarıyev Berdi (2007). “İlk Türkmen Gazetesi: Ruzname-yi Mevera-ı Bahr-ı Hazar”, *MTAD*, C.4, S.3, s.133-140.
- Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi (2002). Atatürk Kültür Merkezi Bşk. Yay. Cilt 9. (TDET-9)
- Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi Türkmenistan Türk Edebiyatı 10 – 11. Ciltler (1998). T.C. Kültür Bakanlığı Yay. Ankara. (TDTEA-10; TDTEA-11)
- Türkmen Edebiyatının Tarihi, C.5, I.Kitap (1980). (Red. K. Cumayev, E. İşanguliyev) İlim Neşriyat, Aşgabat. (TET-5)
- Türkmen Edebiyatının Tarihi, C.5, II. Kitap (1981). (Red. K. Cumayev, E. İşanguliyev) İlim Neşriyat, Aşgabat. (TET-5)
- Türkmen Edebiyatının Tarihi, C.6, I. Kitap (1982) (Red. K. Cumayev, Ş. Gandımov, İlim Neşriyat, Aşgabat. (TET-6)

ÖZGEÇMİŞ